

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

AKTUALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

2007 - 2020

DIAGNOZA STRATEGICZNA sfera ekonomiczna

SFERA EKONOMICZNA

- 1. BAZA GOSPODARCZA**
- 2. POZIOM ROZWOJU GOSPODARCZEGO**
- 3. GOSPODARKA OPARTA NA WIEDZY**
- 4. RYNEK PRACY**
- 5. KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARCZA**

Wzrost i rozwój gospodarczy warunkują rozwój wszystkich pozostałych sfer, w tym sfery społecznej i środowiskowo – infrastrukturalnej. W latach 2004 – 2008 na gospodarkę kraju i regionu szczególnie wpływ miały akcesja Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz globalny kryzys gospodarczy i finansowy, który rozpoczął się w drugiej połowie 2008 roku. Obecnie podstawowym wyzwaniem dla Polski i regionów jest optymalne wykorzystanie potencjału rozwojowego w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju, zwiększenie konkurencyjności gospodarki oraz spójności społeczno – gospodarczej i przestrzennej. Województwo łódzkie, które charakteryzuje się niższym poziomem rozwoju gospodarczego niż czołowe województwa w Polsce (6 miejsce w kraju) i którego gospodarka nie jest jeszcze w pełni zrestrukturyzowana, musi podejmować szczególnie intensywne działania mające na celu zwiększenie dynamiki rozwoju i konkurencyjności gospodarki.

1. BAZA GOSPODARCZA

1.1. STRUKTURA GOSPODARCZA

- **Kontekst regionalny**

Struktura gospodarcza jest to układ elementów gospodarki opisujący relacje między tymi elementami a całością gospodarki. Tak się też opisuje strukturę przemysłu, produkcji. Szersze pojęcie struktury obok relacji ilościowych obejmuje relacje jakościowe.

Na obecną strukturę gospodarczą województwa łódzkiego, która nadal się zmienia i ulega przekształceniom, miały wpływ następujące czynniki:

- historycznie ukształtowana monokultura przemysłu lekkiego na obszarze łódzkiej Aglomeracji Miejskiej,
- rolniczy charakter znacznej części województwa,
- usytuowanie na terenie województwa złóż węgla brunatnego i surowców budowlanych,
- wysoki potencjał akademicki, naukowy i kulturalny skoncentrowany w Łodzi,

- transformacja gospodarcza Polski – wprowadzenie zasad gospodarki rynkowej i przekształcenia własnościowe,
- wkraczanie gospodarki polskiej w fazę postindustrialną,
- utworzenie na terenie województwa Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- inwestycje zagraniczne w różnych działach gospodarki,
- korzystne geograficzne i komunikacyjne położenie regionu łódzkiego.

Struktura pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki województwa w dużym stopniu odzwierciedla strukturę gospodarczą regionu. Ocenę struktury gospodarczej województwa oparto również o analizę udziału głównych sektorów gospodarki regionalnej w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) oraz analizy struktury sekcji PKD w rejestrze REGON.

Udział pracujących w poszczególnych sektorach⁹¹ gospodarki województwa (bez podmiotów o liczbie zatrudnionych poniżej 10 osób) przedstawiał się w 2008 roku następująco:

- rolnictwo – 25,6 %,
- przemysł i budownictwo – 30%,
- usługi rynkowe – 24,7%,
- usługi nierynkowe – 19,7%.

Analizując strukturę pracujących w powiatach, można zauważyć, że większość z nich ma charakter wybitnie rolniczy, kilka przemysłowy, a jedynie w powiatach grodzkich dominuje zatrudnienie w usługach rynkowych i nierynkowych.

Największy odsetek pracujących w rolnictwie jest w powiecie skierniewickim (75,8%), a w kilku innych również przekracza 50%: łęczyckim (62,6%), łowickim (55,3%), rawskim (53,9%), poddębickim (65,2%), pączęzańskim (53,9%), piotrkowskim (59,6%) i opoczyńskim (50,2%). Najniższy odsetek pracujących w rolnictwie występuje w: Łodzi (0,9%), Piotrkowie Trybunalskim (1,8%) oraz Skierniewicach (3,8%).

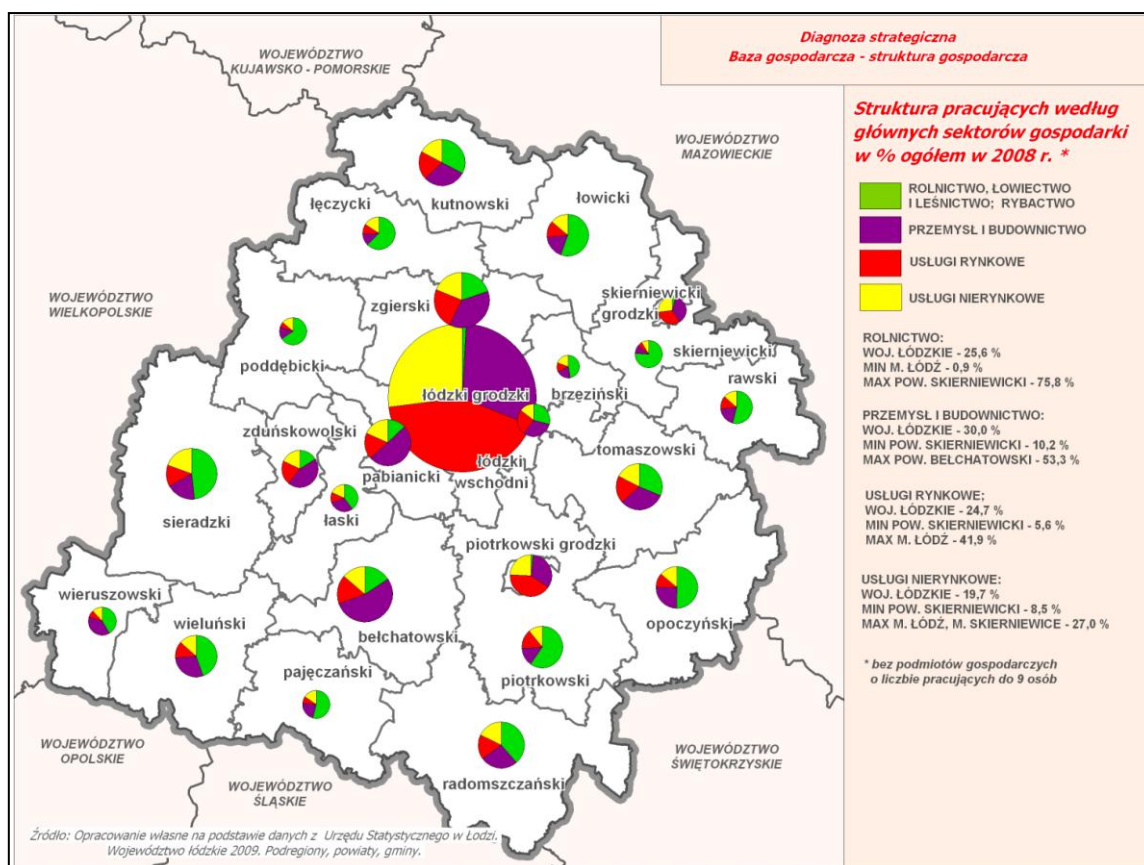
Najbardziej przemysłowy charakter ma powiat bełchatowski, gdzie w sektorze przemysłowym (przemysł i budownictwo) pracuje 53,3% ogółu zatrudnionych, a następnie powiat pabianicki (50,1%) oraz zduńskowolski (44,2%). Odsetek pracujących w sektorze przemysłowym powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 30%, występuje jeszcze w powiatach: zgierskim (37,2%), łódzkim wschodnim (30,6%), Łodzi (30,2%), tomaszowskim (32%), Piotrkowie Trybunalskim (32,6%), wieruszowskim (38,4%), Skierniewicach (37,2%). Najmniejszy udział w strukturze zatrudnienia w przemyśle jest w wymienionych wyżej powiatach rolniczych, a szczególnie skierniewickim (10,2%) oraz łęczyckim (11,8%).

⁹¹ Według GUS do sektora rolniczego zaliczane są następujące sekcje PKD: rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo; do sektora przemysłowego: przetwórstwo przemysłowe, górnictwo, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, gaz i wodę, budownictwo; do sektora usług rynkowych: handel hurtowy i detaliczny oraz naprawy, hotele i restauracje, transport, gospodarka magazynowa i łączność, obsługa nieruchomości i firm, pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna; do sektora usług nierynkowych: administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna

Stosunkowo najwięcej osób pracuje w sektorze usług rynkowych w Łodzi (41,9%) oraz Piotrkowie Trybunalskim (41,2%), zaś najmniej w powiatach skierniewickim (5,2%), pączęzańskim (8,3%), poddębickim (8,1%) oraz wieruszowskim (8,2%). Usługi nierynkowe najsilniej są reprezentowane w miastach na prawach powiatu: Łodzi (27%), Skierniewicach (27%) oraz Piotrkowie Trybunalskim (24,3%), a naj słabiej w powiecie skierniewickim (8,5%) (mapa 112).

Rolnictwo w województwie łódzkim ma więc nadal stosunkowo silną pozycję, nie tylko ze względu na duży odsetek ludności w nim zatrudnionej (25,9%), ale również z uwagi na stosunkowo wysoki udział w tworzeniu regionalnej WDB, który w 2007 roku wyniósł 6,5%, podczas gdy średnio w Polsce 4,3%. Zatrudnienie w sektorze przemysłowym jest wyższe niż przeciętnie w kraju (województwo łódzkie 30%, Polska 29,6%), natomiast w usługach, szczególnie rynkowych niższe (województwo łódzkie 24,7%, Polska 29,7%).

Mapa 112. Struktura pracujących wg głównych sektorów gospodarki w % ogółem w powiatach w 2008 roku⁹²

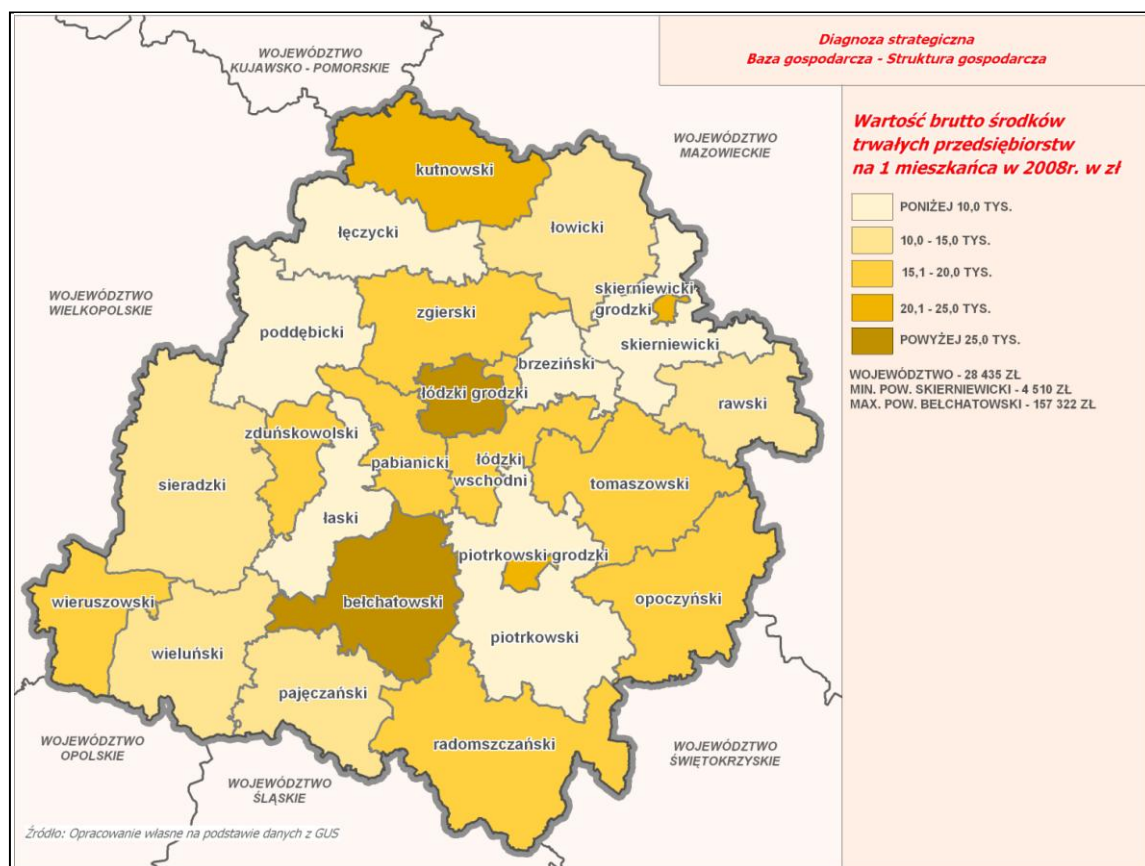
Struktura gospodarki województwa charakteryzuje się przestrzenną koncentracją majątku trwałego przedsiębiorstw oraz produkcji przemysłowej w dwóch powiatach: łódzkim grodzkim i bełchatowskim. Powiaty te miały na swym terenie w 2008 roku majątek trwały stanowiący aż 63% całego majątku trwałego wszystkich przedsiębiorstw usytuowanych na obszarze województwa (Łódź 38,5%, powiat bełchatowski 24,5%) oraz wytwarzały 44,4%

⁹² łącznie z pracującymi w rolnictwie indywidualnym; bez pracujących w podmiotach o zatrudnieniu poniżej 10 osób

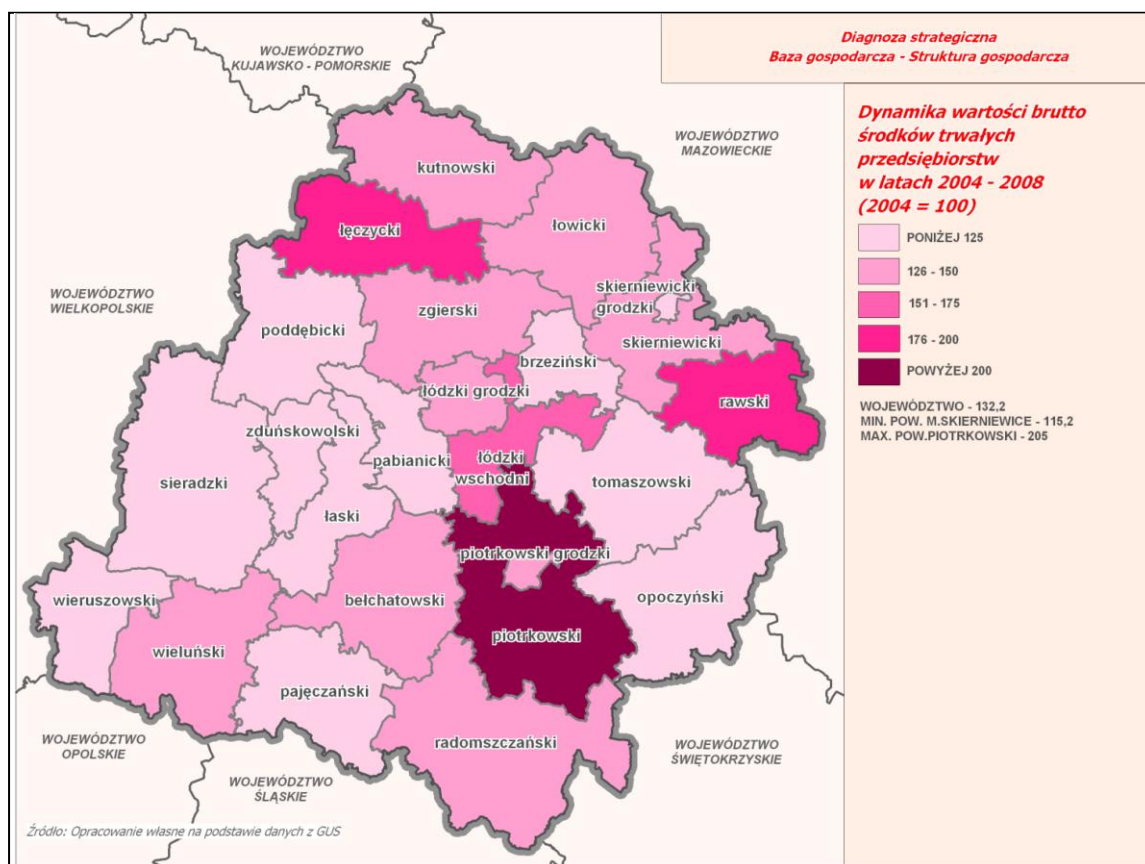
całej produkcji przemysłowej (Łódź 26,9%, powiat bełchatowski 17,9%). W porównaniu z rokiem 2004 udział tych dwóch powiatów w produkcji przemysłowej nieco spadł (2004 rok 47,6%) a w wartości majątku trwałego utrzymywała się na tym samym poziomie (2004 rok 62,7%). W powiecie bełchatowskim aż 97% majątku trwałego należało do sektora przemysłowego, w Łodzi natomiast przeważał sektor usług, którego majątek stanowił 54% wartości brutto środków trwałych przedsiębiorstw.

Wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła w powiecie bełchatowskim w 2008 roku aż 157 322 zł, a w Łodzi 37 315 zł. Kolejne miejsca zajmowały powiaty kutnowski (24 414 zł) oraz skierniewicki grodzki (23 376 zł). W powiatach skierniewickim i piotrkowskim wskaźnik ten był 5-krotnie niższy aniżeli średnio w województwie (28 435 zł) i wyniósł odpowiednio 4 510 zł oraz 5 753 zł (mapa 113). Poza Łodzią i powiatem bełchatowskim żaden inny powiat nie przekroczył średniej wojewódzkiej. Jak z tego wynika, województwo charakteryzuje się nierównomiernym rozmieszczeniem działalności gospodarczej i zainwestowania na swoim obszarze. Ukształtowane historycznie okręgi przemysłowe w rejonie Łodzi i Bełchatowa również dzisiaj skupiają działalność gospodarczą i inwestycje, przez co utrzymują przewagę nad innymi rejonami województwa. Głównym motorem rozwoju, przemysłowej do niedawna, Łodzi są dzisiaj usługi, które w największym stopniu przyczyniają się do wykształcania funkcji metropolitalnych miast.

Mapa 113. Wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw na 1 mieszkańca w 2008 roku w zł

Mapa 114. Dynamika wartości brutto środków trwałych przedsiębiorstw w powiatach w latach 2004 - 2008

W latach 2004 – 2009 wartość majątku trwałego brutto przedsiębiorstw województwa wzrosła o 33,2 punktów procentowych, przy czym najwyższą dynamiką cechował się powiat piotrkowski (wzrost o 105 p.p.), a najniższą skierniewicki grodzki (wzrost o 15,2 p.p.). Wysoką dynamiką wyróżniały się też powiaty: łęczycki (182,5%), rawski (182,2%) oraz łódzki wschodni (174,1%) (mapa 114).

Przemysł

Znaczna część województwa ma charakter rolniczy, ale to jednak uprzemysłowienie regionu miało decydujący wpływ na ukształtowanie się obecnej struktury przestrzennej i gospodarczej, w tym sieci osadniczej. Rozwój przemysłu był najważniejszym stymulatorem dynamicznego rozwoju miast i niektórych osiedli wiejskich. Na obszarze województwa łódzkiego rozwinęły się dwa znaczące obszary przemysłowe: Łódzki Okręg Przemysłowy i Zagłębie Górniczo-Energetyczne „Bełchatów”, choć okresy ich powstania i rozkwitu dzieli ponad sto lat.

Początki rozwoju Łódzkiego Okręgu Przemysłowego przypadają na pierwszą połowę XIX w. i wiążą się nierozdzielnie z włókiennictwem. Najpierw koncentrowało się ono w Łodzi, ale stopniowo zaczęło wkraczać do ośrodków położonych wokół niej (Pabianice, Zgierz, Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Żelów). Pod koniec XIX w. był to jeden z największych w Europie okręgów włókienniczych.

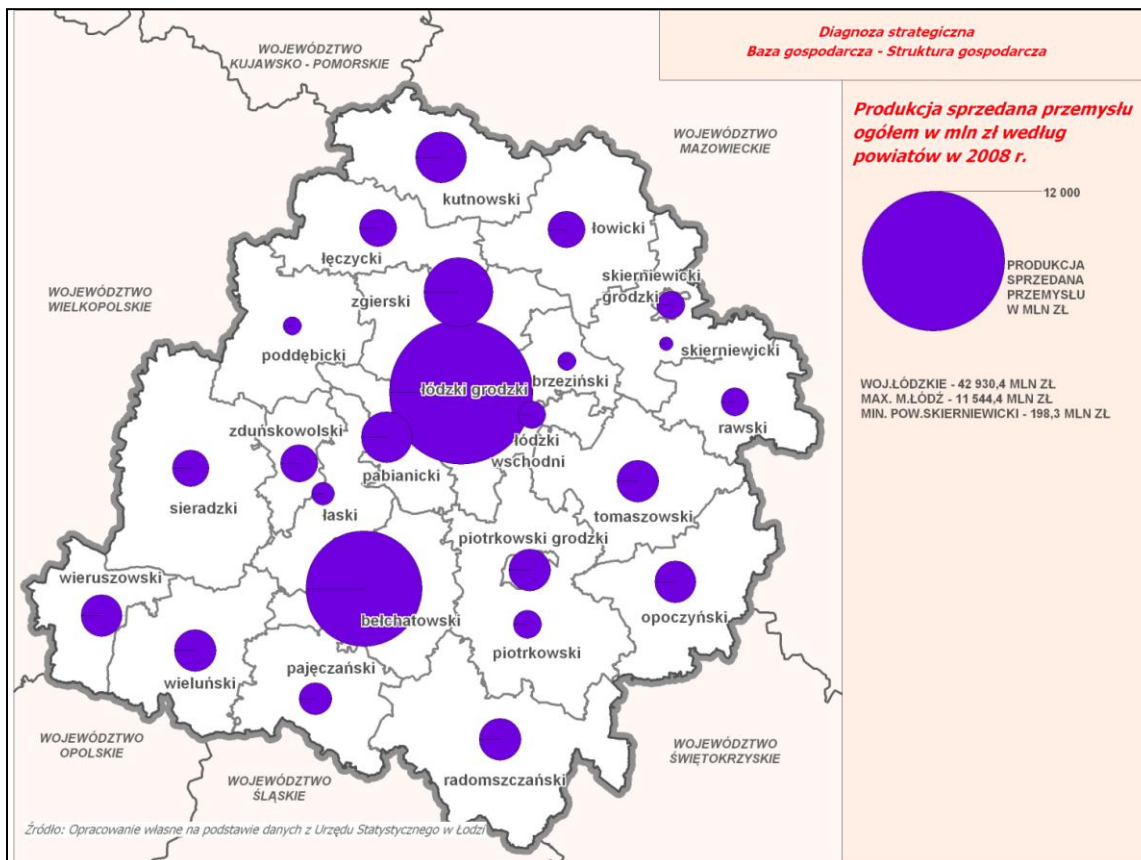
Włókiennictwo nadal odgrywa dużą, choć stopniowo malejącą rolę. Okręg łódzki cechuje się wciąż największą w kraju koncentracją przemysłu odzieżowego i włókienniczego.

Odkrycie w 1960 roku złóż węgla brunatnego „Bełchatów” i powstanie Zespołu Górniczo-Energetycznego „Bełchatów” w latach siedemdziesiątych XX w. miało skutki gospodarcze i społeczne o znaczeniu krajowym. Powstał bowiem od podstaw, na terenie słabo rozwiniętym gospodarczo i bardzo słabo zurbanizowanym, nowy obszar koncentracji przestrzennej przemysłu, który całkowicie przeobraził strukturę gospodarczą i społeczną tego obszaru i który stał się zarazem największym w kraju producentem węgla brunatnego i energii elektrycznej. Obecnie Zespół Górniczo-Energetyczny „Bełchatów” jest największym tego typu kompleksem w Europie, a wydobywa się tutaj prawie 54% wydobywanego w Polsce węgla brunatnego oraz wytwarza 20% energii elektrycznej produkowanej w kraju. Prężny rozwój społeczny i gospodarczy, który objął rejon bełchatowski wynikał z czynnika surowcowego, czyli lokalizacji na tym właśnie terenie bogatych złóż węgla brunatnego. Zasobność tych złóż i ich odkrywkowa eksploatacja, umożliwiając uzyskiwanie węgla po stosunkowo niskiej, konkurencyjnej cenie, a tani surowiec paliwowy umożliwia produkcję najtańszej w Polsce energii elektrycznej. W 2009 roku rozpoczęto eksploatację węgla ze złoża „Szczerców” a niedługo obok Elektrowni „Bełchatów” zostanie zbudowany nowy, najnowocześniejszy w Polsce blok energetyczny o mocy 833 MW. KWB „Bełchatów” czyni też starania o uzyskanie koncesji na eksploatację złoża „Złoczew”.

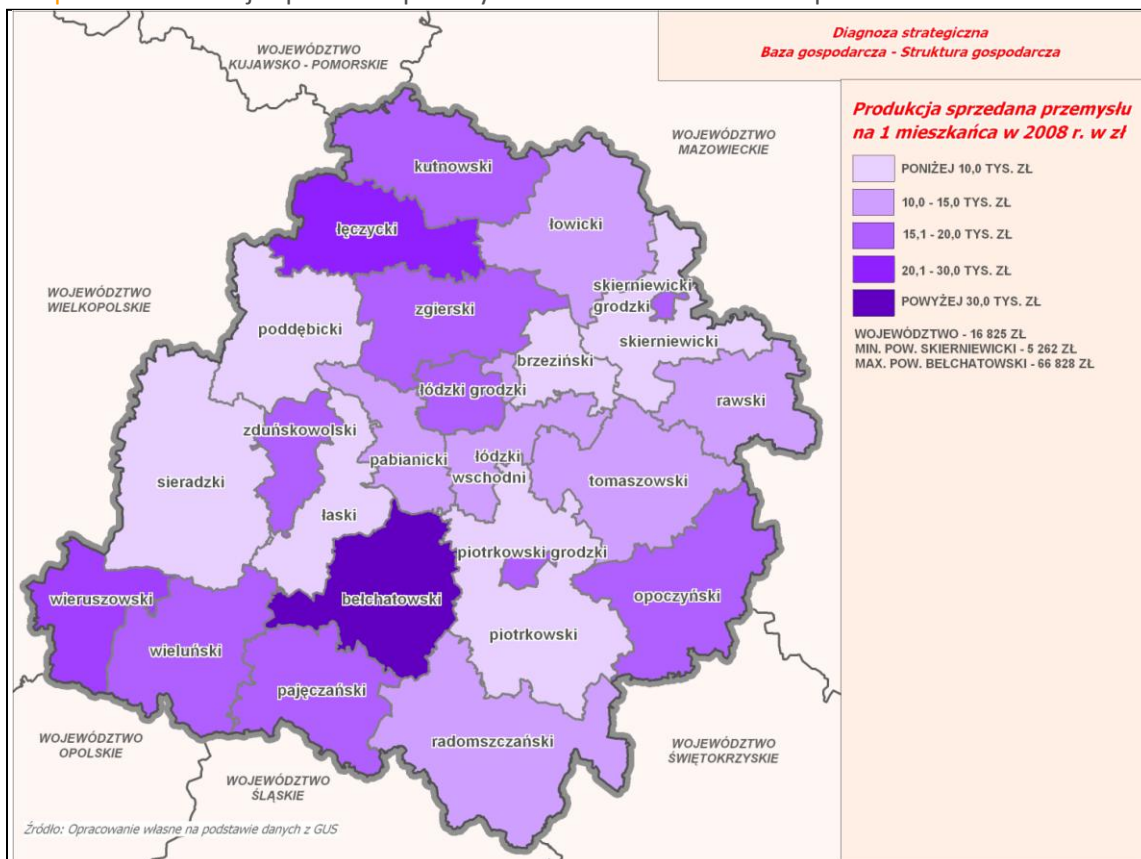
Od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku struktura przestrzenna i branżowa przemysłu regionu łódzkiego uległa dość znacznym zmianom. Przemiany związane z restrukturyzacją i prywatyzacją przemysłu oraz wprowadzeniem zasad gospodarki rynkowej stały się źródłem narastającego bezrobocia. Gospodarka województwa weszła w XXI wiek z dużym bagażem obciążeń związanych z przestarzałą strukturą przemysłu, z dominującym udziałem niekonkurencyjnego przemysłu lekkiego, nadmiernym zatrudnieniem w rolnictwie, niedorozwojem sektora usług. Pomimo postępujących stopniowo przemian struktury gospodarczej, coraz większej dywersyfikacji przemysłu, napływu inwestycji, niektóre ośrodki przemysłowe takie jak: Tomaszów Mazowiecki, Radomsko, czy Kutno nadal odczuwają skutki upadku wielu zakładów przemysłowych. Jednak w Łodzi i powiatach w centralnej części województwa, które znane były z monokultury przemysłu włókienniczego i odzieżowego, co w warunkach gospodarki wolnorynkowej stało się przyczyną zapaści gospodarczej Łodzi i innych miast o podobnej strukturze przemysłu, nastąpiło przewyciężenie kryzysu. Pozytywne symptomy są widoczne zwłaszcza w postaci szerokiego strumienia napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych i pojawieniu się nowych branż przemysłowych.

W 2008 roku produkcja sprzedana przemysłu województwa wyniosła 42 930 mln zł, co stanowiło 4,9% całej krajowej produkcji sprzedanej i dawało województwu 7 miejsce w kraju. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu wyniosła w Łodzi 11 544 mln zł, w powiecie bełchatowskim 7 534 mln zł, a w powiecie skierniewickim zaledwie 198,3 mln zł (0,5% produkcji sprzedanej przemysłu) (mapa 115).

Mapa 115. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem w mln zł wg powiatów w 2008 roku

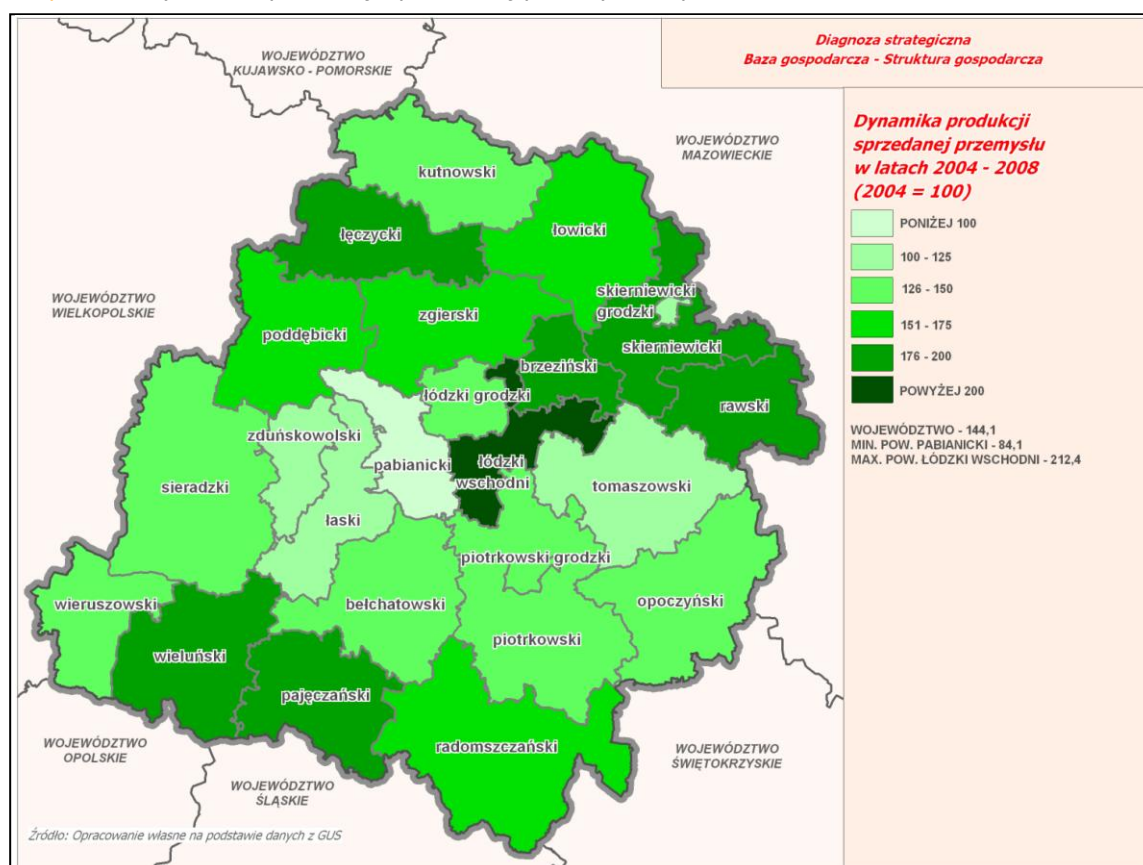

Mapa 116. Produkcja sprzedana przemysłu w zł na 1 mieszkańca w powiatach w 2008 roku

W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższą wartością sprzedaną przemysłu charakteryzował się powiat bełchatowski (66 828 zł), a najniższą powiat skierniewicki (5 262 zł). Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca wyniosła przeciętnie w województwie 16 825 zł. Tę średnią wojewódzką przekroczyły jeszcze powiaty: wieruszowski (29 781 zł), łęczycki (22 098 zł), zgierski (19 072 zł), piotrkowski grodzki (18 005 zł), kutnowski (17 759 zł), opoczyński (17 481 zł) (mapa 116). Nie ma wśród nich tak dawniej silnie uprzemysłowionych powiatów jak: pabianicki, tomaszowski, radomszczański. W powiecie pabianickim, jako jedynym w województwie, w latach 2004 - 2008 spadła produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca o prawie 16 p.p. W analizowanym okresie w regionie nastąpił wzrost produkcji sprzedanej przemysłu o 44,1 punktów procentowych, największy w powiecie łódzkim wschodnim (o 112,4 p.p.). Do powiatów, w których nastąpił jeszcze dosyć silny wzrost produkcji przemysłowej należały powiaty o niewielkim potencjale przemysłu takie jak: skierniewicki (wzrost o 97,4 p.p.), łęczycki (wzrost o 91,9 p.p.) oraz brzeziński (wzrost o 89,1 p.p.) (mapa 117).

Mapa 117. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w powiatach w latach 2004 - 2008

Produkcja przemysłowa będąca specjalnością regionu łódzkiego to: węgiel brunatny, energia elektryczna, wyroby włókiennicze i dziewiarskie, odzież, płytki ceramiczne, farmaceutyki, wyroby chemiczne (chemia budowlana), maszyny (sprzęt AGD), przyczepy samochodowe, przetwory mleczarskie, przetwory owocowe i mięsno-warzywne. Tradycyjną gałęzią przemysłu w regionie łódzkim jest przemysł włókienniczo-odzieżowy.

Pomimo znaczącego spadku produkcji tej branży przemysłu województwo przoduje nadal w produkcji wielu wyrobów włókienniczych i odzieżowych. W regionie wytwarza się ok. 60% produkowanych w Polsce tkanin bawełnianych, ok. 80% rajstop, 40% koców i pledów (tabela 67). W Zagłębiu Górniczo-Energetycznym „Bełchatów” wydobywa się 54% wydobywanego w Polsce węgla brunatnego. Ponadto wytwarza się: 53% krajowej produkcji płytek ceramicznych, ok. 40% papy budowlanej, 20% energii elektrycznej, ok. 14% mleka płynnego przetworzonego, ok. 70% pralek automatycznych. Produkcja sprzętu AGD jest nową gałęzią przemysłu, która w ostatnich kilku latach rozwinęła się w regionie.

Tabela 67. Produkcja ważniejszych wyrobów przemysłowych w latach 2004 - 2008 w województwie łódzkim*

Wyroby	Udział w produkcji krajowej w %		
	2004r.	2006r.	2008r.
Mleko płynne przetworzone	12,8	14,3	13,7
Tkaniny bawełniane o masie powierzchniowej nie przekraczającej 200g/m ²	34,2	43,1	57,8
Tkaniny bawełniane o masie powierzchniowej powyżej 200g/m ²	17,0	52,2	65,5
Tkaniny z okrywą, tkaniny ręcznikowe i inne specjalne	75,5	46,2	44,6
Koce i pledy turystyczne	24,4	26,3	41,0
Rajstopy i rajtuzy	65,1	74,3	79,0
Blezery, pulowery, swetry, kamizelki i podobne wyroby dziane	29,7	27,1	33,5
Garsonki i zestawy odzieżowe damskie lub dziewczęce	61,0	65,6	37,0
Bluzki i bluzki koszulowe damskie lub dziewczęce	22,7	23,7	23,5
Płytki ceramiczne (ścienne, podłogowe, kafle itp.), płyty chodnikowe	52,5	52,6	53,0
Energia elektryczna	19,9	18,5	20,1

* dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Przemysł włókienniczo - odzieżowy nadal jest w Łodzi i regionie obecny, choć w postaci znacznie mniejszych i nowocześniejszych niż przed laty firm, w tym z kapitałem zagranicznym. Do firm z tej branży o największym zatrudnieniu należy zaliczyć: „VF Polska” Łódź (producent odzieży „Wrangler”), „East West Spinning” z Łodzi, „Coats” Polska sp. z o.o. z Łodzi (producent nici), „Optex” z Opoczna (największy w Polsce producent tkanin wełnopodobnych), Zakłady Przemysłu Wełnianego Tomtex” z Tomaszowa Mazowieckiego, producenci wyrobów pończoszniczych i skarpet - „Syntex” z Łowicza”, „Zenit” z Łodzi, oraz „Ferax” i Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Wola” ze Zduńskiej Woli, „Kastor” z Łasku (koszule), Pabianickie Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Pamotex”, BHI Poland Pabianice (produkcja odzieży wierzchniej), Spółdzielnia Inwalidów „Zgoda” w Konstancynie Łódzkim, „Texton” ze Zgierza (producent włókna), TZMO Tkalnie Żelów, „Kodan” sp. z o. o z Łowicza, „Motex” z Sulejowa (producent bielizny damskiej niemieckiej marki „Triumph”), PPH „Legs” w Aleksandrowie Łódzkim (przędze), Dekatyzacja i Ścieranie Tkanin z Głowna oraz znane łódzkie

przedsiębiorstwa: „Teofilów”, „Olimpia”, „Próchnik”, Fabryka Nici „Ariadna”, Widzewskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego „WI-MA”, „Wólczanka” (przejęta przez „Vistulę” Kraków).

Poza tym pojawiły się zupełnie nowe gałęzie przemysłu, dotychczas w Łodzi i województwie nieobecne. Łódź staje się największym w Polsce i w Europie ośrodkiem produkcji sprzętu gospodarstwa domowego. Przed kilkoma laty zainwestowały w Łodzi dwa światowe koncerny z branży AGD. Firma Bosch Siemens (BSH) produkuje w Łodzi pralki automatyczne, zmywarki do naczyń i suszarki do ubrań. W Łodzi powstały też zakłady kooperantów tego niemieckiego koncernu, które produkują części do sprzętu AGD.

Włoski koncern Merloni Indesit, wytwarzający w swoich łódzkich zakładach kuchenki, zbudował też w Łodzi nową fabrykę lodówek, a trzecia fabryka „Indesit” powstała w Radomsku. Wkrótce „Indesit” i BSH będą wytwarzać aż 4 mln sztuk sprzętu AGD rocznie. Korzystne położenie Łodzi i dostęp do wykwalifikowanej siły roboczej sprawia, że potentaci przemysłowi chętnie tu inwestują. Na terenie Łodzi działają też już kooperanci i poddostawcy tacy jak: „Drahtung Stein” Łódź, „Coco-Werk” Polska sp. z o.o., „Wirthen” Polska sp. z o.o., „Prettl” Elektrotechnika, „Hirsch Pozell” sp. z o.o., „Mar-Mit” s.c., „Mecalit” GmbH oraz „Schaumplast”. Od dawna funkcjonującym w Łodzi zakładem z tej samej branży są Łódzkie Zakłady Metalowe „Lozamet” – producent maszyn i urządzeń dla gastronomii.

Kolejną dziedziną gospodarki charakteryzującą się wysoką dynamiką rozwoju w regionie jest przemysł farmaceutyczny i kosmetyczny, a także produkcja materiałów opatrunkowych i sprzętu medycznego. Na potencjał tego przemysłu składają się: „Polfa” Pabianice, „Polfa” Kutno, „Aflofarm” Farmacja Polska Pabianice, „Medana Pharma” SA z Sieradza, „Polfarmex” Kutno, „Polfa” Łódź, „Aflofarm” Fabryka Leków i „Emo-Farm” z Ksawerowa, najnowocześniejszy zakład farmaceutyczny w Polsce „Lek” ze Strykowa oraz mniejsze zakłady farmaceutyczne usytuowane w Rozprzy, gminie Widawa (Chociw), w gminie Łyszkowice, a także producenci leków oraz preparatów ziołowych: „Herbapol” Łódź i „Agropharm” Tuszyń. Dla potrzeb medycyny swoje wyroby produkują również: Pabianickie Zakłady Materiałów Opatrunkowych „Paso” w Pabianicach i Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych w Zelowie. Sprzęt medyczny i laboratoryjny (nakłuwacze) produkuje firma HT „Lancet” w Ozorkowie, a drugi zakład z tej samej branży - HTL „Strefa” - powstał w Łęczycy. W podstrefie Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Aleksandrowie Łódzkim powstała największa w Europie fabryka amerykańskiego koncernu „Procter & Gamble” (kremy marki „Olay”). Innymi znaczącymi producentami kosmetyków w regionie są także: portugalski „Colepcc” sp. z o.o. z Kleszczowa, Fabryka Kosmetyków „Pollena-Ewa” z Łodzi, „Delia Cosmetics” Rzgów.

Następną branżą przemysłu prężnie się rozwijającą w województwie jest przemysł materiałów budowlanych. Czołową firmą z tej branży jest Grupa „Atlas”, będąca własnością wyłącznie polskiego kapitału, której zarząd mieści się w Łodzi, a zakłady produkcyjne w różnych miastach Polski, m.in. w Zgierzu (Wytwórnia Klejów i Zapraw Budowlanych). „Atlas” będący trzecim w Europie producentem chemii budowlanej rozbudowuje swoje zaplecze wydobywcze we wschodniej części regionu, ale i poza województwem łódzkim. Te rejony województwa - powiaty opoczyński i tomaszowski - to kształtujące się zagłębie wydobywania surowców

budowlanych i przemysłu materiałów budowlanych, szczególnie ceramicznego. „Atlas” jest właścicielem kopalni piasku w Grudzeniu-Lesie oraz Syskach, a także kopalni piasku w Zajązdkowie. Należąca do Grupy „Atlas” spółka „G-K” ma zbudować w Wygnanowie (gm. Sławno) cementownię oraz kopalnię i zakład przeróbki wapienia. Na tym obszarze działają również potentaci w skali krajowej w produkcji płytek ceramicznych: „Ceramika” Opoczno i Grupa „Paradyż” posiadająca swoje zakłady w: Opocznie, Wielkiej Woli koło Paradyża oraz w Tomaszowie Mazowieckim. Zakłady płytek ceramicznych i wykończeniowych znajdują się także w gminach: Białaczów („Cerkolor” sp. o. o) i Mniszków (firma „Cer-Art.”).

Lokalizacja tych zakładów w tym rejonie wiąże się z bliskością zaplecza surowcowego w postaci gliny kaolinowej niezbędnej do produkcji płytek, która wydobywana jest w gminie Żarnów. Glinę kaolinową pozyskuje się od niedawna również w znanych kopalniach piasku kwarcowego w Białej Górze i Grudzeniu-Lesie. Poza tym rejonem działa jeszcze jeden duży producent płytek ceramicznych – „Ceramika” Tubądzin - posiadająca zakłady w gminie Wróblew oraz w Ozorkowie. „Ceramika” Opoczno, „Paradyż” oraz „Ceramika” Tubądzin dostarczają ponad połowę produkcji krajowej płytek ceramicznych. Poza tym kształującym się zagłębiem, materiały budowlane produkowane są również w innych częściach województwa: cementownia „Warta” w Działoszynie, „Icopal” S.A. Zduńska Wola (papy budowlane), „Kerakoll” Tuszyń (chemia budowlana), „Knauf Bełchatów” w Rogowcu (płyty gipsowo-teksturowe) „Caparol” w Kleszczowie (chemia budowlana), „Consolis” Polska sp. z o.o. w Gorzkowicach (elementy betonowe), „Baumit” w Piotrkowie Trybunalskim, „Scanaqua” z Ozorkowa (ceramika łazienkowa) oraz „DyruP” (farby), „Raab Kärcher”, General Beton „Triveneta”, „Readymix” (wszystkie z Łodzi). Z branżą materiałów budowlanych związani są też producenci okien tacy jak: „Veka” Polska w Skierniewicach, „Petecki” sp. z o.o. z Łodzi, „Okna” Rąbień z gm. Aleksandrów Łódzkim oraz parapetów okiennych (Parapety Błaszki) i kasetonów sufitowych (PPHU Jacek Sukiennik z Łodzi).

Nie sposób przecenić roli zakładów branży spożywczej, które rozrzucone są po całym województwie, a rozwój których uwarunkowany jest silną pozycją rolnictwa oraz dobrze rozwiniętym sadownictwem i warzywnictwem w niektórych częściach regionu. Do czołowych przedsiębiorstw tej branży zaliczają się: zakłady mleczarskie (Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Łowiczu, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Radomsku, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska „Wart-Milk” z Sieradza, Spółdzielnia Dostawców Mleka Wieluń, Łódzka Spółdzielnia Mleczarska „Jogo”, „Fleur” Łódź (sery), Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Ozorkowie), przetwórcy warzyw i owoców („Agros Nova” w Łowiczu, „Sonda” w Zduńskiej Woli, „Agrico” S.A. z Łęczycy, „Coca Cola HBC” w Łodzi – soki Cappy, ZPOiW „Motyl” w Rokicinach) oraz zakłady przetwórstwa mięsnego („Food Service” z Rawy Mazowieckiej, „Exdrob” Kutnowskie Zakłady Drobiarskie, Zakłady Mięsne „Pamso” w Pabianicach, „Roldrob” Tomaszowskie Zakłady Drobiarskie, Zakład Przetwórstwa Mięsnego „Gaik” w Niedosplinie, gm. Wielgomłyny, Zakłady Mięsne „Marko” Walichnowy w Sokolnikach, Przedsiębiorstwo Przetwórstwa Mięsnego „Polesie” spod Wieruszowa, „Aves” sp. z o.o. ze Zduńskiej Woli, Zakłady Mięsne „Kawiks” z Widawy, Zakład Wędliniarski z Sędziejowic, Ubojnia Drobiu Dmosin). Giętdowa spółka „Pamapol” SA z Ruśca k/Belchatowa jest największym w kraju producentem konserw mięsno-

warzywnych, a Przedsiębiorstwo „Anita” z Działoszyna specjalizuje się w produkcji mrożonych dań gotowych. Słodycze są produkowane przez: „Barry Callebaut” Łódź (czekolada), „Union Chocolate” w Żychlinie, Zakłady Przemysłu Cukierniczego „Unitop – Optima” SA w Łodzi. Znaczącymi w kraju producentami przekąsek słonych i słodkich są zakłady z Tomaszowa Mazowieckiego: „Star Foods” (przejęty przez PepsiCo) i „Chipita”. „Sulimar” sp. z o.o. z Piotrkowa Trybunalskiego specjalizuje się w produkcji wina i piwa, a Towarzystwo Gospodarcze „Bewa” w Piaskach gm. Kleszczów - wód mineralnych i napojów. Poza tym funkcjonują w województwie cukrownie: „Leśmierz” w gm. Zgierz i cukrownia Wieluń.

Firma „Japan Tobacco International” Polska spod Poddębic należy do czołowych w kraju producentów wyrobów tytoniowych. Ważnymi producentami pasz dla zwierząt są: „De Heus” sp. z o.o. z Łęczycy oraz „Dobopasz – Grupa Rolimpex” z Dobryszyc.

Innymi dziedzinami przemysłu przeżywającymi rozkwit jest przemysł opakowań („Ball Packaging Europe” z Radomska, „Ampcor Polska” z Łodzi, „EuroBox Polska” z Przesiadłowa, gm. Ujazd, „Teich Poland” z Rogowca, gm. Kleszczów, „Autobar Packing” Poland Skierniewice, „Sonoco” Poland z Łodzi – producent opakowań dla „Gillette”, „DS Smith” Polska w Kutnie oraz w mniejszym stopniu przemysł poligraficzny (Drukarnia Prasowa w Łodzi, „Interprint” z Ozorkowa, „Emerson” z Piotrkowa Trybunalskiego, Łódzka Drukarnia Dziełowa, „Fuji Seal” Poland w Kutnie).

Do ważnych zakładów przemysłu maszynowego należy zaliczyć: Fabrykę Maszyn Górniczych „Pioma” w Piotrkowie Trybunalskim, Zakłady Urządzeń Galwanicznych i Lakierniczych w Wieluniu, „Kongskilde” Polska sp. z o.o. Kutna (maszyny rolnicze), Zakład Maszyn Elektrycznych „Emit” w Żychlinie „Metalbud” z Podlasu koło Rawy Mazowieckiej. Części mechaniczne produkowane są przez: PZL- ZSM w Piotrkowie Trybunalskim, Wojskowe Zakłady Lotnicze nr 1 w Łodzi oraz MBL Poland w Piotrkowie Trybunalskim, a wyroby metalowe przez „Metalurgię” Radomsko i radomszczańską spółkę „Konstalex” (konstrukcje stalowe), Fabrykę Osi Napędowych w Radomsku, spółkę „Herco” w Rawie Mazowieckiej (gwoździe), Pabianicką Fabrykę Narzędzi „Pafana”, „Ramb” spółkę z o.o. z Kleszczowa (konstrukcje stalowe) oraz „Gerlach” z Drzewicy (sztućce). Niewątpliwie największym producentem w branży metalowej stał się amerykański koncern „Gillette”, który w podstrefie Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Łodzi uruchomił fabrykę maszynek do golenia.

Przemysł odlewniczy reprezentowany jest przez „Piomę – Odlewnię” z Piotrkowa Trybunalskiego i „Foundry & Machinery” z Kuluszek. Spółka „Eurometal” ze Stalowej Woli rozpoczyna budowę nowoczesnej walcowni aluminium na terenie gminy Kleszczów. Urządzenia i silniki elektryczne produkowane są przez „GE Power Controls” z Łodzi i międzynarodowy koncern „ABB” w Aleksandrowie Łódzkim. Region specjalizuje się też w produkcji kabli elektrycznych, przewodów i światłowodów („Corning Cable Systems” sp. z o.o. ze Strykowa, łódzkie spółki „Cablex” i „TVAB”), a żarówki elektryczne produkowane są przez „Philips Lighting” Pabianice.

Milowym krokiem na drodze do zmiany profilu i unowocześnienia struktury łódzkiego przemysłu była budowa przez amerykańskiego potentata branży komputerowej - koncern „Dell” - fabryki laptopów na łódzkim Olechowie.

Przemysł elektroniczny reprezentowany jest też przez: „Tosen” i „Neotech” z Bełchatowa (telewizory ciekłokrystaliczne, dekodery), Zakłady Podzespołów Radiowych „Miflex” z Kutna, „Partnertech” z Sieradza (drukarki, części komputerowe), „Ferroxcube Polska” ze Skierniewic.

Dla przemysłu motoryzacyjnego komponenty, części i akcesoria produkują: „Polytec Interior” z Tomaszowa Mazowieckiego, „Hearing” sp. z o.o. z Piotrkowa Trybunalskiego, Przedsiębiorstwo Innowacyjno-Wdrożeniowe „Wifama- Prexer” z Łodzi, Fabryka Pierścieni Tłokowych „Prima” z Łodzi, „Borg Automative” sp. z o.o. ze Zduńskiej Woli, „Metzeler Automative Profile Systems” z Piotrkowa Trybunalskiego, „Suwary” S.A. z Pabianic, „Hutchinson” Poland z Łodzi, „Orsa Moto” sp. z o.o. i BZWF Motor w Ozorkowie.

Przyczepy i naczepy samochodowe produkują natomiast: „Wielton Trading” z Wielunia, Fabryka Przyczep w Niewiadowie, gm. Ujazd i firma „Bodex” ze Szczercowa. AMZ Kutno sp. z o.o. specjalizuje się z kolei w produkcji zabudów specjalnych samochodów użytkowych (ambulansy, bankowozy, samochody dla wojska). Województwo łódzkie ma znaczący udział w krajowej produkcji naczep i przyczep samochodowych.

Ważnymi zakładami przemysłu drzewnego i meblarskiego na terenie województwa są: Zakłady Płyt Wiórowych „Prospan” w Wieruszowie, „HM Helvita Meble” w Wieruszowie, spółka „M-Line” z Wieruszowa, Zakłady Mebli Giętych „Fameg” Radomsko, „Swedwood Polska” Konstantynów Łódzki, „Formaplan” z Wolborza, Piotrkowska Fabryka Mebli, Fabryka Mebli „Black, Red, White” w Rawie Mazowieckiej, „Mikomax” Fabryka Mebli Biurowych w Łodzi, „Mebin” z Ładzi, „Recticel Komfort Snu” sp. z o.o. z Łodzi.

Przemysł chemiczny ma na terenie województwa ugruntowaną pozycję. Najbardziej dynamicznie rozwija się opisany wcześniej przemysł farmaceutyczny, należący do sektora wysokich technologii. Z kolei na terenie dawnych Zakładów Barwników „Boruta” w Zgierzu działają obecnie zakłady z branży chemicznej z zagranicznym kapitałem - „Colex” sp. z o. o. (barwniki), „Eurofoam” Polska sp. z o.o. (pianki poliuretanowe). W Wieluniu firma „Korona” produkuje świece, a łódzkie Zakłady Chemiczne „Organika” produkują płyny hamulcowe i autokosmetyki, zaś Zakłady Przemysłu Tworzyw Sztucznych „Terplast” z Sieradza i spółka „Konex” z Łodzi wytwarzają wyroby z tworzyw sztucznych, głównie dla gospodarstw domowych, a także dla rolnictwa, natomiast spółka „ZIPO” ze Skierniewic - parasolki. Przemysł gumowy reprezentuje spółka „Sempertrans Bełchatów” z Rogowca (producent gumowych przenośników do taśmociągów) i ww. „Hutchinson” (producent uszczelek samochodowych) (mapa 118).

Do sektora przemysłowego zaliczane jest także budownictwo. W związku z programem budowy autostrad i dróg ekspresowych oraz modernizacją dróg istniejących, szczególnie duże perspektywy otwierają się przed firmami budowlanymi specjalizującymi się w budowie dróg i mostów. Na liście największych przedsiębiorstw województwa pod względem zatrudnienia i obrotów znajdują się następujące firmy budowlane: „PRM-Mosty” S.A. z Łodzi, „Energomontaż – Północ” Bełchatów, PBDiM ERBEDIM z Piotrkowa Trybunalskiego, Budownictwo Elektroenergetyczne „Selpol” z Łodzi, Przedsiębiorstwo „Agat” z Koluszek, Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Projektowe „BINŻ” z Bełchatowa, „Energorem” sp. z o. o. Łódź,

Przedsiębiorstwo „UNIDRO” S.A. z Łodzi, Bełchatowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego, Przedsiębiorstwo Robót Drogowych Kutno, „Mirbud” S.A. ze Skierniewic, „Hermann Kirchner” sp. z o.o. z Łodzi.

Mapa 118. Główne ośrodki koncentracji przemysłu w województwie

Usługi

Sektor usług nabiera szczególnie dużego znaczenia w gospodarkach postindustrialnych i jego rozwój w największym stopniu decyduje o wolumenie PKB a więc i dobrobycie danego społeczeństwa, czy społeczności lokalnych. Usługi obejmują działalność gospodarczą, która nie polega na wytwarzaniu dóbr materialnych, ale ma charakter świadczeń osób fizycznych i prawnych na rzecz innych osób lub instytucji. Do sektora usług rynkowych zaliczamy: handel hurtowy i detaliczny oraz naprawy, hotele i restauracje, transport, gospodarkę magazynową i łączność, obsługą nieruchomości i firm, pozostałą działalność usługową, komunalną i społeczną. Szczególnie duży udział w tworzeniu WDB i PKB mają takie usługi rynkowe jak: pośrednictwo finansowe oraz obsługa nieruchomości i firm.

Zapleczem dla rozwoju usług okołobiznesowych – BPO (Business Process Offshoring) w Łodzi jest duża podaż absolwentów kierunków ekonomicznych i biznesowych, a także informatycznych, którzy co roku kończą studia na licznych uczelniach państwowych i prywatnych. W Łodzi powstały centra księgowo-finansowe i informatyczne następujących zachodnich koncernów: „Philips” (obecnie „Infosys”), „General Electric”, „Accenture”, „Indesit”, „Bayer”, „SWS”, „Fuijitsu”. Poza tym funkcjonują także call centra.

Niewiele na terenie Łodzi jest firm działających w sferze finansów, które w tym mieście miałyby zarazem siedzibę swojej centrali (zarząd). Zdecydowana większość banków komercyjnych usytuowanych w Łodzi to oddziały, mające swe siedziby w Warszawie lub w innych miastach. Obecnie w Łodzi żaden bank nie ma swojej centrali, poza „MultiBankiem” i „mBankiem” będących częścią detaliczną BRE Banku.

Z firm ubezpieczeniowych siedzibę swojej centrali w Łodzi posiada jedynie „Uniqą” S.A. (dawniej Polonia S.A.). Dużym podmiotem działającym w tej sferze, zatrudniającym powyżej 250 osób, jest jeszcze Centrum Rozliczeń i Informacji „Ceri” S.A. z Aleksandrowa Łódzkiego.

W branży hotelarstwo i gastronomia do największych firm regionu należą: „Sfinks” Polska z Łodzi oraz „Elbest” i „Bestur” z Bełchatowa. Lokalizacja w Łodzi siedziby „Sfinksa” Polska sprawia, że miasto zaczyna się specjalizować również w gastronomii. „Sfinks” Polska zarządza obecnie siecią 96 restauracjami „Sphinx” zlokalizowanymi w Polsce i za granicą, 9 restauracjami „Polskie Jadło” i 6 restauracjami „WOOK”. „Sfinks” Polska jest trzecią co do wielkości przychodów firmą gastronomiczną w Polsce. „Elbest” i „Bestur” świadczą usługi hotelarsko-gastronomiczne i kongresowe na bazie hoteli umiejscowionych m.in. w Bełchatowie i powiecie bełchatowskim.

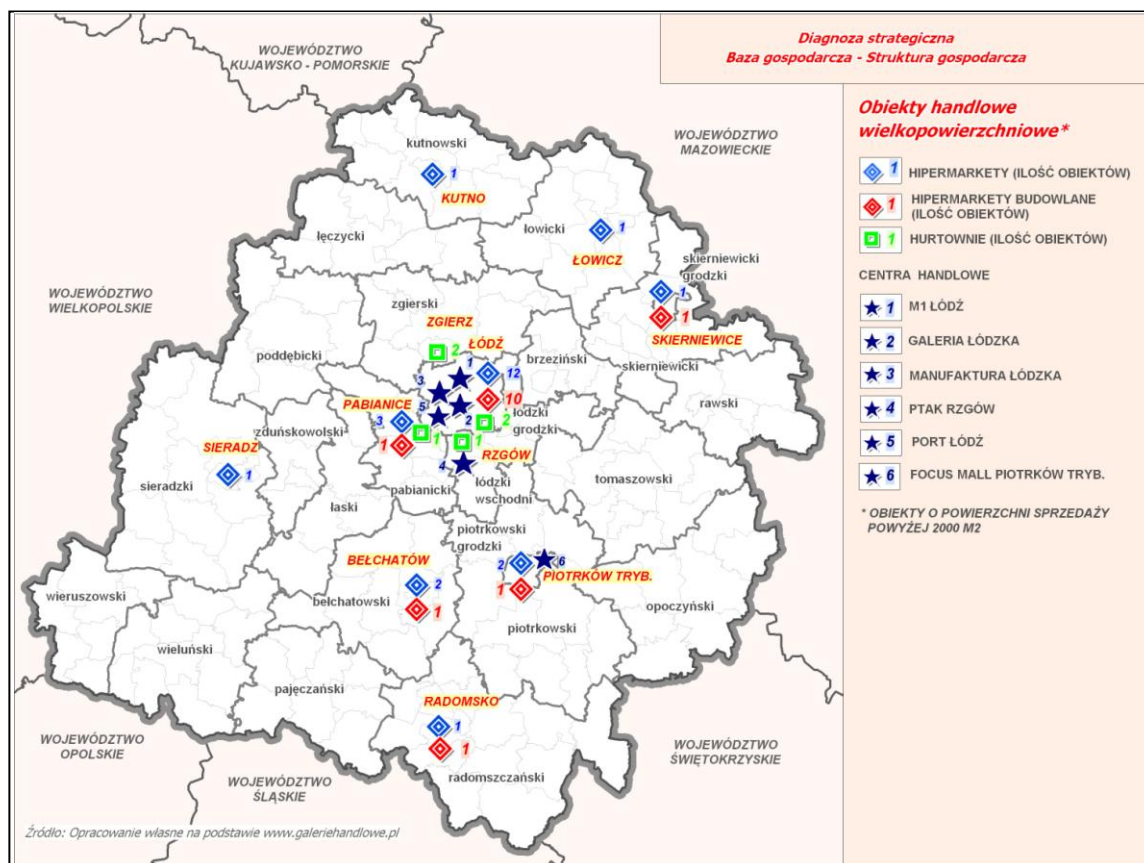
Region łódzki znany jest w całej Polsce ze zlokalizowanych w pobliżu Łodzi wielkich targowisk specjalizujących się w handlu odzieżą - Głuchów - Tuszyń - Rzgów, które odwiedzane są również chętnie przez klientów zza wschodniej granicy. Firmy handlowe stanowią systematycznie rosnący odsetek podmiotów na liście największych przedsiębiorstw województwa łódzkiego pod względem obrotów. Z wielkich sieci handlowych swoją siedzibę w stolicy województwa mają Markety Drogerijne „Rossmann”. W regionie usytuowane są również wielkie hurtownie farmaceutyczne, które pod względem przychodów ze sprzedaży znajdują się w czołówce największych przedsiębiorstw Polski. Należą do nich: Polska Grupa Farmaceutyczna SA z/s w Łodzi, „Hurtap” SA w Łęczycy, ACP „Pharma” Łódź. W bardzo szybkim tempie na terenie Łodzi rozwija się handel, a to dzięki wielkim centrom handlowym, hiper- i supermarketom, których szczególnie dużo powstało w stolicy województwa. Realizowane są także takie inwestycje, w których łączone są funkcje handlowe, kulturalne i rekreacyjne takie jak: „Manufaktura Łódzka”, zrealizowana na terenie dawnych zakładów Poznańskiego, „Port Łódź” (Ikea), „Focus Mall” Piotrków Trybunalski (mapa 119). Rewitalizacja dawnych obiektów przemysłowych pod kątem wykorzystania ich dla rozwoju funkcji handlowych, kulturalnych i sportowych to kierunek coraz częściej obierany przez miasta regionu łódzkiego. Wielkie centra handlowe odwiedzane przez tysiące klientów, to miejsca, w których obecnie skupia się życie miast. W 2008 roku w województwie było 38 hipermarketów (30 w 2004 roku) oraz 214 supermarketów (155 w 2004 roku). Najwięcej hipermarketów zlokalizowanych jest w Łodzi.

Rozwinięta w regionie sieć handlowa a także magazynowa, kreują popyt na usługi ochroniarskie i porządkowe z uwagi na dużą ilość takich obiektów i ich powierzchnię. Firmy zajmujące się ochroną mienia oraz świadczące usługi porządkowe i sprzątanie należą do największych w województwie pod względem liczby zatrudnionych pracowników.

Należy tu wymienić przedsiębiorstwa: „Inwemer”, „Cza-Ta” oraz Spółdzielnię MUSA z Piotrkowa Trybunalskiego, spółkę „Atos”, spółdzielnię „Światowid”, spółkę „Cleaner” z Łodzi oraz „Agencję Argus” z Pabianic.⁹³

Mapa 119. Obiekty handlowe wielkopowierzchniowe w województwie.

Stan na 31.12.2009 roku

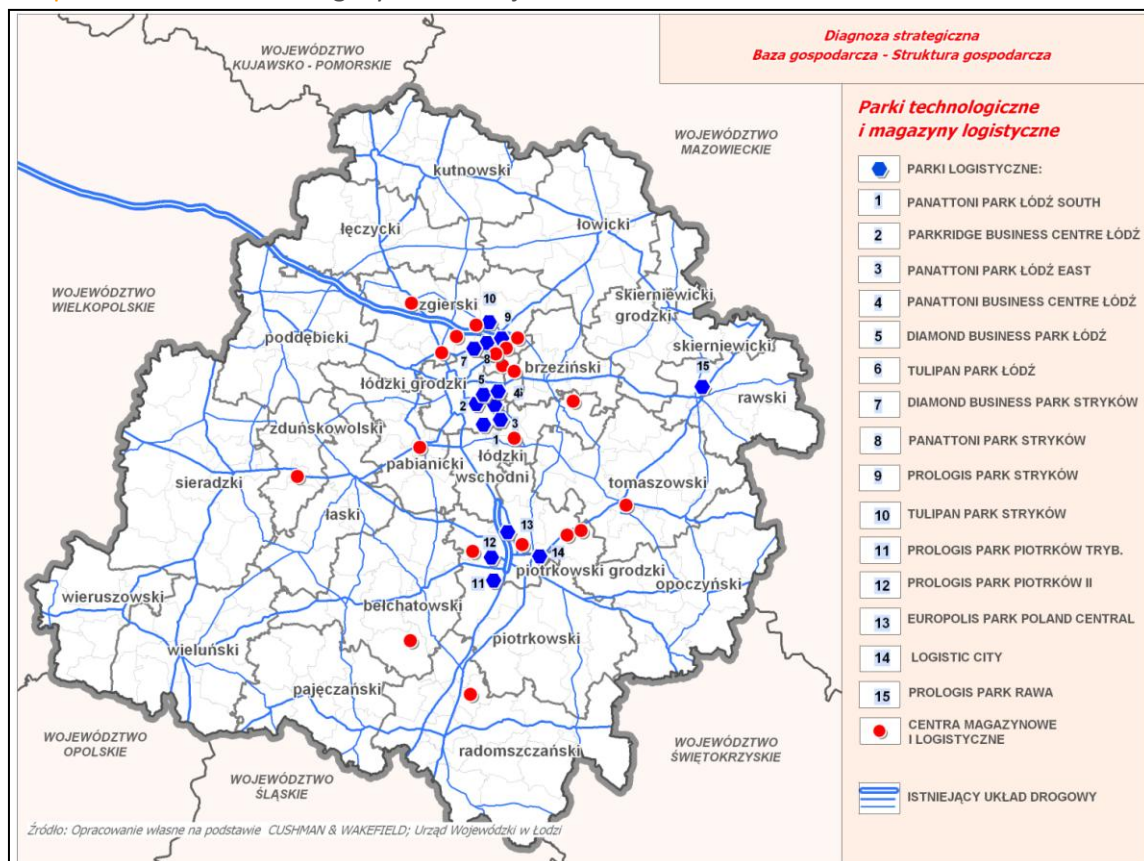
Logistyka to sfera usług, która szczególnie prężnie rozwija się w województwie łódzkim. Region (Polska Centralna wg Cushman & Wakefield) zajmuje 3 miejsce w Polsce pod względem powierzchni magazynowych (po Warszawie i Górnym Śląsku)⁹⁴. Zdaniem specjalistów⁹⁵ największym zagłębieniem logistycznym kraju staje się w tej chwili tzw. „złoty trójkąt” zlokalizowany między Łodzią, Piotrkowem Trybunalskim i Strykowem. Już obecnie funkcjonują w tych miastach i ich sąsiedztwie znaczące parki i centra logistyczno-magazynowe. W regionie znajduje się aktualnie 15 parków logistycznych i biznesowych, w których usytuowanych jest wiele podmiotów działających w sferze logistyki, handlu i produkcji. W innych centrach magazynowych funkcjonują pojedyncze podmioty, głównie magazyny wielkich sieci handlowych. Spośród 15 parków, 6 z nich znajduje się w Łodzi, po 4 w Strykowie i w Piotrkowie Trybunalskim i 1 w Rawie Mazowieckiej (mapa 120).

⁹³ Baza adresowa REGON 2008 - podmioty duże o zatrudnieniu powyżej 250 osób (pliki z dn. 9.03 oraz 29.03.2010r.)

⁹⁴ www.industrial.pl (strona internetowa światowej doradczącej firmy w zakresie nieruchomości komercyjnych – Cushman & Wakefield)

⁹⁵ „Dziennik. Gazeta prawna” z 1 lutego 2006r. (nr 23)

Mapa 120. Parki i centra logistyczne w województwie. Stan na 31.12.2009 roku

„Rynek Polski Centralnej rozwija się w czterech ośrodkach: Łodzi, Strykowie, Piotrkowie Trybunalskim i Rawie Mazowieckiej. Podaż powierzchni magazynowej w tym regionie wyniosła w 2009 roku ok. 120 000 m² i tym samym całkowite zasoby magazynów osiągnęły na koniec minionego roku poziom 915 000 m². Polska Centralna szczególnie dotkliwie odczuła spowolnienie na rynku najmu. W 2009r. wynajęte zostało jedynie 75 000 mkw. magazynów, czyli 3,5-krotnie mniej niż rok wcześniej. Największy popyt generowali operatorzy logistyczni z udziałem w wolumenie najmu na poziomie 57%. Na branżę budowlaną przypadło 24% popytu. W tym regionie zawarto największą umowę najmu na rynku nieruchomości magazynowych w 2009 roku – firma FM Logistic wynajęła 35 000 mkw w Europolis Park Poland Central. Do użytku oddano także pierwszy na tym rynku park biznesowy Parkridge Business Centre Łódź, zlokalizowany blisko centrum miasta i oferujący małe moduły magazynów (ok. 900 mkw) połączone z wysokiej klasy powierzchnią biurową. W Polsce Centralnej najemców nie znalazło ok. 157 000 mkw (17,1% zasobów regionu). Najwięcej wolnej powierzchni znajdowało się w Piotrkowie Trybunalskim i Rawie Mazowieckiej, gdzie najemcy mogli liczyć na niskie ceny najmu. Stryków i Łódź, jako najbardziej atrakcyjne ośrodki, charakteryzowały się niską stopą pustostanów”⁹⁶.

W rejonie Strykowa funkcjonują przede wszystkim centra magazynowo-spedycyjne firm logistycznych („Masterlink Express”, „Raben”), sieci handlowe („Lidl”) oraz zakłady produkcyjne („Corning”, „Sonoco”), w rejonie Piotrkowa w parkach i centrach logistycznych

⁹⁶ „Markebeat. Raport o rynku nieruchomości w Polsce. Wiosna 2010”; Cushman & Wakefield Polska

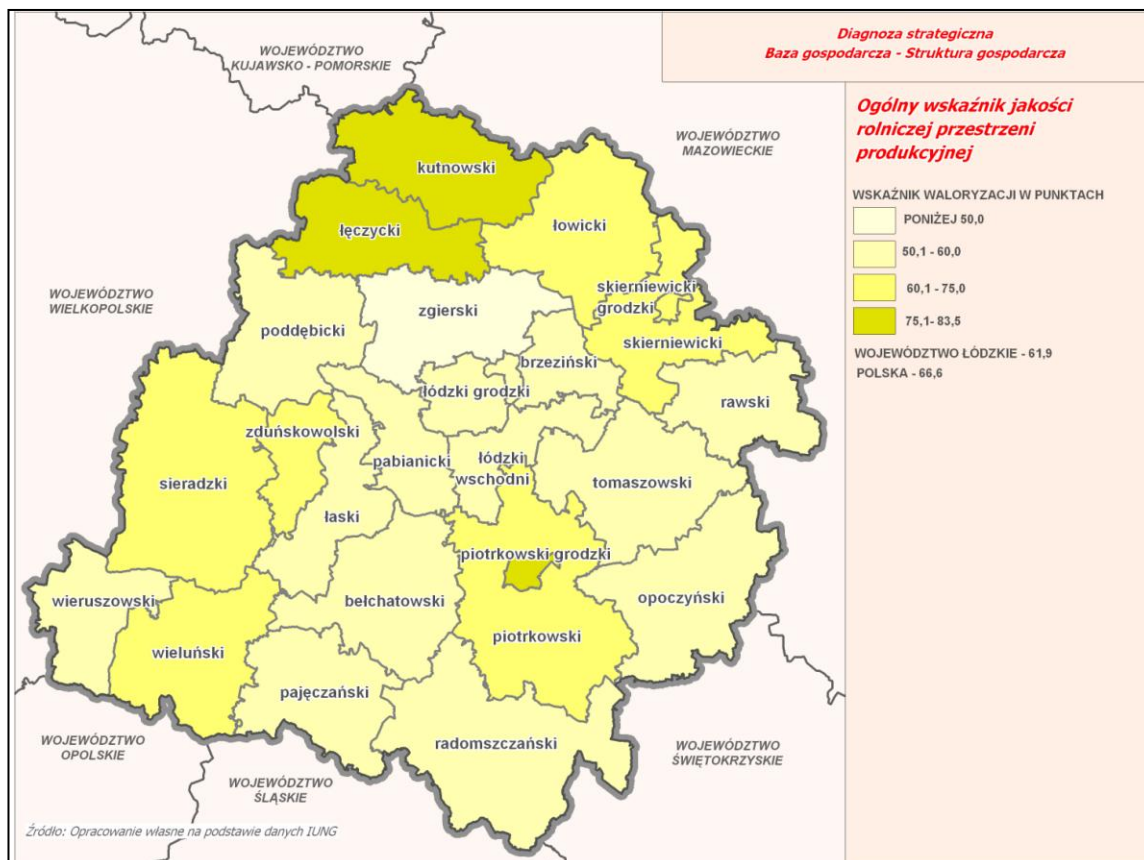
mieszczą się magazyny sieci hipermarketów („Nomi”, „Carrefour”, „Auchan”, „Kaufland”) oraz znanych producentów („Ikea”, „Unilever”), natomiast w Łodzi znajdują się centra dystrybucyjne zlokalizowanych tam firm („Dell”), sieci handlowych („Leroy Merlin”, „Rossmann”, Polska Grupa Farmaceutyczna) oraz terminale tekstylne („Spedimex”, „IC Companys”).

Rolnictwo

Rolnictwo odgrywa ważną rolę w strukturze gospodarczej regionu łódzkiego. Zapewnia zatrudnienie ok. 20,0% ogółu pracujących w regionie oraz wytwarza 6,5% wartości dodanej brutto regionalnej gospodarki. Wartości te przekraczają średnie wskaźniki dla Polski, w której w rolnictwie pracuje 15,6% ogółu pracujących, a sektor ten wytwarza 4,3% WDB kraju. Rolnictwo województwa jest też bardziej wydajne, niż przeciętnie w Polsce, gdyż wartość dodana brutto na 1 pracującego w tym sektorze jest o 10,4% wyższa od średniej krajowej. Produkcja rolnicza w regionie w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wynosi 5 408 zł i jest wyższa od średniej krajowej (Polska 4 107 zł). Udział produkcji towarowej w końcowej produkcji rolniczej wynosi w regionie 87,0% (Polska 84,5%). W strukturze produkcji globalnej regionalnego rolnictwa produkcja roślinna stanowi 50,0%, a produkcja zwierzęca również 50,0%. Charakterystyki jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dokonuje się w oparciu o syntetyczny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Wskaźnik ten agreguje w sobie jakość głównych elementów środowiska wpływających na warunki produkcji rolnej: warunki wodne, rzeźbę terenu, tzw. agroklimat (temperatura, nasłonecznienie, opady), jakość gleb. Wskaźnik bardzo dobrze odzwierciedla potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej, o czym świadczy jego wysoka korelacja z plonami głównych roślin uprawnych.

Powiaty mające najlepsze warunki do produkcji rolnej to: kutnowski, łęczycki i piotrkowski grodzki o wskaźnikach bonitacji zdecydowanie wyższych od średniej krajowej (tabela 68). Wartość ogólnego wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyższa niż przeciętna dla województwa (61,9) występuje w powiatach: zduńskowolskim, łowickim, skierniewickim grodzkim, piotrkowskim, sieradzkim, rawskim, wieluńskim i skierniewickim. Najgorsze warunki klimatyczno – glebowe mają powiaty: zgierski, pączęczański, radomszczański, wierszowski, bełchatowski (mapa 121).

Mapa 121. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiatach

Struktura agrarna gospodarstw rolnych jest czynnikiem wpływającym na stan rolnictwa i intensywność produkcji rolnej. W województwie w 2008 roku funkcjonowało ogółem 192 195 gospodarstw rolnych (włącznie z działkami rolnymi do 1 ha użytków rolnych). Od roku 2006 ich liczba zmniejszyła się o 5 461, a w odniesieniu do 2004 roku aż o 13 328. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych i działek rolnych (do 1 ha użytków rolnych) w 2008 roku wynosiła 192 043.

Zmiany, które zaszły od 2004 roku dotyczyły zmniejszenia się ich liczby, łącznie o 12 286 działek i gospodarstw. Udział działek rolnych zmniejszył się z 21,8% w 2004 roku do 17,9% w 2008 roku, jednak odsetek ich jest wciąż wysoki. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR w 2008 roku wynosiła 157 547 i zmalała od 2004 roku o 2 185 gospodarstw tj. o 1,4%. Produkcja rolna w województwie opiera się głównie na gospodarstwach o powierzchni nie przekraczającej 15 ha UR (użytków rolnych), co stanowi 92,1% wszystkich gospodarstw. W strukturze obszarowej indywidualnych gospodarstw rolnych województwa (powyżej 1 hektara użytków rolnych) dominują gospodarstwa małe, tj. 1,0 – 1,99 i 2,0 – 4,99 ha (tabela 69). Stanowiły one w 2008 roku 49,7% wszystkich gospodarstw. W stosunku do roku 2004, udział ten zmniejszył się o 5,5%. Udział gospodarstw średnich (5,0 – 9,99 i 10,0 – 14,99 ha) wyniósł 42,4%, natomiast gospodarstw dużych (15,0 – 19,99 i 20,0 – 29,99 ha) jedynie 6,5%. Gospodarstwa bardzo duże, powyżej 30,0 ha stanowiły zaledwie 1,4%. Od 2004 roku o 0,4 p.p. wzrósł udział gospodarstw średnich, o 0,3 p.p. gospodarstw dużych i o 0,3 p.p. gospodarstw bardzo dużych.

Tabela 68. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Lp.	Powiat	Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
		Jakość i przydatność rolnicza gleb	Agroklimat	Rzeźba terenu	Warunki wodne	
1	bełchatowski	36,2	12,6	4,5	2,7	55,9
2	kutnowski	64,6	10,1	4,6	4,1	83,5
3	łaski	40,1	12,1	4,6	2,5	59,3
4	łęczycki	57,0	10,8	4,6	3,7	76,2
5	łowicki	51,0	10,6	4,8	3,5	69,9
6	łódzki – wschodni* brzeziński	41,9	10,8	4,4	2,6	59,6
7	opoczyński	37,8	11,2	4,5	2,7	56,2
8	pabianicki	40,4	11,5	4,5	2,6	58,9
9	pajęczański	35,8	12,2	4,1	1,8	53,9
10	piotrkowski	44,4	12,5	4,5	3,0	64,5
11	poddębicki	40,0	11,7	4,6	2,5	58,7
12	radomszczański	37,2	11,5	4,3	2,4	55,5
13	rawski	45,7	10,6	4,6	2,9	63,8
14	sieradzki	44,8	12,3	4,4	2,5	64,0
15	skierniewicki	44,3	10,4	4,5	2,9	62,0
16	tomaszowski	40,0	11,3	4,5	2,5	58,3
17	wieluński	43,8	12,6	4,2	2,6	63,2
18	wieruszowski	35,9	12,5	4,6	2,5	55,5
19	zduńskowolski	50,3	12,1	4,6	3,0	70,1
20	zgierski	32,0	8,9	3,3	2,3	46,5
21	łódzki grodzki	41,7	10,8	4,0	2,5	59,0
22	piotrkowski grodzki	49,8	13,2	4,6	3,7	71,3
23	skierniewicki grodzki	50,5	10,6	4,8	3,8	69,7
województwo		43,2	11,5	4,4	2,8	61,9
Polska		49,5	9,9	3,9	3,3	66,6

Źródło: IUNG, *dane IUNG nie uwzględniają wyodrębnienia powiatu brzezińskiego z powiatu łódzkiego wschodniego

Tabela 69. Gospodarstwa indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych według grup obszarowych

ogółem	Powierzchnia użytków rolnych w ha									
	1,0 - 1,99	2,0 - 4,99	5,0 - 9,99	10,0 - 14,99	15,0 - 19,99	20,0 - 29,99	30,0 - 49,99	50,0 - 99,99	100 i więcej	
w odsetkach (%)										
łódzkie										
2004	159 732	19,1	36,1	31,0	11,0	3,7	2,5	0,9	0,1	0,1
2006	160 021	18,4	31,2	32,5	10,8	3,8	2,3	0,7	0,2	0,1
2008	157 547	17,0	32,7	30,9	11,5	3,8	2,7	1,0	0,3	0,1
Polska										
2004	1851777	26,1	32,1	21,8	9,6	4,3	3,4	1,7	0,7	0,3
2006	1806395	23,2	33,8	23,0	9,4	4,3	3,4	1,8	0,8	0,3
2008	1806510	23,7	33,4	22,8	9,1	4,3	3,4	2,0	0,9	0,4

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2005, 2007, 2009, GUS

Średnia powierzchnia ogólna indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w województwie w 2004 roku wynosiła 7,4 ha, w 2006 roku 7,6 ha a w roku 2008 - 7,8 ha, tj. przeciętnie wzrastała o 0,2 ha.

Średnia wielkość użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (łącznie z działkami rolnymi do 1 ha użytków rolnych) na przestrzeni 4 lat wzrosła o 0,46 ha. W 2008 roku przeciętnie w regionie łódzkim przypadało 5,85 ha użytków rolnych na 1 gospodarstwo.

Województwo posiada duże zasoby ziemi. Potencjał ten stwarza dogodne warunki dla rozwoju rolnictwa. Użytki rolne (wg granic administracyjnych) zajmowały w 2008 roku 62,1% ogólnej jego powierzchni. W stosunku do lat 2004 i 2006 powierzchnia ich uległa zwiększeniu (o 1,6% w porównaniu z rokiem 2006). W strukturze użytkowania gruntów dominowały grunty orne, które stanowiły 78,8%, mniejszy areał stanowią kolejno: łąki (12,8%), sady (3,4%) i pastwiska (2,7%) (tabela 70).

Tabela 70. Użytki rolne (wg granic administracyjnych)

	Ogółem		Grunty orne		Sady		Łąki		Pastwiska		Pozostałe	
	w tys. ha	w % pow. ogólnej	w tys. ha	w % ogółem	w tys. ha	w % ogółem	w tys. ha	w % ogółem	w tys. ha	w % ogółem	w tys. ha	w % ogółem
Łódzkie												
2004	1101,8	60,5	896,5	81,4	31,9	2,9	135,5	12,3	37,9	3,4		
2006	1113,2	61,1	902,3	81,1	35,1	3,2	142,8	12,7	32,9	3,0		
2008	1131,5	62,1	891,4	78,8	38,8	3,4	144,3	12,8	31,0	2,7	26,0	2,3
Polska												
2004	16327,4	52,2	12684,6	77,7	277,6	1,7	2390,0	14,6	975,1	6,0		
2006	15957,3	51,0	12449,3	78,0	292,3	1,8	2390,2	15,0	825,5	5,2		
2008	16154,3	51,7	12093,8	74,9	329,5	2,0	2450,3	15,2	734,1	4,5	546,6	3,4

Źródło: Rocznik statystyczny województw, 2005, 2007, 2009, GUS

Od 2007 roku zgodnie z metodologią Eurostatu prezentuje się: grunty orne, łąki i pastwiska trwałe, ogrody przydomowe, uprawy wieloletnie, grunty ugorowane - w dobrej kulturze rolnej, czyli utrzymywane zgodnie z normami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. Nr 46, poz. 306). Dane nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. W 2008 roku (dane wg siedziby użytkownika) użytki rolne województwa w dobrej kulturze rolnej zajmowały powierzchnię 1 105 975 ha, stanowiąc 98,4% wszystkich użytków rolnych. Kategoria ogrody przydomowe stanowiła 0,3% użytków rolnych, łącznie na sumę 3498 ha. Uprawy wieloletnie zajmowały ok. 3,57% powierzchni wszystkich użytków rolnych (1 123 622 ha). 15,6% udział posiadają łąki i pastwiska trwałe, grunty orne 78,8% a grunty ugorowane 3,44%.

Obecnie coraz większego znaczenia nabiera rolnictwo ekologiczne. Każdy producent, który zamierza podjąć działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego dokonuje zgłoszenia działalności do wojewódzkiego inspektora IJHARS oraz do upoważnionej jednostki certyfikującej. W województwie łódzkim taki zamiar wyraziło w 2004 roku 85 producentów chcących prowadzić gospodarstwo ekologiczne, w 2006 było ich 149 a w 2008 roku chętnych do takiej formy gospodarowania było 238 producentów. Wzrost liczby gospodarstw ekologicznych dotyczy równoważnie wzrostu całkowitej powierzchni tych gospodarstw. W 2007 roku zgłoszono do gospodarowania metodami ekologicznymi łącznie 1 723,9 ha,

w 2006 roku zajmowały one powierzchnię 4 316,2 ha a w 2008 roku było to już blisko 3,5 razy więcej hektarów, tj. 5 802,5. Spośród gospodarstw poddanych kontroli przez upoważnione jednostki certyfikujące w 2004 roku certyfikat zgodności w rolnictwie ekologicznym, uprawiający do dotacji oraz oznaczania produktów jako produkty rolnictwa ekologicznego, uzyskały 33 gospodarstwa, w 2006 było ich 2 razy tyle a w 2008 roku prawie sześciokrotnie więcej. W regionie, wiele gospodarstw zanim osiągnie certyfikat, przechodzi okres przestawiania, w którym zobowiązuje się do przestrzegania rygorów produkcji ekologicznej. W przestawianiu na produkcję metodami ekologicznymi znajdowało się w 2004 roku 38 gospodarstw, 2006 – 151, 2008 – 124 gospodarstwa. Należy stwierdzić, że na przestrzeni lat 2004 – 2008 znacznie wzrosło zainteresowanie produkcją ekologiczną, postępuje intensywny rozwój gospodarstw ekologicznych, rośnie powierzchnia użytków rolnych z uprawami ekologicznymi (tabela 71).

Tabela 71. Liczba gospodarstw ekologicznych i powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w województwie i w Polsce

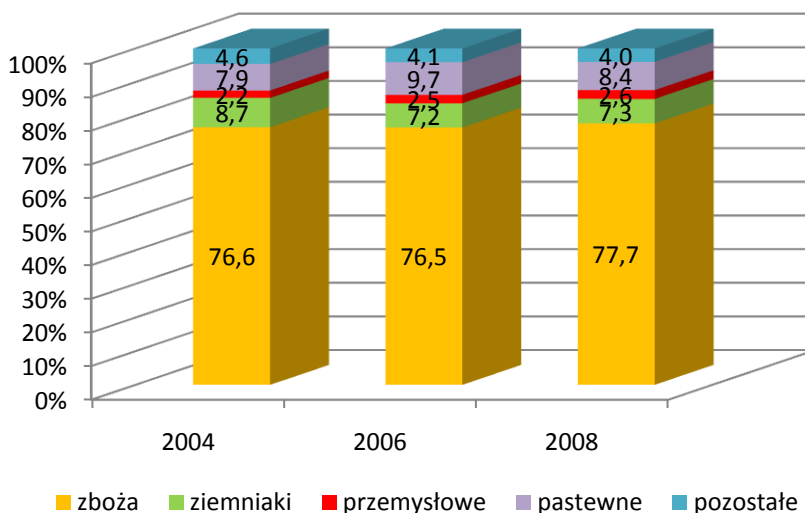
	Liczba gospodarstw ekologicznych			Powierzchnia użytków rolnych w ha		
	Z certyfikatem	Przestawianie	Razem	Z certyfikatem	Przestawianie	Razem
Łódzkie						
2004	33	38	71	553,4	941,9	1 495,3
2006	67	151	218	1 212,7	2 165,6	3 378,3
2008	190	124	314	2 801,8	2 026,7	4 828,5
Polska						
2004	1 683	2 077	3 760	37 724,4	45 005,7	82 730,1
2006	3 504	5 683	9 187	75 090,7	152 918,4	228 009,1
2008	8 685	6 211	14 896	178 732,5	136 189,0	314 921,2

Źródło: IHARS

W latach 2004 – 2008 powierzchnia zasiewów w województwie zwiększyła się o około 30 tys. ha. Wzrosło znaczenie uprawy pszenżyta (wzrost o 4,9%), pszenicy (wzrost o 0,9%), jęczmienia (wzrost o 0,5%), pastewnych (wzrost o 0,5%). Mniejszy areal gruntów został obsiany w 2008 roku burakami cukrowymi (spadek w strukturze zasiewów o 0,4%), ziemniakami (spadek o 1,4%), (wykres 151) i żytem (spadek o 4,1%).

Średnie plony roślin uprawnych w województwie: pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa, ziemniaków, buraków cukrowych, rzepaku, (poza pszenżytem i sianem łąkowym) w 2008 roku były wyższe od średnich plonów w 2006 roku, ale niższe od tych, które osiągnęto w 2004 roku. Wśród zbóż podstawowych razem różniły się one o 2,1 dt/ha, dla ziemniaków – o 6,0 dt/ha, buraków cukrowych – o 13,0 dt/ha, rzepaku o 4,7 dt/ha (tabela 72).

Wykres 151. Struktura powierzchni zasiewów w województwie
 w latach 2004, 2006, 2008

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych, GUS

Tabela 72. Średnie plony wybranych roślin w województwie i w Polsce
 w latach 2004, 2006, 2008

ROK	Zboża							Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik	Siano łąkowe
	Ogółem	w tym zboża podstawowe									
		Razem	pszenica	żyto	jęczmień	owies	pszenżyto				
z 1 ha w dt											
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE											
2004	30,8	30,5	36,5	27,0	31,1	27,8	33,4	192	425	30,5	51,1
2006	22,9	23,0	27,9	19,1	23,7	19,0	26,1	142	399	21,1	43,4
2008	28,0	28,4	34,1	23,2	26,9	21,8	33,6	186	438	25,8	51,0
POLSKA											
2004	35,4	35,5	42,8	27,6	35,2	27,5	35,2	196	428	30,3	45,8
2006	26,0	26,5	32,4	19,9	25,9	19,2	26,8	150	438	26,5	38,5
2008	32,2	32,6	40,7	24,7	30,0	22,9	33,4	191	465	27,3	48,3
Różnica w 2008r łódzkie - Polska	- 4,2	- 4,2	- 6,6	-1,5	-3,1	-1,1	+0,2	-5,0	-27,0	-1,5	+2,7
Relacja do średniej krajowej w 2008 Polska = 100%	87,0	87,1	83,8	93,9	89,7	95,2	100,6	97,4	94,2	94,5	105,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Rocznika Statystycznego województw 2005, 2007, 2009, GUS

W 2008 roku w województwie według danych GUS zarejestrowanych było 136 272 ciągników. W porównaniu do 2004 roku ich liczba zwiększyła się o 17 732 ciągniki i jest to wzrost 15,0%, wyższy niż przeciętnie w kraju. Ciągniki w regionie stanowią 8,7% wszystkich ciągników użytkowanych w Polsce. Techniczne wyposażenie gospodarstw charakteryzuje wskaźnik powierzchni użytków rolnych przypadających na 1 ciągnik. Sytuacja ta w województwie jest korzystna. W grupie gospodarstw indywidualnych na 1 ciągnik przypada do uprawy 8,10 ha użytków rolnych. Wartość ta plasuje nas na wysokim 5 miejscu w kraju.

Produkcja zwierzęca na terenie województwa to ważna gałąź rolnictwa, stawiająca region w czołówce krajowej. Obsada bydła na 100 ha UR w latach 2004 – 2008 wykazuje dla województwa tendencję wzrostową. W 2004 roku wynosiła ona 37,4 sztuk/100 ha UR, w 2006 roku 39,0 sztuk a w 2008 roku 40,8 sztuk bydła na 100 ha UR. Zmiany te informują o nieznacznym wzroście zainteresowania ze strony rolników hodowlą bydła i powiększaniu swoich stad. Obsada trzody chlewnej w analizowanych przedziałach czasowych wykazuje dość znaczne wahania. W 2006 roku obsada trzody wzrosła i była wyższa niż w 2004r. (126,8) o 5,9 sztuk, by w roku 2008 zniżyć się do poziomu 92,4 sztuk na 100 ha UR. Ten wyraźny spadek obsady trzody chlewnej może świadczyć o niestabilnej krajowej sytuacji na rynku trzody chlewnej i spadku opłacalności hodowli w tym zakresie, co w konsekwencji skutkuje obniżeniem pogłowia tej grupy zwierząt w zagrodach gospodarskich. W latach 2004 – 2008 produkcja żywca rzeźnego wzrosła o 8,2%. W największym zakresie wzrosła produkcja wołowiny (48,8%) i baraniny (38,1%), jednak jej udział w ogólnej produkcji mięsa ogółem jest nadal niewielki. Produkcja żywca drobiowego wzrosła o 8,7%. Bardzo znacząco zmniejszyła się produkcja cielęciny (spadek o 18,3%), nastąpił także spadek produkcji żywca wieprzowego (o 0,9%). Zauważalny jest niewielki wzrost (o 1,6%) produkcji mleka krowiego i większy (o 4,8%) wzrost produkcji jaj kurzych (tabela 73).

Tabela 73. Produkcja mięsa, mleka i jaj w województwie i Polsce

Produkcja	Województwo łódzkie		Różnica 2004 - 2008	Polska 2008r.	Udział woj. łódzkiego w produkcji zwierzęcej w Polsce w 2008r.
	2004	2008	%		
jaja kurze (tys. sztuk)	558 089	584 940	4,8	10 462 950	5,6
mleko krowie (tys. litrów)	1 012 433	1 028 983	1,6	12 063 381	8,5
żywiec rzeźny ogółem (t)	449 881	486 657	8,2	4 974 946	9,8
wołowiny (t)	59 804	88 986	48,8	722 015	12,3
cielęciny (t)	6 693	5 471	- 18,3	65 530	8,4
wieprzowiny (t)	261 386	258 976	- 0,9	2 482 907	10,4
baraniny (t)	231	319	38,1	5 491	5,8
drobiowiny (t)	121 259	131 801	8,7	1 664 126	7,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS

Analizy struktury gospodarczej przeprowadzono również w podziale na miasta i obszary wiejskie regionu. Pozwoliło to określić, jakie sektory gospodarki i rodzaje działalności gospodarczej (sekcje PKD) dominują w poszczególnych miastach i powiatach regionu. Przeanalizowano zarówno strukturę pracujących według sektorów, jak i strukturę podmiotów w rejestrze REGON według klasyfikacji PKD i wielkości zatrudnienia.

Pod względem zatrudnienia wg sektorów gospodarki narodowej wśród mieszkańców miast obserwuje się wyrównaną strukturę zatrudnienia. W poszczególnych sektorach, tzn. w przemyśle i budownictwie, usługach rynkowych i usługach nierynkowych zatrudnionych było w 2008 roku odpowiednio: 36,65%, 35,88% i 27,28% mieszkańców miast. Jedyne w sektorze rolnictwo, rybactwo, łowiectwo i leśnictwo zatrudnionych było 0,34% pracujących mieszkańców miast. W latach 2004-2008 struktura ta w zasadzie nie ulegała zmianie. Można zauważyć jedynie niewielkie spadki udziału zatrudnionych w przemyśle i budownictwie, usługach nierynkowych oraz rolnictwie na korzyść zatrudnienia w usługach rynkowych.

Analiza zatrudnienia w poszczególnych miastach ukazuje jednak duże zróżnicowanie struktury zatrudnienia zarówno w czasie jak i pomiędzy miastami. Struktura zatrudnienia wg sektorów gospodarki narodowej kształtuje jednocześnie funkcje dominujące miast. Ustalenie tych funkcji przeprowadzono zmodyfikowaną metodą Jerczyńskiego⁹⁷ (tabela 74). Modyfikacja polegała na wykluczeniu z analizy zatrudnionych w rolnictwie i wprowadzeniu podziału na zatrudnionych w usługach rynkowych i nierynkowych. W zależności od udziału zatrudnienia w trzech sektorach gospodarki przyjętych w analizie wyróżniono następujące typy funkcjonalne miast wg ich funkcji dominującej: P – przemysłowy; PUn – przemysłowo-usługowy z przewagą usług nierynkowych; PUr – przemysłowo-usługowy z przewagą usług rynkowych; Un – usług nierynkowych; Ur – usług rynkowych; UnUr – usługowy o przewadze usług nierynkowych; UrUn – usługowy o przewadze usług rynkowych; UnP – usługowo-przemysłowy z przewagą usług nierynkowych; UrP – usługowo-przemysłowy z przewagą usług rynkowych; X – braku funkcji dominującej.

W roku 2008 było 6 miast o dominującej funkcji przemysłowej, 7 miast o dominującej funkcji przemysłowo-usługowej z przewagą usług nierynkowych, 5 miast o funkcji przemysłowo-usługowej z przewagą usług nierynkowych, po jednym mieście o dominujących funkcjach usługowych rynkowych i nierynkowych, 4 miasta o funkcjach usługowo-przemysłowych z przewagą usług nierynkowych, 3 miasta o dominującej funkcji usługowo-przemysłowej z przewagą usług rynkowych, jedno miast o dominującej funkcji usługowej z przewagą usług rynkowych oraz 15 miast o braku wyraźnej funkcji dominującej (tabela 74). Miastami o dominującej funkcji przemysłowej są głównie miasta małe i bardzo małe. Na tym tle niekorzystnie wyróżniają się Kutno, Pabianice, Wieluń i Zduńska Wola. Wśród miast o braku funkcji dominującej znajdują się natomiast miasta należące do największych w województwie: Łódź, Bełchatów, Skierniewice, Sieradz, Radomsko, Tomaszów Mazowiecki i Zgierz. Piotrków Trybunalski natomiast ma funkcję usługowo-przemysłową z przewagą usług rynkowych na co wpływa zapewne koncentracja usług logistycznych. Brak funkcji dominującej w największych miastach województwa lub niewielka przewaga usług rynkowych jest zjawiskiem korzystnym

⁹⁷ Jerczyński M., 1977 – *Statystyczna charakterystyka miast. Funkcje dominujące*. „Statystyka Polski”, nr 85, GUS, Warszawa.

z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego i świadczy o udanych procesach restrukturalizacji gospodarki polegających na zastępowaniu mało rentownego przemysłu przez usługi. Brak funkcji dominującej sugeruje też rozwój w mieście usług nierynkowych, które zaspokajają potrzeby ludności, a więc o rozwijającej się funkcji endogenicznej.

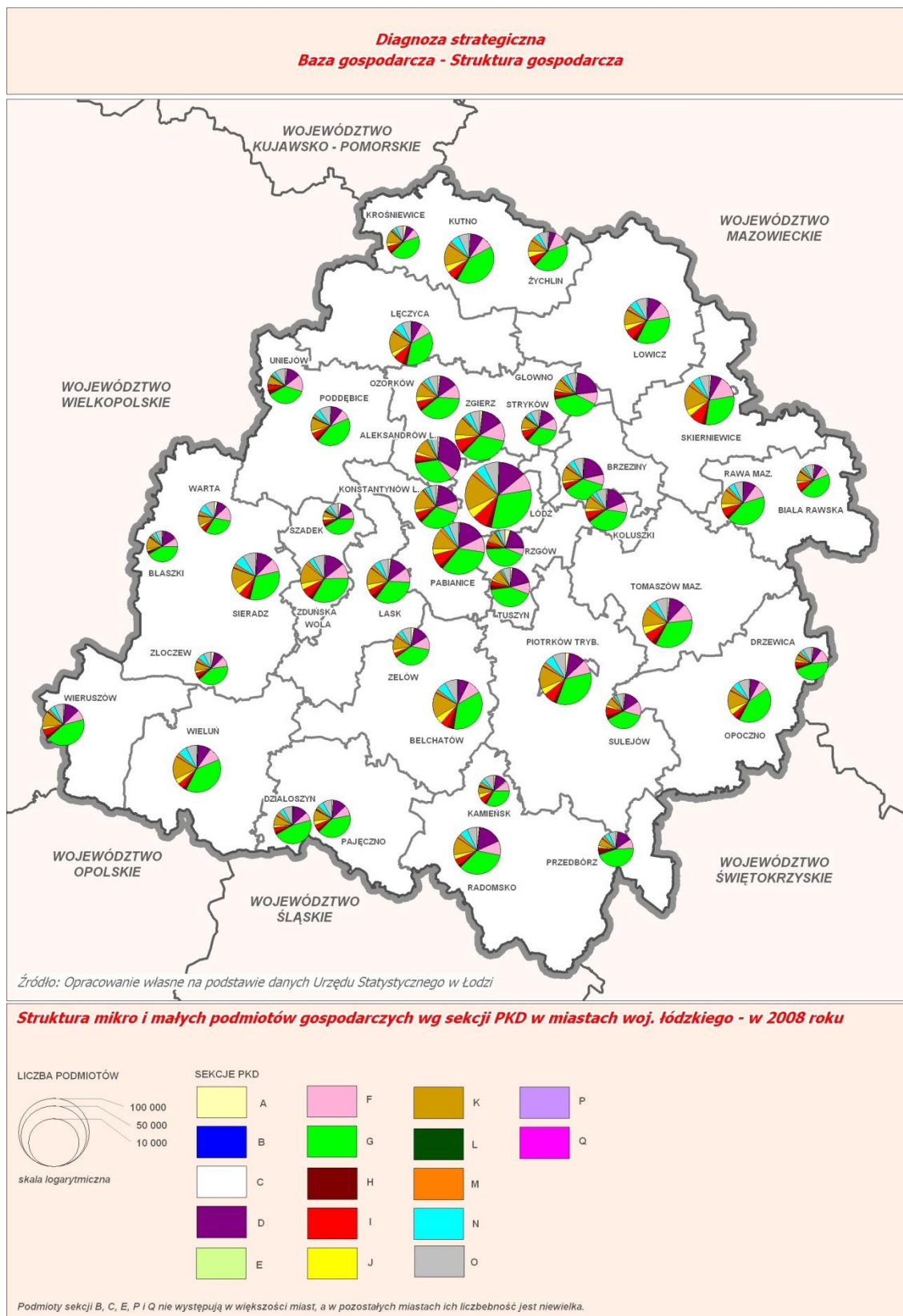
Bardziej szczegółowy obraz struktury gospodarczej miast daje analiza gospodarki według sekcji PKD. Z powodu nie udostępniania przez GUS danych na temat zatrudnienia w poszczególnych sekcjach PKD na poziomie gmin, analizę tę przeprowadzono na podstawie liczby podmiotów gospodarczych. Podmioty te podzielono na dwie grupy. Pierwsza z nich obejmowała mikro-podmioty gospodarcze (do 9 zatrudnionych) oraz podmioty małe (10-49 zatrudnionych). Do drugiej grupy zaliczono średnie i duże podmioty gospodarcze zatrudniające odpowiednio 50-249 oraz 250 i więcej pracowników. W roku 2008 w miastach województwa zarejestrowanych było 185 418 mikro- i małych podmiotów gospodarczych oraz 1 934 podmioty średnie i duże. W porównaniu z rokiem 2004 liczba mikro- i małych podmiotów gospodarczych zmniejszyła się o 2,44%, a liczba dużych i średnich podmiotów gospodarczych wzrosła zaledwie o 0,16%. Niewielkie zmiany liczby podmiotów gospodarczych zaobserwowano również w poszczególnych sekcjach PKD. Wśród podmiotów mikro- i małych we wszystkich miastach dominowały podmioty sekcji G (handel i naprawy). Udział podmiotów tej sekcji wahał się od ok. 30 do ok. 45% ogółu podmiotów mikro i małych. Drugą wyraźnie reprezentowaną sekcją w omawianej grupie wielkościowej podmiotów były sekcje K i D (odpowiednio: obsługa nieruchomości i firm; działalność produkcyjna), których udziały wahały się od 10 do 20% (mapa 122). Wśród podmiotów średnich i dużych w zasadzie we wszystkich miastach dominowała sekcja D, a jej udział w poszczególnych miastach był bardzo zróżnicowany od 20% do nawet 100%. Większe udziały podmiotów tej sekcji są charakterystyczne dla miast małych i bardzo małych. Znaczące udziały (10-20%) w ogólnej liczbie dużych i średnich podmiotów obserwowano też w przypadku sekcji G (handel i naprawy) oraz M (edukacja). Większe udziały charakteryzowały miasta duże i średnie niż małe i bardzo małe. Podobną tendencję można zauważyć również w sekcji N (ochrona zdrowia), J (pośrednictwo finansowe) i K (obsługa nieruchomości i firm) (mapa 123).

Tabela 74. Typy funkcjonalne miast województwa łódzkiego według funkcji dominującej

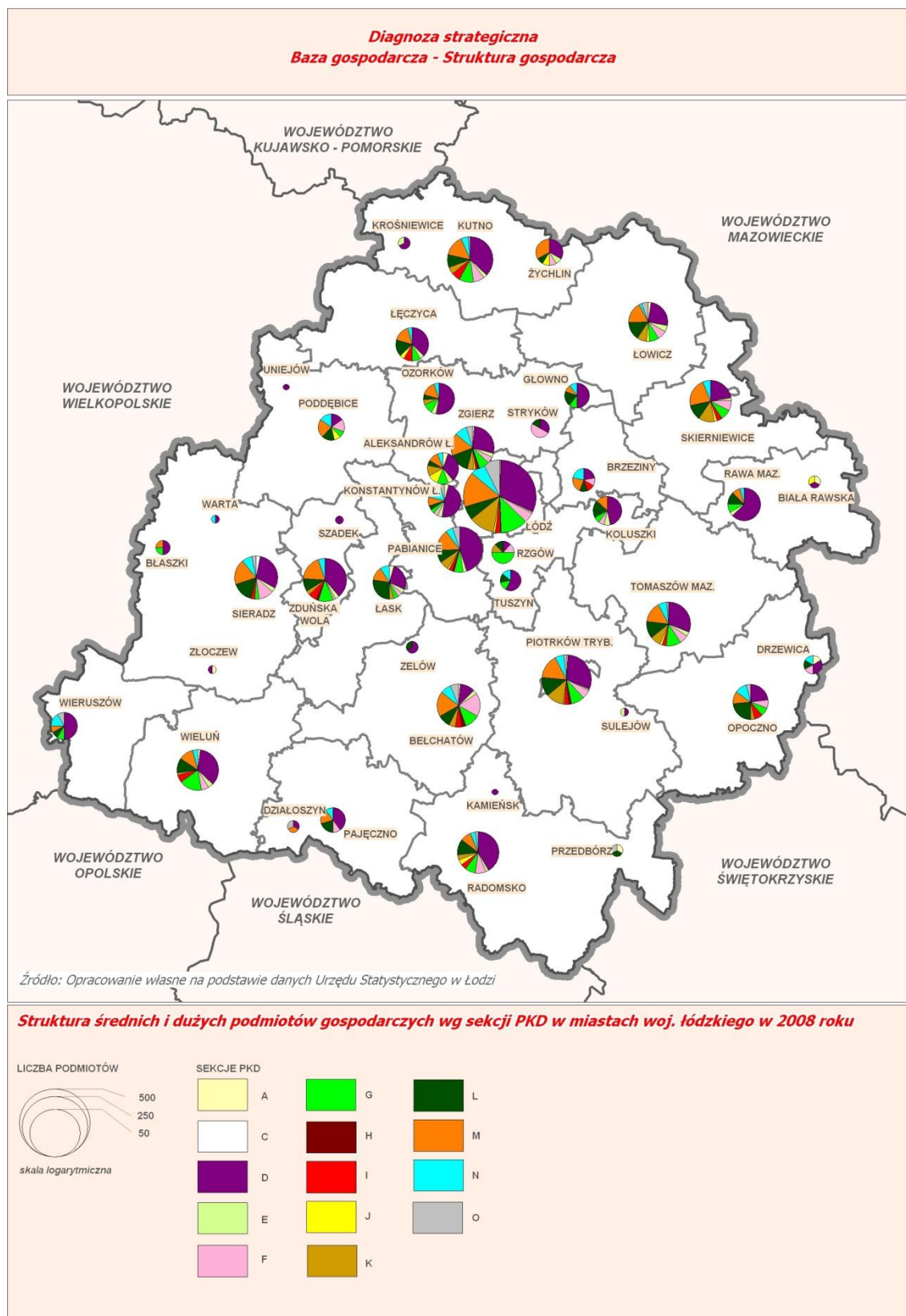
Miasto	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybactwo		Przemysł i budownictwo		Usługi rynkowe		Usługi nierynkowe		Typ funkcjonalny wg funkcji dominującej	
	2004	2008	2004	2008	2004	2008	2004	2008	2004	2008
Aleksandrów łódzki	0,32	0,54	33,48	31,93	42,34	47,06	23,86	20,47	UrP	UrP
Bełchatów	0,72	0,69	22,01	28,95	36,08	35,77	41,18	34,59	UnUr	X
Biała Rawska	2,29	1,91	10,05	19,44	44,27	40,63	43,39	38,02	UrUn	UrUn
Błaszki	0,00	0,00	36,43	33,74	25,04	35,11	38,53	31,15	X	X
Brzeziny	0,04	0,23	29,31	31,19	22,29	26,81	48,35	41,76	UnP	X
Drzewica	0,27	0,19	52,79	56,15	11,70	18,16	35,24	25,51	PUn	PUn
Działoszyń	0,00	0,00	73,06	55,33	12,16	23,99	14,78	20,69	P	P
Głowno	0,46	0,39	56,64	46,11	15,56	25,37	27,34	28,12	PUn	X
Kamieńsk	0,45	1,00	27,44	41,20	20,18	13,60	51,93	44,20	UnP	UnP
Koluszki	0,48	0,24	42,12	42,36	36,00	38,35	21,40	19,04	PUr	PUr
Konstantynów łódzki	0,92	0,58	65,69	71,83	15,21	11,67	18,18	15,92	P	P
Krośniewice	2,61	2,17	44,24	37,08	23,35	19,62	29,80	41,14	PUn	UnP
Kutno	0,15	0,57	42,21	44,53	31,56	32,14	26,09	22,76	X	PUr
Łask	0,91	0,63	42,83	46,35	21,08	19,34	35,18	33,69	PUn	PUn
Łęczyca	0,19	0,05	24,05	30,85	34,30	32,16	41,46	36,94	UnUr	X
Łowicz	0,88	0,81	46,41	45,95	24,25	28,02	28,46	25,23	PUn	X
Łódź	0,29	0,25	30,61	30,57	38,69	41,83	30,40	27,35	X	X
Opoczno	0,08	0,08	46,40	48,42	25,84	24,52	27,69	26,98	X	PUn
Ozorków	0,00	0,05	61,46	67,51	16,65	14,03	21,89	18,41	P	P
Pabianice	0,12	0,15	51,68	50,92	25,35	25,34	22,86	23,59	PUr	PUr
Pajęczno	0,38	0,67	25,27	25,65	29,04	23,53	45,25	50,15	X	UnP
Piotrków Trybunalski	0,07	0,11	39,94	33,27	32,03	41,80	27,96	24,82	X	UrP
Poddębice	0,94	0,96	44,26	29,49	13,69	16,89	41,11	52,67	PUn	UnP
Przedbórz	9,45	2,00	19,66	29,00	26,09	27,29	44,80	41,71	UnUr	X
Radomsko	0,29	0,62	44,30	42,84	30,41	31,04	24,99	25,50	PUr	X
Rawa Mazowiecka	0,34	0,20	44,29	40,48	25,99	30,07	29,38	29,24	X	X
Rzgów		0,31		25,74		63,99		9,96		UrP
Sieradz	0,07	0,12	33,75	33,96	28,41	28,36	37,77	37,57	X	X
Skieniewice	0,41	0,75	36,42	38,56	37,42	32,71	25,75	27,98	X	X
Stryków	0,09	0,07	54,49	23,44	25,26	68,05	20,16	8,44	PUr	Ur
Sulejów	0,00	0,10	50,28	47,90	14,40	21,70	35,32	30,30	PUn	PUn
Szadek	1,96	1,43	65,69	55,26	14,22	19,07	18,14	24,24	P	P
Tomaszów Mazowiecki	0,14	0,17	43,57	42,61	26,88	30,66	29,41	26,56	X	X
Tuszyn	0,06	2,79	40,34	38,20	23,98	21,00	35,62	38,01	PUn	PUn
Uniejów	0,00	0,00	17,98	27,79	41,32	36,51	40,69	35,69	UrUn	X
Warta	0,64	0,60	20,04	16,23	16,29	16,35	63,02	66,83	Un	Un
Wieluń	0,63	0,62	50,44	54,27	26,16	25,70	22,77	19,42	PUr	PUr
Wieruszów	0,19	0,36	54,90	57,24	20,29	18,69	24,62	23,71	P	P
Zduńska Wola	0,20	0,25	44,42	49,03	32,87	28,63	22,51	22,09	PUr	PUr
Zelów	0,41	0,26	62,59	50,39	13,17	18,78	23,84	30,58	P	PUn
Zgierz	0,32	0,65	38,56	38,91	26,60	26,30	34,51	34,14	X	X
Złoczew	3,19	4,55	55,65	42,91	18,55	22,07	22,60	30,47	P	PUn
Żychlin	0,22	0,25	58,20	64,39	16,46	16,69	25,11	18,67	PUn	P

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z US w Łodzi.

Mapa 122. Struktura gospodarcza miast województwa według liczby mikro- i małych podmiotów gospodarczych w 2008 roku

Mapa 123 Struktura gospodarcza miast województwa łódzkiego według liczby średnich i dużych podmiotów gospodarczych w 2008 roku

W strukturze gospodarczej obszarów wiejskich w poszczególnych powiatach w podziale na sekcje PKD dominują sekcje G, D, i F. Różnice udziałów procentowych są niewielkie, wynoszą kilka punktów procentowych i są zbliżone do średniej dla województwa.

Tabela 75. Struktura gospodarcza obszarów wiejskich województwa wg powiatów i sekcji PKD w 2004 roku

powiat	ogółem [liczba]	udział podmiotów wg sekcji PKD [%]															
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
bełchatowski	2 328	4,5	0,0	0,1	13,6	0,1	12,3	37,3	2,9	6,5	2,1	5,8	2,7	2,3	2,4	7,1	0,0
brzeziński	1 197	4,1	0,0	0,1	19,8	0,2	7,6	40,6	2,0	6,3	2,4	4,8	2,5	1,7	1,6	6,3	0,0
kutnowski	2 051	9,8	0,0	0,2	9,9	0,0	6,1	40,9	2,8	6,4	2,4	7,1	3,3	2,9	2,6	5,5	0,0
łaski	1 905	6,5	0,1	0,0	16,5	0,1	10,8	35,3	3,8	6,1	2,3	6,1	2,4	2,5	2,2	5,5	0,0
łęczycki	1 589	8,4	0,0	0,2	7,9	0,1	6,2	41,0	2,2	7,7	2,1	8,4	4,7	2,7	2,5	5,8	0,0
łowicki	2 454	8,3	0,1	0,1	10,6	0,2	12,2	34,2	2,7	6,9	2,4	6,3	4,6	2,7	2,1	6,7	0,0
łódzki wschodni	4 089	4,3	0,0	0,2	19,2	0,0	9,1	39,2	2,4	5,6	2,1	7,7	1,1	1,2	2,3	5,6	0,0
opoczyński	2 496	6,9	0,0	0,3	11,6	0,1	14,3	37,7	3,4	7,5	2,8	4,5	2,0	2,8	1,4	4,6	0,0
pabianicki	3 089	7,8	0,0	0,0	22,6	0,1	8,9	34,0	2,6	6,3	1,7	6,5	1,7	1,7	1,8	4,3	0,0
pajęczański	2 226	3,7	0,0	0,4	20,0	0,0	9,1	38,1	2,7	6,4	2,1	4,9	2,9	2,6	1,8	5,1	0,0
piotrkowski	4 304	6,2	0,0	0,3	13,0	0,2	9,5	36,0	3,3	8,2	3,0	6,4	3,0	3,2	2,1	5,7	0,0
podębicki	1 752	9,6	0,0	0,0	13,9	0,2	8,3	37,4	3,7	5,8	2,5	5,0	3,4	2,6	2,3	5,3	0,0
radomszczański	3 589	5,2	0,1	0,2	18,2	0,1	9,9	37,1	2,3	7,4	1,8	6,7	2,2	2,5	1,9	4,7	0,0
rawski	1 251	4,6	0,0	0,3	9,8	0,1	11,7	42,0	1,3	8,9	1,8	5,9	3,4	2,3	1,5	6,4	0,0
sieradzki	3 327	7,3	0,0	0,2	14,8	0,1	10,2	36,0	2,0	7,2	1,7	6,9	3,6	2,7	1,6	5,6	0,0
skierniewicki	2 014	5,3	0,0	0,2	11,4	0,2	15,0	31,4	2,3	9,3	2,9	7,1	3,9	3,1	1,9	5,9	0,0
tomaszowski	3 609	5,8	0,0	0,2	18,6	0,3	9,5	36,7	4,0	5,3	2,1	6,6	1,6	1,9	1,9	5,6	0,0
wieluński	3 140	6,5	0,0	0,0	13,1	0,2	11,0	33,3	2,4	8,4	2,8	7,0	2,8	3,6	2,2	6,7	0,1
wieruszowski	1 960	5,4	0,0	0,3	18,3	0,2	10,6	35,2	2,9	6,6	2,2	6,7	1,9	3,1	1,6	5,0	0,1
zdunskowolski	1 245	5,4	0,0	0,3	18,3	0,2	10,6	35,2	2,9	6,6	2,2	6,7	1,9	3,1	1,6	5,0	0,1
zgierski	3 031	6,9	0,0	0,3	18,2	0,3	10,0	32,4	3,0	7,0	2,3	8,1	1,4	2,0	2,3	5,8	0,0
RAZEM	52 646	6,4	0,0	0,2	15,3	0,1	10,2	36,5	2,8	7,0	2,3	6,5	2,6	2,4	2,0	5,6	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 76. Struktura gospodarcza obszarów wiejskich województwa wg powiatów i sekcji PKD w 2008 roku

powiat	ogółem [liczba]	udział podmiotów wg sekcji PKD [%]															
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	
bełchatowski	2 250	4,0	0,0	0,2	13,9	0,2	12,9	33,1	2,4	6,4	2,0	6,7	3,2	2,6	3,0	9,5	
brzeziński	1 274	5,1	0,0	0,2	17,1	0,1	10,4	37,1	1,7	6,8	2,4	5,8	2,4	1,9	2,3	6,8	
kutnowski	2 339	10,0	0,0	0,1	9,3	0,1	8,4	38,1	2,8	6,5	2,2	7,7	2,9	2,6	2,6	6,7	
łaski	2 103	7,0	0,1	0,0	15,1	0,2	13,9	33,5	2,6	5,8	1,9	6,4	2,2	2,5	2,4	6,2	
łęczycki	1 759	9,8	0,0	0,3	8,1	0,2	8,2	37,9	2,6	7,7	2,3	6,3	4,3	3,0	2,4	6,9	
łowicki	2 686	9,2	0,0	0,1	9,4	0,1	13,1	31,6	2,7	6,7	2,4	6,2	4,4	2,7	2,4	8,9	
łódzki wschodni	4 030	4,4	0,0	0,2	16,3	0,0	11,5	36,1	2,3	6,4	2,3	9,2	1,1	1,7	3,1	5,4	
opoczyński	2 211	4,5	0,0	0,5	12,6	0,1	18,2	32,9	2,5	6,4	3,8	4,7	2,8	3,5	1,7	5,8	
pabianicki	3 430	8,2	0,0	0,1	20,3	0,1	11,5	31,9	1,9	6,0	1,7	7,2	1,5	1,6	2,9	5,1	
pajęczański	2 062	4,3	0,0	0,4	18,0	0,1	11,1	35,5	1,6	7,5	2,0	5,2	3,4	2,6	2,3	6,0	
piotrkowski	4 126	7,1	0,0	0,3	12,6	0,3	12,1	31,4	2,0	7,6	3,5	6,9	3,4	3,3	2,3	7,1	
podębicki	1 982	10,0	0,0	0,1	12,7	0,3	11,0	36,7	3,0	6,0	2,0	4,4	3,6	2,4	2,1	5,8	
radomszczański	3 313	5,0	0,0	0,2	20,5	0,2	11,2	33,2	1,8	6,2	1,9	5,6	3,0	2,9	2,1	6,2	
rawski	1 398	5,2	0,0	0,1	9,6	0,0	14,2	39,5	1,6	7,7	2,1	5,5	3,1	2,8	1,8	6,9	
sieradzki	3 388	8,0	0,0	0,2	13,9	0,1	12,9	32,9	1,8	6,6	1,7	6,2	4,3	2,9	2,0	6,5	
skierniewicki	2 159	5,7	0,0	0,3	10,3	0,2	17,5	28,5	1,9	8,5	2,9	6,7	3,6	3,8	2,1	8,1	
tomaszowski	3 225	5,7	0,0	0,3	18,5	0,3	11,8	30,9	3,0	6,2	3,1	6,5	1,9	2,4	2,6	6,6	
wieluński	3 551	7,5	0,0	0,2	11,3	0,0	13,9	34,7	2,5	6,5	2,3	6,1	2,5	2,8	2,6	7,0	
wieruszowski	2 209	5,9	0,0	0,0	14,0	0,1	13,0	32,5	2,6	8,1	2,1	5,7	2,9	3,5	2,3	7,0	
zdunskowolski	1 440	5,4	0,0	0,3	16,9	0,4	16,6	31,9	2,3	5,9	2,3	5,3	2,4	2,8	2,2	5,3	
zgierski	3 619	6,9	0,0	0,3	16,8	0,2	11,4	29,3	3,0	7,3	2,5	8,8	1,5	2,2	3,1	6,7	
RAZEM	54 554	6,7	0,0	0,2	14,5	0,2	12,5	33,4	2,3	6,8	2,4	6,6	2,8	2,6	2,4	6,7	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

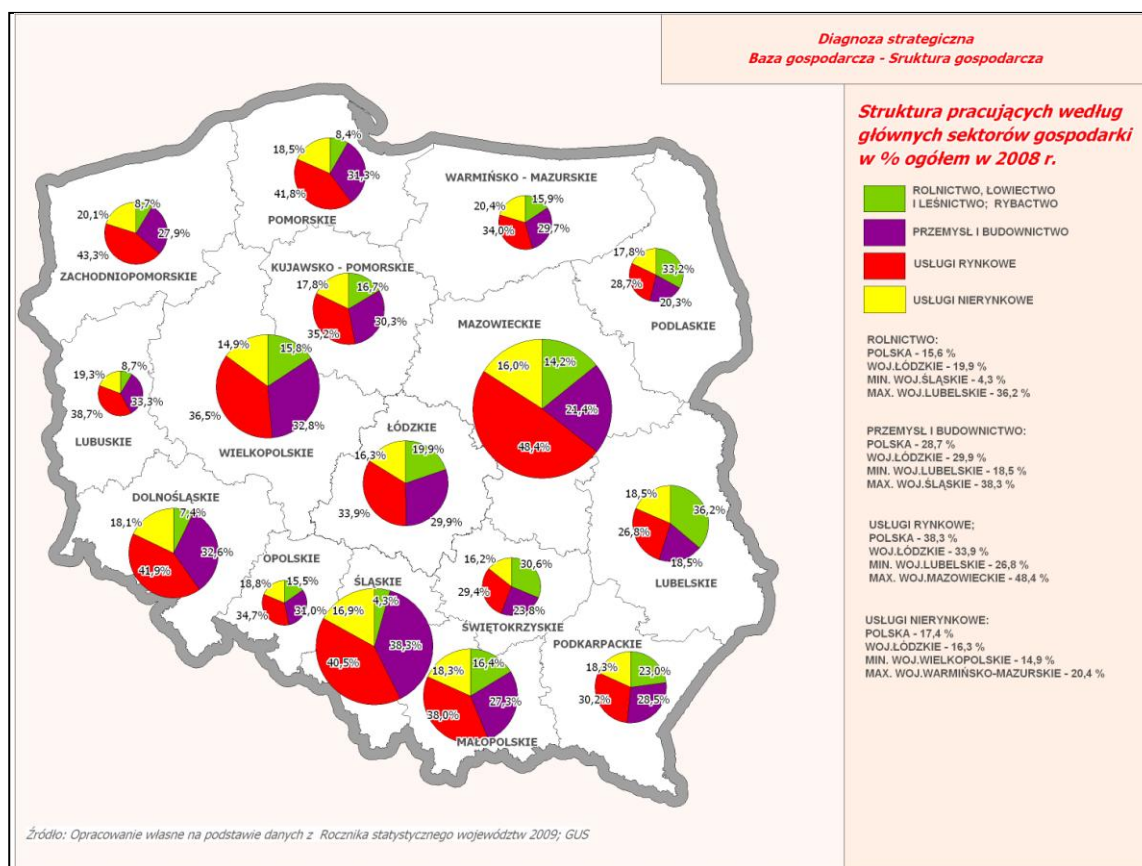
Legenda. Klasyfikacja PKD (2004 r.)

sekcja	A	rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo
sekcja	B	rybactwo
sekcja	C	górnictwo
sekcja	D	przetwórstwo przemysłowe
sekcja	E	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę
sekcja	F	budownictwo
sekcja	G	handel hurtowy i detaliczny; naprawy
sekcja	H	hotele i restauracje
sekcja	I	transport, gospodarka magazynowa i łączność
sekcja	J	pośrednictwo finansowe
sekcja	K	obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
sekcja	L	administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne
sekcja	M	edukacja
sekcja	N	ochrona zdrowia i opieka społeczna
sekcja	O	pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna
sekcja	P	gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników
sekcja	Q	organizacje i zespoły eksterytorialne

- **Kontekst krajowy**

Struktura gospodarcza opisująca relacje między elementami składowymi gospodarki może być rozpatrywana w perspektywie podziału pracy (struktury pracujących), struktury działowej (sekcje i podsekcje PKD), czy struktury terytorialnej (przestrzenne rozmieszczenie elementów gospodarki). Struktura pracujących według głównych sektorów gospodarki dobrze charakteryzuje strukturę gospodarczą poszczególnych województw. W województwie łódzkim w 2008 roku wśród ogółu pracujących (łącznie z pracującymi w rolnictwie indywidualnym i w podmiotach o zatrudnieniu do 9 osób), 19,9% pracowało w rolnictwie, 29,9% w przemyśle i budownictwie, 33,9% w usługach rynkowych a 16,3% w usługach nierynkowych. Region łódzki wyróżnia się na tle kraju wyższym niż przeciętnie w Polsce odsetkiem pracujących w rolnictwie (Polska 15,6%) oraz w sektorze przemysłowym (Polska 28,7%). Mniejszy natomiast niż przeciętnie w kraju jest odsetek pracujących zarówno w usługach rynkowych (Polska 38,3%) jak i nierynkowych (Polska 17,4%). Niemal połowa pracujących zatrudnionych jest w przemyśle i rolnictwie (49,8%), a niewiele ponad połowa w usługach (50,2%). Można więc stwierdzić, że województwo łódzkie jest regionem przemysłowo-rolniczym, w którym usługi odgrywają wysoką rolę przede wszystkim w stolicy województwa. W większości województw w naszym kraju dominuje zatrudnienie w sektorach usługowych. Najbardziej przemysłowym regionem w Polsce jest województwo śląskie, w którym w przemyśle pracuje aż 38,3% pracujących, a w rolnictwie zaledwie 4,3%. Natomiast najbardziej rolniczymi województwami w Polsce jest województwo lubelskie (36,2% pracujących w rolnictwie) oraz podlaskie (33,2%). Najwięcej osób, bo prawie połowa wszystkich pracujących (48,4%) pracuje w usługach rynkowych w województwie mazowieckim, a w usługach nierynkowych w województwie warmińsko-mazurskim (20,4 %) (mapa 124).

Mapa 124. Struktura pracujących wg głównych sektorów gospodarki w % ogółem w Polsce w 2008 roku⁹⁸

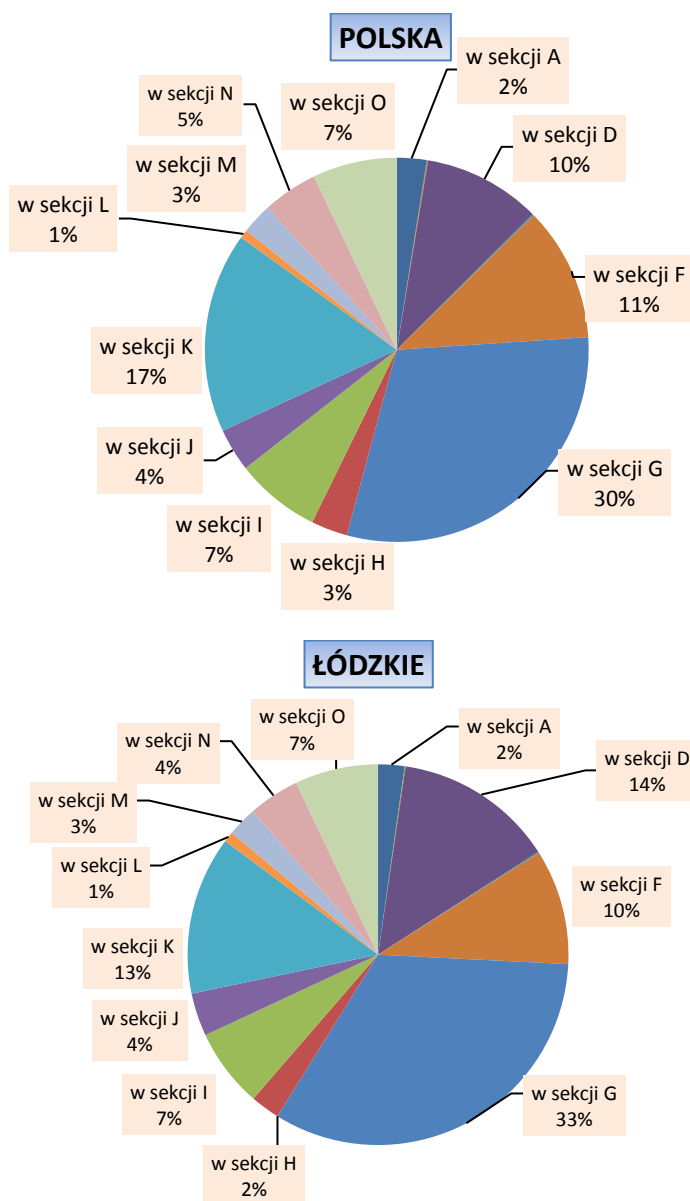

Kolejnemu przybliżeniu struktury gospodarczej kraju i województw służy analiza struktury branżowo-gałęziowej gospodarki ukazana jako udział podmiotów z poszczególnych sekcji PKD wśród wszystkich podmiotów gospodarki narodowej zamieszczonych w rejestrze REGON w Polsce i regionie.

Pod względem udziału podmiotów wpisanych do rejestru REGON województwo łódzkie charakteryzuje się wyższym niż przeciętnie w kraju udziałem podmiotów w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (Polska 10%, województwo łódzkie 14%), handel i naprawy (Polska 30%, województwo łódzkie 33%). Natomiast niższy niż przeciętnie w Polsce w strukturze REGON jest odsetek podmiotów w sekcjach: budownictwo (Polska 11%, województwo łódzkie 10%), hotele i restauracje (Polska 3%, województwo łódzkie 2%), obsługa nieruchomości i firm (Polska 17%, województwo łódzkie 13%), ochrona zdrowia i opieka społeczna (Polska 5%, województwo łódzkie 4%) (wykres 152). W pozostałych sekcjach odsetek podmiotów gospodarki narodowej jest taki sam w Polsce jak i w regionie łódzkim. Dotyczy to m.in. rolnictwa, choć udział pracujących w rolnictwie jest w naszym województwie wyższy niż średnio w Polsce. Analiza struktury podmiotów w rejestrze REGON wiele mówi o strukturze gospodarczej województwa łódzkiego i wskazuje na ponadprzeciętne znaczenie przetwórstwa przemysłowego i handlu w regionalnej gospodarce.

⁹⁸ Łącznie z pracującymi w rolnictwie indywidualnym oraz w podmiotach o zatrudnieniu poniżej 10 osób

Wykres 152. Struktura podmiotów w rejestrze REGON w 2008 roku
 (według klasyfikacji sekcji PKD z 2004r.)

sekcja A rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo

sekcja D przetwórstwo przemysłowe

sekcja F budownictwo

sekcja G handel hurtowy i detaliczny; naprawy

sekcja H hotele i restauracje

sekcja I transport, gospodarka magazynowa i łączność

sekcja J pośrednictwo finansowe

sekcja K obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej

sekcja L administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne

sekcja M edukacja

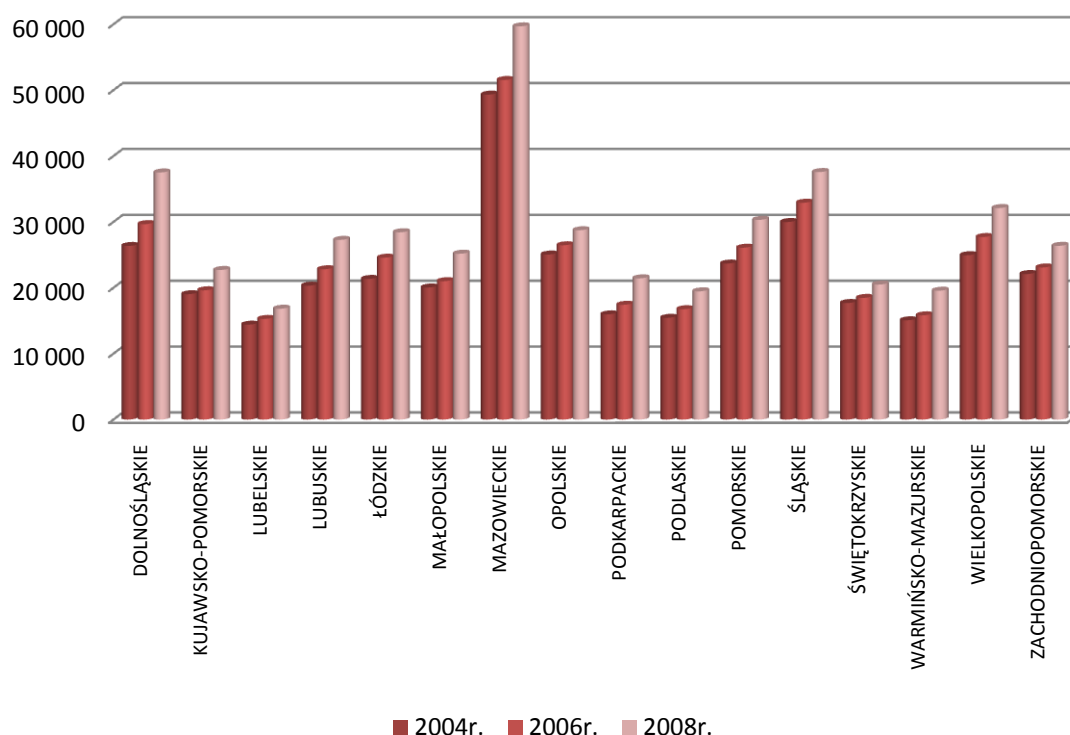
sekcja N ochrona zdrowia i opieka społeczna

sekcja O pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna

Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

Wartość brutto środków trwałych (wartość początkowa) na 1 mieszkańca pokazuje intensywność zagospodarowania majątkiem trwałym przedsiębiorstw poszczególnych regionów kraju.

Wykres 153. Wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw na 1 mieszkańca w latach 2004 - 2008

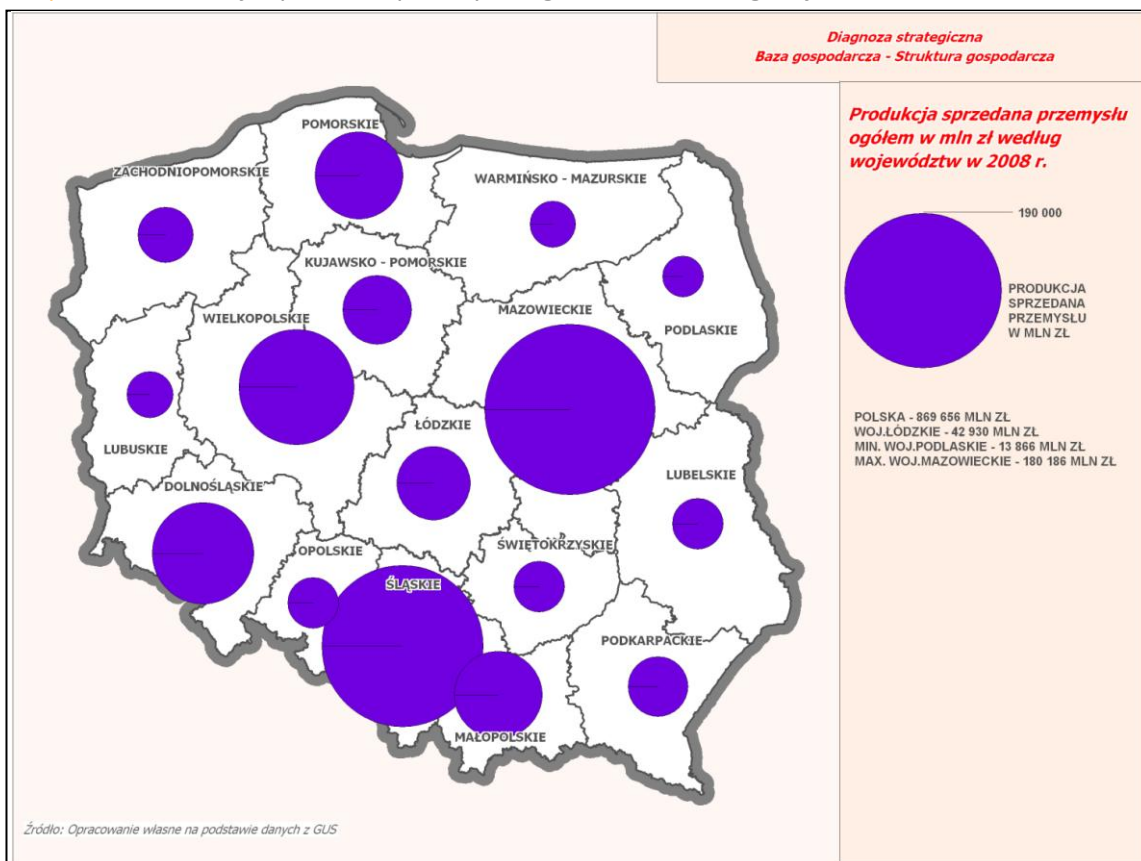
Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

Najwyższą wartością środków trwałych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 roku wyróżniało się województwo mazowieckie (59 694 zł), a następnie województwa: śląskie (37 580 zł) i dolnośląskie (37 519 zł). Województwo lubelskie miało ten wskaźnik najniższy w skali kraju (16 837 zł) i prawie 2-krotnie niższy od średniej krajowej (Polska 32 314 zł) (wykres 153). Województwo łódzkie w przeliczeniu na 1 mieszkańca miało wartość środków w wysokości 28 435 zł, czyli również poniżej średniej dla Polski. Jednakże na skutek wysokiego poziomu inwestycji w latach 2004 – 2008 dynamika wartości majątku trwałego była w regionie łódzkim wyższa niż średnio w kraju (Polska 126%, województwo łódzkie 133,2%). W analizowanym okresie najwyższą dynamikę odnotowano w województwie dolnośląskim (142,4%) a najniższą w opolskim (114,7%).

Produkcja przemysłowa koncentruje się w południowej i centralnej części Polski, a niskim poziomem produkcji przemysłowej charakteryzują się rolnicze województwa Polski wschodniej. W 2008 roku produkcja sprzedana polskiego przemysłu wyniosła ogółem 869 656 mln zł, z czego 180 186 mln wytworzono w województwie mazowieckim, a 164 793 mln zł w województwie śląskim.

Produkcja sprzedana przemysłu regionu łódzkiego wyniosła 42 939 mln zł, co dało województwu 6 miejsce w kraju. Najniższą wartość miała produkcja sprzedana przemysłu w województwie podlaskim (13 866 mln zł) (mapa 125).

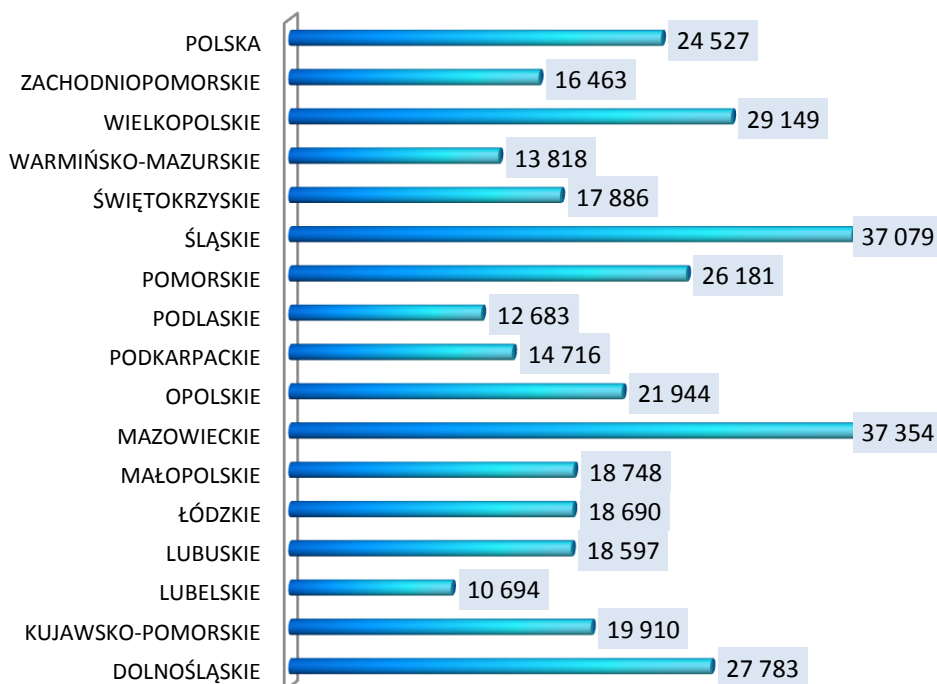
Mapa 125. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem w mln zł wg województw w 2008 roku

W latach 2004 – 2008 dynamika produkcji sprzedanej przemysłu była w regionie łódzkim wyższa niż przeciętnie w Polsce (Polska 139,3%, województwo łódzkie 141,1%). Najwyższą dynamikę miało w tym okresie województwo dolnośląskie (160,4%), a najniższą województwo warmińsko-mazurskie (125,4%). Przemysł województwa łódzkiego charakteryzuje się jednak niską wydajnością, na co wskazuje produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która w roku 2008 wyniosła 18 690 zł, co dało województwu dopiero 10 miejsce w Polsce. Przemysł województwa łódzkiego jest zatem nadal mniej konkurencyjny i produktywny aniżeli w innych regionach Polski.

Produkcja sprzedana przemysłu regionu łódzkiego na 1 mieszkańca była znacznie niższa od średniej krajowej (Polska 24 527 zł). Najniższą wartość wskaźnik ten uzyskał w typowo rolniczym województwie lubelskim (10 694 zł). Najwyższą wartość sprzedaną przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca charakteryzowały się województwa mazowieckie (37 354 zł) i śląskie (37 079 zł) (wykres 154).

Wykres 154. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w zł w 2008 roku

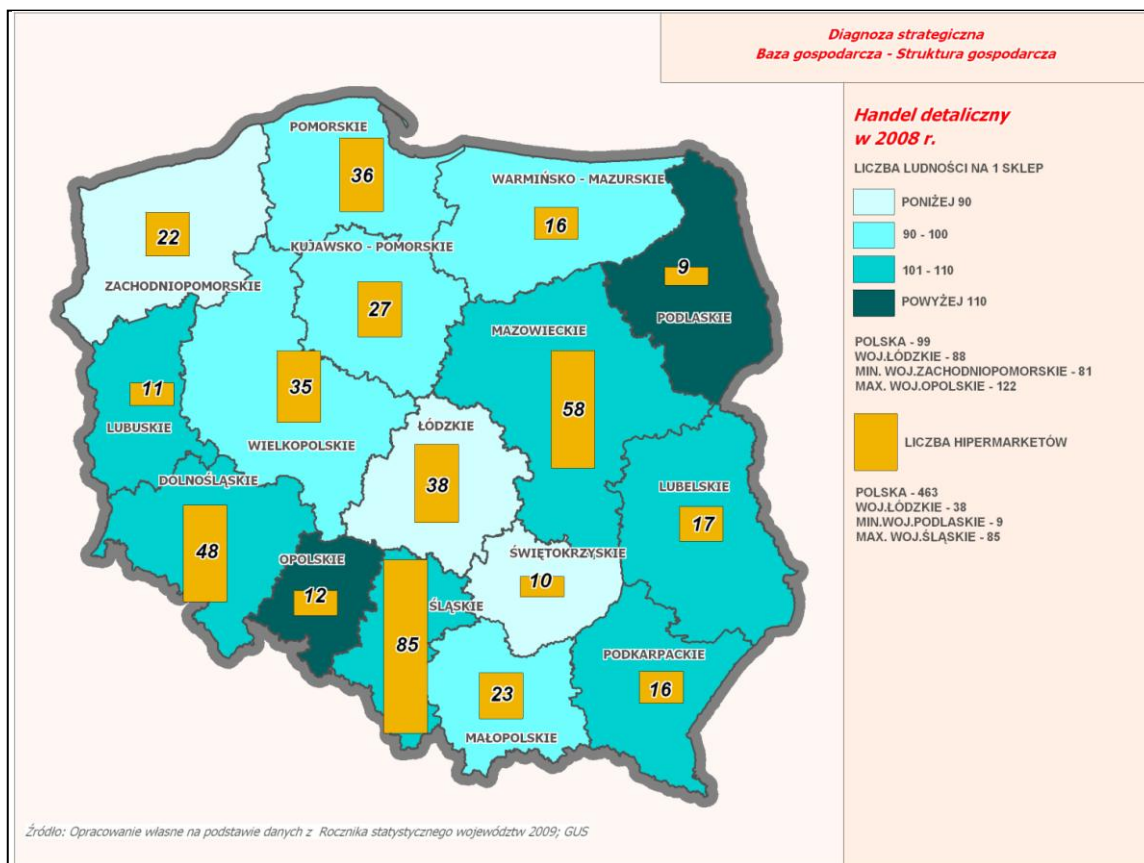

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2009; GUS

W epoce poprzemysłowej usługi stanowią najważniejszą formę działalności gospodarczej. Przez świadczenie usługi rozumie się każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki niemającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów⁹⁹. W strukturach gospodarek współczesnych krajach wysoko rozwiniętych usługi dominują zarówno pod względem zatrudnienia, jak i udziału w tworzeniu WDB. W województwie łódzkim w sektorze usług rynkowych istotne znaczenie odgrywa handel. Region charakteryzuje się wysokim nasyceniem siecią placówek handlowych. W województwie łódzkim na 1 sklep przypada jedynie 88 mieszkańców. Jest to najlepszy wskaźnik w kraju po województwie świętokrzyskim (84 osoby na 1 sklep). Przeciętnie w kraju na 1 sklep przypada 99 mieszkańców, a województwie opolskim aż 122. Pod względem liczby hipermarketów łódzkie zajmuje 4 miejsce w kraju (38 hipermarketów). Najwięcej tych obiektów handlowych wielkopowierzchniowych znajduje się w województwie śląskim (85), a następnie mazowieckim (58) i dolnośląskim (48) (mapa 126). Ogółem w Polsce w 2008 roku było 468 takich obiektów. Najmniej hipermarketów posiadało województwo podlaskie (9). W 2008 roku funkcjonowało w Polsce ogółem 3 629 supermarketów, z czego 214 w województwie łódzkim (5,9%). Pod względem liczby supermarketów łódzkie zajmowało 8 miejsce w kraju.

⁹⁹ art.8 Ustawy z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług

Mapa 126. Handel detaliczny w Polsce w 2008 roku

Województwo łódzkie wytwarza 9,0% globalnej produkcji rolniczej Polski, co daje regionowi 3 miejsce w kraju, po województwach wielkopolskim (16,2%) i mazowieckim (14,2%).

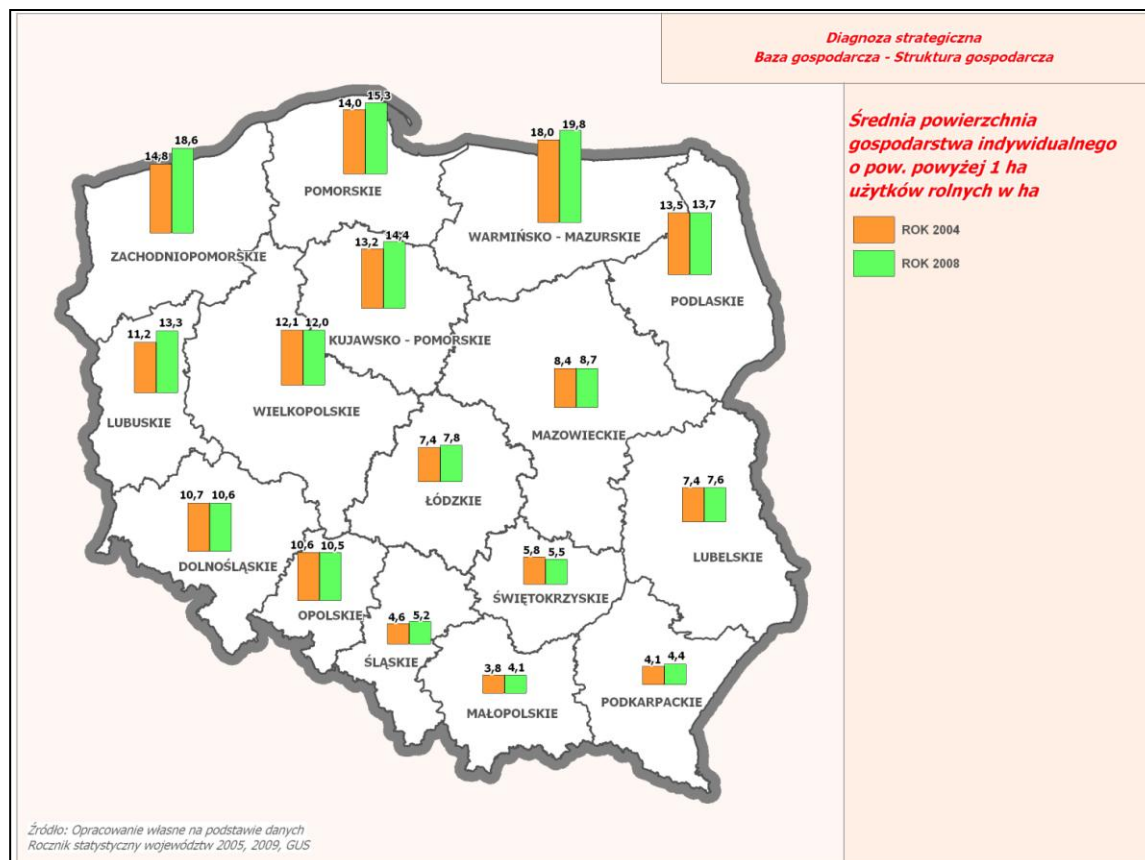
Dla województwa łódzkiego ogólny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 61,9 pkt. i jest niższy od średniej krajowej (66,6 pkt.) Wielkość tego wskaźnika lokuje łódzkie na 14 miejscu w kraju. Gorsze warunki przyrodniczo – glebowe występują jedynie w województwach: mazowieckim (59,9 pkt.) i podlaskim (55,0 pkt.).

Wskaźniki dla województwa oceniające klimat i rzeźbę terenu przedstawiają się korzystniej niż średnie dla Polski. Ocena warunków wodnych dla regionu łódzkiego wskazuje na nieprawidłowości stosunków wodnych (gleby trwale za suche lub trwale za podmokłe).

Udział indywidualnych gospodarstw rolnych województwa łódzkiego w ogólnej ich liczbie w kraju wynosił w 2004 roku 8,6%, w 2006 roku 8,8% a w 2008 roku 8,7%. Udział działek rolnych w województwie w 2008 roku jest mniejszy niż w Polsce (29,4%) o 11,5%. W odniesieniu do kraju w województwie łódzkim znacznie mniejszy jest udział gospodarstw dużych i tych bardzo dużych, średnio o: 1,2% i 1,9%. Gospodarstw najmniejszych (1 – 5 ha) jest u nas o 3,0% mniej niż przeciętnie w Polsce. W kraju przeciętne gospodarstwo indywidualne we wszystkich analizowanych odstępach czasowych (2004, 2006, 2008) jest średnio większe o 1 ha od gospodarstwa występującego w województwie. Co dwa lata średni przyrost dla kraju wynosił, tak jak w regionie łódzkim, 0,2 ha. W 2008 roku gospodarstwo indywidualne w kraju posiadało powierzchnię równą 8,8 ha (mapa 127).

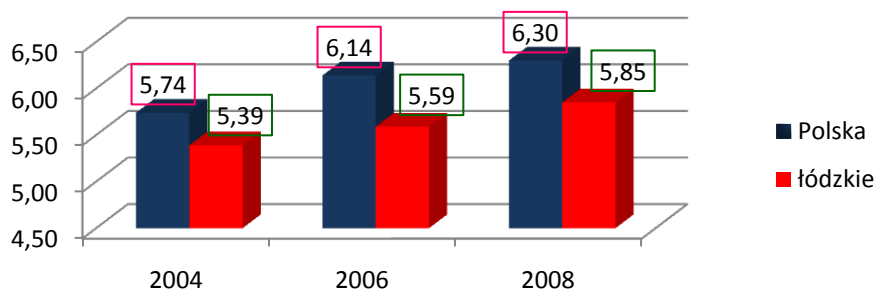
Największe gospodarstwa występują w województwie warmińsko – mazurskim a najmniejsze w małopolskim. Średnia powierzchnia gospodarstwa na poziomie 7,8 ha lokowała łódzkie na 11 miejscu w kraju.

Mapa 127. Średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w Polsce w latach 2004, 2008

Średnia wielkość użytków rolnych na 1 gospodarstwo w Polsce w 2008 roku wynosiła – 6,30 ha, więcej o 0,45 ha niż w województwie łódzkim (wykres 155). W ciągu 4 lat przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie w Polsce zwiększyła się o 0,56 ha i jest to o 0,10 ha więcej niż w naszym regionie.

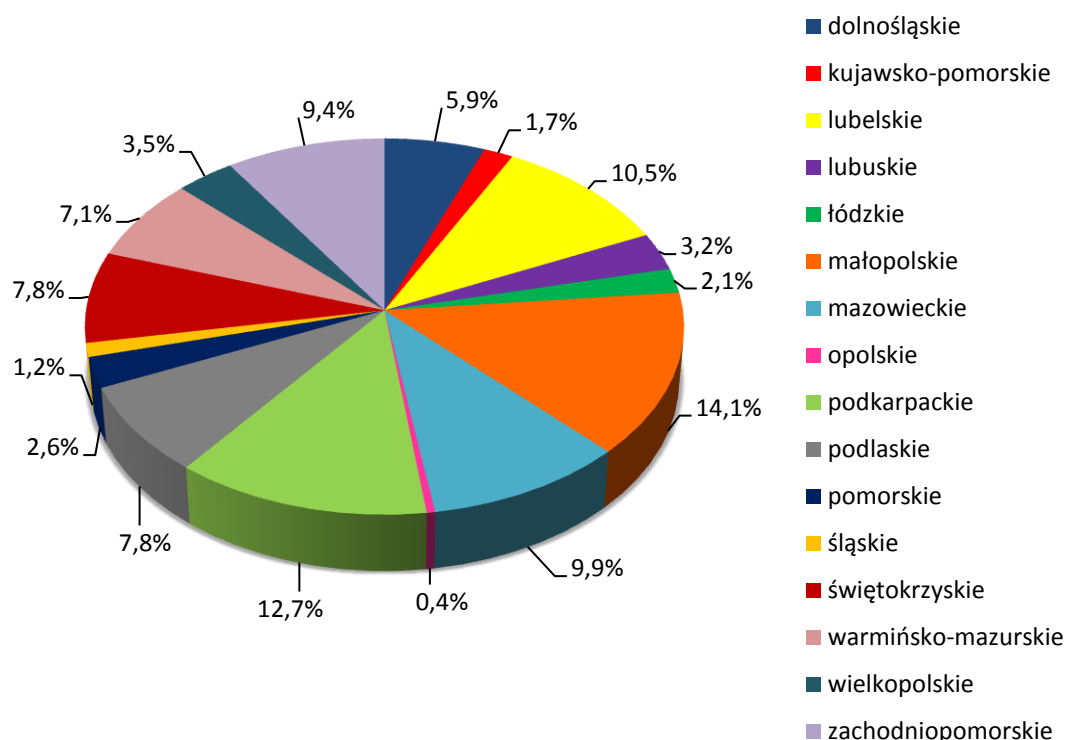
Wykres 155. Średnia wielkość użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (łącznie z działkami do 1 ha UR) w województwie łódzkim i w Polsce w latach 2004, 2006, 2008

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych, GUS

W 2008 roku produkcja ekologiczna w Polsce była prowadzona przez 14 896 gospodarstw, w tym 8 685 gospodarstw z certyfikatem i 6 211 gospodarstw będących w okresie przestawiania. Województwami z największą liczbą gospodarstw ekologicznych w Polsce były: małopolskie (14,1% gospodarstw ekologicznych ogółem), podkarpackie (12,7%) i lubelskie (10,5%). Producenci wymienionych województw stanowili 37,3% wszystkich producentów prowadzących gospodarstwa ekologiczne. Udział producentów gospodarstw ekologicznych z regionu łódzkiego w ogólnej ich sumie w kraju wyrażał się liczbą 2,1%, co plasowało nas na 13 miejscu w kraju (wykres 156).

Wykres 156. Udział gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach w 2008 roku w ogólnej ich sumie w Polsce

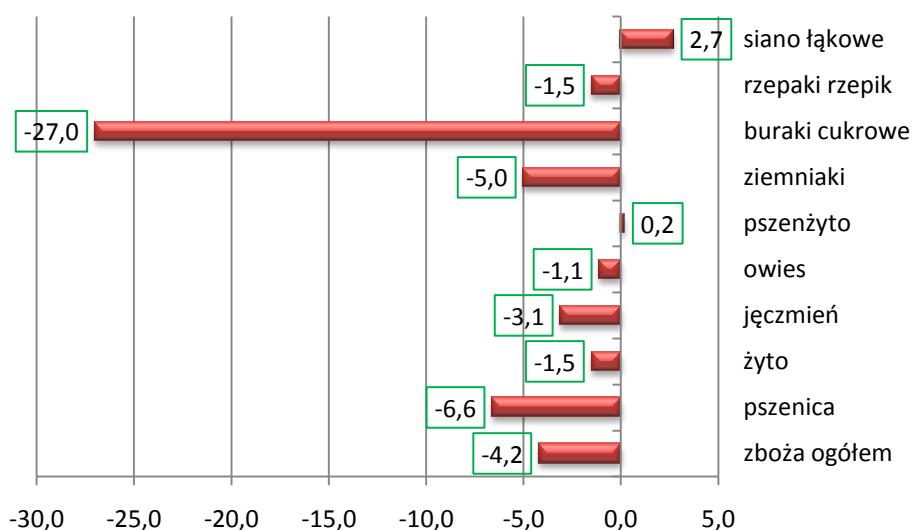
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych

Zasiewy w województwie łódzkim w 2008 roku stanowiły 7,38% zasiewów ogółem w Polsce. W porównaniu do udziału zasiewów poszczególnych roślin w Polsce, w regionie łódzkim większy obszar przeznaczony był pod uprawę żyta – 21,0% (Polska 12,0%), ziemniaków – 7,9% (Polska 4,7%), pszenżyta – 15,3% (Polska 11,5%). Zboża podstawowe razem stanowiły w województwie łódzkim 59,0% struktury zasiewów a w kraju 58,2%. Udział żyta z województwa w zasiewach krajowych był wysoki i stanowił 12,9%, równie wysoki był udział ziemniaków 11,5%. Mniejsze znaczenie niż w Polsce miały uprawy: pszenicy – 11,7% (Polska 19,6%), jęczmienia – 6,7% (Polska 10,4%) i buraków cukrowych – 0,8% (Polska 1,6%).

Średnie plony upraw w województwie w 2008 roku (za wyjątkiem pszenżyta i siana łąkowego) były niższe od średnich plonów w Polsce (wykres 157). Najbardziej różniły się one dla pszenicy (6,6 dt/ha) i jęczmienia (3,1 dt/ha), buraków cukrowych (27,0 dt/ha), ziemniaków (5,0 dt/ha).

Porównując średnie plonowanie zbóż w Polsce (32,5 dt/ha) do średnich wyników osiąganych w Unii Europejskiej (2007 rok 45,5 dt/ha), należy stwierdzić, że osiągamy w kraju plony niższe ca. 30,0%, a w województwie łódzkim (29,9 dt/ha) niższe ca. 34,0%.

Wykres 157. Różnica średnich plonów roślin (dt/ha) w 2008 roku – województwo łódzkie - Polska

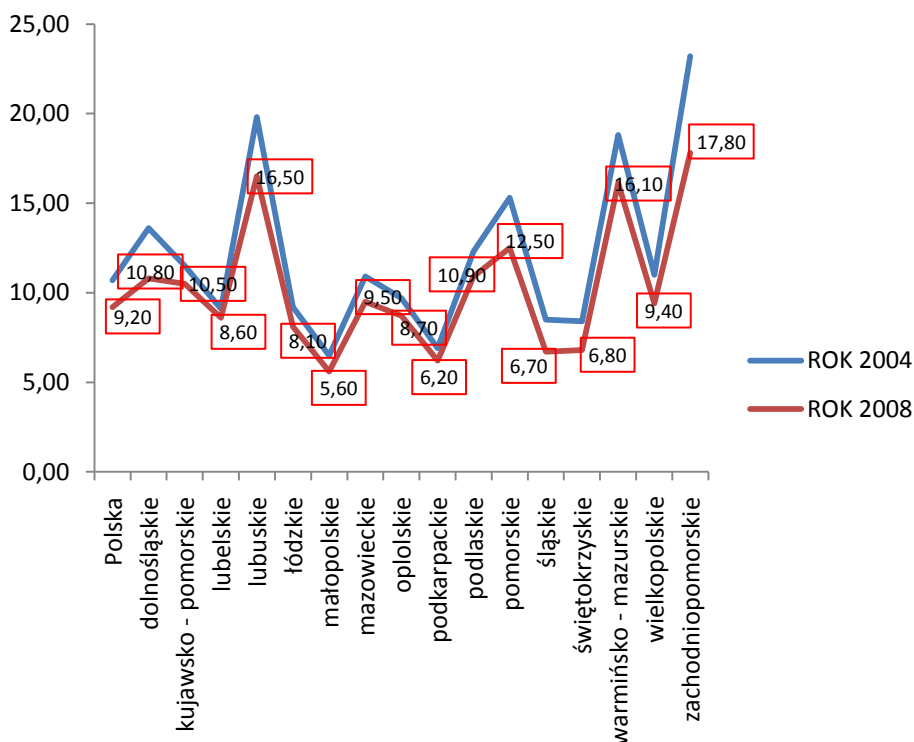

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych, GUS

W latach 2004- 2008 wzrosło w województwie zużycie nawozów sztucznych (czysty składnik NPK). W 2008 roku zagospodarowano 159 603 ton nawozów, było to ponad 37 tys. ton więcej niż 4 lata wcześniej. Na 1 ha UR zużyto w województwie (2008r.) 142,1 kg NPK, więcej niż średnio w Polsce. Zużycie NPK w przeliczeniu na czysty składnik w 2008 roku sytuuje region łódzki w czołówce województw (5 lokata). Zużycie ogółem nawozów mineralnych w Polsce w 2008 roku wynosiło 2 142 tys. ton (tj. 12,0% zużycia całej UE) i w odniesieniu do 2006 roku wzrosło o 176 tys. ton, a do 2004 – o 520 tys. ton.

Na przestrzeni lat 2004 – 2008 uległ poprawie poziom mechanizacji rolnictwa w kraju. Liczba ciągników ogółem w Polsce wzrosła o 14,7%. We wszystkich województwach odnotowano wzrost wyposażenia w ciągniki od 12,4% w warmińsko – mazurskim do 18,5% w lubelskim i lubuskim. Przeciętnie w Polsce (2008 rok) przypada w gospodarstwach 9,2 ha UR/1 ciągnik. Najwięcej użytków rolnych na 1 ciągnik przypada w województwach: zachodniopomorskim, lubuskim, warmińsko – mazurskim (wykres 158).

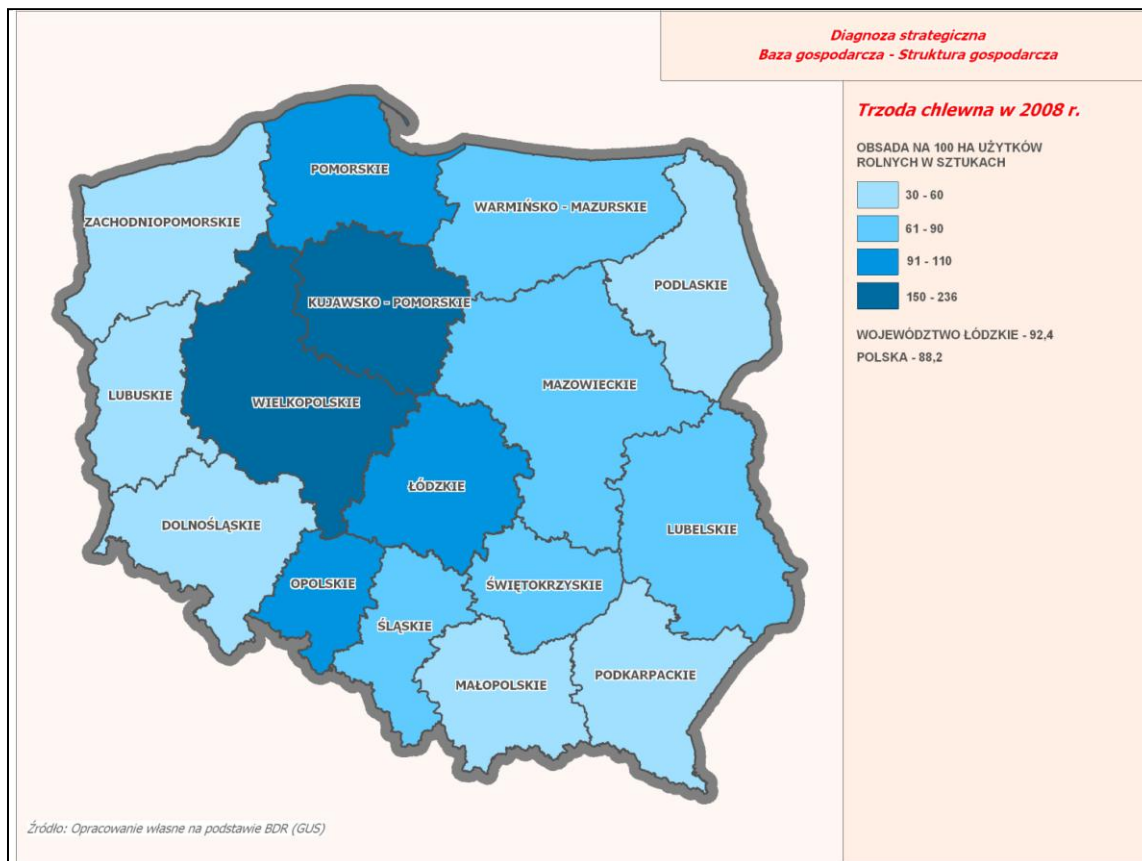
Wykres 158. Powierzchnia użytków rolnych w ha przypadająca na 1 ciągnik w Polsce i poszczególnych województwach w latach 2004, 2008

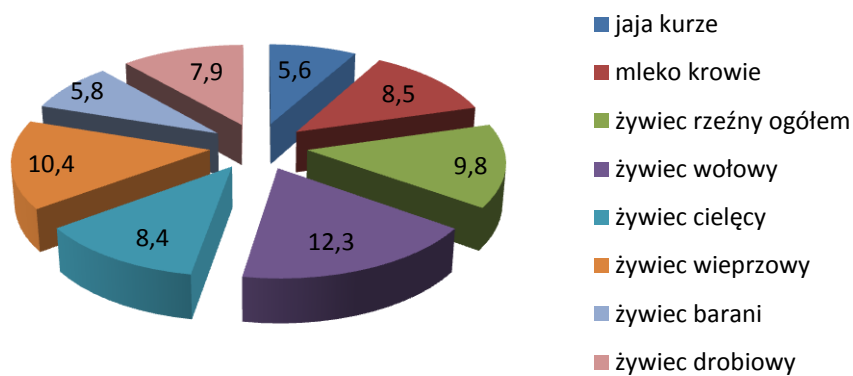
Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS

W zakresie produkcji zwierzęcej we wszystkich analizowanych latach obsada bydła w województwie przekraczała średnie wartości dla Polski (2004 – 31,8, 2006 – 33,1, 2008 – 33,4). W 2008 roku województwo sytuowało się na 5 miejscu w kraju, po województwach: podlaskim, mazowieckim, wielkopolskim, warmińsko – mazurskim. Obsada trzody chlewnej na 100 ha UR w Polsce wykazuje tendencję spadkową. W 2008 roku osiągnęła niski poziom – 88 sztuk. W rankingu województw w 2008 roku łódzkie plasowało się na 5 miejscu za województwami: wielkopolskim, kujawsko – pomorskim, pomorskim i opolskim (mapa 128). W zwierzęcej produkcji krajowej największy udział posiadało województwo łódzkie w zakresie żywca wołowego (12,3%) i żywca wieprzowego (10,4%), produkcja mleka krowiego stanowiła 8,5% produkcji krajowej (wykres 159).

Mapa 128. Trzoda chlewna w Polsce w 2008 roku

Wykres 159. Udział województwa łódzkiego w produkcji zwierzęcej w Polsce w 2008 roku w %

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych, GUS

- **Podsumowanie**

1. **Gospodarka województwa charakteryzuje się mało innowacyjnym i mało wydajnym przemysłem, zbyt słabo rozwiniętym sektorem usług oraz stosunkowo wydajnym rolnictwem, mimo niezbyt korzystnej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Następuje restrukturyzacja gospodarki (głównie przemysłu) ale proces ten zachodzi zbyt wolno. Obserwuje się narastające zjawisko polaryzacji rozwoju gospodarczego:**
 - Pod względem produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 roku województwo łódzkie znajdowało się na 10 pozycji w kraju; jednocześnie WDB na 1 pracującego w przemyśle stanowiła jedynie 85,6% średniej krajowej. W latach 2006 – 2008 jedynie 32,1% przedsiębiorstw przemysłowych w regionie wprowadzało innowacje (15 miejsce w kraju).
 - Przemysł województwa cechuje się nadal relatywnie niską konkurencyjnością i produktywnością z uwagi na znaczący udział branży włókienniczo-odzieżowej oraz innych gałęzi o niskiej wartości dodanej. W gospodarce regionu istotną rolę odgrywają tradycyjne gałęzie przemysłu takie jak: przemysł lekki, przemysł spożywczy wykorzystujący rolnicze walory regionu oraz przemysł ceramiczny i materiałów budowlanych rozwijający się w oparciu o istniejące w regionie zaplecze surowcowe.
 - Struktura przemysłu regionu zmienia się stopniowo i coraz bardziej dywersyfikuje z uwagi na pojawienie się inwestycji zagranicznych w nowych dla województwa branżach przemysłu, m. in. farmaceutycznej i chemicznej, elektronicznej i AGD, należących do wysokich technologii. Produkcja przemysłowa będąca specjalnością regionu to: węgiel brunatny, energia elektryczna, wyroby włókiennicze i dziewiarskie, odzież, płytki ceramiczne, farmaceutyki, wyroby chemiczne (chemia budowlana), maszyny (sprzęt AGD), przyczepy samochodowe, przetwory mleczarskie, przetwory owocowe i mięsno-warzywne.
 - Gospodarka województwa charakteryzuje się przestrzenną koncentracją majątku trwałego przedsiębiorstw oraz produkcji przemysłowej, która skupia się w dwóch powiatach: łodzi i powiecie bełchatowskim.
 - Województwo zajmowało w 2008 roku 12 miejsce w Polsce pod względem odsetka pracujących w usługach ogółem, który wynosił 50,2% przy średniej krajowej 55,7%.
 - Usługi dynamicznie rozwijają się w miastach na prawach powiatu, a szczególnie w Łodzi, gdzie pełnią rolę wiodącą. Duże możliwości rozwoju rysują się przed sferą usług okołobiznesowych (BPO) i informatycznych. W zakresie usług rynkowych

region wyróżnia się w kraju prężnie rozwijającym się sektorem logistyczno-magazynowym a także siecią marketów i centrów handlowych oraz targowisk zlokalizowanych w okolicach Łodzi.

- Region łódzki korzystnie wypada w zakresie produkcji rolniczej; WDB na 1 pracującego w rolnictwie w 2008 roku w województwie wynosiło 110,4% średniej krajowej a końcowa produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych 4 948 zł (Polska 3 622 zł).
- Województwo posiada duże zasoby ziemi, powierzchnia użytków rolnych jest jedną z większych w kraju (2 lokata).
- W województwie postępuje intensywny rozwój rolnictwa ekologicznego nastawionego na produkcję zdrowej żywności. Na przestrzeni lat 2004 – 2008 zanotowano sześciokrotny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych.
- Zauważalna jest powolna zmiana niekorzystnej struktury agrarnej. Ubywa gospodarstw obszarowo najmniejszych a zaczyna przybywać gospodarstw średnich i dużych o korzystnych, z punktu ekonomicznego, warunkach gospodarowania.
- Zestawienie powierzchni zasiewów najważniejszych grup roślin na przestrzeni lat 2004 – 2008 pozwala na zidentyfikowanie kierunku zmian. Powiększyły się powierzchnie zasiewów zbóż i roślin przemysłowych, spadła natomiast powierzchnia uprawy ziemniaka. Zwiększył się areal uprawy pszenżyta i pszenicy, natomiast zmalały zasiewy żyta. Jednak średnie plony roślin w województwie, za wyjątkiem pszenżyta i siana, są gorsze niż przeciętnie w Polsce.
- Zużycie nawozów mineralnych utrzymuje się na poziomie wyższym niż średnie krajowe.
- Poziom mechanizacji rolnictwa w województwie wzrasta, co jest również trendem ogólnokrajowym. Odnotowuje się wzrost całkowitej liczby ciągników, wskaźnik powierzchni użytków rolnych przypadający na 1 ciągnik w województwie jest jednym z lepszych w kraju (5 miejsce).
- Korzystna sytuacja występowała w hodowli bydła – nastąpiły zmiany in plus w jego obsadzie na 100 ha UR. W 2008 roku zauważalny jest drastyczny spadek w obsadzie trzody chlewnej, co nasuwa stwierdzenie o zmniejszającej się opłacalności produkcji w tym sektorze.

2. W gospodarczo-przestrzennej strukturze sieci osadniczej województwa w latach 2004 – 2008 nie zaobserwowano większych zmian:

- Wśród zakładów dużych dominują w zasadzie we wszystkich miastach zakłady przemysłowe oraz podmioty z sekcji Handel i naprawy. W większych miastach licznie reprezentowane są również podmioty z sekcji Edukacja, Ochrona zdrowia, Obsługa nieruchomości i firm oraz Usługi finansowe.
- W miastach małych oprócz zakładów przemysłowych, duże i średnie podmioty gospodarcze reprezentowane są głównie przez podmioty z sekcji Handel i naprawy, Budownictwo, a w niektórych przypadkach z sekcji Transport, Usługi komunalne i Administracja publiczna.
- Pod względem funkcji dominującej 18 miast charakteryzuje się funkcją przemysłową i przemysłowo-usługową. Funkcja taka typowa jest głównie dla miast bardzo małych i małych oraz w niektórych wypadkach średnich. Piętnaście miast, głównie dużych, charakteryzuje się brakiem funkcji dominującej, a pozostałe miasta funkcjami usługowymi lub usługowo-przemysłowymi.
- Niepokojący jest brak dalszej restrukturalizacji gospodarki miast regionu. W większości miast obserwowano nawet regres w tym względzie polegający na wzroście odsetka zatrudnionych w przemyśle kosztem zatrudnionych w usługach. W dużych miastach, takich jak Kutno, Pabianice i Zduńska Wola cały czas utrzymuje się funkcjonalna dominacja przemysłu.
- Wśród obszarów wiejskich najwyższą liczbą podmiotów gospodarczych charakteryzują się głównie powiaty w centralnej części województwa oraz wieluński i wieruszowski. Struktura gospodarcza w poszczególnych powiatach jest bardzo podobna i zbliżona do średniej dla województwa. Najwięcej podmiotów gospodarczych (ponad 60%) na terenach wiejskich należy do sekcji G, D i F.

1.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

Działalność gospodarcza to forma aktywności gospodarczej przedsiębiorców na rynku. Spadki i wzrosty aktywności gospodarczej wiążą się z występowaniem w gospodarce rynkowej tzw. cyklu koniunkturalnego polegającego na następujących po sobie okresach koniunktury i dekonunktury gospodarczej. Formy aktywności gospodarczej to działalność: wytwórcza, handlowa, usługowa, budowlana oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin. Inwestycja to z kolei lokowanie środków finansowych w różne formy aktywności gospodarczej. Najbardziej widocznym przejawem aktywności gospodarczej jest przedsiębiorczość.

Przedsiębiorczość to zachowanie człowieka lub organizacji polegające na poszukiwaniu i stosowaniu nowych rozwiązań w przestrzeni gospodarczej wymagających więcej energii, inicjatywy i pomysłowości oraz umiejętnego oszacowania nakładów oraz możliwych do osiągnięcia efektów, a także brania na siebie ryzyka odpowiedzialności za podjęte decyzje. Najpowszechniej występującą formą działalności gospodarczej na rynku jest działalność prowadzona przez osoby fizyczne mające status firm jednoosobowych lub spółek cywilnych.

Aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość przyczyniają się do wzrostu i rozwoju gospodarczego gospodarki narodowej i regionalnej.

Przedsiębiorczość jest najczęściej oceniana na podstawie liczby podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, a zwłaszcza wpisanych do tego rejestru osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Pobudzeniu aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości na określonych obszarach poprzez zastosowanie odpowiednich ulg finansowych oraz innych przywilejów i ułatwień służą specjalne strefy ekonomiczne oraz inne formy wsparcia dla przedsiębiorców stosowane przez organy rządowe i samorządy lokalne. Na rzecz pobudzenia i wsparcia przedsiębiorczości oraz innowacyjności działają też liczne instytucje otoczenia biznesu.

Aktywność gospodarcza uwidacznia się też poprzez inwestycje realizowane przez przedsiębiorców w różnych dziedzinach gospodarki. Także inwestycje realizowane przez samorządy terytorialne, szczególnie te dotyczące infrastruktury technicznej i drogowej, stwarzają przedsiębiorstwom dogodne możliwości rozwoju działalności gospodarczej. Wysoki poziom przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej ma wpływ na wzrost poziomu rozwoju gospodarczego danej jednostki terytorialnej oraz wpływa na zamożność gminy poprzez wysokie wpływy z tytułu dochodów własnych (szczególnie PIT i CIT).

- **Kontekst regionalny**

Przedsiębiorczość

Do 2005 roku w regionie łódzkim miał miejsce ciągły, systematyczny wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON, załamanie nastąpiło dopiero w roku 2006. Począwszy od roku 2006 rozpoczął się głęboki spadek liczby zarejestrowanych podmiotów, który trwał

nadal w 2007r.¹⁰⁰, ale w roku 2008 ta tendencja się odwróciła i ponownie nastąpił wzrost liczby podmiotów. Region cechuje się znacznym zróżnicowaniem w nasyceniu podmiotami gospodarczymi pomiędzy Łodzią i powiatami sąsiednimi, a gminami i powiatami położonymi bardziej peryferyjnie. Te duże różnice w poziomie przedsiębiorczości przekładają się na sytuację ekonomiczną gmin, których dochody opierają się w dużej mierze na podatkach dochodowych od osób fizycznych i prawnych. Przyczynia się to do pogłębiania się zróżnicowania w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych rejonów województwa oraz obniża jego spójność.

Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie jest specyficzna, bo zdecydowanie dominują w niej podmioty mikro, o zatrudnieniu do 9 osób, które stanowią prawie 95% wszystkich podmiotów w regionie. Oznacza to relatywnie duży, w porównaniu do innych województw, odsetek osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a mały odsetek podmiotów będących osobami prawnymi i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej. Znacząco to oznacza, że stosunkowo mało jest w regionie łódzkim spółek kapitałowych, takich jak: spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które z uwagi na swoją wielkość i kapitał, mają szczególnie duże znaczenie dla regionalnej gospodarki. Zbyt mało jest także spółek kapitałowych z udziałem podmiotów zagranicznych. Na koniec 2009 roku w systemie REGON województwa zarejestrowanych było jedynie 235 podmiotów dużych o zatrudnieniu powyżej 250 osób¹⁰¹.

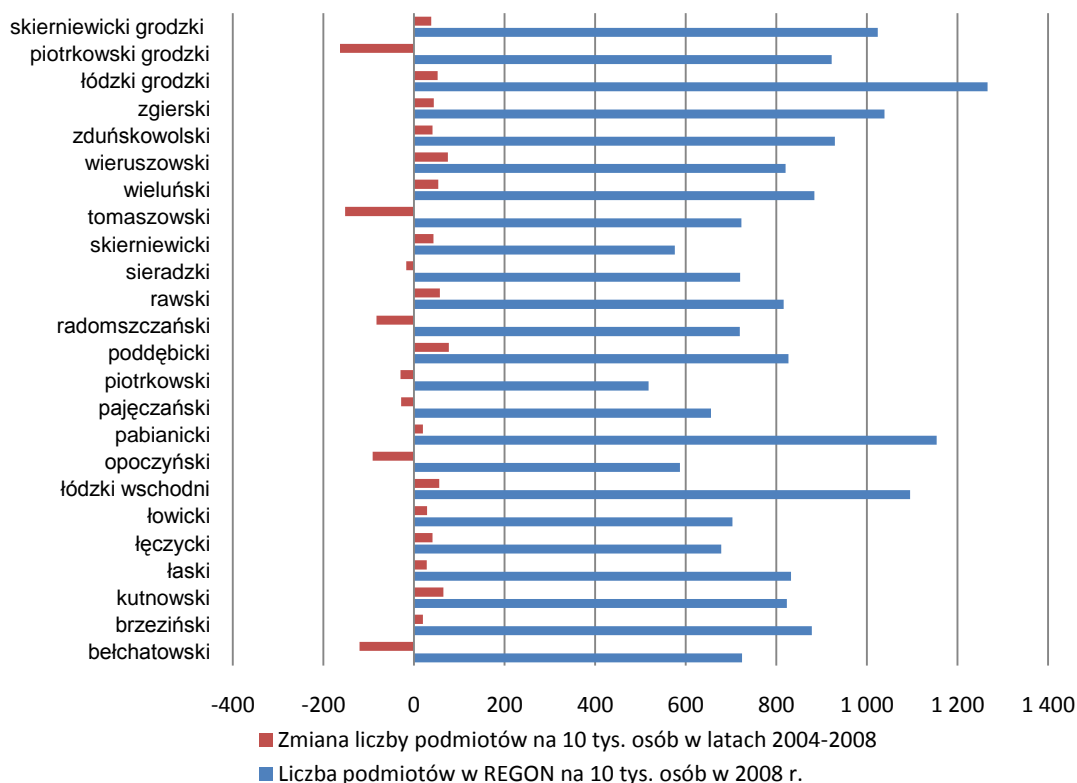
Spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON, który w latach 2006 – 2007 objął całe województwo, szczególnie silnie dotknął powiaty położone w jego południowo-wschodniej części. Dotyczyło to m. in. wszystkich powiatów z podregionu piotrkowskiego: piotrkowskiego grodzkiego, bełchatowskiego, opoczyńskiego, radomszczańskie, tomaszowskiego, piotrkowskiego, w których spadek liczby podmiotów trwał nadal w roku 2008. Niewielki spadek w latach 2006 - 2008 objął jeszcze powiaty pajęczański i sieradzki.

W 2008 roku najwyższą liczbę podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców miała Łódź (1 266), a następnie powiaty: pabianicki (1 154), łódzki wschodni (1 095), zgierski (1 039) oraz miasto Skierniewice (1 024). Najniższą liczbą podmiotów gospodarki narodowej w stosunku do liczby ludności cechowały się powiaty: piotrkowski (518), skierniewicki (576) oraz opoczyński (587) (wykres 160). Różnice w nasyceniu podmiotami gospodarki narodowej tak widoczne na poziomie powiatów stają się jeszcze bardziej wyraźne na poziomie gmin.

¹⁰⁰ Po części spadek liczby podmiotów w rejestrze REGON wynikał z aktualizacji tego rejestru i usunięcia z niego podmiotów, które zlikwidowały działalność, a nie zgłosiły tego faktu do Urzędu Statystycznego

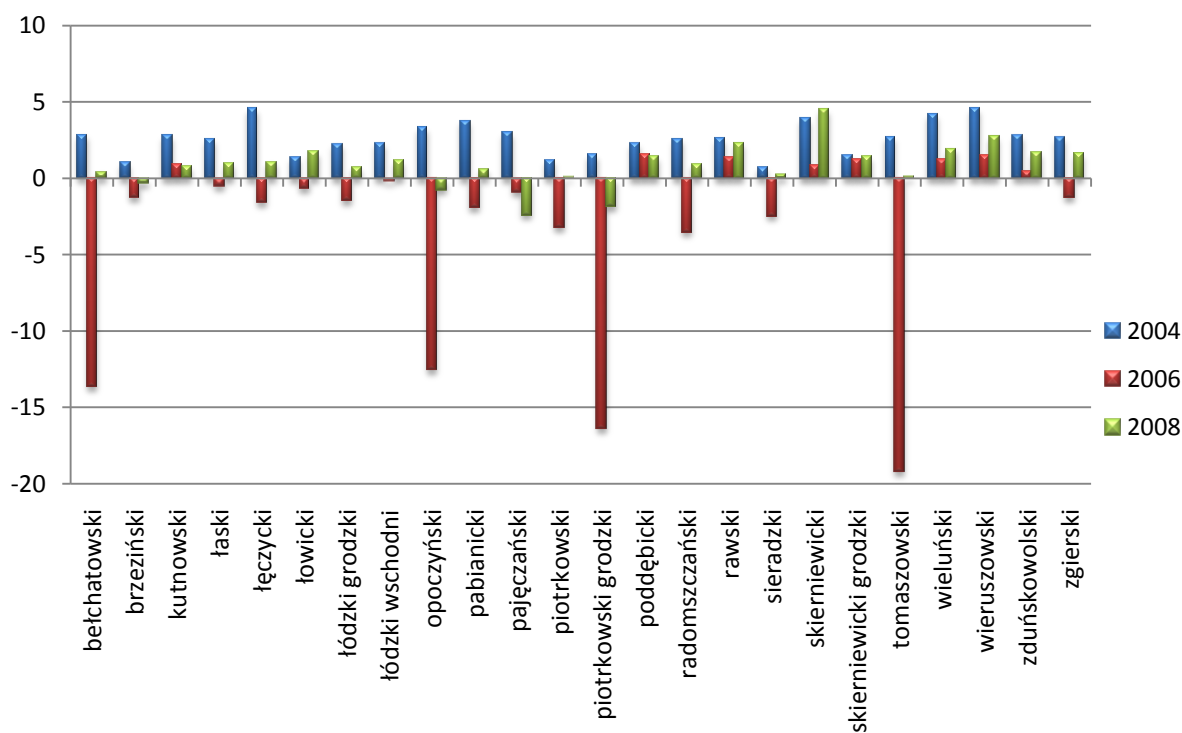
¹⁰¹ imienna baza REGON, Urząd Statystyczny w Łodzi

Wykres 160. Podmioty zarejestrowane w REGON na 10 tys. ludności w latach 2004 – 2008

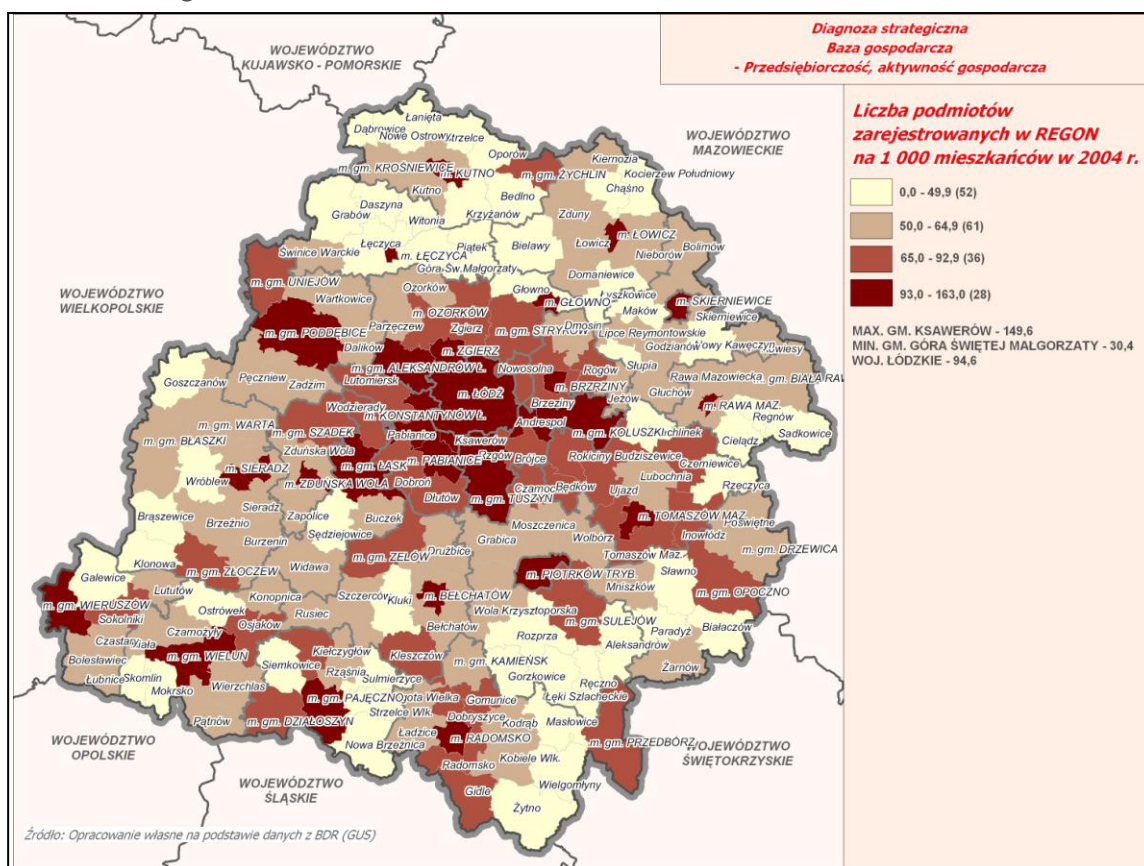
Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Wykres 161. Zmiana liczby (wzrost lub spadek) przedsiębiorstw o zatrudnieniu poniżej 50 osób na 100 przedsiębiorstw istniejących według powiatów w latach 2004 -2008

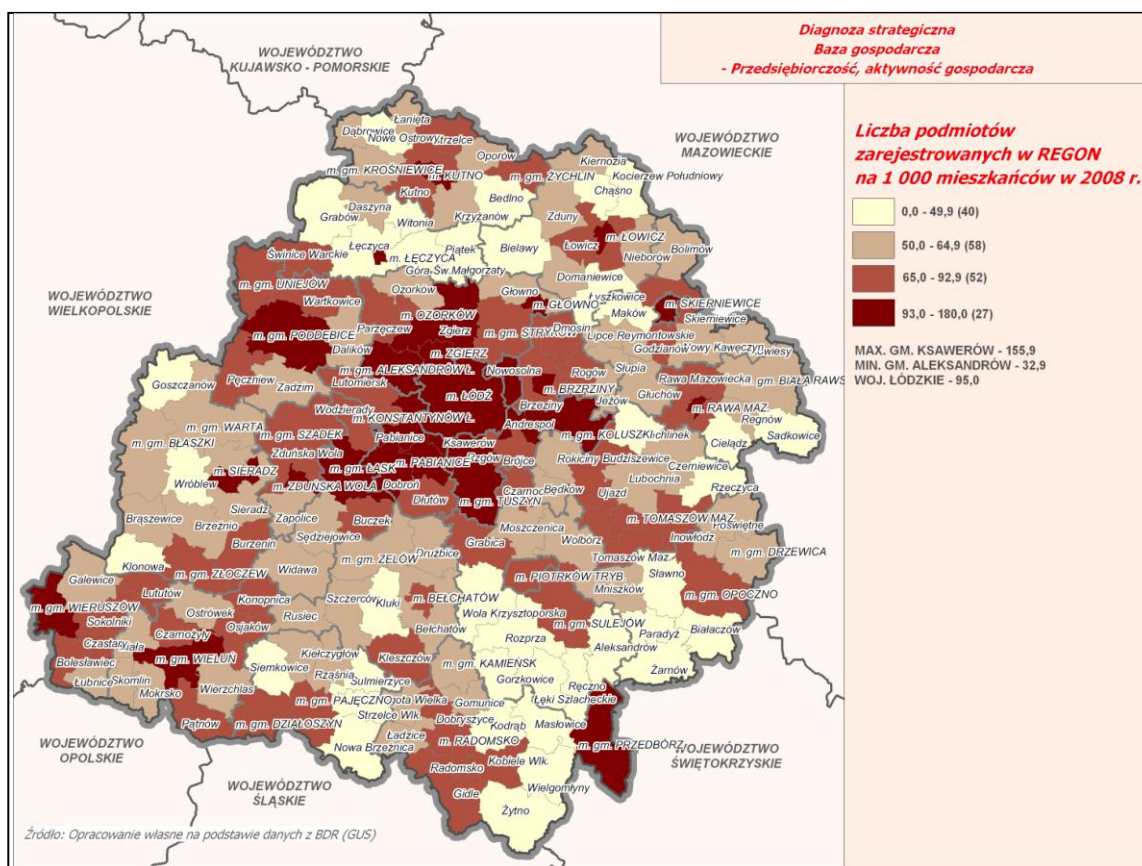
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Mapa 129. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców w gminach w 2004 roku

W 2004 roku najwyższym poziomem przedsiębiorczości ocenianej na podstawie liczby podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wyróżniła się gmina Ksawerów (149,6 podmiotów na 1 000 ludności,) a najniższym Góra Św. Małgorzaty w powiecie łęczyckim (30,4) (mapa 129). W Łodzi funkcjonowało aż 39,1% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie w systemie REGON, a łącznie z powiatami sąsiednimi znajdowało się tutaj aż 55,6% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w regionie. Podmiotów w rejestrze było szczególnie mało w południowo-wschodniej części województwa w powiatach: radomszczańskim, piotrkowskim, opoczyńskim oraz części południowej w powiatach łęczyckim i kutnowskim. Wskaźnik dla województwa był w 2004 roku wyższy niż średnia dla Polski (Polska 93,7, województwo łódzkie 94,6). W 2008 roku zmniejszyła się liczba podmiotów w rejestrze REGON w podregionie piotrkowskim, nie tylko w gminach wiejskich, ale także w miastach. Najwyższy wskaźnik utrzymała gmina Ksawerów (155,9 podmiotów na 1 000 ludności), a najniższy był w gminie Aleksandrów z powiatu piotrkowskiego (32,9 na 1 000 osób) (mapa 130). W porównaniu z rokiem 2004 zwiększyła się liczba gmin o szczególnie niskiej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w powiatach: piotrkowskim, radomszczańskim i opoczyńskim, a zdecydowanie zmniejszyła się ilość takich gmin w powiecie kutnowskim. Średnio w województwie łódzkim na 1 000 ludności przypadają w 2008 roku 95 podmiotów, ale przeciętnie w Polsce było ich więcej (98,5).

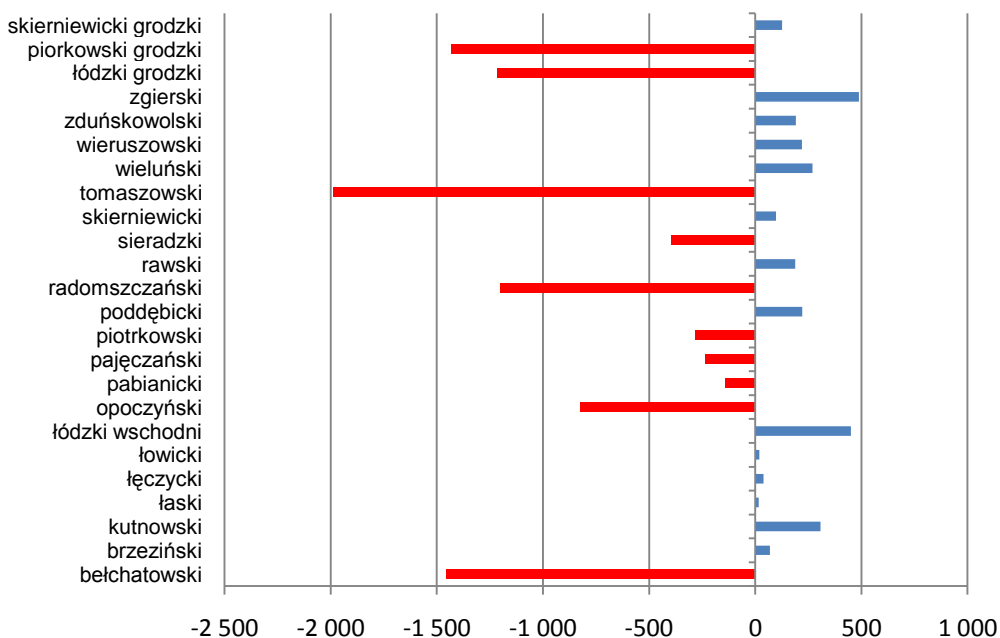
Mapa 130. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców w gminach w 2008 roku

Główną przyczyną spadku liczby podmiotów w rejestrze REGON w latach 2004 - 2008 w podregionie piotrkowskim był spadek liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Podmioty takie zdecydowanie dominują w rejestrze REGON. Zjawisko to, choć w znacznie niższym stopniu, dotknęło także Łódź oraz powiaty: sieradzki, pabianicki i pajęczański. W latach 2004 – 2008 najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą ubyto w powiatach: tomaszowskim (1 986), bełchatowskim (1 455), Piotrkowie Trybunalskim (1 431), łódzi (1 216) oraz powiecie radomszczańskim (1 199) (wykres 162). W Łodzi jednak w analizowanym okresie wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej nie będących osobami fizycznymi. Dlatego też mimo spadku liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w stolicy województwa, wzrosła w mieście liczba podmiotów w rejestrze REGON ogółem. W analizowanym okresie stosunkowo najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przybyło w powiecie zgierskim i łódzkim wschodnim. Ogółem liczba wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów w 2008 roku najwyższa była w Łodzi (6 771) oraz powiecie zgierskim (1 316). W roku 2004 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w regionie wyniosła 764 na 10 tys. mieszkańców i była wyższa od średniej krajowej (Polska 724 na 10 tys.). W roku 2008 wskaźnik ten spadł w porównaniu z 2004 rokiem i wyniósł 750 na 10 tys. (był zbliżony do średniej dla Polski - 746). W 2008 roku pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności województwo zajmowało 6 miejsce w kraju, a pod względem liczby

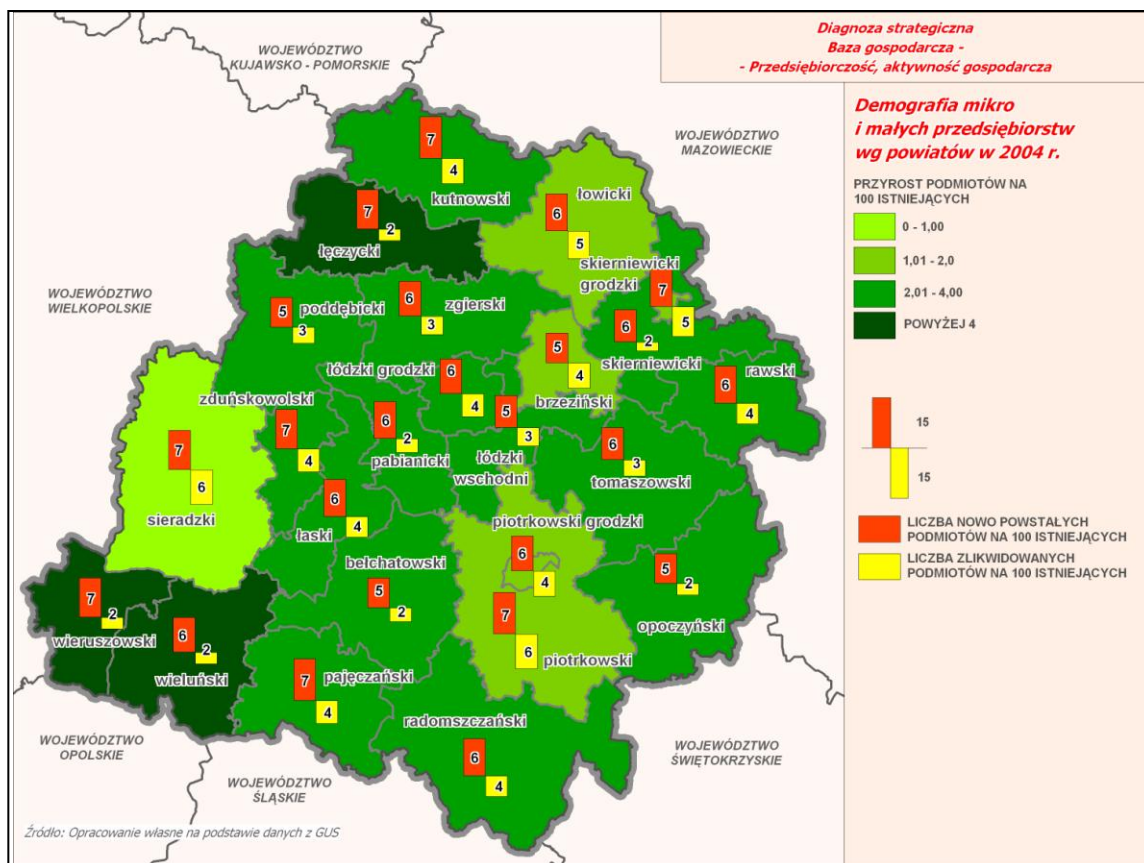
wpisanych do rejestru REGON osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej miejsce 11.

Wykres 162. Zmiana liczby osób fizycznych ogółem zarejestrowanych w systemie REGON prowadzących działalność gospodarczą w latach 2004 – 2008

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Mapa 131. Mikro i małe przedsiębiorstwa wg powiatów w 2004 roku

Poszczególne sekcje PKD mają różny udział w strukturze ilościowej podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie łódzkim. Spośród sekcji PKD największy udział w strukturze wszystkich zarejestrowanych podmiotów ma sekcja - handel detaliczny i hurtowy oraz naprawy. Kolejne miejsca zajmują sekcje: przetwórstwo przemysłowe, obsługa nieruchomości i firm budownictwo, działalność usługowa, komunalna, społeczna, indywidualna i pozostała, transport, gospodarka magazynowa i łączność. Zdecydowanie najmniej jest w województwie podmiotów należących do sekcji górnictwo oraz do sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, gaz i wodę. Spośród wszystkich podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON 66,5% należało do sektora usług rynkowych, 23,5% do sektora przemysłowego, 7,7% do usług nierynkowych, a tylko 2,3% do sektora rolniczego. W strukturze podmiotów w systemie REGON województwo ma wyższy niż przeciętnie w kraju odsetek podmiotów gospodarki narodowej w sektorze przemysłowym, a niższy w 3 pozostałych głównych sektorach gospodarki (usługi rynkowe, usługi nierynkowe, sektor rolniczy).

Aktywność gospodarcza

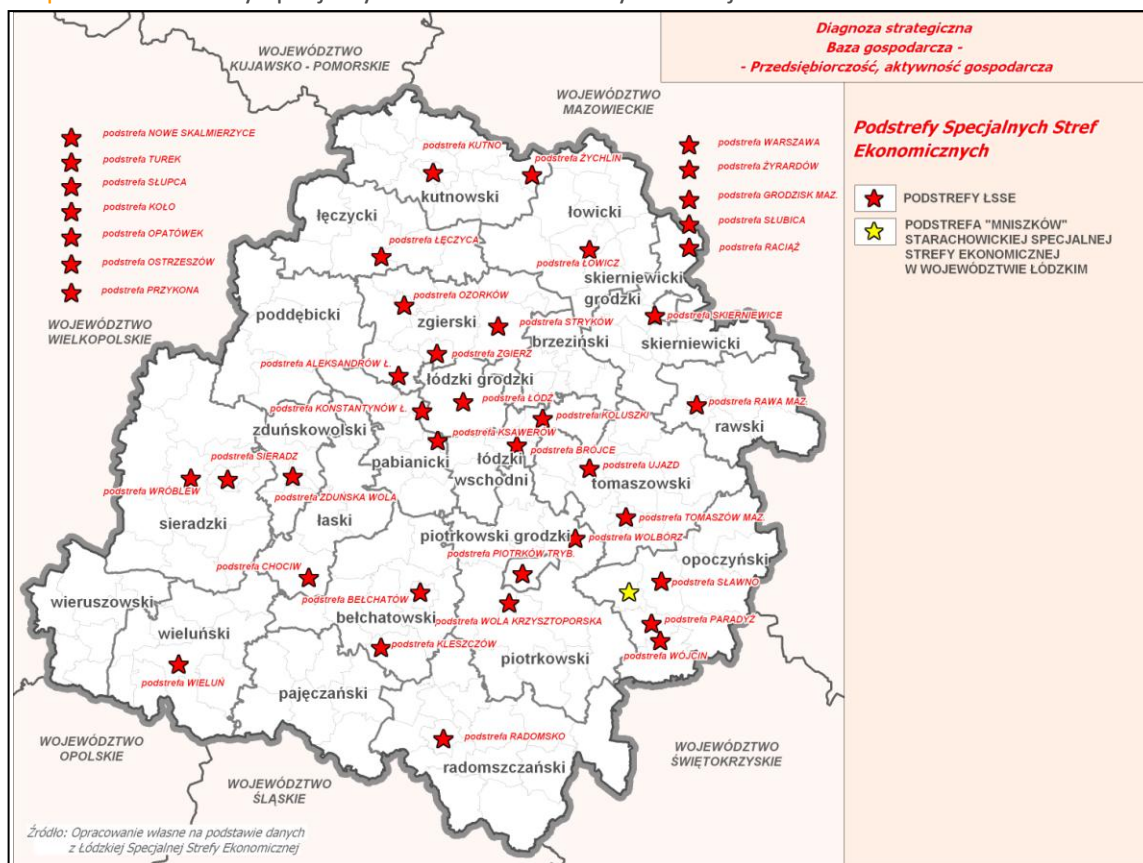
Czynnikiem mającym bardzo istotny wpływ na lokalizację działalności gospodarczej oraz przyciąganie inwestorów zagranicznych stały się w Polsce specjalne strefy ekonomiczne¹⁰². Decydującym powodem przyciągania inwestorów, w tym znanych koncernów zagranicznych, są ulgi w postaci zwolnień z podatku dochodowego udzielane zgodnie z wymogami UE na podstawie przepisów o pomocy publicznej. W Polsce funkcjonuje obecnie 14 specjalnych stref ekonomicznych, a jedną z nich jest Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna. Według aktualnie obowiązujących przepisów strefy te będą działać do 2020 roku. ŁSSE z uwagi na swoje doskonałe położenie i skomunikowanie jest magnesem przyciągającym inwestorów oraz jednym z najszybciej rozwijających się obszarów gospodarczych w Polsce. Czołowi inwestorzy ŁSSE to zagraniczne koncerny: Bosch – Siemens, Indesit, Dell, Procter & Gamble oraz Gillette, Hutchinson, Amcor, ABB oraz krajowi producenci: Atlas i Ceramika Paradyż (mapa 129). Wartość wszystkich dotychczasowych inwestycji w ŁSSE szacowana jest na sumę 2,8 mld euro, zaś nowych i utrzymanych miejsc pracy można określić na blisko 25 tys. W ciągu 14 lat istnienia ŁSSE (od 1997r.) wydano 157 pozwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej i to zarówno produkcyjnej, jak i usługowej. Podstrefy ŁSSE znajdują się również poza województwem łódzkim, w województwach: wielkopolskim i mazowieckim. W specjalnych strefach ekonomicznych ulgi podatkowe przyznaje inwestorom rząd, natomiast w 2 zlokalizowanych w województwie parkach przemysłowych (Park Przemysłowy „Boruta” Zgierz, Kutnowski Park Agro-Przemysłowy) i 2 technologicznych (Łódzki Regionalny Park Naukowo- Technologiczny, Bełchatowsko-Kleszczowski Park Przemysłowo-Technologiczny) - samorządy w postaci zwolnień w podatkach i opłatach lokalnych (np. podatku od nieruchomości). Z sukcesem działa samorządowa strefa przedsiębiorczości w gminie Kleszczów, gdzie kilkunastu krajowych

¹⁰² Specjalna strefa ekonomiczna to wyodrębniona część terytorium Polski, przeznaczona do prowadzenia działalności gospodarczej na korzystniejszych warunkach finansowych

i zagranicznych inwestorów skorzystało nie tylko z pakietu ulg i preferencji podatkowych, ale także tanich i w pełni uzbrojonych terenów.

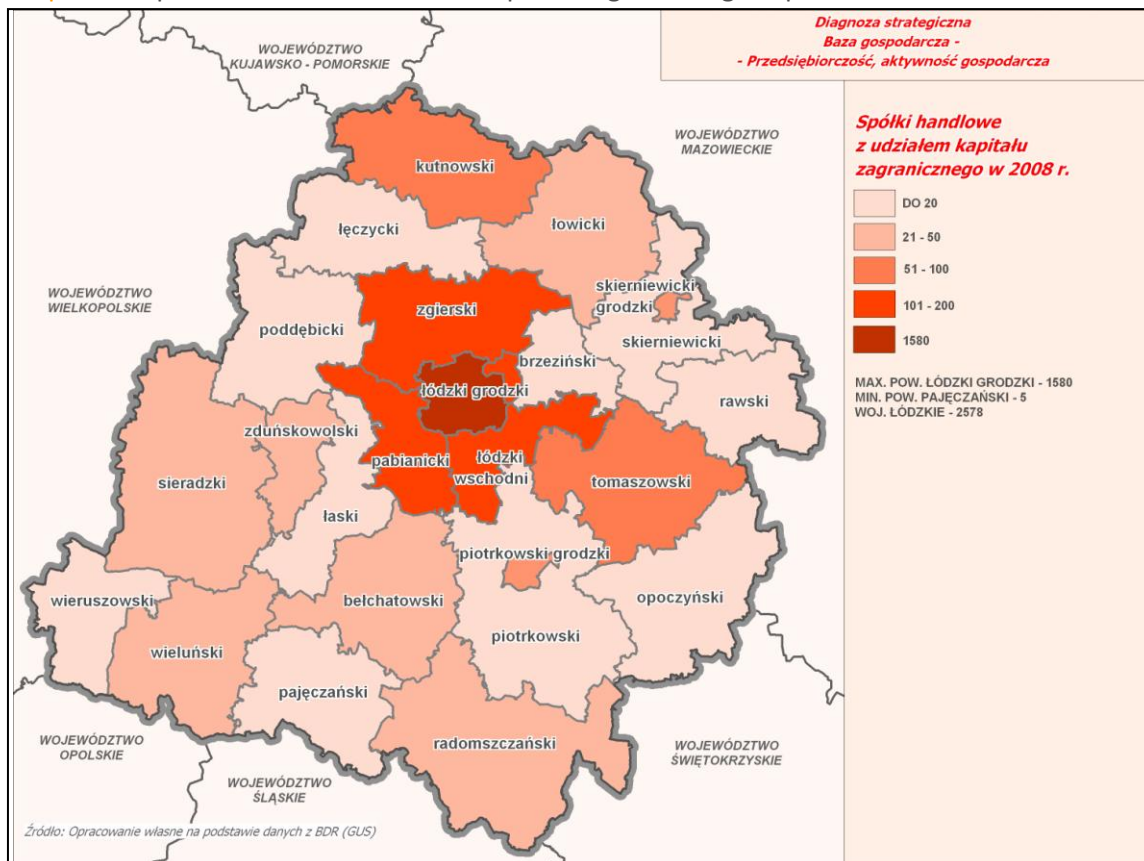
Napływające do gminy Kleszczów przedsiębiorstwa to firmy o zróżnicowanym profilu działalności, nie związane z dominującym na obszarze gminy przemysłem paliwowo-energetycznym.

Mapa 134. Podstrefy Specjalnych Stref Ekonomicznych w województwie

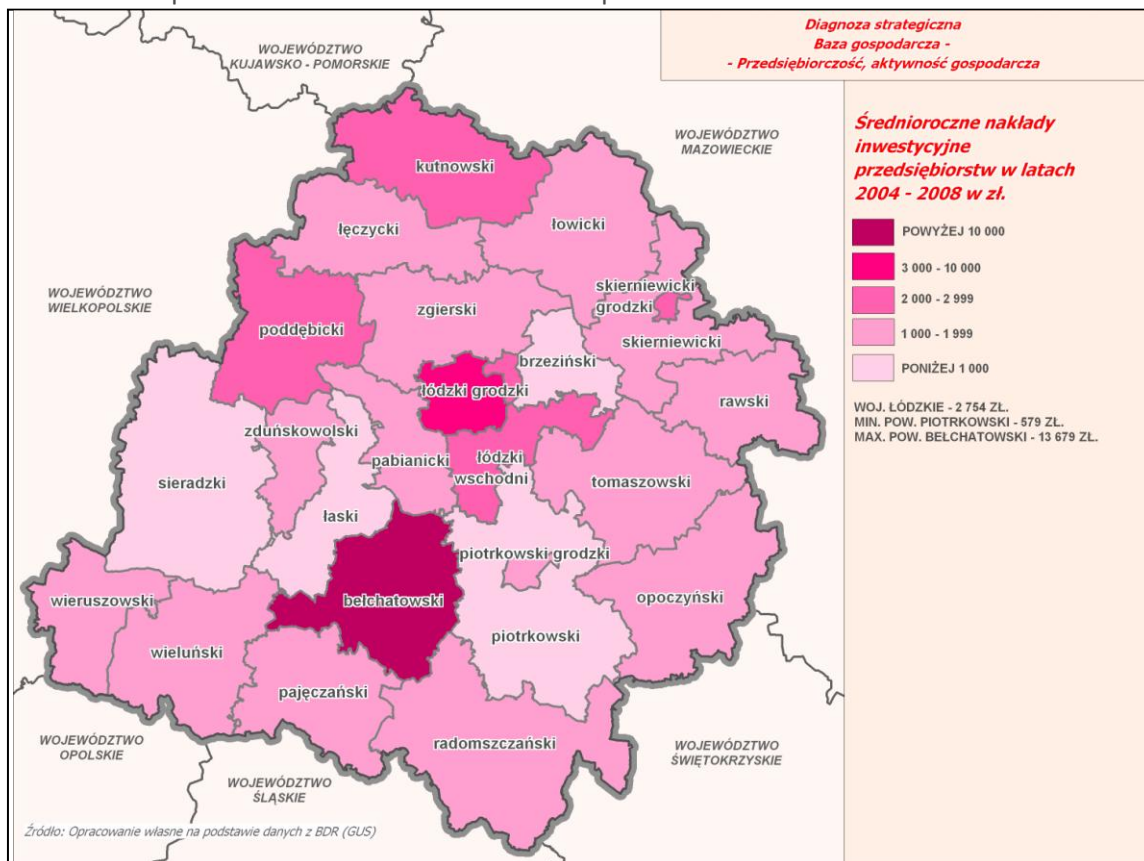

Największymi inwestorami w Łódzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej, zarówno pod względem nakładów, jak i liczby stworzonych nowych miejsc pracy, są najczęściej zagraniczne podmioty. Inwestycje tych zagranicznych koncernów wprowadzają nowoczesne technologie i są to często inwestycje bezpośrednie (BIZ). Podmioty te koncentrują swoje inwestycje w Łodzi i w centralnych powiatach regionu. Świadczy o tym liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego. W 2008 roku na 2 578 takich spółek w naszym województwie, aż 1 580, czyli 61% usytuowanych było w Łodzi (mapa 135). Obszar centralny województwa dysponuje największym potencjałem rozwojowym w regionie, kapitałem ludzkim o dobrym wykształceniu oraz jest największym rynkiem zbytu, co ma decydujący wpływ na decyzje inwestorów.

Mapa 135. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w powiatach w 2008 roku

Mapa 136 Średnioroczne nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł w powiatach w latach 2004 – 2008

Pod względem wysokości ponoszonych przez przedsiębiorstwa nakładów inwestycyjnych zdecydowanie przewodzą Łódź i powiat bełchatowski. Ponoszone wysokie nakłady inwestycyjne w tych właśnie 2 powiatach jeszcze bardziej umacniają ich silną pozycję na mapie gospodarczej regionu. Istnieje jednak różnica w strukturze nakładów inwestycyjnych między tymi dwoma powiatami; w Łodzi przeważają inwestycje z sektora usług, a w powiecie bełchatowskim zdecydowanie dominują inwestycje realizowane przez przedsiębiorstwa przemysłowe i górnicze.

Średnioroczne nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2004 – 2008 najwyższe były w powiecie bełchatowskim i wyniosły 13 679 zł, a następnie w Łodzi 3 886 zł. Wyróżniającymi się jeszcze powiatami były: miasto Skierniewice (2 891 zł), powiat kutnowski (2 538 zł), powiat poddębicki (2 295 zł) oraz powiat łódzki wschodni (2 151 zł). Najniższe średnioroczne nakłady inwestycyjne firm w przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanym okresie ponoszone były w powiatach: piotrkowskim (579 zł), brzezińskim (706 zł), łaskim (753 zł) oraz sieradzkim (918 zł). Średnioroczne nakłady przedsiębiorstw w latach 2004 – 2008 wyniosły w całym województwie 2 754 zł na 1 osobę (mapa 136). Region łódzki w badanym okresie należało do województw o najbardziej dynamicznym wzroście nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Przełożyło się to z kolei na wzrost poziomu rozwoju gospodarczego mierzonego produktem krajowym brutto na 1 mieszkańca.

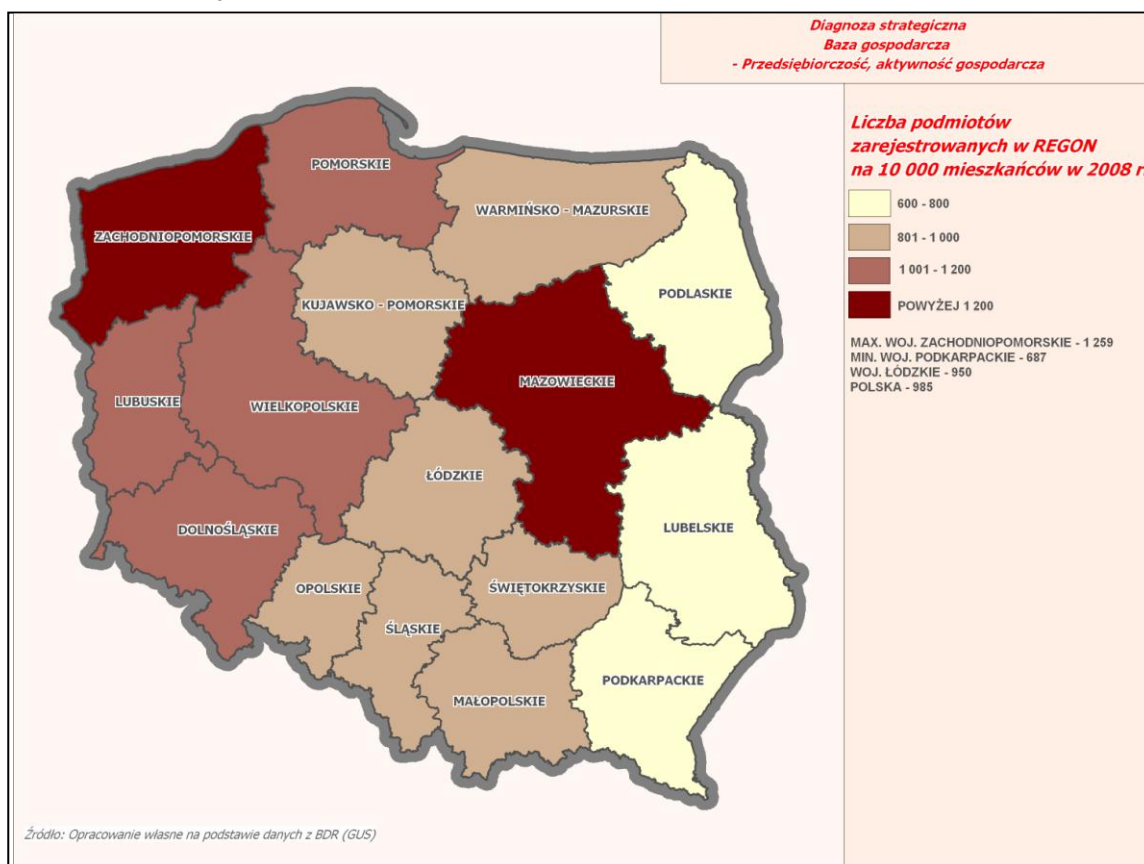
- **Kontekst krajowy**

Oceny przedsiębiorczości poszczególnych województw można dokonać na podstawie porównania liczby podmiotów gospodarki narodowej lub osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Przez podmioty gospodarki narodowej należy rozumieć: osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Węższą grupę, niż podmioty gospodarki narodowej, stanowią podmioty gospodarcze. Pod pojęciem podmiotów gospodarczych należy rozumieć podmioty prowadzące działalność gospodarczą (produkcyjną i usługową) na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku. Podmiotami gospodarczymi mogą więc być zarówno osoby prawne jak i osoby fizyczne. Zdecydowanie największy udział wśród podmiotów w rejestrze REGON mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Indywidualna działalność gospodarcza stanowi najprostszą i najbardziej rozpowszechnioną formę aktywności gospodarczej.

Pod względem poziomu przedsiębiorczości Polska dzieli się na dwie części: Polskę zachodnią, gdzie ta przedsiębiorczość jest wysoka oraz Polskę wschodnią, gdzie jest stosunkowo niska. Najwyższą przedsiębiorczością w Polsce, ocenianą na podstawie liczby podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności, charakteryzowały się województwa zachodniopomorskie (1 259) oraz mazowieckie (1 248). Najniższą przedsiębiorczość odnotowano w 2008 roku podobnie jak w latach wcześniejszych w województwach: podkarpackim (687 podmiotów na 10 tys. osób), lubelskim (715) oraz podlaskim (757) (mapa 137).

Przeciętnie w Polsce w roku 2008 na 10 tys. mieszkańców przypadało 985 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON i wskaźnik ten wzrósł w porównaniu z 2004 rokiem o 5 p.p. (2004r. - 937). W województwie łódzkim w 2008 roku 954 podmioty z rejestru REGON przypadały na 10 tys. mieszkańców, zaś w analizowanym okresie (2004 – 2008) wskaźnik ten wzrósł zaledwie o 0,4 p.p. W roku 2006 wskaźnik przedsiębiorczości w województwie łódzkim spadł nawet w porównaniu z rokiem 2004 (2004 – 946/10 tys.; 2006r. – 940/10 tys.).

Mapa 137. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON na 10 tys. mieszkańców w województwach w 2008 roku

O tym, czy w określonym roku w danym województwie, powiecie, czy gminie rośnie lub maleje liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON decyduje różnica między liczbą podmiotów nowo zarejestrowanych a zlikwidowanych. Badania wskazują, że przedsiębiorstwom najtrudniej jest przetrwać pierwszy rok swojej działalności, kiedy to średnio około 40% firm zamyka swoją działalność. W dłuższym okresie czasu większe szanse przeżycia mają duże przedsiębiorstwa zarejestrowane jako osoby prawne, a znacznie mniejszą mikro i małe podmioty gospodarcze.

W latach 2004-2008 w Polsce systematycznie rosła liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON. W 2004 roku było ich w skali kraju 233 520, w roku 2006 – 297 302, a w roku 2008 – 317 954. Podobny proces miał miejsce w województwie łódzkim, gdzie liczba nowo powstających podmiotów w 2004 roku wyniosła 14 759, w 2006 roku 18 375, a w 2008 roku 19 530 (tabele 77, 78, 79).

Jednak duża liczba zlikwidowanych w 2006 roku podmiotów gospodarki narodowej (25 290), która przewyższyła liczbę nowych podmiotów, doprowadziła wówczas w Łódzkim do spadku ogólnej liczby podmiotów w rejestrze REGON. Największy udział w strukturze nowo zarejestrowanych podmiotów miały podmioty z sekcji G (handel detaliczny i hurtowy oraz naprawy). Jednak udział nowych firm z tej sekcji wśród nowo powstających podmiotów stopniowo spada. W 2004 roku ten odsetek wyniósł w Polsce 32,57%, w 2006 roku 29,46%, a w 2008 roku 25,95%. Relatywnie najwięcej nowych podmiotów z sekcji G powstało w 2004 roku w województwie łódzkim (37,83%), a w 2006 i 2008 roku w województwie świętokrzyskim (odpowiednio 36,53% i 32,55%). Najmniejszy udział w strukturze nowo powstających podmiotów mają przedsiębiorstwa działające w sferze handlu i napraw w województwie pomorskim. Boom budowlany doprowadził do sytuacji, że w 2008 roku sekcja F (budownictwo) zajęła drugie miejsce pod względem udziału nowych przedsiębiorstw budowlanych wśród nowopowstających podmiotów ogółem. Wzrost liczby podmiotów tej sekcji w latach 2004 – 2008 był w Polsce znaczący, bo prawie 10-procentowy. W 2004 roku odsetek nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw z tej sekcji wyniósł w kraju 8,37%, w roku 2006 - 13,16%, a w roku 2008 – 18,12%. Największy udział w strukturze nowe podmioty z sekcji „budownictwo” miały w 2008 roku w województwie opolskim (23,31%), a najniższy w województwie mazowieckim (13,72%). W regionie łódzkim udział nowo powstających podmiotów z sekcji F był niższy niż przeciętnie w Polsce. Znaczący udział wśród nowo rejestrowanych podmiotów ma sekcja K (obsługa nieruchomości i firm), choć jej udział wśród nowych podmiotów rok do roku jest coraz niższy. Wyniósł on średnio w Polsce 20,96% w 2004 roku, 19,48% w 2006 roku oraz 17,17% w 2008 roku. Pod względem odsetka nowych firm z tej sekcji wyróżnia się województwo mazowieckie (24,98% w 2008 roku), a najniższym udziałem cechuje się województwo lubelskie (12,38%). W regionie łódzkim udział podmiotów z sekcji „obsługa nieruchomości i firm” w strukturze nowych podmiotów był w kolejnych analizowanych latach niższy niż przeciętnie w kraju i w roku 2008 wyniósł 14,06%. Województwo łódzkie należy do przodujących w kraju pod względem liczby nowo powstających firm z sekcji D – przetwórstwo przemysłowe. W 2004 roku województwo zajmowało pierwsze miejsce w Polsce z relatywnie największym udziałem nowych podmiotów działających w tej sekcji (Polska 8,31%; województwo łódzkie 11,25%). W 2006 i 2008 roku ustąpiło jedynie województwu pomorskiemu (2006 rok: Polska 8,74%, Pomorskie 14,05%, Łódzkie 10,72%; 2008 rok: Polska 7,63%, Pomorskie 10,85%, Łódzkie 9,66%). Znaczący udział wśród nowo powstających podmiotów, przekraczający 5%, miała jeszcze sekcja O (pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna). W roku 2008 w porównaniu z rokiem 2004 wzrósł też w kraju i większości województw udział podmiotów z sekcji N (ochrona zdrowia i opieka społeczna) wśród nowo powstających podmiotów gospodarki narodowej (Polska 2004 rok – 3,61%; 2008 rok – 4,44%). W regionie łódzkim tempo przyrostu podmiotów działających w sferze ochrony zdrowia i opieki społecznej było niższe niż przeciętnie w Polsce.

Tabela 77. Struktura nowopowstających podmiotów gospodarki narodowej w województwach w 2004 r.

województwo	przedsiębiorstwa tworzone ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
DOLNOSLASKIE	20 505	1,58	0,04	0,06	7,50	0,06	8,38	30,67	3,82	4,99	3,92	26,75	0,15	2,10	2,91	7,04	0,00	0,01
KUJAWSKO-POMORSKIE	11 856	1,95	0,04	0,07	8,90	0,09	8,73	35,80	3,85	5,62	4,23	17,22	0,15	1,99	4,00	7,34	0,01	0,00
LUBELSKIE	10 052	2,69	0,00	0,05	7,09	0,15	8,03	38,94	4,09	5,95	4,66	13,84	0,46	2,38	4,11	7,56	0,00	0,02
LUBUSKIE	7 628	3,76	0,07	0,09	7,37	0,10	7,60	32,35	3,57	4,90	3,58	25,73	0,14	1,69	2,16	6,87	0,00	0,00
ŁÓDZKIE	14 759	1,97	0,07	0,06	11,25	0,07	6,40	37,83	3,57	4,97	3,81	16,51	0,47	2,16	3,78	7,08	0,00	0,01
MALOPOLSKIE	18 650	1,67	0,02	0,04	8,75	0,11	10,60	30,70	4,83	5,81	3,68	19,25	0,13	1,94	3,80	8,68	0,00	0,01
MAZOWIECKIE	38 244	1,40	0,02	0,05	7,41	0,09	6,42	29,77	3,20	5,82	4,56	26,34	0,27	3,65	3,44	7,53	0,00	0,02
OPOLSKIE	5 071	5,07	0,00	0,00	8,01	0,06	10,10	29,70	3,57	5,15	5,09	19,38	0,28	2,25	3,49	7,85	0,00	0,02
PODKARPACKIE	8 901	2,40	0,01	0,06	8,43	0,11	9,23	32,02	4,09	5,34	4,10	18,39	1,40	2,24	3,54	8,63	0,00	0,01
PODLASKIE	5 756	3,80	0,14	0,05	6,17	0,12	9,49	32,96	3,18	6,24	3,91	17,88	0,56	2,19	5,16	8,15	0,00	0,02
POMORSKIE	15 055	1,28	0,21	0,07	10,45	0,11	9,55	29,43	6,97	4,83	4,28	20,36	0,21	2,38	3,21	6,66	0,00	0,01
ŚLASKIE	27 288	1,37	0,03	0,06	7,90	0,05	8,00	34,43	4,56	5,91	5,02	20,71	0,21	2,02	3,57	6,16	0,00	0,01
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 954	1,56	0,03	0,15	7,71	0,13	9,62	39,96	3,34	6,82	4,33	14,81	0,29	1,65	3,29	6,28	0,00	0,02
WARMINSKO- MAZURSKIE	8 659	3,66	0,20	0,13	7,59	0,09	9,67	33,08	4,48	5,19	3,96	16,81	0,10	2,60	5,04	7,40	0,00	0,01
WIELKOPOLSKIE	21 364	3,18	0,01	0,04	8,80	0,10	8,78	33,07	3,27	5,18	3,65	20,32	0,38	2,26	3,81	7,14	0,00	0,02
ZACHODNIOPOMORSKIE	13 778	2,07	0,23	0,01	8,50	0,11	9,09	29,42	7,13	5,79	3,52	21,16	0,49	2,33	3,67	6,46	0,01	0,02
POLSKA	233 520	2,09	0,06	0,06	8,31	0,09	8,37	32,57	4,22	5,52	4,18	20,96	0,32	2,39	3,61	7,23	0,00	0,01

Źródło: GUS

Tabela 78. Struktura nowopowstających podmiotów gospodarki narodowej w województwach w 2006 roku

województwo	przedsiębiorstwa tworzone ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
DOLNOSLASKIE	25 970	1,47	0,00	0,04	7,37	0,05	13,55	27,77	3,15	5,08	4,09	22,90	0,36	2,02	2,93	9,21	0,00	0,00
KUJAWSKO-POMORSKIE	15 923	1,38	0,04	0,08	8,13	0,20	13,75	30,98	2,68	4,94	3,77	16,79	0,75	1,66	4,80	10,03	0,01	0,00
LUBELSKIE	12 489	2,39	0,02	0,06	7,45	0,08	12,45	34,25	3,54	5,62	4,09	13,88	0,21	2,49	3,60	9,85	0,00	0,01
LUBUSKIE	9 142	3,33	0,02	0,08	7,67	0,14	13,83	31,67	3,65	5,03	3,53	18,48	0,36	1,24	2,12	8,86	0,00	0,00
ŁÓDZKIE	18 375	1,51	0,03	0,05	10,72	0,06	10,05	34,63	2,96	4,92	3,70	15,60	0,49	1,94	3,10	10,23	0,00	0,00
MALOPOLSKIE	24 367	1,23	0,01	0,04	8,35	0,06	15,78	27,09	4,12	6,20	3,97	19,09	0,07	2,15	3,48	8,37	0,00	0,00
MAZOWIECKIE	46 900	1,15	0,02	0,08	7,07	0,13	9,84	28,30	2,83	6,43	4,49	25,72	0,09	2,38	3,15	8,31	0,00	0,01
OPOLSKIE	6 020	2,51	0,02	0,00	8,94	0,02	14,85	27,52	3,19	4,22	3,65	19,55	0,15	2,01	2,87	10,50	0,00	0,00
PODKARPACKIE	11 332	1,96	0,01	0,06	8,40	0,06	13,73	28,54	3,06	5,03	3,78	17,88	1,47	1,65	3,17	11,20	0,00	0,00
PODLASKIE	7 682	2,68	0,04	0,09	6,89	0,10	13,10	30,73	2,94	5,09	3,41	20,19	0,23	2,16	3,25	9,07	0,00	0,01
POMORSKIE	21 239	1,49	0,14	0,06	14,05	0,12	16,00	24,55	4,90	4,44	3,54	18,75	0,07	1,81	3,00	7,05	0,00	0,01
ŚLASKIE	31 755	1,66	0,01	0,05	8,69	0,03	10,68	32,59	4,20	5,98	4,61	17,67	0,14	2,03	2,79	8,86	0,00	0,00
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7 712	1,32	0,03	0,09	9,13	0,09	13,58	36,53	3,27	4,90	3,88	13,49	0,12	1,80	2,70	9,09	0,00	0,00
WARMINSKO- MAZURSKIE	10 816	3,10	0,18	0,06	8,96	0,05	15,27	28,35	3,90	5,45	3,10	17,35	0,04	1,90	3,42	8,89	0,00	0,00
WIELKOPOLSKIE	29 398	2,25	0,01	0,04	8,78	0,04	14,27	29,95	2,61	4,68	3,58	18,81	0,30	1,94	2,71	10,04	0,00	0,00
ZACHODNIOPOMORSKIE	18 182	1,84	0,21	0,02	9,98	0,16	17,29	24,88	5,89	4,43	3,06	19,26	0,10	1,61	3,49	7,77	0,01	0,00
POLSKA	297 302	1,74	0,04	0,05	8,74	0,09	13,16	29,46	3,55	5,35	3,91	19,48	0,27	1,99	3,15	9,01	0,00	0,00

Źródło: GUS

Tabela 79. Struktura nowopowstających podmiotów gospodarki narodowej w województwach w 2008 roku

województwo	przedsiębiorstwa tworzone ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
DOLNOSLASKIE	27 454	1,31	0,01	0,07	5,85	0,11	19,05	24,33	3,23	6,02	4,63	20,96	0,04	2,13	4,79	7,46	0,00	0,00
KUJAWSKO-POMORSKIE	16 701	1,46	0,02	0,05	7,57	0,28	17,41	27,07	2,48	7,94	5,74	13,76	0,16	1,75	6,57	7,73	0,00	0,00
LUBELSKIE	13 652	1,46	0,05	0,07	6,42	0,14	17,79	30,14	3,20	6,87	5,63	12,38	0,15	2,31	5,06	8,31	0,00	0,01
LUBUSKIE	9 267	2,94	0,00	0,04	6,92	0,35	19,73	27,44	3,40	6,70	4,73	14,11	0,14	1,87	4,34	7,29	0,01	0,00
LODZKIE	19 530	1,38	0,02	0,09	9,66	0,15	16,40	31,00	2,73	5,82	5,01	14,06	0,14	2,22	3,77	7,55	0,00	0,00
MALOPOLSKIE	27 059	0,94	0,03	0,08	7,38	0,12	21,65	24,18	4,18	6,58	4,95	16,58	0,07	2,11	4,05	7,11	0,00	0,00
MAZOWIECKIE	50 070	1,11	0,01	0,11	6,24	0,26	13,72	24,47	2,74	6,89	5,17	24,94	0,09	2,65	4,07	7,51	0,00	0,01
OPOLSKIE	6 955	2,42	0,01	0,06	7,76	0,07	23,31	24,82	2,54	4,34	4,57	16,81	0,09	2,03	3,29	7,86	0,01	0,00
PODKARPACKIE	11 769	2,06	0,01	0,09	8,09	0,25	18,89	27,92	3,02	6,42	5,53	13,03	0,15	2,36	4,50	7,66	0,00	0,00
PODLASKIE	7 952	2,45	0,01	0,24	6,74	0,25	19,73	28,82	2,18	6,60	4,67	13,22	0,08	1,94	5,66	7,42	0,00	0,00
POMORSKIE	24 480	1,01	0,21	0,04	10,85	0,33	18,46	19,32	12,19	6,37	3,79	15,34	0,06	2,01	3,84	6,19	0,00	0,00
SLASKIE	33 176	1,29	0,02	0,05	7,91	0,11	14,90	28,99	3,55	6,56	6,01	16,81	0,09	2,19	4,23	7,29	0,00	0,00
SWIETOKRZYSKIE	8 084	1,39	0,00	0,10	7,62	0,12	20,84	32,55	2,42	5,81	5,59	10,65	0,06	2,04	4,05	6,75	0,00	0,00
WARMINSKO- MAZURSKIE	11 334	3,03	0,11	0,11	7,87	0,12	21,26	25,73	3,59	5,90	4,39	13,09	0,08	2,13	5,12	7,48	0,00	0,00
WIELKOPOLSKIE	31 598	1,82	0,02	0,10	7,75	0,19	19,80	26,62	2,47	5,91	4,40	17,42	0,11	2,18	4,10	7,10	0,00	0,00
ZACHODNIOPOMORSKIE	18 873	1,54	0,21	0,06	8,44	0,37	21,43	22,16	6,33	5,70	3,97	15,34	0,08	1,93	5,22	7,22	0,01	0,00
POLSKA	317 954	1,49	0,05	0,08	7,63	0,20	18,12	25,95	3,94	6,39	4,94	17,17	0,09	2,19	4,44	7,32	0,00	0,00

Źródło: GUS

Klasyfikacja PKD (2004 r.)

- sekcja A rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo
- sekcja B rybactwo
- sekcja C górnictwo
- sekcja D przetwórstwo przemysłowe
- sekcja E wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę
- sekcja F budownictwo
- sekcja G handel hurtowy i detaliczny; naprawy
- sekcja H hotele i restauracje
- sekcja I transport, gospodarka magazynowa i łączność
- sekcja J pośrednictwo finansowe
- sekcja K obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
- sekcja L administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne
- sekcja M edukacja
- sekcja N ochrona zdrowia i opieka społeczna
- sekcja O pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna
- sekcja P gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników
- sekcja Q organizacje i zespoły eksterytorialne

W roku 2004 zlikwidowanych zostało w Polsce ogółem 194 666 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON, w 2006 roku liczba zlikwidowanych w skali kraju podmiotów wzrosła do 271 090, by w 2008 roku spaść do 244 965. Najwięcej podmiotów zlikwidowano w największych województwach: śląskim i mazowieckim. W województwie łódzkim najwięcej podmiotów zlikwidowano w 2006 roku (25 590), podczas gdy w roku 2004 – 8 778, zaś w roku 2008 – 17 630 (tabele 80, 81, 82). Między rokiem 2004 a 2006 liczba likwidacji w Łódzkiem wzrosła niemal trzykrotnie. Likwidacja podmiotów z rejestru REGON dotyczy w największej mierze tych podmiotów, które mają największy udział w strukturze podmiotów gospodarki narodowej ogółem. Główną sekcją PKD, w której zlikwidowano w badanym okresie stosunkowo najwięcej podmiotów była sekcja G (handel hurtowy

i detaliczny, naprawy). W roku 2004 zlikwidowane podmioty tej sekcji stanowiły 38% wszystkich zlikwidowanych w kraju podmiotów, w 2006 roku 38,61%, a w 2008 roku 36,44%. Największa skala likwidacji podmiotów z sekcji G miała miejsce w województwie świętokrzyskim, gdzie zlikwidowane podmioty z tej sekcji w latach 2004 – 2006 – 2008 stanowiły odpowiednio 42,55%, 45,93%, 43,06% wszystkich zlikwidowanych podmiotów. W porównaniu z innymi województwami relatywnie najrzadziej likwidowane były podmioty z tej sekcji w województwie pomorskim (33,20%, 29,95%, 27,32%). W województwie łódzkim podmioty funkcjonujące w sekcji handlu i napraw likwidowane były częściej niż przeciętnie w Polsce. Było to w latach 2004 – 2006 – 2008 odpowiednio 40,34%, 43,18% oraz 40,51% wszystkich likwidacji w regionie.

Kolejnymi sekcjami PKD, w których udział zlikwidowanych podmiotów gospodarczych wśród zlikwidowanych podmiotów ogółem był stosunkowo wysoki były sekcje: K (obsługa nieruchomości i firm), F (budownictwo) oraz D (przetwórstwo przemysłowe). We wszystkich tych sekcjach odsetek zlikwidowanych podmiotów wśród zlikwidowanych podmiotów ogółem przekroczył w analizowanym okresie 10%. Najczęściej podmioty z sekcji K były likwidowane w województwie mazowieckim (w 2008 roku stanowiły w tym województwie 17,6% wszystkich zlikwidowanych podmiotów; Polska 13,32%), a najrzadziej w województwie świętokrzyskim (10,2% w 2008 roku). W województwie łódzkim podmioty z sekcji K były likwidowane rzadziej niż średnio w Polsce (11% w 2008 roku). Region łódzki był tym województwem, w którym w porównaniu z innymi, relatywnie najrzadziej likwidowane były podmioty z sekcji F – budownictwo. W 2008 roku było to 9,69% wszystkich likwidacji w regionie (Polska 11,77%).

W roku 2004 i 2006 najczęściej w kraju likwidowano przedsiębiorstwa budowlane w województwie małopolskim, a w 2008 w zachodniopomorskim (15,21%). Województwo łódzkie miało w 2004 i 2006 roku największy w skali kraju odsetek zlikwidowanych podmiotów zajmujących się przetwórstwem przemysłowym (sekcja D). W 2008 roku zostało pod tym względem wyprzedzone przez województwo pomorskie (Pomorskie 14,81%, Łódzkie 13,86%, Polska 10,44%).

Tabela 80. Struktura zlikwidowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwach w 2004 roku

województwo	przedsiębiorstwa zlikwidowane ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
DOLNOSLASKIE	19 418	1,30	0,01	0,04	8,68	0,08	11,33	38,33	4,08	8,50	4,23	15,21	0,07	1,84	1,77	4,52	0,00	0,00
KUJAWSKO-POMORSKIE	14 357	1,40	0,03	0,06	9,38	0,06	10,45	41,19	3,37	8,32	3,91	13,68	0,11	1,64	1,52	4,89	0,01	0,00
LUBELSKIE	9 960	1,53	0,00	0,10	8,06	0,08	10,25	41,55	4,05	8,31	4,66	12,64	0,04	2,10	1,96	4,64	0,03	0,01
LUBUSKIE	4 967	3,06	0,04	0,00	8,23	0,16	8,15	38,05	3,58	8,31	4,27	16,73	0,08	1,39	2,70	5,23	0,00	0,00
LODZKIE	8 778	1,25	0,02	0,07	13,82	0,02	7,72	40,34	3,63	6,63	3,46	13,39	0,08	2,31	2,15	5,08	0,01	0,00
MALOPOLSKIE	14 822	1,18	0,00	0,03	10,75	0,05	13,57	34,25	5,29	7,79	3,60	13,35	0,06	2,66	1,67	5,73	0,00	0,00
MAZOWIECKIE	22 002	1,90	0,00	0,05	10,02	0,05	10,43	37,99	3,26	8,74	4,21	14,31	0,05	2,66	1,75	4,55	0,02	0,00
OPOLSKIE	3 389	1,36	0,00	0,09	9,59	0,09	11,30	34,73	3,45	6,26	4,57	16,82	0,03	4,93	2,42	4,37	0,00	0,00
PODKARPACKIE	8 996	2,17	0,01	0,03	10,58	0,04	10,69	38,23	4,39	7,33	3,92	14,66	0,02	1,98	1,49	4,45	0,00	0,00
PODLASKIE	9 289	2,49	0,04	0,02	9,18	0,14	11,20	39,72	3,10	8,05	4,53	13,40	0,19	1,54	1,58	4,80	0,00	0,00
POMORSKIE	16 659	1,16	0,14	0,02	11,89	0,06	12,60	33,20	6,99	7,95	4,30	15,17	0,12	1,10	1,35	3,96	0,00	0,00
SLASKIE	19 445	0,78	0,02	0,07	10,61	0,05	10,62	39,14	4,46	7,67	4,36	13,19	0,17	2,56	1,87	4,43	0,01	0,00
SWIETOKRZYSKIE	4 895	1,65	0,00	0,06	9,42	0,04	12,85	42,55	3,37	7,99	3,66	11,85	0,08	1,57	1,14	3,76	0,00	0,00
WARMINSKO-MAZURSKIE	8 670	3,10	0,16	0,05	8,94	0,08	9,75	38,50	4,87	7,79	5,63	11,71	0,12	2,40	2,02	4,90	0,00	0,00
WIELKOPOLSKIE	18 251	1,62	0,01	0,04	10,49	0,06	11,27	38,65	3,65	7,50	3,40	15,40	0,08	1,71	1,59	4,52	0,01	0,00
ZACHODNIOPOMORSKIE	10 768	1,94	0,33	0,02	8,70	0,14	11,27	34,32	6,30	7,36	3,65	17,20	0,12	1,86	2,22	4,58	0,00	0,00
POLSKA	194 666	1,61	0,05	0,05	10,03	0,07	11,00	38,00	4,34	7,92	4,11	14,28	0,09	2,06	1,76	4,64	0,01	0,00

Źródło: GUS

Tabela 81. Struktura zlikwidowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwach w 2006 roku

województwo	przedsiębiorstwa zlikwidowane ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
DOLNOSLASKIE	25 036	1,35	0,02	0,02	8,80	0,05	12,04	39,47	3,75	6,66	4,31	14,30	0,02	1,85	2,51	4,85	0,01	0,00
KUJAWSKO-POMORSKIE	15 802	1,23	0,04	0,01	9,95	0,08	11,16	39,44	3,19	6,55	4,44	14,41	0,00	1,47	2,58	5,40	0,06	0,00
LUBELSKIE	10 335	1,55	0,00	0,02	8,32	0,18	10,50	43,86	3,76	6,10	4,03	12,32	0,01	2,19	2,52	4,65	0,00	0,00
LUBUSKIE	5 598	2,48	0,02	0,02	8,99	0,14	9,43	40,25	4,18	5,34	4,02	15,92	0,09	1,68	2,23	5,16	0,05	0,00
LODZKIE	25 290	0,87	0,03	0,07	12,97	0,04	9,18	43,18	3,97	6,54	3,17	11,39	0,01	1,54	1,80	5,20	0,04	0,00
MALOPOLSKIE	24 061	0,79	0,02	0,04	10,61	0,02	13,37	37,11	4,10	7,14	3,67	14,35	0,02	1,92	2,07	4,72	0,05	0,00
MAZOWIECKIE	39 050	0,84	0,02	0,04	9,38	0,07	10,42	37,69	3,02	7,58	4,37	16,84	0,05	2,09	2,24	5,27	0,08	0,00
OPOLSKIE	3 739	2,22	0,03	0,00	10,51	0,03	11,10	36,72	3,69	4,49	4,36	15,62	0,03	3,29	2,83	5,05	0,03	0,00
PODKARPACKIE	9 357	1,75	0,02	0,04	9,63	0,05	11,46	38,71	4,26	5,98	4,05	15,48	0,06	1,51	2,08	4,89	0,01	0,00
PODLASKIE	7 332	2,24	0,04	0,04	8,51	0,11	11,31	37,70	2,84	6,67	3,97	16,24	0,00	1,66	3,08	5,59	0,00	0,00
POMORSKIE	18 489	0,94	0,29	0,06	12,35	0,05	11,60	29,95	14,66	5,01	3,68	13,42	0,02	1,83	1,91	4,25	0,00	0,00
SLASKIE	31 949	0,86	0,01	0,03	9,11	0,02	10,91	41,10	4,32	6,37	4,85	13,33	0,03	1,89	2,19	4,98	0,01	0,00
SWIETOKRZYSKIE	5 595	1,47	0,02	0,07	8,83	0,05	11,17	45,93	3,52	6,99	3,59	11,33	0,04	1,30	1,81	3,75	0,13	0,00
WARMINSKO-MAZURSKIE	9 386	2,78	0,29	0,06	9,16	0,12	11,53	38,90	4,92	5,84	4,44	12,28	0,02	2,13	2,94	4,58	0,00	0,00
WIELKOPOLSKIE	24 819	1,38	0,02	0,03	10,67	0,07	11,89	38,15	3,36	5,88	3,58	16,64	0,03	1,56	2,05	4,65	0,02	0,00
ZACHODNIOPOMORSKIE	15 252	1,65	0,43	0,02	9,60	0,12	12,86	33,38	6,54	5,61	3,34	17,28	0,01	1,74	2,45	4,92	0,06	0,00
POLSKA	271 090	1,24	0,07	0,04	10,04	0,06	11,28	38,61	4,63	6,42	4,02	14,55	0,02	1,82	2,25	4,91	0,03	0,00

Źródło: GUS

Tabela 82. Struktura zlikwidowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwach w 2008 roku

województwo	przedsiębiorstwa zlikwidowane ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
DOLNOSŁASKIE	19 075	1,46	0,01	0,06	9,02	0,06	12,52	36,45	3,54	6,36	4,55	14,22	0,07	2,45	2,87	6,36	0,00	0,00
KUJAWSKO-POMORSKIE	12 922	1,32	0,02	0,04	9,79	0,12	12,89	37,17	3,14	7,20	4,67	12,54	0,04	2,08	2,76	6,21	0,00	0,00
LUBELSKIE	10 308	1,74	0,06	0,06	8,48	0,12	10,90	40,76	3,68	6,51	5,17	11,17	0,09	2,63	2,39	6,26	0,00	0,00
LUBUSKIE	13 328	3,41	0,00	0,06	8,43	0,05	11,36	41,12	4,31	7,35	2,94	12,30	0,03	1,27	1,90	5,48	0,00	0,00
ŁÓDZKIE	17 630	1,21	0,02	0,05	13,86	0,06	9,69	40,51	3,34	5,46	3,98	11,00	0,06	2,22	2,09	6,45	0,00	0,00
MALOPOLSKIE	19 371	0,86	0,00	0,02	10,34	0,07	12,77	33,84	4,69	7,60	5,03	13,66	0,07	2,81	2,48	5,75	0,00	0,00
MAZOWIECKIE	28 794	1,06	0,02	0,08	9,70	0,08	9,76	35,30	2,88	6,86	5,05	17,60	0,11	2,99	2,30	6,22	0,00	0,00
OPOLSKIE	5 603	2,09	0,02	0,05	10,46	0,05	13,01	34,62	3,21	5,87	5,64	12,78	0,11	3,55	2,62	5,91	0,00	0,00
PODKARPACKIE	9 368	1,80	0,01	0,05	9,77	0,05	11,53	38,85	3,47	6,78	5,28	11,67	0,03	2,78	2,17	5,76	0,00	0,00
PODLASKIE	6 260	2,54	0,03	0,02	8,45	0,06	11,44	37,92	3,04	5,77	5,08	12,04	0,22	2,72	3,40	7,27	0,00	0,00
POMORSKIE	16 868	1,44	0,23	0,02	14,81	0,05	12,91	27,32	11,71	5,12	4,55	12,44	0,08	2,09	2,11	5,13	0,00	0,00
ŚLASKIE	31 346	1,16	0,00	0,05	9,61	0,04	10,15	38,97	4,43	6,67	5,37	13,28	0,05	2,17	2,30	5,75	0,00	0,00
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6 442	1,16	0,00	0,05	9,30	0,08	12,03	43,06	2,83	6,40	4,80	10,20	0,02	2,44	2,41	5,25	0,00	0,00
WARMINSKO-MAZURSKIE	8 520	2,70	0,15	0,02	9,44	0,09	12,73	35,08	4,51	6,80	4,32	11,26	0,14	3,08	2,97	6,71	0,00	0,00
WIELKOPOLSKIE	22 847	1,97	0,01	0,05	10,84	0,04	12,79	36,80	3,13	5,74	3,56	13,67	0,09	2,49	2,30	6,52	0,00	0,00
ZACHODNIOPOMORSKIE	16 283	1,62	0,33	0,04	11,91	0,12	15,21	30,85	6,13	6,01	3,56	14,11	0,06	1,97	2,86	5,23	0,01	0,00
POLSKA	244 965	1,57	0,05	0,05	10,44	0,07	11,77	36,44	4,37	6,44	4,56	13,32	0,07	2,43	2,43	5,99	0,00	0,00

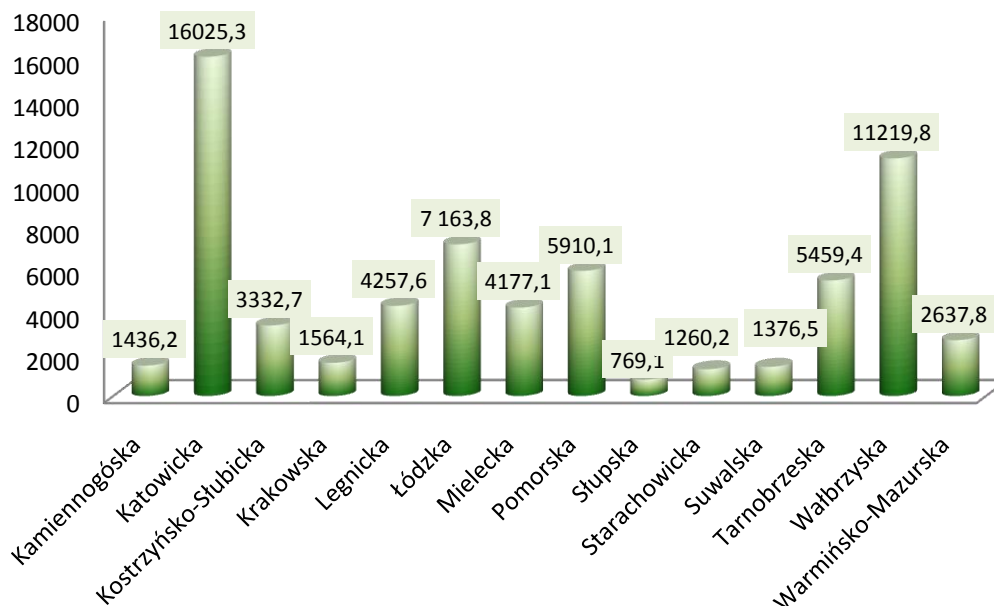
Źródło: GUS

Najrzadziej przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego likwidowane były w rolniczych województwach Polski wschodniej oraz w województwie lubuskim. Sekcją PKD, w której udział likwidowanych podmiotów wśród ogółu likwidacji przekroczył 5% była sekcja I (transport, gospodarka magazynowa i łączność), a w 2008 roku dołączyła do niej jeszcze sekcja O (pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna). W latach 2004 i 2006 relatywnie najczęściej w kraju likwidowane były przedsiębiorstwa z sekcji I w województwie mazowieckim, a w 2008 roku w małopolskim. W województwie łódzkim podmioty z sekcji transportu i gospodarki magazynowej było likwidowane rzadziej niż przeciętnie w kraju, z wyjątkiem roku 2006, kiedy ten odsetek był nieco wyższy niż średnio w Polsce. W sekcji O w regionie łódzkim udział likwidowanych firm w 2008 roku wśród likwidacji ogółem był wyższy, aniżeli przeciętnie w Polsce. Najwyższy odsetek likwidowanych podmiotów z tej sekcji odnotowano w województwie podlaskim, a najniższy w pomorskim.

Podmioty gospodarcze najchętniej podejmują działalność na takich terenach, gdzie mogą korzystać z pewnych przywilejów. Takimi obszarami są szczególnie specjalne strefy ekonomiczne. W Polsce funkcjonuje 14 specjalnych stref ekonomicznych, tj. strefy: kamiennogórska, katowicka, kostrzyńsko-ślubicka, krakowska, legnicka, łódzka, mielecka, pomorska, ślupska, starachowicka, suwalska, tarnobrzeska, wałbrzyska oraz warmińsko-mazurska. Na koniec 2009 roku specjalne strefy ekonomiczne obejmowały tereny zlokalizowane w 129 miastach i 174 gminach o łącznej powierzchni 12 633 ha¹⁰³. Na mocy ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych łączny obszar stref nie może przekroczyć w kraju 20 tys. ha. Pomimo spowolnienia gospodarczego rozwój stref w 2009 roku nie został istotnie zahamowany.

¹⁰³ Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki 2010

Wykres 163. Skumulowana wartość inwestycji w SSE w mln zł na dzień 31.12.2009 roku

Źródło: Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki, maj 2010r.

Przedsiębiorcy zainwestowali 9,9 mld zł, przy czym największą dynamiką inwestycji zanotowały strefy: pomorska, starachowicka, krakowska i łódzka.

Pod względem skumulowanej wartości inwestycji Łódzka Strefa Specjalna zajmuje 3 miejsce w kraju (7 164 mln zł). Prowadzi strefa katowicka z wartością zainwestowanego kapitału w wysokości 16 025 mln zł, przed strefą wałbrzyską (11 220 zł) (wykres 163). W przedsiębiorstwach ulokowanych w specjalnych strefach ekonomicznych stworzono łącznie ponad 150 tys. nowych miejsc pracy, z czego 31,7 tys. w strefie katowickiej, 18,9 tys. w strefie wałbrzyskiej, 16,7 tys. w strefie tarnobrzesckiej oraz 14,6 tys. w łódzkiej. W największym stopniu zagospodarowane są grunty w Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej (78,7%), a w najmniejszym stopniu w Kamiennogórskiej (51,1%), a zagospodarowanie Łódzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej na koniec 2009 roku wyniosło 63,3%.

Zgodnie z przyjętą przez Radę Ministrów „Koncepcją rozwoju specjalnych stref ekonomicznych” na terenach włączanych do stref począwszy od 2009r. mogą być lokowane inwestycje spełniające co najmniej jedno z poniższych kryteriów:

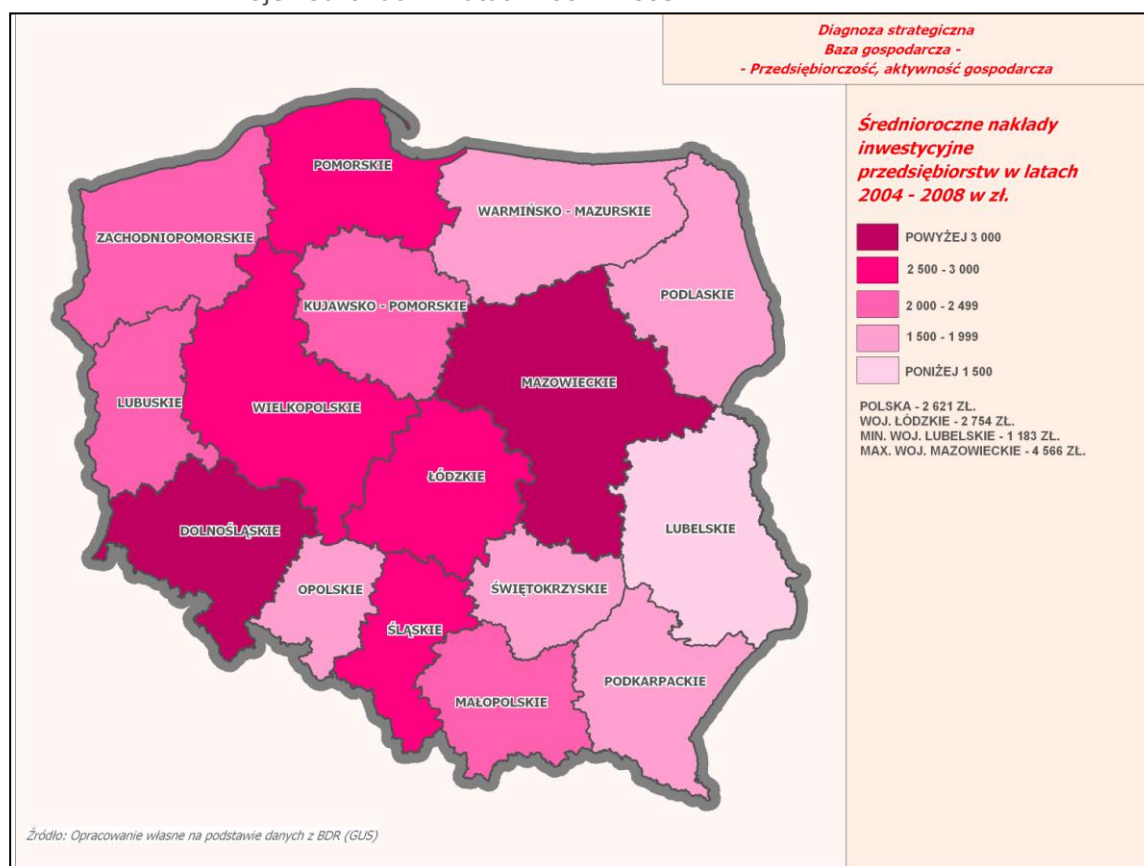
- kryterium innowacyjności,
- kryterium sektorów priorytetowych,
- kryterium wspierania rozwoju klasterów, parków przemysłowych i technologicznych,
- kryterium stopnia uprzemysłowienia,
- kryterium stopy bezrobocia.

Najbardziej pożądaną formą aktywności gospodarczej w poszczególnych województwach jest obecność na ich obszarze kapitału i inwestorów zagranicznych. Władze samorządowe różnych szczebli konkurują o przyciągnięcie do siebie jak najwięcej inwestorów zagranicznych. Inwestorzy zagraniczni lokują jednak najczęściej swoją działalność w stolicy Polski lub jej sąsiedztwie. W 2008 roku w Polsce funkcjonowało ogółem 63 741 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, z czego aż 37% działało w województwie mazowieckim. 10% wszystkich spółek z udziałem kapitału zagranicznego znajdowało się w województwie dolnośląskim, 9% w wielkopolskim oraz 8% w województwie śląskim. W 2008 roku w województwie łódzkim funkcjonowało 2 579 spółek z kapitałem zagranicznym, czyli tylko 4% wszystkich takich spółek zarejestrowanych w Polsce. Najmniej spółek z udziałem kapitału zagranicznego prowadziło swoją działalność w województwach Polski wschodniej: podlaskim, świętokrzyskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim (po 1%). W latach 2004 – 2008 w Polsce liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego wzrosła o 24 p.p., natomiast w województwie łódzkim o 20%. W analizowanym okresie największym przyrostem liczby spółek z kapitałem zagranicznym wyróżniały się województwa małopolskie (wzrost o 35 p.p.) oraz mazowieckie (wzrost o 31 p.p.). Relatywnie najmniej spółek z udziałem kapitału zagranicznego przybyło w województwie świętokrzyskim (wzrost o 9 p.p.).

Przy wyborze lokalizacji inwestycji inwestorzy krajowi i zagraniczni biorą pod uwagę wiele różnych czynników, między innymi dostępność komunikacyjną, jakość kapitału ludzkiego, chłonność regionalnego rynku. W latach 2004 - 2008 największą skalą inwestycji ponoszonych przez przedsiębiorstwa charakteryzowały się województwa mazowieckie i dolnośląskie. Średnioroczne nakłady inwestycyjne firm w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w tym okresie 4 566 zł w województwie mazowieckim oraz 3 266 zł w województwie dolnośląskim (mapa 138).

Średnioroczne nakłady przedsiębiorstw w województwie łódzkim wyniosły w badanym okresie 2 754 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca i była to kwota wyższa niż przeciętnie w kraju (Polska 2 621 zł). Ze względu na wysokość średniorocznych nakładów na inwestycje województwo łódzkie zajęło 5 miejsce w kraju, a wyprzedziły je jeszcze oprócz wspomnianych wcześniej województw mazowieckiego i dolnośląskiego również śląskie i wielkopolskie. Najniższe nakłady ponosiły przedsiębiorstwa w Polsce wschodniej, a zwłaszcza w województwie lubelskim (1 183 zł na 1 mieszkańca). Począwszy od roku 2007 roczne nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw województwa łódzkiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca są w województwie łódzkim wyższe niż przeciętnie w Polsce. Pod tym względem województwo zajmowało w 2007 roku 3, a w 2008 roku 4 pozycję w kraju.

Mapa 138. Średnioroczne nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw ma 1 mieszkańca w zł w województwach w latach 2004 - 2008

Województwo łódzkie cechowało się imponującą dynamiką nakładów inwestycyjnych ogółem (sektora publicznego i sektora przedsiębiorstw łącznie). „W latach 2004 – 2007 we wszystkich województwach nastąpił dynamiczny wzrost nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Największy wzrost nakładów w stosunku do 2004 odnotowały województwa łódzkie (o 92,8%), pomorskie (o 85,0%), kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie (obydwa o 74,1%) oraz śląskie (o 73,3%). Najmniejszy – dwu-, a nawet trzykrotnie niższy wzrost obserwowany był w analizowanym okresie w województwach: wielkopolskim (28,4%), świętokrzyskim (38,4%), zachodniopomorskim (41,2%) i podkarpackim (42,9%). Podkarpackie i świętokrzyskie są regionami wykazującymi jeden z najniższych poziomów inwestycji, jak i najślabszą dynamikę wzrostu nakładów inwestycyjnych w ostatnich latach. Analizując zmiany nakładów inwestycyjnych per capita w odniesieniu do średniej krajowej, należy zwrócić uwagę na województwa łódzkie i pomorskie, a także śląskie, które jeszcze w 2004 roku charakteryzowały się niższym od średniego poziomem – wynoszącym odpowiednio 88,8%, 96,4%, 96,7%, a w 2007r. osiągnęły już 107,4, 111,9 i 105,1% średniej krajowej.

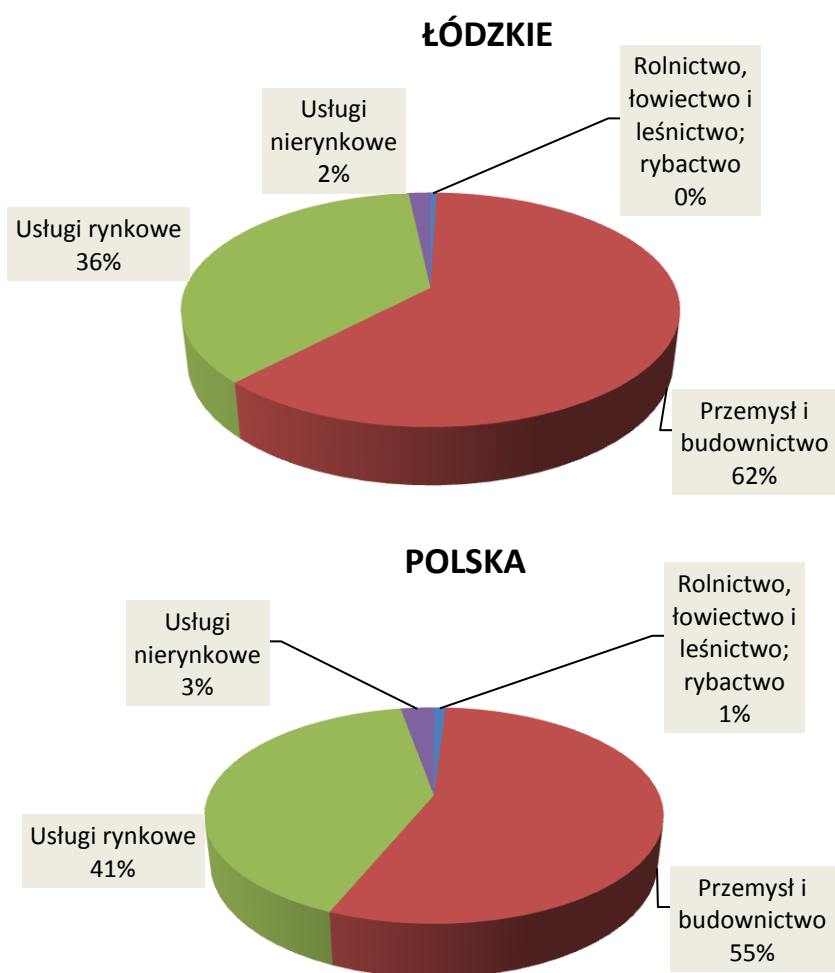
W latach 2004 – 2007 zaobserwowano znaczne przyspieszenie procesów inwestycyjnych w sektorze przedsiębiorstw. Największy wzrost w tym okresie odnotowały – podobnie jak w przypadku gospodarki narodowej ogółem - województwa łódzkie (o 124%) i pomorskie (o 97,1%). Analiza przestrzennego zróżnicowania nakładów inwestycyjnych wskazuje na duży kontrast pomiędzy Polską wschodnią, a środkową i południową.

Województwa Polski wschodniej charakteryzują się najniższym poziomem nakładów inwestycyjnych na mieszkańca zarówno w gospodarce narodowej ogółem, jak i w sektorze przedsiębiorstw. Natomiast zdecydowana większość nakładów ponoszona jest w województwach: mazowieckim, dolnośląskim, łódzkim i śląskim¹⁰⁴.

Inwestycje stały się więc główną siłą napędową gospodarki regionu łódzkiego i podstawą wzrostu gospodarczego. Województwo i Polska różnią się pod względem struktury nakładów inwestycyjnych. W regionie łódzkim udział nakładów inwestycyjnych firm był wyższy w sektorze przemysłowym stanowiąc 62% nakładów inwestycyjnych ogółem (Polska 55%), zaś niższy w sektorze usług rynkowych, nierynkowych oraz rolnictwie.

Udział nakładów inwestycyjnych w usługach rynkowych był w województwie aż o 5 p.p. niższy, aniżeli w Polsce (województwo łódzkie 36%; Polska 41%) (wykres 164).

Wykres 164. Struktura nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w 2008 roku według sektorów gospodarki

Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

¹⁰⁴ „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia. Polska. Raport strategiczny 2009”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

Globalny kryzys gospodarczy i finansowy, którego skutki polska gospodarka odczuwała w końcu 2008 i w 2009 roku w postaci spowolnienia wzrostu gospodarczego, dotknął także województwo łódzkie. Zmniejszył on nieco różnice rozwojowe pomiędzy regionami, ale w żadnej mierze nie zniwelował podziału na bogatsze i biedniejsze. Najsilniej kryzys odczuły województwa najbardziej rozwinięte, gdzie firmy produkowały przede wszystkim na eksport. Województwo łódzkie do takich województw nie należało, bo eksport z jego terenu nie należał do najwyższych w kraju. W związku z powyższym region łódzki nieco słabiej odczuł skutki kryzysu w porównaniu z najbardziej rozwiniętymi województwami, ale i tak były one widoczne. W 2009 roku województwo odnotowało spadek produkcji sprzedanej budownictwa (o 2,2 p.p.), natomiast produkcja sprzedana przemysłu pozostała na tym samym poziomie co w roku poprzednim.

Region łódzki skutki kryzysu odczuł przede wszystkim poprzez wysoki spadek nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej ogółem oraz spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON. W końcu grudnia 2009 roku w województwie było zarejestrowanych 220,7 tys. podmiotów (o 8,9 p.p. mniej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku). W 2009 roku nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej województwa łódzkiego spadły o 17,3 p.p. (Polska – spadek o 10,5 p.p.)¹⁰⁵. Pozytywny dla regionu jest jedynie przyrost w roku 2009 w porównaniu z rokiem 2008 spółek z udziałem kapitału zagranicznego (o 3,1 p.p.). Na pozycję lidera przedsiębiorczości w 2009 roku zdecydowanie wysunęło się województwo pomorskie, w którym mimo kryzysu, firmy drugi rok z rzędu znacznie zwiększyły nakłady inwestycyjne (o 39%).

- **Podsumowanie**

1. **Charakterystyczną cechą regionu łódzkiego jest duże zróżnicowanie poziomu przedsiębiorczości między Łodzią i powiatami w centralnej części województwa, a powiatami i gminami położonymi peryferyjnie. Nierównomierne nasycenie przestrzeni województwa podmiotami gospodarki narodowej zarejestrowanymi w systemie REGON wpływa na poziom zamożności gmin i pogłębienie zróżnicowania między poszczególnymi częściami województwa zmniejszając jego spójność:**
 - **W latach 2006 – 2007 nastąpił spadek przedsiębiorczości spowodowany spadkiem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a co za tym idzie zmniejszeniem się liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Zjawisko to szczególnie dotkliwie dotknęło powiaty podregionu piotrkowskiego. Pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców województwo zajmuje 6 miejsce w kraju, choć jeszcze w 2005 roku było na pozycji 4.**

¹⁰⁵ „Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw” kwartalnik GUS nr 4/2009; kwiecień 2010

- W odniesieniu do struktury nowo powstających podmiotów gospodarki narodowej województwo zajmowało w kraju 2 miejsce pod względem liczby nowopowstających firm sekcji D (przetwórstwo przemysłowe). Natomiast poniżej przeciętnej krajowej było tempo przyrostu podmiotów działających w sferze ochrony zdrowia i opieki społecznej.
 - Doskonałe położenie geograficzne i komunikacyjne, wysoka jakość kapitału ludzkiego oraz wysoka chłonność wewnętrznego rynku przyczyniają się do podejmowania w Łodzi i powiatach sąsiednich działalności gospodarczej przez liczne spółki z udziałem kapitału zagranicznego.
2. Czynnikiem mającym istotny wpływ na wzrost aktywności gospodarczej i przyciąganie inwestorów zagranicznych stały się specjalne strefy ekonomiczne, w tym rozwijająca się dynamicznie Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna. Dzięki inwestycjom w tej strefie nastąpiła znacząca dywersyfikacja przemysłu w województwie oraz zostało stworzonych wiele nowych miejsc pracy.
 3. Główną siłą napędową gospodarki regionu łódzkiego stały się w ostatnich latach inwestycje sektora przedsiębiorstw i sektora publicznego. Województwo przodowało w Polsce pod względem dynamiki nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej. Łódź i powiat bełchatowski to te obszary województwa, w których nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw są najwyższe w regionie.
 4. W 2009 roku województwo odczuło skutki globalnego kryzysu gospodarczego. Produkcja sprzedana przemysłu pozostała w regionie bez zmian w porównaniu z rokiem poprzednim, spadły natomiast: produkcja sprzedana budownictwa, nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej, liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON.

2. POZIOM ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Produkt krajowy brutto przeliczony na 1 mieszkańca jest powszechnie używanym wskaźnikiem do oceny poziomu rozwoju gospodarczego krajów i regionów. PKB, będąc jednym z podstawowych mierników dochodu narodowego stosowanych w rachunkach narodowych, opisuje zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych na terenie danego kraju (regionu) w określonej jednostce czasu, najczęściej w ciągu roku. Innymi miernikami poziomu rozwoju ekonomicznego są wartość dodana brutto i nominalne dochody gospodarstw domowych. Poziom rozwoju gospodarczego takich jednostek podziału administracyjnego jak gminy można przeanalizować przede wszystkim na podstawie dochodów własnych budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

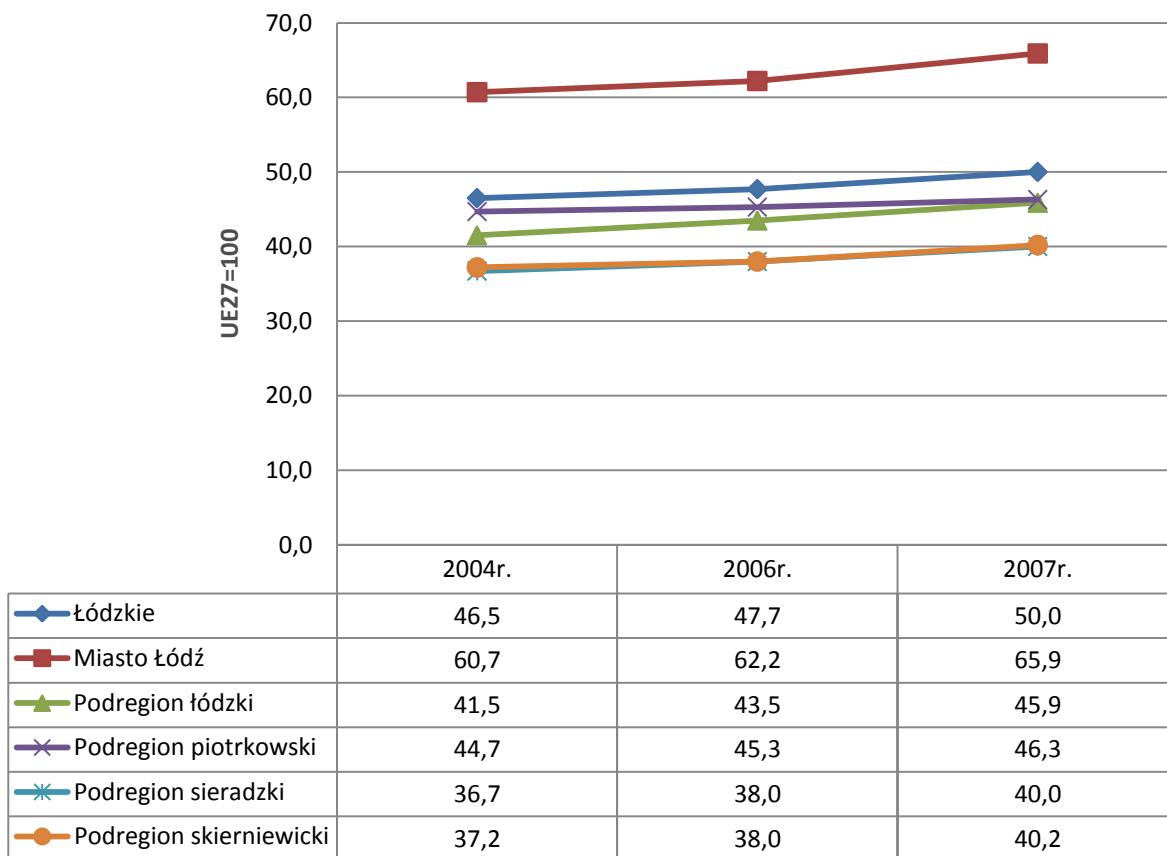
2.1. RACHUNKI REGIONALNE (PKB, WDB)

- **Kontekst regionalny**

Pod względem wartości PKB województwo łódzkie zajmowało w 2007 roku 6 miejsce w kraju wytwarzając 6,2% wartości PKB Polski. W przeliczeniu na 1 mieszkańca była to również 6 pozycja w Polsce (28 371 zł). W 2007 roku poziom PKB per capita województwa mierzony przy zastosowaniu parytetu siły nabywczej krajowej waluty (PPP),¹⁰⁶ a wyrażony we wspólnej walucie umownej UE uwzględniającej różnice cen (PPS), wyniósł 50% średniej unijnej. W latach 2004 – 2007 wzrósł o 3,5 p.p., czyli nieco mniej niż przeciętnie w Polsce (3,8 p.p.). Podregiony województwa łódzkiego, z wyłączeniem Łodzi, cechowały się niewielkim zróżnicowaniem poziomu rozwoju gospodarczego mierzonego PKB per capita w stosunku do średniej unijnej. W 2007 roku Łódź uzyskała 65,9% średniej unijnej, podregion piotrkowski 46,3%, podregion łódzki 45,9%, podregion skierniewicki 40,2% oraz podregion sieradzki 40% (wykres 165). W latach 2004-2007 najszybciej rozwijała się Łódź, gdzie nastąpił wzrost o 5,2 p.p., natomiast najwolniej podregion piotrkowski, gdzie zanotowano wzrost jedynie o 1,6 p.p. W stosunku do średniej krajowej zróżnicowanie wewnątrzregionalne poziomu PKB w podregionach przedstawiało się następująco: Łódź osiągnęła 121,1% średniej krajowej, podregion łódzki 84,3 %, podregion piotrkowski 85,1%, podregion sieradzki 73,5% a podregion skierniewicki 73,8%. W latach 2004 – 2007 PKB podregionu piotrkowskiego spadł z 88,3% do 85,1% średniej krajowej, natomiast podregionu łódzkiego wzrósł z 81,9% do 84,3% średniego PKB dla Polski. W stosunku do średniej wojewódzkiej (województwo=100), miasto Łódź wytworzyło 131,7% tej średniej a podregion sieradzki 80,0%.

¹⁰⁶ „PKB. Rachunki regionalne w 2007r.”. GUS 2009

Wykres 165. PKB per capita w województwie łódzkim i podregionach mierzony standardową siłą nabywczą (PPS – *ang.* Purchasing Power Standard) w stosunku do średniej unijnej w latach 2004, 2006, 2007

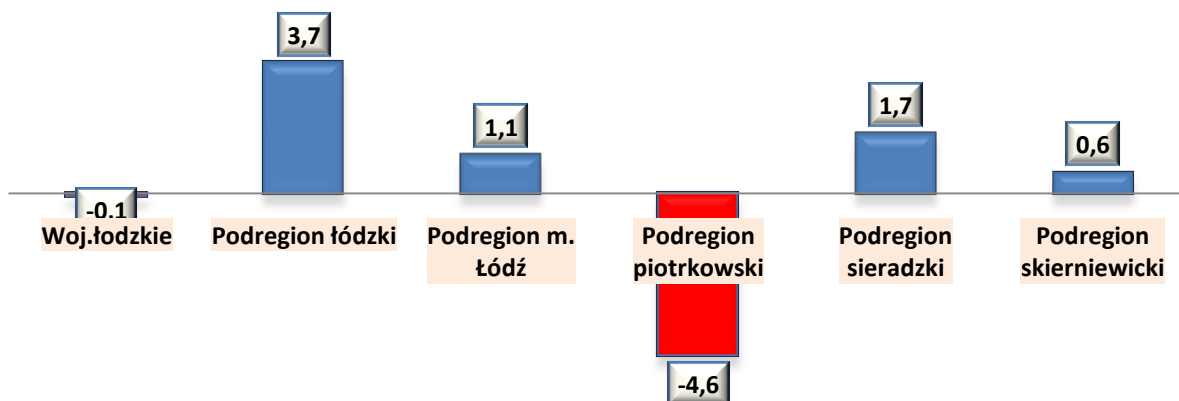

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

Tempo wzrostu PKB w latach 2004 – 2007 w województwie łódzkim było jedynie o 0,1 p.p. niższe niż średnia dla Polski. Ten ujemny dla regionu wskaźnik dynamiki w stosunku do przeciętnej dynamiki dla Polski był spowodowany stosunkowo niską dynamiką PKB w podregionie piotrkowskim, który rozwijał się w tym czasie w tempie wolniejszym niż średnia krajowa o 4,6 p.p. Dynamika PKB per capita pozostałych podregionów województwa była szybsza niż średnia krajowa, a w podregionie łódzkim wyniosła nawet o 3,7 p.p. więcej niż przeciętnie w Polsce (wykres 166).

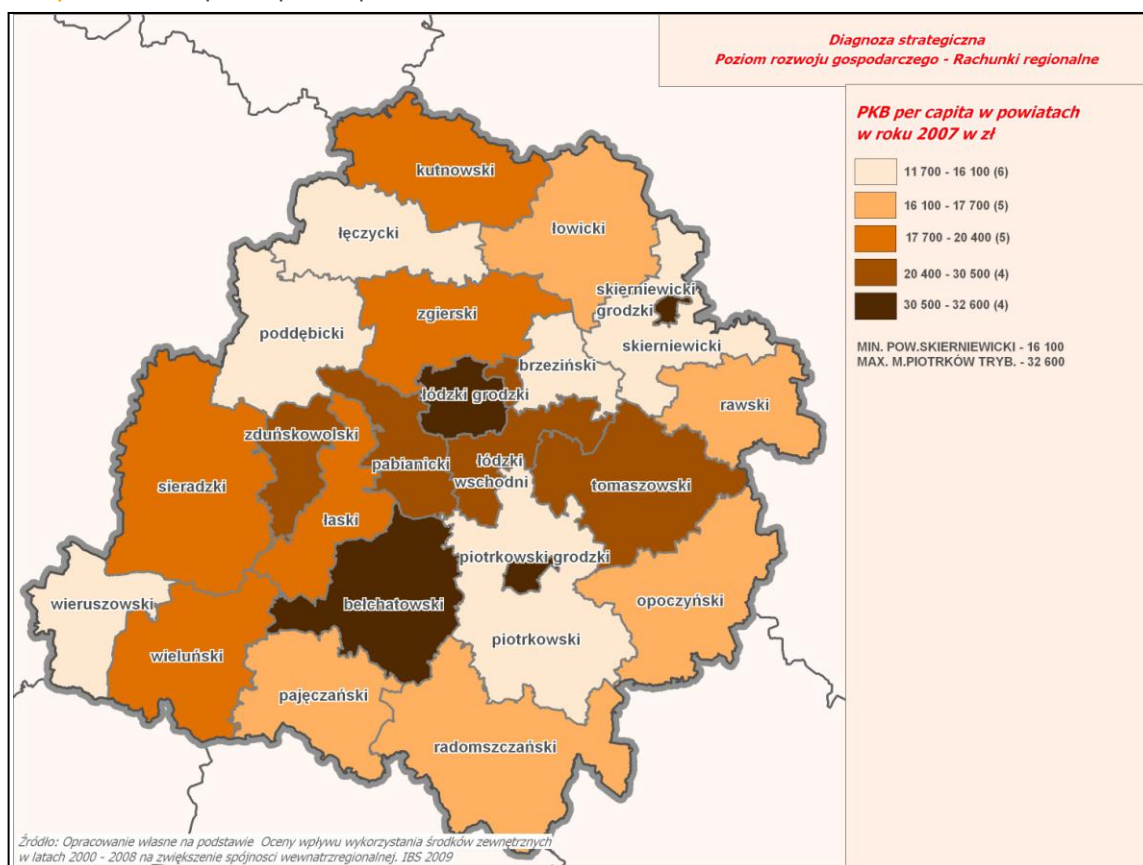
Oszacowanie produktu krajowego brutto w powiatach pozwala stwierdzić, że najwyższy poziom PKB per capita osiągają miasta na prawach powiatu (Łódź, Piotrków Trybunalski, Skierniewice) oraz silnie uprzemysłowiony powiat bełchatowski. Wyróżniającymi się powiatami są jeszcze: łódzki wschodni, pabianicki, zduńskowolski i tomaszowski. Najniższe PKB na 1 mieszkańca występuje natomiast w powiatach typowo rolniczych takich jak m.in.: łęczycki, poddębicki, skierniewicki, piotrkowski (mapa 139).

Wykres 166. Różnica między dynamiką PKB per capita w podregionach a średnią krajową dynamiką w % w latach 2004 – 2007 (Polska = 27,5%)

Źródło: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (projekt). MRR 2010

Mapa 139. PKB per capita w powiatach w 2007 roku

Kolejnym miernikiem poziomu rozwoju gospodarczego jest wartość dodana brutto (WDB), która mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej i usługowej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim i jest wyrażona w cenach bazowych. Jest także podstawowym czynnikiem mającym wpływ na wielkość PKB. WDB w przeliczeniu na 1 pracującego służy ocenie wydajności pracy całej gospodarki narodowej, jej poszczególnych sektorów, a także gospodarek regionalnych.

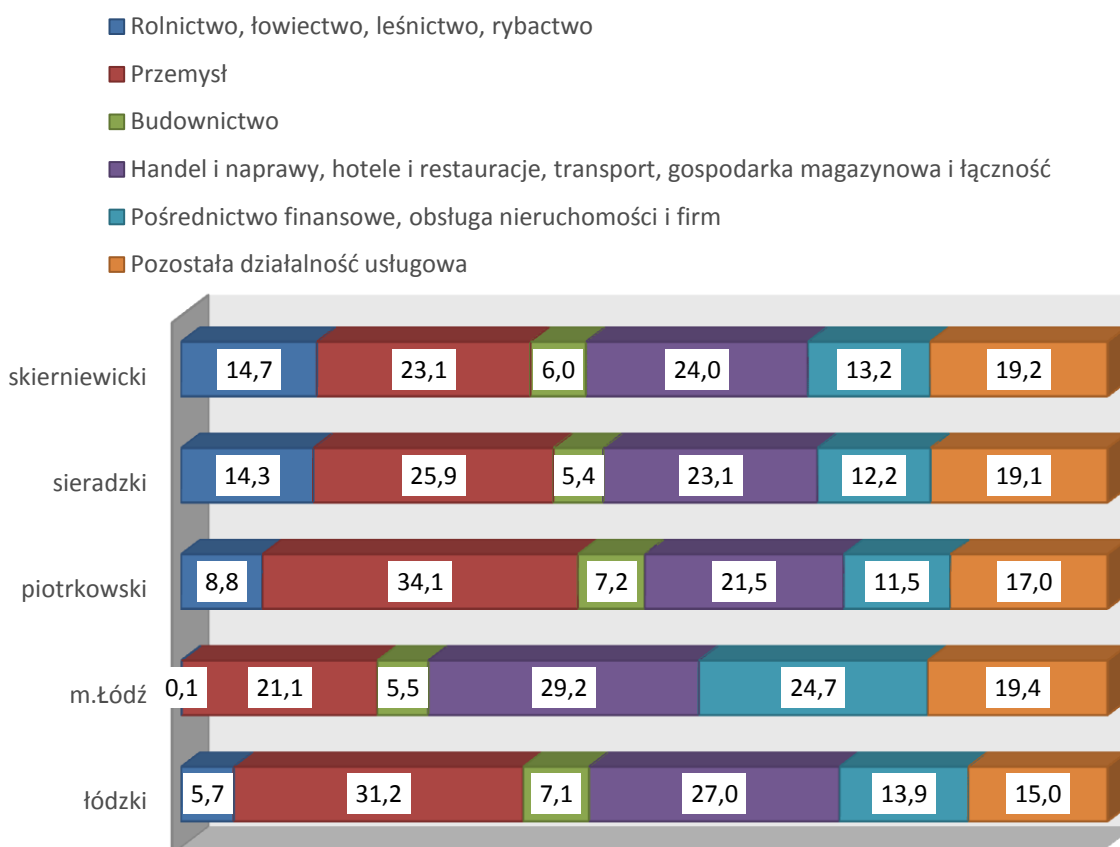
Całkowity wolumen WDB województwa łódzkiego stanowił w 2007 roku 6,2% całkowitego WDB kraju (podobnie jak w roku 2000). Pod względem WDB na 1 pracującego województwo zajmowało w 2007 roku dopiero 11 miejsce w kraju (65 961 zł), wyprzedzając jedynie województwo małopolskie oraz 4 spośród 5 najbiedniejszych regionów Polski Wschodniej. Poszczególne podregiony województwa łódzkiego charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem wydajności pracy (mierzonej WDB na 1 pracującego), która w Łodzi wynosi 106,3% średniej krajowej, w podregionie łódzkim 89,1%, w podregionie piotrkowskim 82,9%, w podregionie sieradzkim 70,5% natomiast w podregionie skierniewickim 70,9% średniej krajowej. Stosunkowo niska wartość dodana brutto na 1 pracującego w regionie (87,3% średniej krajowej) wynika z niskiej wydajności pracy we wszystkich, poza rolnictwem, sektorach gospodarki. Niska wydajność pracy w województwie wynika ze struktury sektorowej gospodarki i struktury branżowej przemysłu regionu. Największą wartość dodaną brutto generują usługi (szczególnie rynkowe), a ich udział w strukturze WDB i strukturze pracujących jest w regionie niższy od średniej krajowej. Wyższy w stosunku do Polski jest natomiast udział rolnictwa w gospodarce regionu, które wytwarza relatywnie najniższą wartość dodaną brutto. Niska wydajność pracy w przemyśle wynika natomiast z faktu, że w strukturze gałęziowej przemysłu województwa przeważają nadal pracochłonne branże niskiej techniki, które wytwarzają stosunkowo niską wartość dodaną jak m.in. przemysł włókienniczy i odzieżowy.

Główne sektory gospodarki narodowej i sekcje PKD odgrywają różną rolę w poszczególnych podregionach województwa. Zdecydowanie wyróżnia się Łódź, która ma bardzo wysoki udział usług ogółem w tworzeniu WDB podregionu (73,3%, Polska 64,9%). Najmniejszy udział usług ogółem w strukturze WDB ma natomiast podregion piotrkowski (50%), który jednocześnie ma największy udział przemysłu (34,1%) oraz budownictwa (7,2%) w strukturze WDB. Podregiony skierniewicki i sieradzki mają z kolei bardzo wysoki udział rolnictwa w strukturze WDB, ponad 3-krotnie większy niż przeciętnie w Polsce (podregion skierniewicki 14,7%, podregion sieradzki 14,3%, Polska 4,3%) (wykres 167).

Struktura tworzenia WDB, wydajność pracy, a także struktura pracujących według sektorów gospodarki narodowej mają decydujący wpływ na bogactwo regionu, czyli na wielkość regionalnego PKB. Na wielkość tę mają także znaczny wpływ dojazdy do pracy poza teren województwa, współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia liczony jako iloraz liczby pracujących w miejscu pracy do liczby ludności w wieku produkcyjnym w miejscu zamieszkania.¹⁰⁷ Ujemne saldo dojazdów do pracy w województwie ma negatywny wpływ na poziom regionalnego PKB.

¹⁰⁷ „Raport o rozwoju i polityce regionalnej”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2007, str 29 i 30

Wykres 167. Struktura tworzenia WDB w podregionach w % w 2007 roku. Podregion = 100

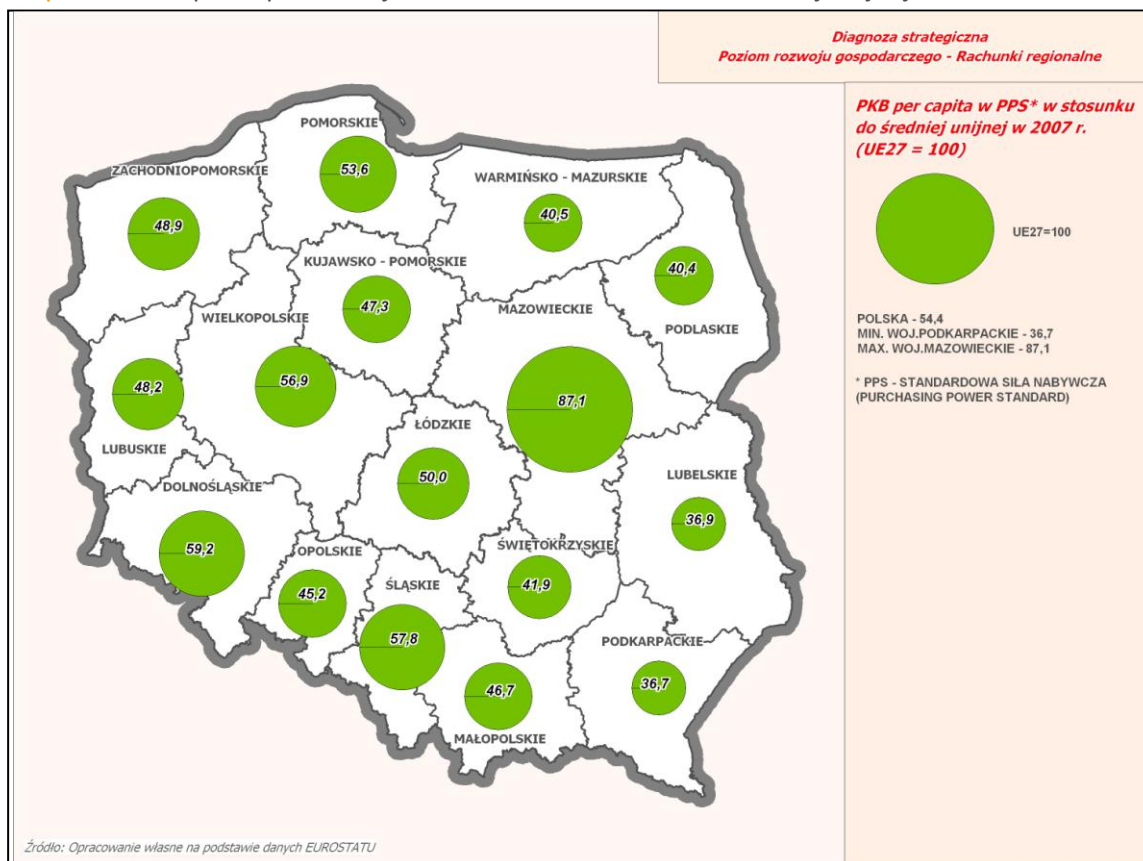
Źródło: "Produkt krajowy brutto. Rachunki regionalne w 2007r." Urząd Statystyczny w Katowicach

• Kontekst krajowy

Zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju gospodarczego (konwergencja) regionów mierzone poziomem PKB per capita jest głównym celem prowadzonej przez Unię Europejską polityki spójności. Od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, czyli od roku 2004, wzrasta stopniowo konwergencja zewnętrzna regionów Polski w stosunku do średniej unijnej (UE27), natomiast na skutek dynamicznego rozwoju najsilniejszych województw pogłębia się zróżnicowanie między regionami wewnątrz Polski.

W latach 2004 – 2007 województwo łódzkie utrzymało swój poziom rozwoju gospodarczego liczony PKB na 1 mieszkańca w stosunku do średniej krajowej podczas gdy zdecydowana większość województw straciła w tym okresie w stosunku do roku 2004 oraz najdynamiczniej rozwijających się województw, czyli mazowieckiego i dolnośląskiego. Województwo łódzkie powoli umacnia swój potencjał ekonomiczny, głównie dzięki wysokim nakładom inwestycyjnym.

Mapa 140. PKB per capita w województwach w stosunku do średniej unijnej w 2007 roku

W latach 2004 – 2007 produkt krajowy brutto Polski na 1 mieszkańca mierzony standardową siłą nabywczą (PPS) wzrósł w stosunku do średniej unijnej (UE27=100) z 50,6 do 54,4%, czyli o 3,8 p.p. Największe i najbogatsze województwo mazowieckie osiągnęło w tym czasie 87,1% średniej unijnej, podczas gdy dwa najbiedniejsze województwa Polski nie przekroczyły jeszcze 40% (województwo podkarpackie 36,7%, województwo lubelskie 36,9%). Bardzo dynamicznie rozwijało się w tym okresie województwo dolnośląskie osiągając 59,2% średniej UE27 i dystansując tym samym województwa śląskie i wielkopolskie. Ponad 50% średniej unijnej osiągnęło także województwo pomorskie. W 2007 roku do tej grupy dołączyło także województwo łódzkie osiągając poziom rozwoju równy 50% średniej unijnej (mapa 140).

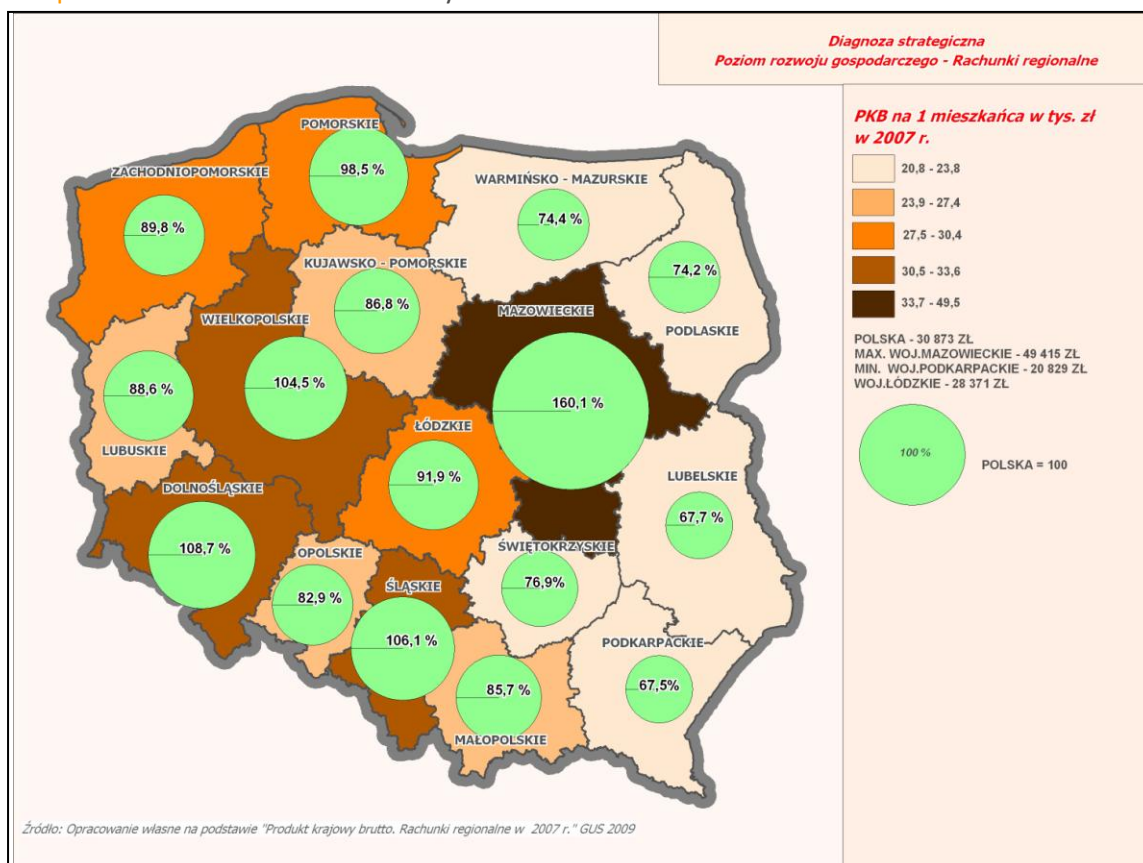
W latach 2004 – 2007 poziom PKB per capita województwa łódzkiego mierzony przy użyciu parytetu siły nabywczej (PPP) wzrastał nieco wolniej niż przeciętnie w Polsce, bo o 3,5 p.p., podczas gdy w województwie mazowieckim o 10 p.p., województwie dolnośląskim – 7,7 p.p., w województwie pomorskim o 4,2 p.p. Wszystkie pozostałe województwa rozwijały się w tempie wolniejszym, aniżeli średnio Polska. Najniższy wzrost w latach 2004 – 2007 odnotowało województwo śląskie (0,9 p.p.) oraz województwa Polski wschodniej (województwo warmińsko-mazurskie 1,2 p.p., województwo podkarpackie 1,4 p.p.).

Wewnątrz kraju obserwuje się od wielu lat utrwalającą się koncentrację wzrostu gospodarczego w kilku najsilniejszych pod względem ekonomicznym województwach i pogłębianie się różnic między regionami.

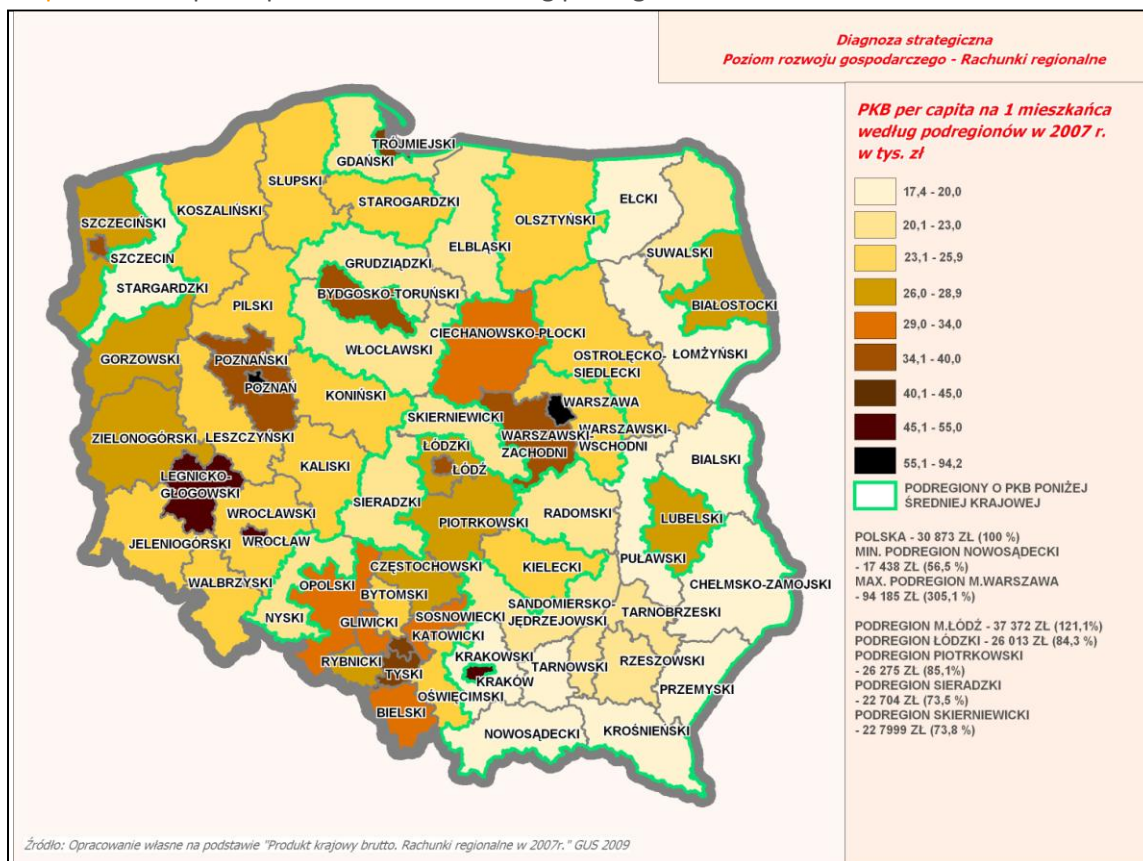
W 2007 roku PKB województwa mazowieckiego wynosił 49 415 zł, co stanowiło 160,1% średniej krajowej, podczas gdy w województwie podkarpackim jedynie 20 829 zł, tj. 67,5% tej średniej. Oprócz województwa mazowieckiego jedynie trzy województwa przekroczyły jeszcze średnią krajową wynoszącą 30 873 zł. Były to województwo dolnośląskie, śląskie i wielkopolskie. Województwo łódzkie osiągnęło w 2007 roku PKB na 1 mieszkańca w wysokości 28 371 zł, tj. 91,9% średniej dla Polski, czyli tyle samo co w 2004 roku (mapa 141).

Zróźnicowanie PKB w skali kraju jeszcze bardziej jest widoczne na poziomie podregionów (NTS 3). Jedynie 19 spośród 66 podregionów Polski przekroczyło w 2007 roku poziom średniej krajowej. PKB per capita był w podregionie nowosądeckim 5,4 razy niższy aniżeli w mieście stołecznym Warszawa (podregion nowosądecki – 17 438 zł, m. Warszawa 94 185 zł.) Stanowiło to odpowiednio 56,5% i 305,1% średniej krajowej (mapa 142). Zróźnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego w województwie łódzkim jest mniejsze niż w Polsce i wielu innych województwach (1 : 1,4).

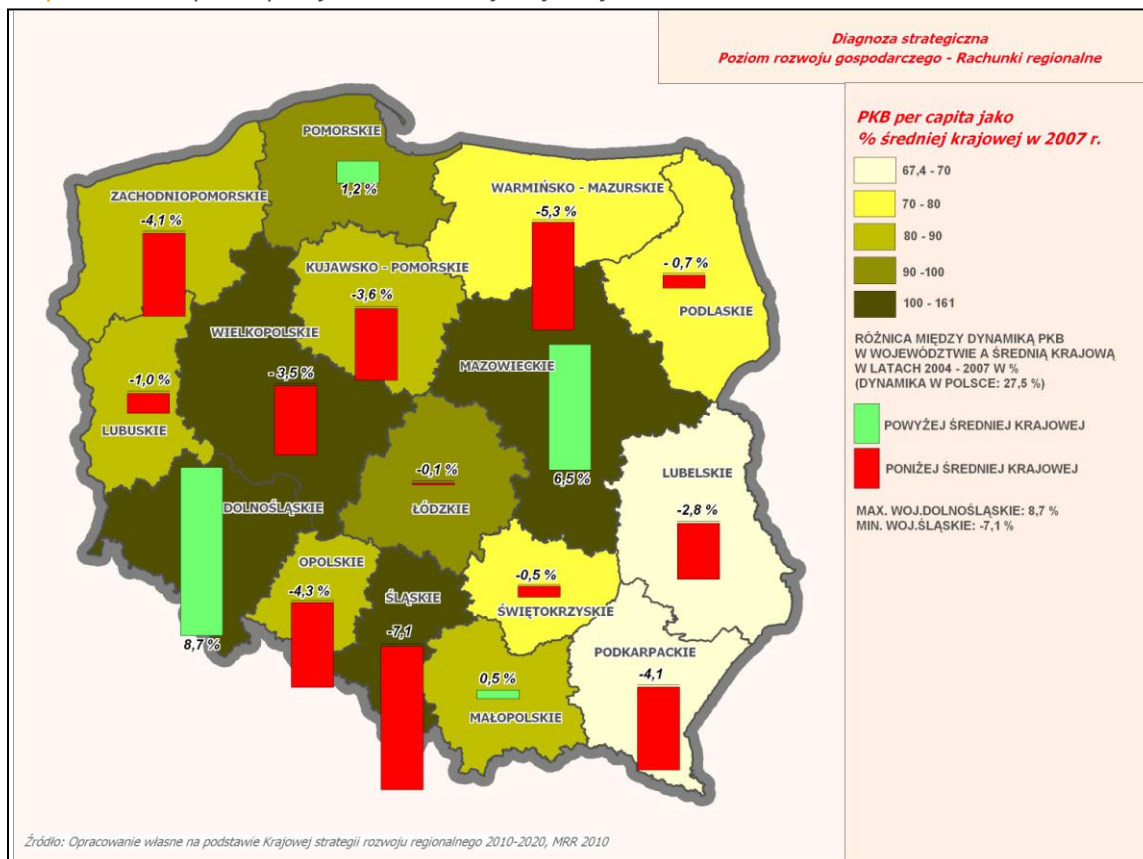
Mapa 141. PKB na 1 mieszkańca w tys. zł w 2007 roku

Mapa 142. PKB per capita na 1 mieszkańca wg podregionów w 2007 roku

Mapa 143. PKB per capita jako % średniej krajowej w 2007 roku

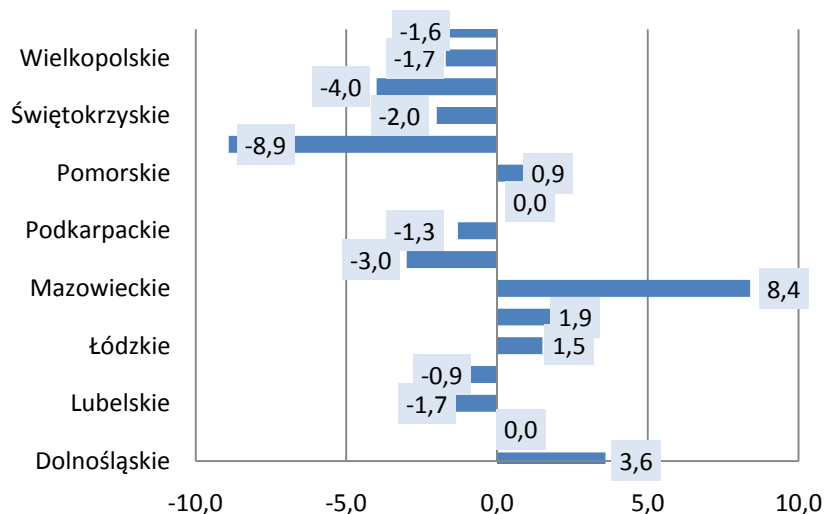

W latach 2004 – 2007 PKB per capita Polski wzrósł o 27,5 p.p. W tym okresie najbardziej dynamicznie rozwijającym się regionem kraju było województwo dolnośląskie, które rozwijało się o 8,7 p.p. szybciej niż średnia krajowa, wyprzedzając nawet województwo mazowieckie. Województwami, które w analizowanym okresie rozwijały się nieco szybciej niż przeciętnie w kraju były jeszcze województwa pomorskie i małopolskie. Pozostałe regiony Polski rozwijały się w tempie wolniejszym niż średnia krajowa, a w województwie śląskim wzrost PKB per capita w latach 2004 - 2007 był nawet aż o 7,2 p.p. niższy aniżeli przeciętnie w Polsce. Tempo wzrostu PKB w województwie łódzkim było jedynie o 0,1 p.p. niższe niż średnia dla Polski (mapa 143).

W roku 2008 Polska osiągnęła już poziom PKB per capita mierzony przy uwzględnieniu parytetu siły nabywczej w wysokości 57,6% średniej unijnej (54,4% w 2006r.). Według szacunków Ministerstwa Rozwoju Regionalnego tempo wzrostu PKB na 1 mieszkańca w roku 2008 w województwie łódzkim było tak duże, że w całym okresie 2004-2008 dynamika PKB przekroczyła średnią krajową o 1,5% (wykres 168). Liderem pod tym względem w skali kraju zostało ponownie województwo mazowieckie.

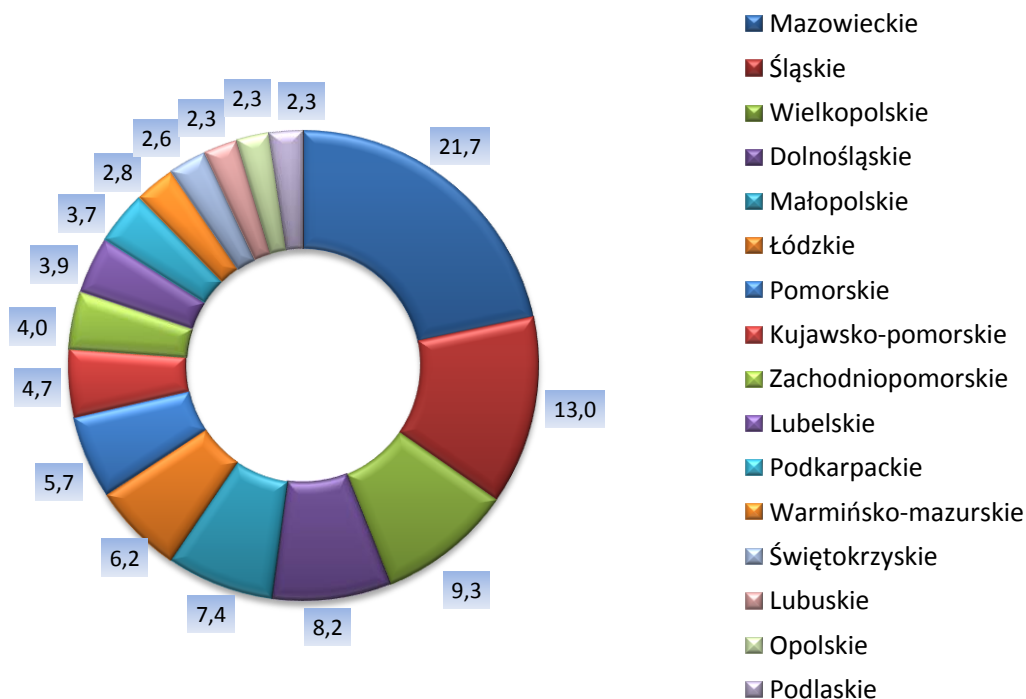
Cztery największe województwa Polski: mazowieckie, śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie tworzą ponad połowę produktu krajowego brutto Polski (52,2%), przy czym samo mazowieckie aż 21,7%. Ich udział w tworzeniu PKB Polski zwiększa się kosztem województw biedniejszych, zwłaszcza Polski wschodniej. Województwo łódzkie zajmuje nieodmiennie od lat 6. miejsce w kraju, wytwarzając 6,2% PKB Polski. Przed naszym regionem znajduje się jeszcze województwo małopolskie (7,4% PKB Polski). Województwa: lubuskie, opolskie i podlaskie wytwarzają jedynie po 2,3% produktu krajowego brutto Polski, czyli mniej niż sama tylko Łódź, która wytwarza 2,4% całkowitego wolumenu PKB Polski (wykres 169).

Wykres 168. Zmiana PKB per capita województw w latach 2004 – 2008 w stosunku do średniej krajowej w %

Źródło: Raport strategiczny 2009. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

Wykres 169. Udział województw w tworzeniu PKB Polski w 2007 roku w %

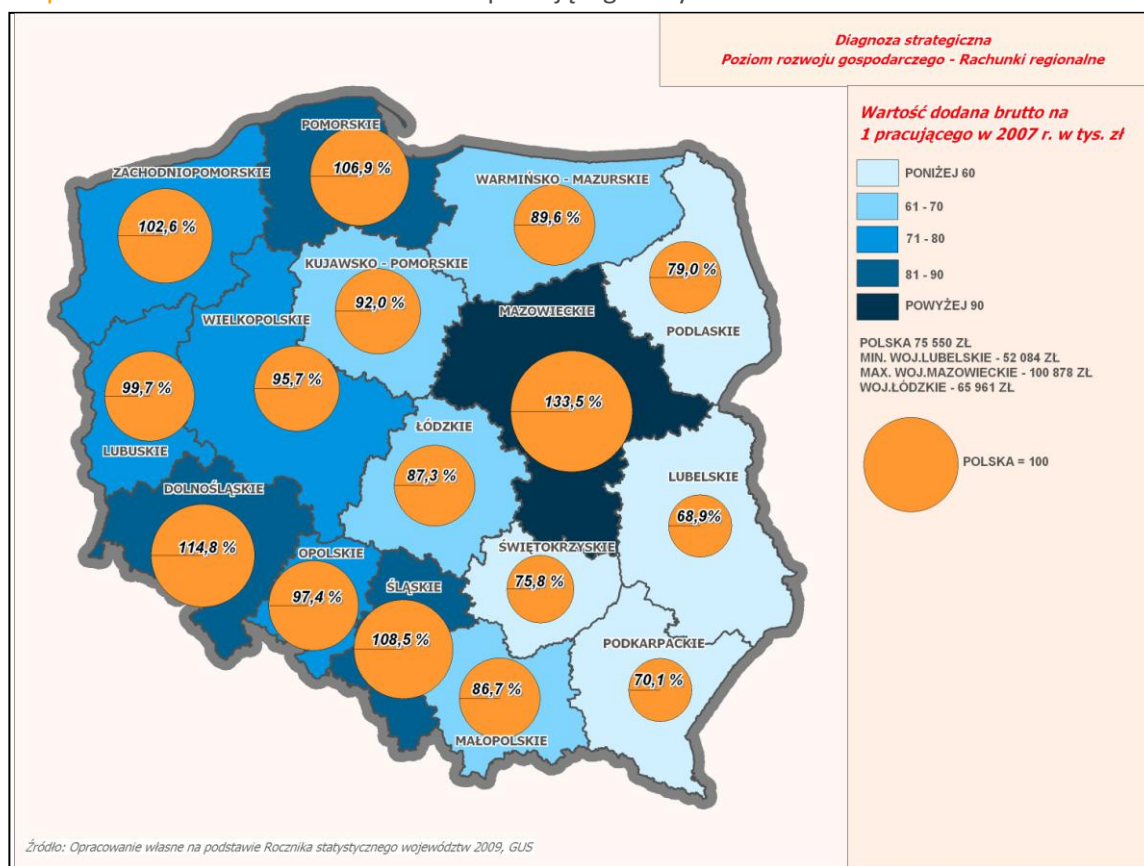

Źródło: „Produkt Krajowy Brutto w 2007r.. Rachunki regionalne.”; Urząd Statystyczny w Katowicach, 2009

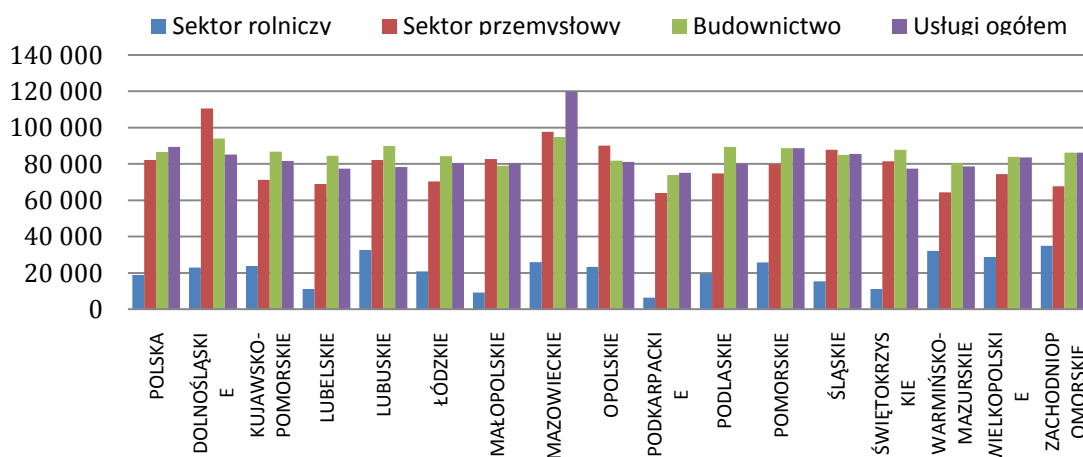
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w 2007 roku wynosiła przeciętnie w Polsce 75 550 zł, przy czym najwyższą wartość uzyskało województwo mazowieckie (100 878 zł) przed województwami: dolnośląskim, śląskim i pomorskim. W latach 2004 – 2007 dynamika wzrostu regionalnej WDB na 1 pracującego w województwie łódzkim wyniosła 117,6% i była niższa od przeciętnej dla kraju (Polska – 118,7%). Oznacza to, że województwo łódzkie charakteryzujące się niską wydajnością pracy nie tylko nie odrabia dystansu do najlepszych województw w Polsce, ale wręcz zwiększa ten dystans. W roku 2004 WDB na 1 pracującego w województwie łódzkim stanowiła 88,1% średniej krajowej by w 2007 roku spaść do 87,3% tej średniej. W najlepszym pod tym względem województwie mazowieckim wartość dodana brutto na 1 pracującego wynosiła 133,5% średniej krajowej, natomiast w najsłabszym województwie lubelskim jedynie 68,9%. W 2007 roku w poszczególnych sektorach wydajność pracy (mierzona WDB na 1 pracującego) w stosunku do średniej krajowej przedstawiała się następująco: w przemyśle była niższa o 14,4%, w budownictwie o 2,6%, a w usługach o 10%. Jedynie w sektorze rolniczym była o 10,4% wyższa niż średnio w Polsce. Najmniej od średniej dla Polski odbiega w regionie łódzkim wydajność pracy w budownictwie, a najwięcej w przemyśle (mapa 144, wykres 170).

Główne sektory gospodarki narodowej i sekcje PKD odgrywają różną rolę w poszczególnych województwach. Najbardziej wydajny sektor gospodarki – usługi rynkowe – ma największe znaczenie w najbogatszym województwie Polski – województwie mazowieckim, gdzie tworzy aż 63,7% regionalnej WDB, największy udział przemysłu w regionalnej WDB ma województwo dolnośląskie – 32,9%, rolnictwo w Podlaskiem – 10,7% a budownictwo w województwie małopolskim – 7,5%. W województwie łódzkim udział rolnictwa w regionalnej WDB jest znaczący – 6,5% (Polska 4,3%), udział przemysłu jest również powyżej średniej krajowej – 26,2% (Polska 24,3%). Udział budownictwa w tworzeniu regionalnej WDB jest niższy niż rolnictwa i wynosi 6,1% (Polska 6,5%) Udział usług rynkowych w wypracowywaniu regionalnego WDB jest w naszym województwie niższy aniżeli w Polsce (łódzkie 46,5%, Polska 50,6%) a usług nierynkowych minimalnie wyższy (łódzkie 14,7%, Polska 14,3%) (wykres 171).

Mapa 144. Wartość Dodana Brutto na 1 pracującego w tys. zł w 2007 roku

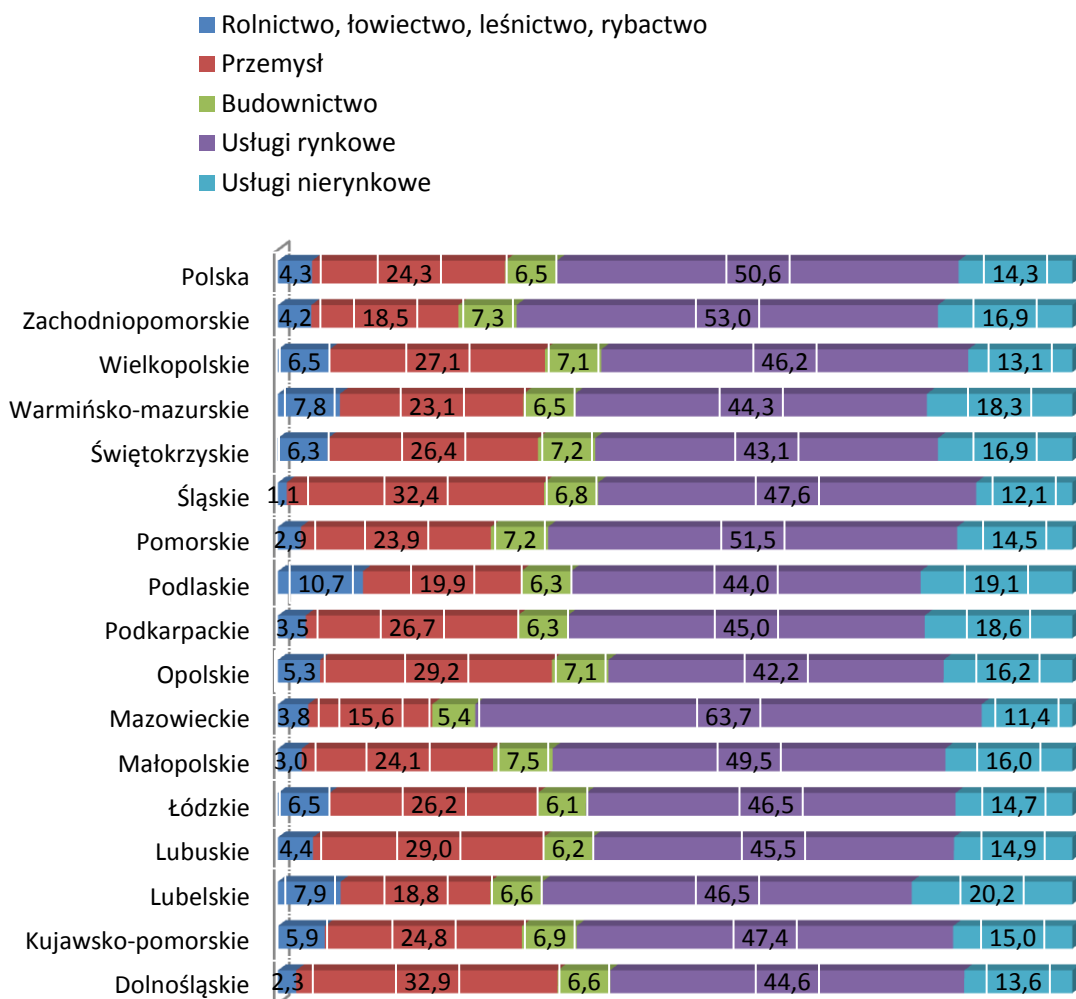

Wykres 170. WDB na 1 pracującego w województwach według sektorów gospodarki w 2007 roku w zł

Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

Wykres 171. Struktura WDB w województwach w 2007 roku w %. Województwo = 100

Źródło: „Rocznik statystyczny województw 2009”, GUS

Struktura tworzenia WDB, wydajność pracy, a także struktura pracujących według sektorów gospodarki narodowej mają decydujący wpływ na bogactwo regionu, czyli na wielkość regionalnego PKB. Na wielkość tę mają także znaczny wpływ dojazd do pracy poza teren województwa, współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia liczony jako iloraz liczby pracujących w miejscu pracy do liczby ludności w wieku produkcyjnym w miejscu zamieszkania.¹⁰⁸ Ujemne saldo dojazdów do pracy w województwie łódzkim ma negatywny wpływ na poziom regionalnego PKB.

• **Podsumowanie**

1. **Region łódzki charakteryzuje się średnim poziomem rozwoju gospodarczego. Problemem jest utrzymywanie się dystansu rozwojowego między powiatami z tendencją do nieznacznego wzrostu:**
 - **Województwo łódzkie w 2007 roku uzyskało PKB per capita mierzony przy uwzględnieniu parytetu siły nabywczej w wysokości 50% średniej unijnej (UE 27), co świadczy o postępującej konwergencji zewnętrznej regionu.**
 - **Region wytwarzając 6,2% PKB Polski zajmuje 6 miejsce w kraju, a poziom PKB per capita naszego regionu stanowił w 2007 roku 91,9% średniej dla Polski. W latach 2004-2007 województwu udało utrzymać się PKB na 1 mieszkańca na tym samym poziomie w stosunku do średniej krajowej, podczas gdy większość województw straciło w porównaniu z 2004 rokiem, na skutek pogłębiających się dysproporcji rozwoju wewnątrz kraju. W tym okresie tempo wzrostu PKB per capita województwa łódzkiego było niższe od średniej dynamiki krajowej o 0,1 p.p., co było spowodowane wolnym wzrostem PKB podregionu piotrkowskiego.**
 - **Poziom rozwoju gospodarczego mierzony PKB per capita Łodzi przekracza średnią krajową (121%), podregionów piotrkowskiego i łódzkiego jest o około 15% niższy od średniej krajowej, a podregionów sieradzkiego i skierniewickiego aż o 26 % niższy od tej średniej.**
 - **Województwo zajmuje 6 miejsce w kraju pod względem udziału regionu w wypracowywaniu wartości dodanej brutto Polski (6,2%), natomiast dopiero jedenaste pod względem wydajności pracy mierzonej WDB w przeliczeniu na 1 pracującego. Poziom WDB na 1 pracującego województwa wynosił w 2007 roku 87,3% średniej krajowej i obniżył się w stosunku do roku 2004. Relatywnie niski poziom WDB na 1 pracującego wynika ze struktury sektorowej regionalnej gospodarki, w której znaczącą rolę odgrywa rolnictwo mające niewielki udział w wypracowaniu PKB, a zbyt mały usługi rynkowe generujące w największym stopniu PKB, a także ze struktury branżowej przemysłu, w której nadal przeważają pracochłonne gałęzie przemysłu wytwarzające niską wartość dodaną.**

¹⁰⁸ „Raport o rozwoju i polityce regionalnej”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2007, str 29 i 30

Powiatami o najwyższym poziomie rozwoju dysponującymi największym potencjałem gospodarczym są:

- Piotrków Trybunalski, i powiat bełchatowski, charakteryzujące się najwyższym szacowanym PKB na mieszkańca oraz wysokim stopniem zainwestowania majątkiem trwałym przedsiębiorstw, liczoną wartością brutto środków trwałych przedsiębiorstw na 1 mieszkańca, a także jedną z najwyższych wartości produkcji sprzedanej przemysłu na 1 osobę;
- Łódź i Skierniewice, charakteryzujące się najwyższym szacowanym PKB na mieszkańca oraz wysokim stopniem zainwestowania majątkiem trwałym przedsiębiorstw, liczoną wartością brutto środków trwałych przedsiębiorstw na 1 mieszkańca;
- powiat kutnowski, gdzie notowana jest najwyższa wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw / 1 mieszkańca oraz produkcja sprzedana przemysłu na 1 osobę.

Do powiatów utrzymujących największy dystans rozwojowy w stosunku do obszarów najlepszych należą:

- powiaty piotrkowski, skierniewicki, brzeziński, poddębicki i łęczycki, charakteryzujące się najniższym w województwie szacowanym poziomem PKB na mieszkańca oraz niską wartością środków trwałych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca; powiaty te, ze względu na swój rolniczy charakter, zaliczają się zarazem do grupy powiatów o najniższym w regionie poziomie produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca.

2.2. KONDYCJA EKONOMICZNA LUDNOŚCI I SAMORZĄDÓW TERYTORIALNYCH

- **Kontekst regionalny**

Budżety gospodarstw domowych

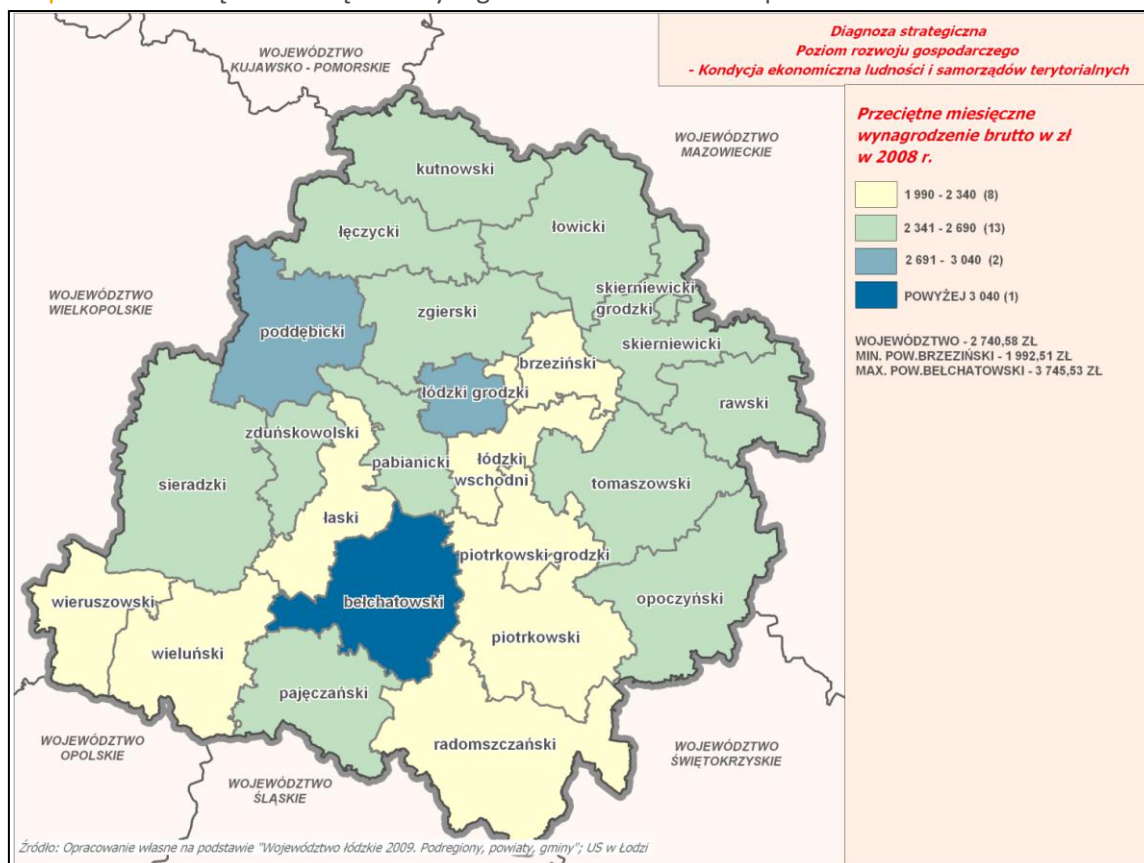
Nominalne dochody gospodarstw domowych można podzielić na dochody pierwotne i dochody do dyspozycji. Dochody pierwotne brutto w sektorze gospodarstw domowych składają się z: nadwyżki operacyjnej brutto, dochodów związanych z pracą najemną (wynagrodzenia), składek płaconych na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne przez pracodawców, dochodów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (w tym rolniczej), dochodów z tytułu świadczeń społecznych, dochodów z tytułu własności oraz pozostałych dochodów (m.in. darów, odszkodowań, wygranych). Dochody pierwotne brutto pełnią funkcję kreującą dochody do dyspozycji brutto. Nominalne dochody do dyspozycji gospodarstw domowych powstają w wyniku skorygowania dochodów pierwotnych o podatki od dochodów i majątku, składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, świadczenia pomocy społecznej i inne transfery.

W 2005 roku dochody nominalne gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca po raz pierwszy przekroczyły w województwie łódzkim średnią krajową i wyniosły 101 % tej średniej, a w 2007 roku 101,6% tej średniej. Warto nadmienić, że dochody pierwotne gospodarstw domowych na 1 mieszkańca województwa nie przekraczają średniej dla Polski i w 2007 roku stanowiły 97% tej średniej. Przeciętne wynagrodzenie w województwie jest niższe od średniej krajowej, natomiast dochody nominalne gospodarstw domowych na 1mieszkańca są powyżej średniej. Wpływa na to fakt, że członkowie gospodarstw domowych regionu mają w większym odsetku niż przeciętnie w Polsce własne źródło przychodów i mniej jest osób utrzymywanych w przeciętnym gospodarstwie domowym w regionie. Stosunkowo mniej jest bowiem w województwie osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży), które są utrzymywane przez osoby uzyskujące dochody. Poza tym województwo charakteryzuje się nieco wyższym współczynnikiem aktywności zawodowej, niż przeciętnie w Polsce. W 2008 roku przeciętne wynagrodzenie brutto w regionie wyniosło 2 556 zł, co stanowiło 86,8% średniej krajowej. Jest to wskaźnik bardzo zbliżony do wydajności pracy mierzonej wartością dodaną brutto na 1 pracującego (87,3% średniej krajowej). Wynagrodzenia w województwa są znacznie zróżnicowane, przy czym jest wiele powiatów, których mieszkańcy uzyskują szczególnie niskie wynagrodzenia. Porównując przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2008 roku bez pracujących w podmiotach o zatrudnieniu poniżej 10 osób (województwo 2 741 zł) to najwyższym przeciętnym wynagrodzeniem wyróżniali się mieszkańcy powiatu bełchatowskiego (3 746 zł) oraz Łodzi (3 002 zł). Natomiast do powiatów, w których zarobki należą do najniższych w Polsce należał m.in. powiat brzeziński (1 993 zł) (mapa 145). W latach 2004 – 2008 najwyższą dynamiką przeciętnych wynagrodzeń charakteryzował się powiat poddębicki (151,7%) a najniższą powiat bełchatowski (113,8%).

Zdecydowanie wyższe płace uzyskiwali pracownicy sektora publicznego (3 252 zł), niż prywatnego (2 405 zł).

Analizując natomiast wynagrodzenia w głównych sektorach gospodarki to najwięcej zarabiali przeciętnie pracownicy sektora usług nierynkowych (3 081 zł), a najmniej usług rynkowych (2 549 zł).

Mapa 145. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł w powiatach w 2008 roku

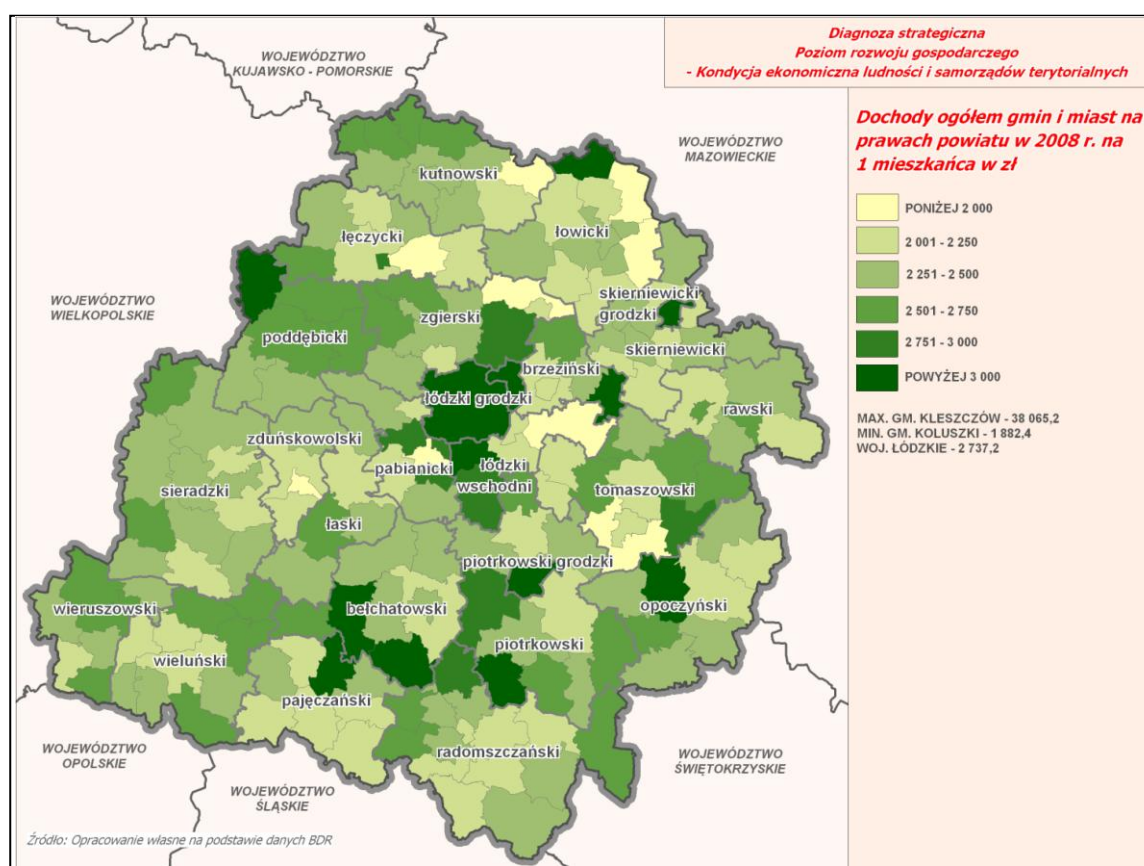
Budżety samorządów gminnych

Finanse jednostek samorządu terytorialnego oraz finanse instytucji rządowych i jednostek im podległych należą do sektora finansów publicznych. Przez finanse publiczne rozumie się procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowaniem, a w szczególności pobieraniem i gromadzeniem dochodów, wydatkowaniem środków publicznych, finansowaniem deficytu, zaciąganiem zobowiązań angażujących środki publiczne, zarządzaniem środkami publicznymi oraz długiem publicznym. Do środków publicznych zaliczane są też środki pozyskane z funduszy unijnych przez organy władzy publicznej. Na sytuację budżetów poszczególnych gmin wpływa przedsiębiorczość mieszkańców i aktywność władz samorządowych. Analiza budżetów poszczególnych gmin pozwala na ocenę ich zamożności oraz stopnia zaangażowania lokalnych władz w stwarzanie warunków do poprawy standardu życia mieszkańców oraz funkcjonowania podmiotów gospodarczych.

Na dochody ogółem budżetów gmin składają się dochody z budżetu centralnego (dotacje celowe, subwencje ogólne) oraz dochody własne (w tym udział w podatkach PIT i CIT oraz podatki lokalne). W roku 2008 roku najwyższe dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca uzyskała gmina Kleszczów (38 065 zł), przed gminą Rząśnia (4 649 zł), m. i gm. Uniejów (4 464 zł) oraz Łódź (3 361 zł). Najniższe dochody ogółem uzyskało miasto i gmina Koluszki (1 882 zł), przy średniej dla województwa łódzkiego (2 737 zł). (mapa 146).

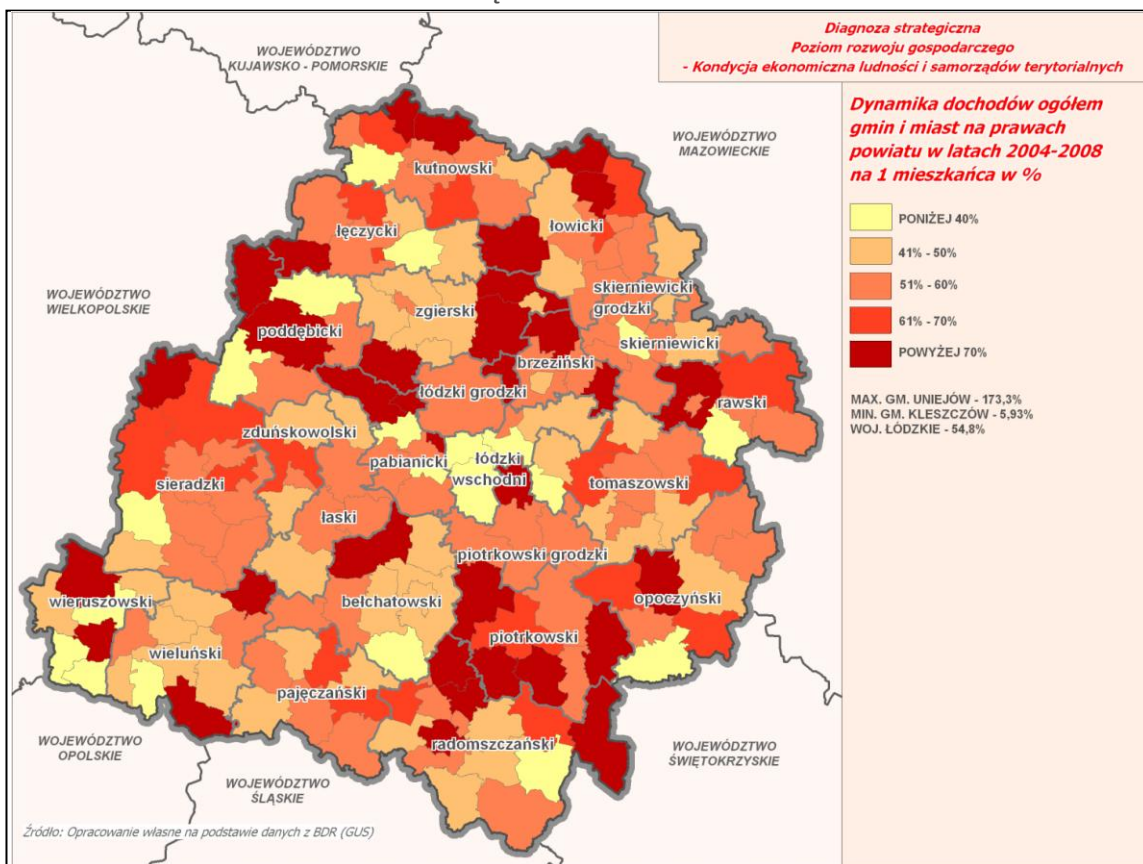
W latach 2004 – 2008 przeciętne dochody ogółem budżetów gmin województwa łódzkiego wzrosły 1 768 do 2 737 zł (o 54,8 p.p.). Najbardziej podniosły się dochody ogółem miasta i gminy Uniejów (o 173,3 p.p.), a najmniej gminy Kleszczów (o 5,9 p.p.) (mapa 147).

Mapa 146. Dochody ogółem gmin i miast na prawach powiatu w 2008 roku na 1 mieszkańca w zł

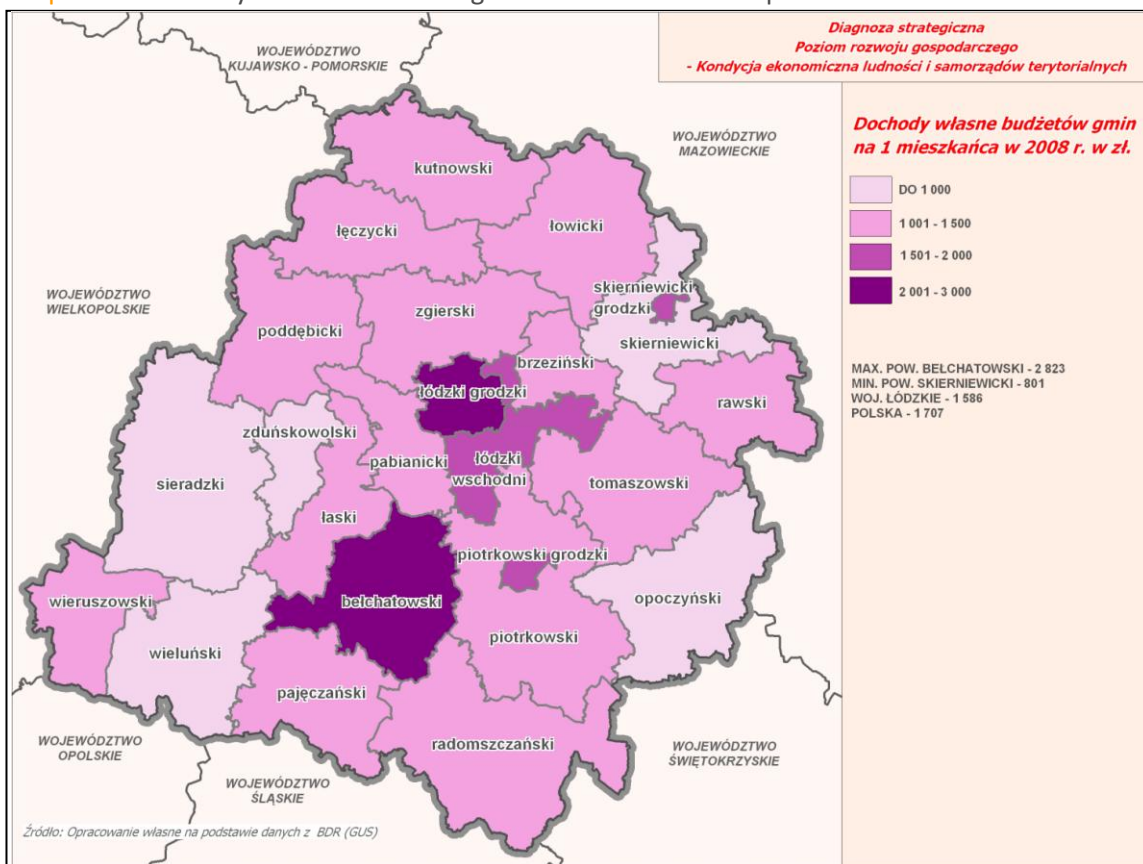

Dochody własne budżetów gminnych dobrze odzwierciedlają poziom rozwoju gospodarczego. Na dochody własne gminy składają się: dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych (CIT i PIT), wpływy z podatków i opłat lokalnych (m.in. podatek rolny i leśny, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportu, opłata targowiskowa, dochody z majątku jednostek samorządu terytorialnego). Dochody własne gmin są więc pochodną zamożności mieszkańców oraz liczby i rentowności podmiotów gospodarczych danej gminy oraz zainwestowanego na ich obszarze majątku.

Mapa 147. Dynamika dochodów ogółem gmin i miast na prawach powiatu w latach 2004-2008 na 1 osobę

Mapa 148. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w powiatach w zł w 2008 roku

Największy udział dochodów własnych w dochodach ogółem mają te gminy, na terenie których znajduje się Zagłębie Górniczo-Energetyczne „Bełchatów” oraz gminy posiadające stosunkowo dużo podmiotów gospodarczych leżące w centralnej części województwa.

Dochody własne budżetów gmin analizowane na poziomie powiatów wskazują, że najbogatsze gminy w regionie znajdują się w powiatach bełchatowskim i łódzkim wschodnim, a należą również do nich miasta na prawach powiatu: Łódź, Piotrków Trybunalski, Skierniewice. Dochody własne budżetów gmin liczone na poziomie powiatów pokazują ich zróżnicowanie w stosunku 1 : 3,5 (powiat skierniewicki/powiat bełchatowski) (mapa 148).

Dochody własne budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zdecydowanej większości gmin są poniżej średniej wojewódzkiej, która w 2008 roku wyniosła 1 586 zł. Stosunek wskaźnika dochodów własnych między najbogatszą gminą w województwie - Kleszczów, a gminą najbiedniejszą - gminą Kocierzew Południowy (powiat łowicki) wyniosła 1 : 91. Gmina Kleszczów jest tutaj jednak wyjątkowa jeśli chodzi o dochody własne nawet w skali Polski, z uwagi na lokalizację na jej terenie obiektów Zagłębia Górniczo-Energetycznego „Bełchatów” i wynikające z tego tytułu wpływy podatkowe. Bardziej miarodajne jest porównanie z drugą na liście gminą Rzęśnia, która z dochodami własnymi na 1 mieszkańca w wysokości 3 133 zł, uzyskuje prawie 8-krotnie wyższe dochody niż najbiedniejsza gmina w regionie (gm. Kocierzew Południowy). Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w niektórych gminach znacznie przekracza 50% (m.in. Kleszczów, Rzgów, Rzęśnia, Tuszyn, Szczerców, Uniejów). Na szczególną uwagę zasługuje awans gmin, w których realizacja na dużą skalę inwestycji gospodarczych przełożyła się na znaczną poprawę ich sytuacji finansowej. Najbardziej spektakularny jest skok miasta i gminy Uniejów, które z odległego miejsca w 2004 roku awansowało na 3 miejsce w województwie w roku 2008 pod względem wielkości dochodów własnych gminy na 1 mieszkańca. Nastąpiło to dzięki realizacji projektu „Geotermia Uniejów”. Sukcesywnie pnie się również w górę miasto i gmina Stryków, gdzie w pobliżu skrzyżowania autostradowego A1 i A2 realizowane są duże inwestycje logistyczne i przemysłowe. Najbogatsze gminy i miasta województwa to głównie gminy położone w centralnej części województwa i w obszarze oddziaływania Zagłębia Górniczo-Energetycznego „Bełchatów”, a także miasta na prawach powiatu oraz kilka innych miast położonych poza tymi obszarami (tabela 83).

Najbiedniejsze gminy regionu to głównie gminy położone peryferyjnie na obszarze województwa i znajdują się one w takich powiatach jak: łowicki, opoczyński, radomszczański, sieradzki, łęczycki (tabela 84, mapa 149). Bardzo często gminy biedne, o niskich dochodach własnych to zarazem gminy o bardzo niskiej przedsiębiorczości, liczonej na podstawie liczby podmiotów w rejestrze REGON na 1000 ludności. W 2004 roku najbiedniejsza gmina w regionie uzyskała dochody własne na 1 mieszkańca w wysokości 27,4% średniej wojewódzkiej (959 zł), a w roku 2008 najbiedniejsza gmina uzyskała zaledwie 25,2% tej średniej (1 586 zł). Oznacza to, że pogłębiają się różnice w poziomie zamożności między gminami biednymi i bogatymi.

Tabela 83. Gminy o najwyższych dochodach własnych na 1 mieszkańca w 2004 i 2008 roku

Lp.	Jednostka terytorialna	Dochody własne w 2004r. w zł	Lp.	Jednostka terytorialna	Dochody własne w 2008r. w zł
1.	gm. Kleszczów	35 058	1.	gm. Kleszczów	36 652
2.	gm. Rząśnia	1 926	2.	gm. Rząśnia	3 133
3.	m. i gm. Tuszyn	1 850	3.	m. i gm. Uniejów	2 730
4.	gm. Rzgów	1 694	4.	m. i gm. Rzgów	2 465
5.	gm. Pabianice	1 532	5.	m. Łódź	2 315
6.	m. Łódź	1 384	6.	gm. Nowosolna	2 064
7.	gm. Szczerców	1 238	7.	gm. Szczerców	2 063
8.	m. Rawa Mazowiecka	1 140	8.	gm. Pabianice	1 970
9.	gm. Inowódz	1 123	9.	m. i gm. Tuszyn	1 917
10.	m. Piotrków Tryb.	1 042	10.	gm. Ksawerów	1 872
11.	m. Bełchatów	1 027	11.	m. i gm. Stryków	1 854
12.	m. Skierniewice	1 014	12.	m. Łęczyca	1 852
13.	gm. Ksawerów	1 006	13.	m. Piotrków Tryb.	1 837
14.	m. Łęczyca	1 001	14.	m. Rawa Mazowiecka	1 772
15.	m.i gm. Wieruszów	995	15.	m. Skierniewice	1 725
16.	m. Kutno	993	16.	m. Łowicz	1 656
17.	gm. Ozorków	981	17.	m. Kutno	1 631
18.	m. i gm. Kamieńsk	965	18.	m. Bełchatów	1 612
19.	m. Łowicz	942	19.	m. i gm. Kamieńsk	1 611
20.	m. i gm. Stryków	925	20.	m. Radomsko	1 605
21.	WOJ. ŁÓDZKIE	959	21.	WOJ. ŁÓDZKIE	1 586

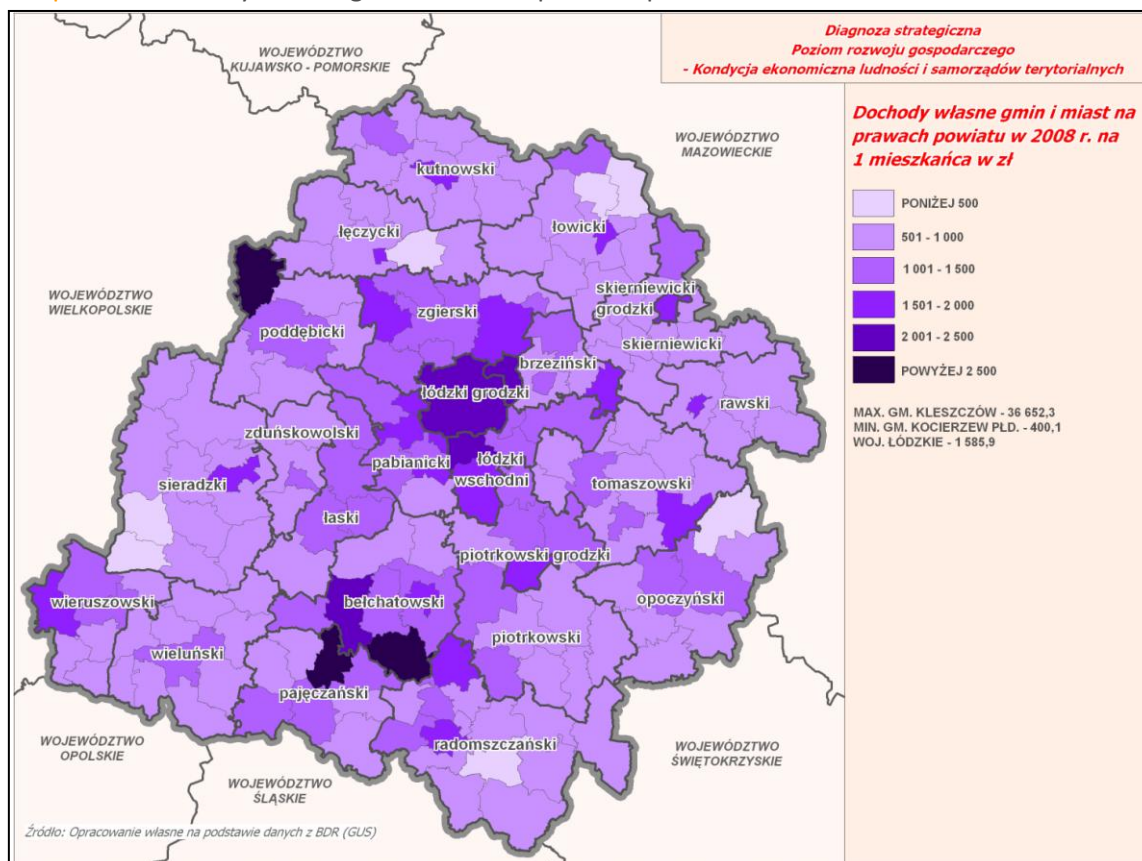
Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

Tabela 84. Gminy o najniższych dochodach własnych na 1 mieszkańca w 2004 i 2008 roku

Lp.	Jednostka terytorialna	Dochody własne w 2004r. w zł	Lp.	Jednostka terytorialna	Dochody własne w 2008r. w zł
1.	gm. Rzeczyca	263	1.	gm. Kocierzew Płd.	400
2.	gm. Strzelce Wielkie	268	2.	gm. Klonowa	452
3.	gm. Aleksandrów	277	3.	gm. Chaśno	459
4.	gm. Czerniewice	287	4.	gm. Góra Św. Małgorzaty	477
5.	gm. Klonowa	291	5.	gm. Brąszewice	480
6.	gm. Kocierzew Płd.	293	6.	gm. Kobbiele Wielkie	489
7.	gm. Kobbiele Wielkie	298	7.	gm. Poświętne	490
8.	gm. Poświętne	305	8.	gm. Cielądz	516
9.	gm. Cielądz	309	9.	gm. Masłowice	516
10.	gm. Kiełczygłów	313	10.	gm. Wielgomłyny	521
11.	gm. Łęki Szlacheckie	316	11.	gm. Kodrąb	523
12.	gm. Siemkowice	318	12.	m. i gm. Drzewica	525
13.	gm. Białaczów	321	13.	gm. Głuchów	526
14.	gm. Ręcino	323	14.	gm. Żytno	548
15.	gm. Brąszewice	332	15.	gm. Ostrówek	549
16.	gm. Nowa Brzeźnica	334	16.	gm. Sadkowice	558
17.	gm. Chaśno	337	17.	gm. Godzianów	560
18.	gm. Lututów	338	18.	gm. Będków	562
19.	gm. Żelechlinek	338	19.	gm. Kiełczygłów	564
20.	m. i gm. Drzewica	339	20.	gm. Siemkowice	565
21.	WOJ. ŁÓDZKIE	959	21.	WOJ. ŁÓDZKIE	1 586

Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

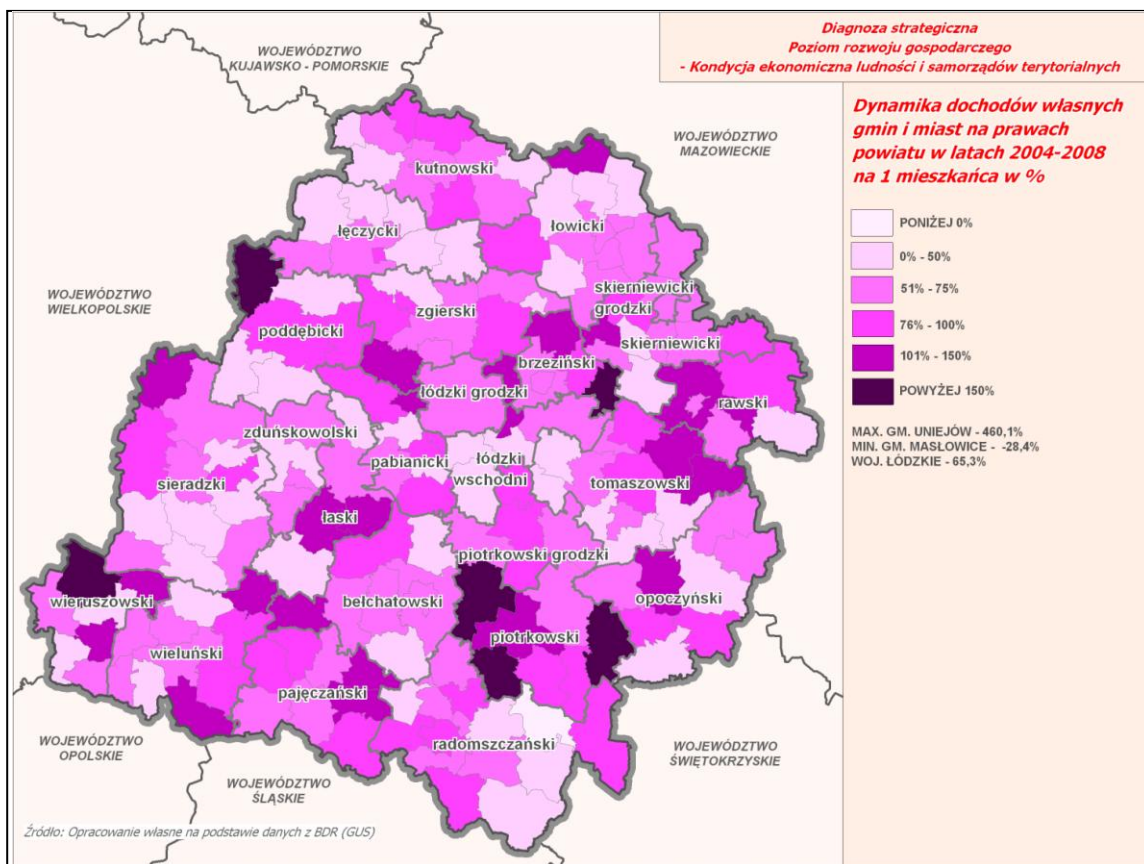
Mapa 149. Dochody własne gmin i miast na prawach powiatu w 2008 roku na 1 mieszkańca

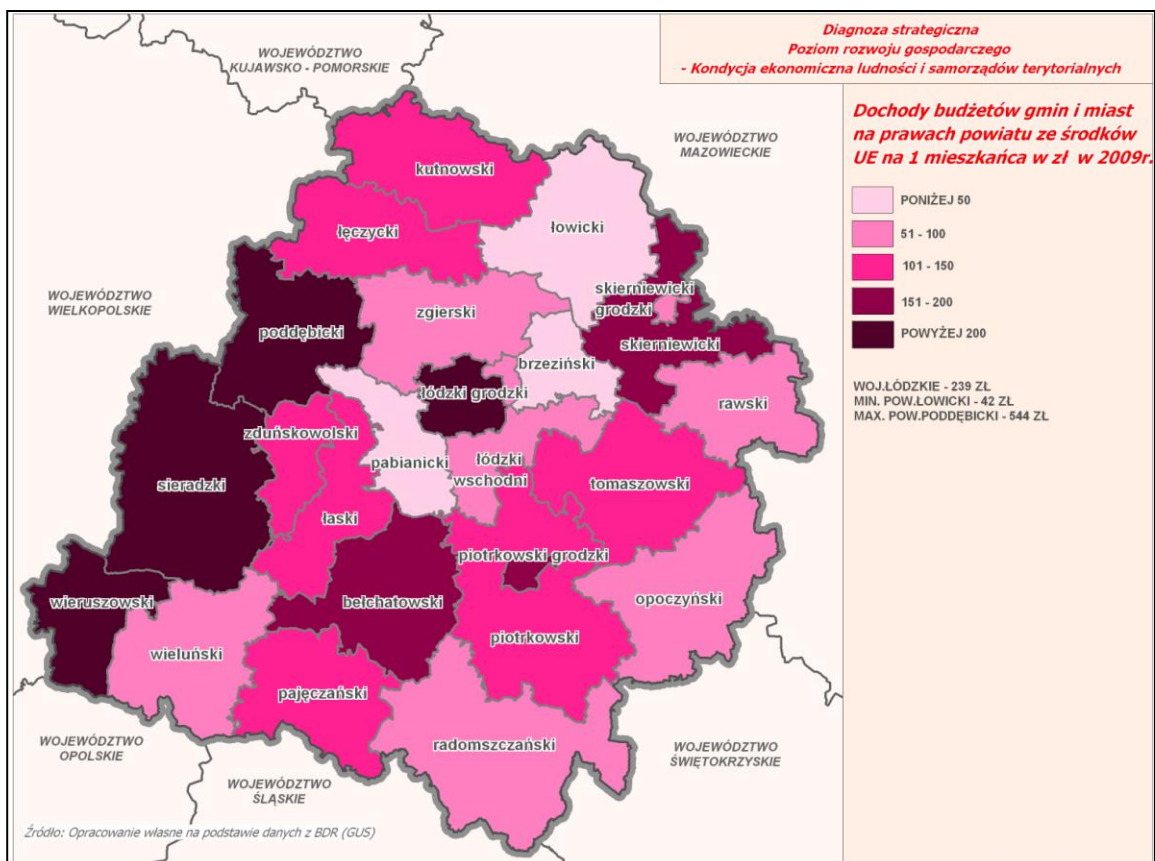
W latach 2004 – 2008 najwyższą dynamiką dochodów własnych budżetów gmin wykazał się powiat poddębicki (227%) oraz piotrkowski (205%). Najniższą dynamiką cechowały się powiaty należące do najbogatszych w regionie – bełchański (136%) oraz łódzki wschodni (147%). Średnia dynamika dochodów własnych budżetów gminnych wyniosła 165%. W roku 2008 w porównaniu z rokiem 2004 dochody własne gmin wzrosły więc przeciętnie o 65,3 p.p., przy czym w mieście i gminie Uniejów ten wzrost był ogromny (460 p.p.) Duży wzrost dochodów własnych, powyżej 150 p.p., odnotowały jeszcze gminy: Jeżów, Aleksandrów, Gorkowice, Wola Krzysztoporska, Galewice. (mapa 150). Niewielki wzrost dochodów własnych wystąpił w niektórych gminach o wysokim poziomie dochodów własnych (m.in. gm. Kleszczów, m. gm. Tuszyn).

Coraz większą rolę w budżetach gmin odgrywają środki pozyskane z UE. W latach 2006 – 2009 środki z budżetu UE, które trafiły do budżetów gmin i miast na prawach powiatu wzrosły ponad 2,5-krotnie (ze 188,9 mln zł do 504,9 mln zł). Spośród kwoty 504,9 mln zł środków unijnych, które wpłynęły do samorządów gminnych w regionie, Łódź pozyskała 56% (w 2006 roku 50%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2009 roku najwięcej środków unijnych pozyskały budżety gmin powiatu poddębickiego (544 zł), a następnie Łódź (381 zł), gminy powiatu wieruszowskiego (282 zł) i sieradzkiego (215 zł). Najmniej środków unijnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca uzyskały gminy powiatu łowickiego (42 zł), brzezińskiego (44 zł) i pabianickiego (46 zł). (mapa 151). Na przeciętnego mieszkańca gminy z powiatu poddębickiego przypadło więc ponad 10-krotnie więcej środków unijnych, niż na mieszkańca gminy z powiatu łowickiego czy brzezińskiego.

Mapa 150. Dynamika dochodów własnych gmin i miast na prawach powiatu w latach 2004 -2008 na 1 mieszkańca

Mapa 151. Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu ze środków UE na 1 mieszkańca w 2009 roku

Wydatki inwestycyjne budżetów gmin przyczyniają się do poprawy stanu i rozwoju infrastruktury komunalnej, drogowej i społecznej danej gminy, a tym samym stwarzają lepsze warunki do inwestowania dla potencjalnych inwestorów oraz lepszy klimat dla rozwoju przedsiębiorczości. Jeśli chodzi o wydatki inwestycyjne, a zwłaszcza ich udział w wydatkach ogółem, a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca, to uwydatniają się duże różnice między poszczególnymi gminami i wielkość tych nakładów niekoniecznie związana jest z zasobnością gmin. Stosunkowo dużo wydają na inwestycje niektóre bogate gminy, ale również i te, które dysponują skromnymi środkami, szczególnie z uwagi na relatywnie niewysokie dochody własne (Grabica, Buczek, Galewice, Gidle). Są również gminy stosunkowo bogate, które niewielki odsetek swoich dochodów przeznaczają na inwestycje. W 2008 roku najwyższym udziałem wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem mogły poszczycić się budżety gmin: Kleszczów (66,2%), Uniejów (54,7%), Rzaśnia (43,1%). Bardzo niewiele środków na inwestycje w stosunku do wydatków ogółem przeznaczyły gminy: Gomunice (4,2 %) i Nowa Brzeźnica (4,3%) (tabela 85). Gminy województwa łódzkiego z każdym rokiem coraz większe środki przeznaczają na cele inwestycyjne. W roku 2004 roku wydatki inwestycyjne w wydatkach ogółem gmin regionu łódzkiego stanowiły 16,4 %, w 2006 roku 20,2 %, a w 2008 roku 21,9%.

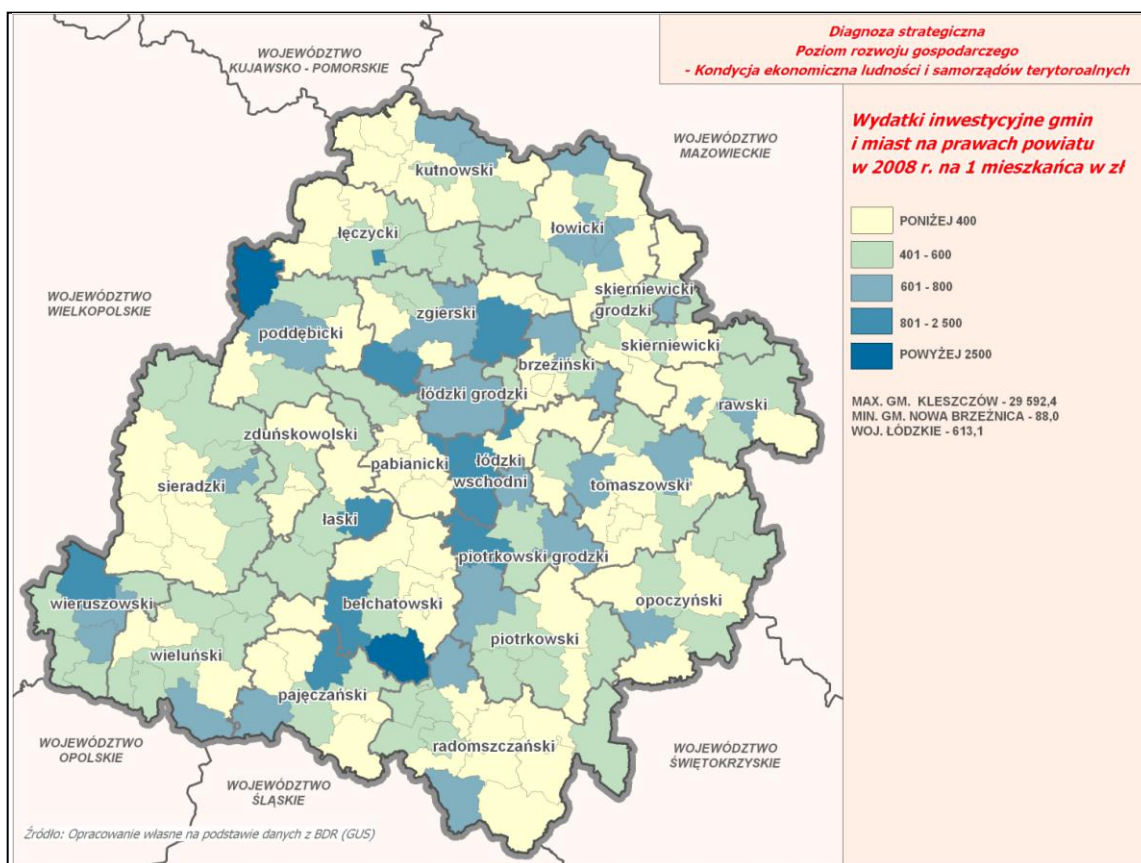
Tabela 85. Gminy o najwyższym i najniższym udziale wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w 2008r.

Lp.	Jednostka terytorialna	Odsetek wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w %	Lp.	Jednostka terytorialna	Odsetek wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w %
1.	gm. Kleszczów	66,2	1.	gm. Gomunice	4,2
2.	m.i gm. Uniejów	54,7	2.	gm. Nowa Brzeźnica	4,3
3.	gm. Rzaśnia	43,1	3.	gm. Strzelce Wielkie	6,9
4.	gm. Ksawerów	40,9	4.	gm. Brzeźnio	7,1
5.	gm. Grabica	39,5	5.	gm. Nowe Ostrowy	7,6
6.	gm. Buczek	38,5	6.	gm. Kieńczygłów	7,9
7.	m.i gm. Aleksandrów Ł.	37,7	7.	m. i gm. Krośniewice	7,9
8.	m. i gm. Rzgów	36,6	8.	gm. Parzęczew	8,2
9.	gm. Andrespol	36,6	9.	m. Zgierz	9,3
10.	m. Sieradz	32,9	10.	gm. Siemkowice	9,8
11.	gm. Szczerców	30,6	11.	gm. Drużbice	9,8
12.	gm. Galewice	29,8	12.	gm. Dąbrowice	10,2
13.	m. i gm. Stryków	29,4	13.	gm. Grabów	10,4
14.	m.i gm. Tuszyń	29,0	14.	gm. Rzeczyca	10,6
15.	gm. Wolbórz	28,0	15.	gm. Daszyna	10,7
16.	m. i gm. Działoszyn	28,0	16.	gm. Żytno	11,0
17.	gm. Czarnocin	27,5	17.	gm. Dobroń	11,1
18.	gm. Gidle	27,4	18.	gm. Godzianów	11,7
19.	m. i gm. Poddębice	27,2	19.	gm. Budziszewice	11,8
20.	m. Łęczyca	27,0	20.	m. i gm. Błaszki	11,8
21.	WOJ. ŁÓDZKIE	21,9	21.		

Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższe wydatki inwestycyjne w 2008r. poniosły gminy: Kleszczów (29 592 zł), Uniejów (2 531 zł), Rząśnia (2 223 zł), Ksawerów (1 252 zł), Buczek (1 097 zł), Rzgów (1 069 zł) oraz Grabica (1 069 zł), a najmniej gmina Nowa Brzeźnica (88 zł) oraz gmina Gomunice (96 zł) (mapa 152).

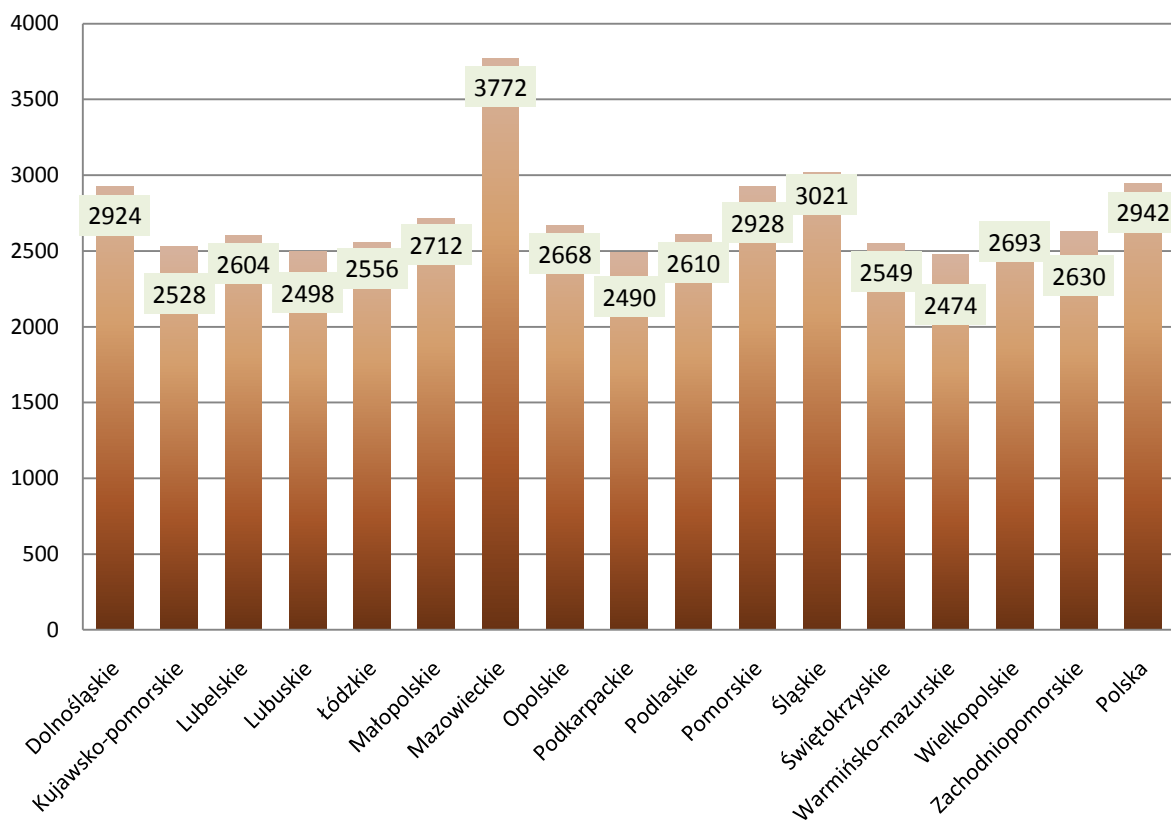
Mapa 152. Wydatki inwestycyjne gmin i miast na prawach powiatu w 2008 roku na 1 mieszkańca w zł

- Kontekst krajowy**

Wynagrodzenia z tytułu pracy są istotną częścią budżetów gospodarstw domowych. Udział wynagrodzeń z tytułu pracy najemnej w dochodach gospodarstwa domowych w Polsce wynosi niespełna 40%, a udział świadczeń społecznych (emerytury, renty) ponad 17%. Najwyższe miesięczne wynagrodzenie uzyskiwali w 2008 roku mieszkańcy województwa mazowieckiego (3 772 zł, co stanowiło 128,2% średniej dla Polski), a najniższe podkarpackiego (2 490 zł czyli 84,6%) (wykres 172). W latach 2004 – 2008 przeciętne wynagrodzenie wzrosło w Polsce o 31,1 p.p., a w województwie łódzkim tylko o 29,1 p.p.. W analizowanym okresie najbardziej wzrosły wynagrodzenia w województwie pomorskim (o 33,4 p.p.), natomiast najmniej w województwie warmińsko-mazurskim (o 27,6 p.p.).

Wykres 172. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwach w 2008 roku w zł

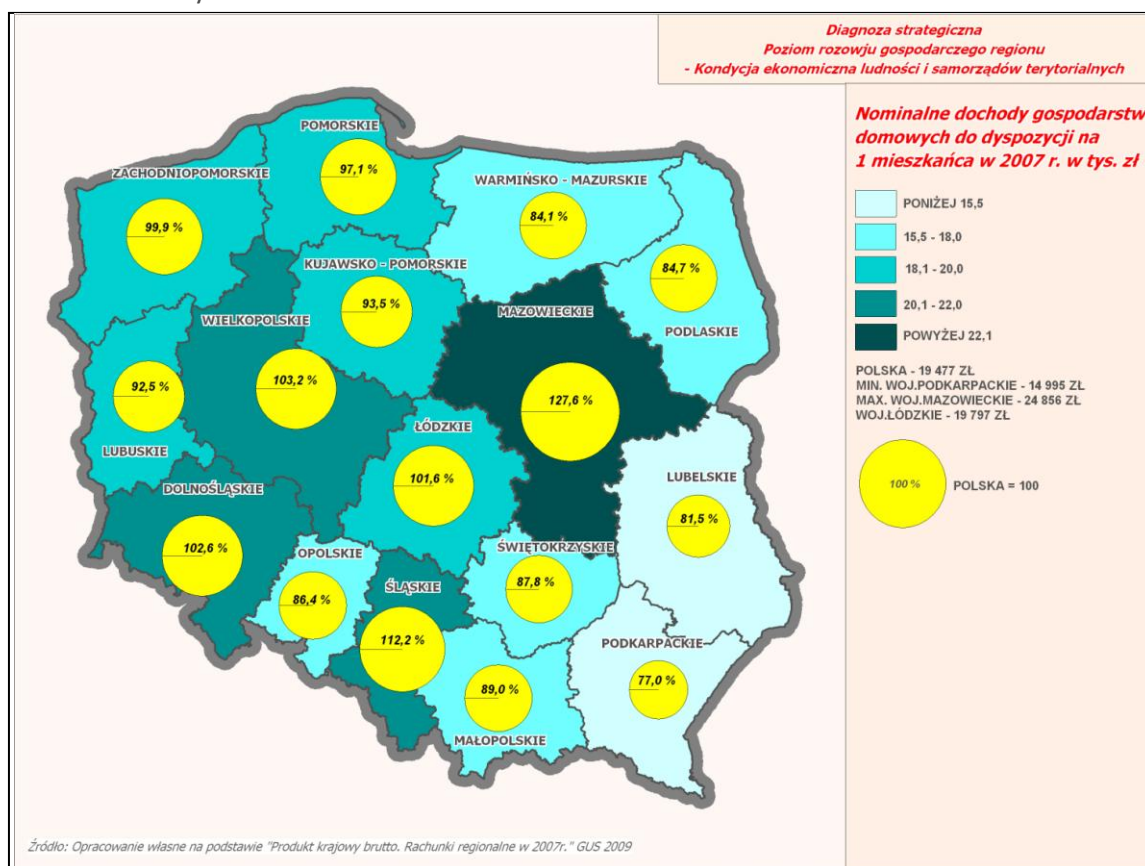

Źródło: „Rocznik statystyczny województw 2009”, GUS

Nominalne dochody do dyspozycji gospodarstw domowych na 1 osobę były wyższe w regionie łódzkim niż przeciętnie w Polsce. Wyższe były zatem również wydatki gospodarstw domowych na 1 członka. W 2008 roku wyniosły one 922 zł miesięcznie na 1 mieszkańca (Polska 904 zł), a wydatki konsumpcyjne 879 zł na osobę (Polska – 865 zł) (mapa 153).

Świadczenia społeczne, takie jak emerytury i renty, są najważniejszymi źródłami dochodów wielu gospodarstw domowych. W 2008 roku w województwie łódzkim emerytury i renty pobierało 658 366 osób a przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wynosiła 1 279 zł co stanowi 90% średniej krajowej (Polska 1419 zł). Najwyższe przeciętne świadczenie pobierali mieszkańcy województwa śląskiego (1 723 zł) a najniższe województwa podkarpackiego (1 167 zł).

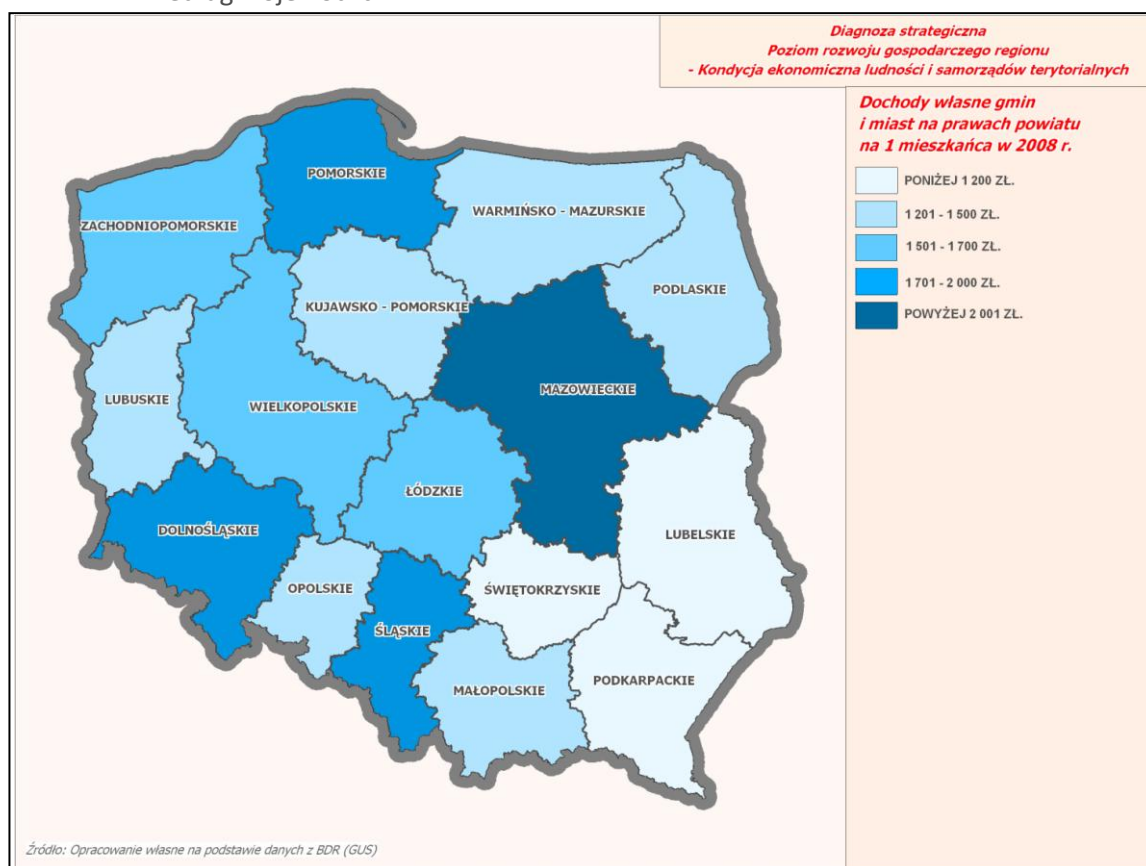
Mapa 153. Nominalne dochody gospodarstw domowych do dyspozycji na 1 mieszkańca w tys. zł w 2007 roku

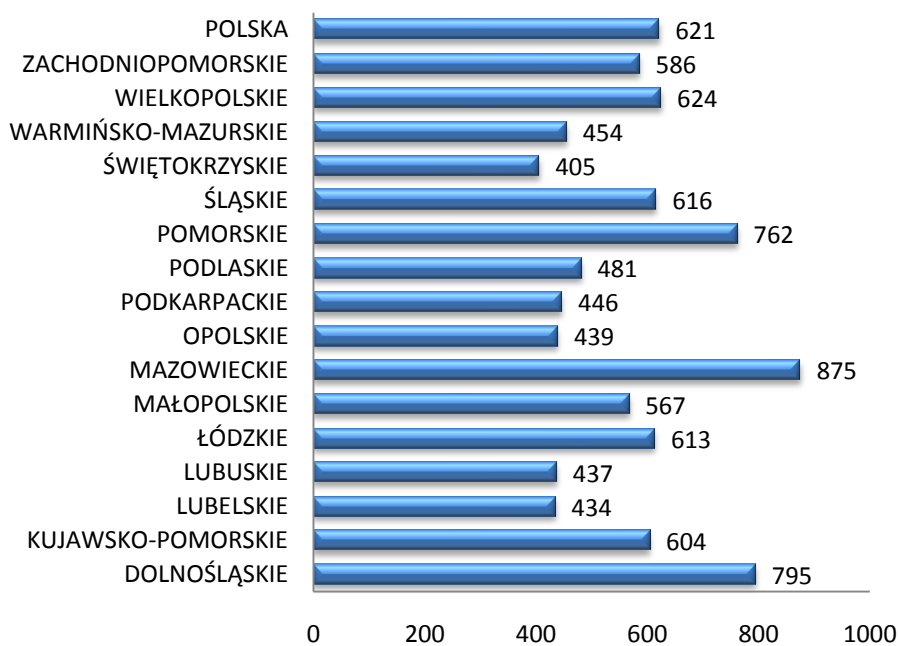
W 2008 roku najwyższe dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca uzyskiwały gminy z województwa mazowieckiego (2 709 zł), a następnie dolnośląskiego (1 963 zł) oraz śląskiego (1 908 zł); najniższe zaś lubelskiego (1 048 zł) oraz podkarpackiego (1 076 zł) (mapa 154). Pod względem dochodów własnych na 1 mieszkańca województwo łódzkie zajmowało 7 miejsce w kraju. Dochody własne gmin województwa łódzkiego były niższe niż przeciętnie w Polsce (województwo łódzkie 1 586 zł; Polska 1 707 zł). W latach 2004 – 2008 dochody własne budżetów gmin w Polsce wzrosły o 68 p.p.; najbardziej w województwie mazowieckim (o 76 p.p.), najmniej w województwie opolskim o 57 p.p. W analizowanym okresie w regionie łódzkim dochody własne gmin wzrosły o 65 p.p.

Najwyższe wydatki inwestycyjne ponoszą budżety gminy położone w najbardziej rozwiniętych gospodarczo województwach, a najniższe w biedniejszych regionach, zwłaszcza tych położonych w Polsce Wschodniej. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin w 2008 roku wyniosły przeciętnie 621 zł na 1 mieszkańca. Największe średnio wydatki inwestycyjne ponosiły gminy województwa mazowieckiego (875 zł), a następnie województwa dolnośląskiego (795 zł) oraz pomorskiego (762 zł). Najniższe wydatki inwestycyjne ponoszone były w województwie świętokrzyskim (405 zł). Województwo łódzkie zajmowało pod tym względem 6 miejsce w kraju (613 zł). (wykres 173).

Mapa 154. Dochody własne gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2008 roku według województw

Wykres 173. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca według województw w 2008 roku

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS

- **Podsumowanie**

1. Kondycja ekonomiczna ludności województwa łódzkiego jest nieco lepsza niż mieszkańców innych województw Polski, gdyż nominalne dochody gospodarstwa domowych są wyższe od średniej krajowej. Wzrost zamożności mieszkańców regionu ograniczają jednak relatywnie niezbyt wysokie wynagrodzenia w większości powiatów.
 - Nominalne dochody gospodarstw domowych do dyspozycji w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa łódzkiego w 2005 roku przekroczyły średnią krajową i w 2007 osiągnęły 101,6% tej średniej.
 - Poziom przeciętnego wynagrodzenia w województwie wynoszący w 2008 roku 86,8% średniej krajowej był zbliżony do wydajności pracy mierzonej poziomem WDB na 1 pracującego. Relatywnie niski poziom wynagrodzeń w województwie nie odbija się na nominalnych dochodach gospodarstw domowych, bo wynagrodzenia stanowią jedynie 40% dochodów gospodarstw domowych, a w gospodarstwach domowych regionu łódzkiego jest mniej dzieci i młodzieży utrzymywanych przez członków rodzin mających własne źródła przychodów, co podwyższa wielkość tych dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Najwyższe przeciętne wynagrodzenia uzyskują mieszkańcy powiatu bełchatowskiego oraz Łodzi.
2. Istnieją duże różnice w poziomie zamożności gmin województwa liczone na podstawie dochodów własnych budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca:
 - Najbogatsze gminy i miasta to głównie gminy położone w centralnej części województwa i w obszarze oddziaływania Zagłębia Górniczo-Energetycznego „Bełchatów”, a także miasta na prawach powiatu oraz kilka innych miast położonych poza tymi obszarami.
 - Nie licząc najbogatszej gminy w Polsce (gminy Kleszczów) rozpiętość dochodów własnych między gminami regionu wynosi jak 1 : 8 (gm. Kocierzew Południowy – gm. Rząśnia).
 - Realizowane znaczące inwestycje gospodarcze, w tym przy współudziale finansowania z funduszy unijnych, przyczyniły się do wysokiego wzrostu poziomu zamożności takich gmin miejsko-wiejskich jak Uniejów i Stryków.
 - Najbiedniejsze gminy w województwie to rolnicze gminy położone peryferyjnie na obszarze województwa i cechujące się często poza tym niskim poziomem przedsiębiorczości.

- 3. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin przyczyniają się do poprawy stanu i rozwoju infrastruktury komunalnej, drogowej i społecznej danej gminy, a tym samym stwarzają lepszy klimat dla rozwoju przedsiębiorczości i wpływają na poprawę standardu życia mieszkańców. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem budżetów gmin województwa wzrósł z 16,4% w 2004 roku do 21,9% w 2008 roku.**

3. GOSPODARKA OPARTA NA WIEDZY

3.1. SFERA B+R ORAZ INNOWACYJNOŚĆ GOSPODARKI

Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) to taki typ gospodarki, której rozwój dokonuje się pod dominującym wpływem nauki lub wiedzy naukowej, przeważającym nad innymi czynnikami takimi jak: ziemia, zasoby naturalne, kapitał, praca. Działalność badawcza i rozwojowa (badania i eksperymentalne prace rozwojowe - B+R), są to systematycznie prowadzone prace twórcze, podjęte dla zwiększenia zasobu wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie, jak również dla znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy w gospodarce. Obejmuje ona badania podstawowe i stosowane oraz prace rozwojowe. Działalność innowacyjna w przemyśle polega na uruchomieniu produkcji nowych lub istotnie ulepszonych (zmodernizowanych) produktów, a także wdrażaniu nowych lub istotnie ulepszonych procesów, przy czym produkty te i procesy są nowe przynajmniej z punktu widzenia wprowadzającego je przedsiębiorstwa. Obejmuje szereg działań o charakterze badawczym (naukowym), technicznym, organizacyjnym i handlowym.

Budowa w Europie najbardziej dynamicznego, konkurencyjnego i innowacyjnego regionu na świecie jest jednym z podstawowych celów Unii Europejskiej sformułowanych w Strategii Lizbońskiej. Kluczowym problemem budowy innowacyjnej gospodarki jest umiejętność przyswajania i komercjalizacji wiedzy naukowej, która ma miejsce w przedsiębiorstwach, a nie w placówkach naukowo-badawczych. Dyfuzja innowacji w Polsce jest jednak bardzo ograniczona z uwagi na słabą współpracę między sektorem nauki a gospodarką. Dotyczy to również województwa łódzkiego, które dysponuje z jednej strony znaczącym, unikalnym w skali kraju oraz wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym, a z drugiej dużym potencjałem gospodarczym opartym w dużej mierze o wewnętrzne, endogeniczne walory regionu, a jednak współpraca między tymi sektorami jest zbyt mała.

- **Kontekst regionalny**

Sfera B+R

W 2008 roku w województwie łódzkim w sferze badawczo-rozwojowej działało 76 jednostek, z czego 13 to instytucje naukowo-badawcze i jednostki badawczo-rozwojowe zajmujące się wyłącznie tą działalnością, 13 to szkoły wyższe zajmujące się również działalnością dydaktyczną, a 48 to jednostki rozwojowe tj. podmioty gospodarcze, przede wszystkim przedsiębiorstwa przemysłowe, posiadające własne zaplecze badawczo-rozwojowe (m.in. laboratoria, biura konstrukcyjne). W porównaniu z 2004 rokiem, kiedy w sferze B+R działały 73 jednostki, zwiększyła się w regionie liczba jednostek rozwojowych i uczelni wyższych prowadzących prace badawczo-rozwojowe, zmniejszyła natomiast liczba jednostek naukowo-badawczych i badawczo-rozwojowych.

Ich liczba spadła z 21 do 13 na skutek zmiany ustawodawstwa, w wyniku czego doszło do połączenia oraz konsolidacji wielu placówek. Liczba jednostek rozwojowych wzrosła w tym czasie o 4, szkół wyższych prowadzących również działalność B+R wzrosła o 6 (tabela 86).

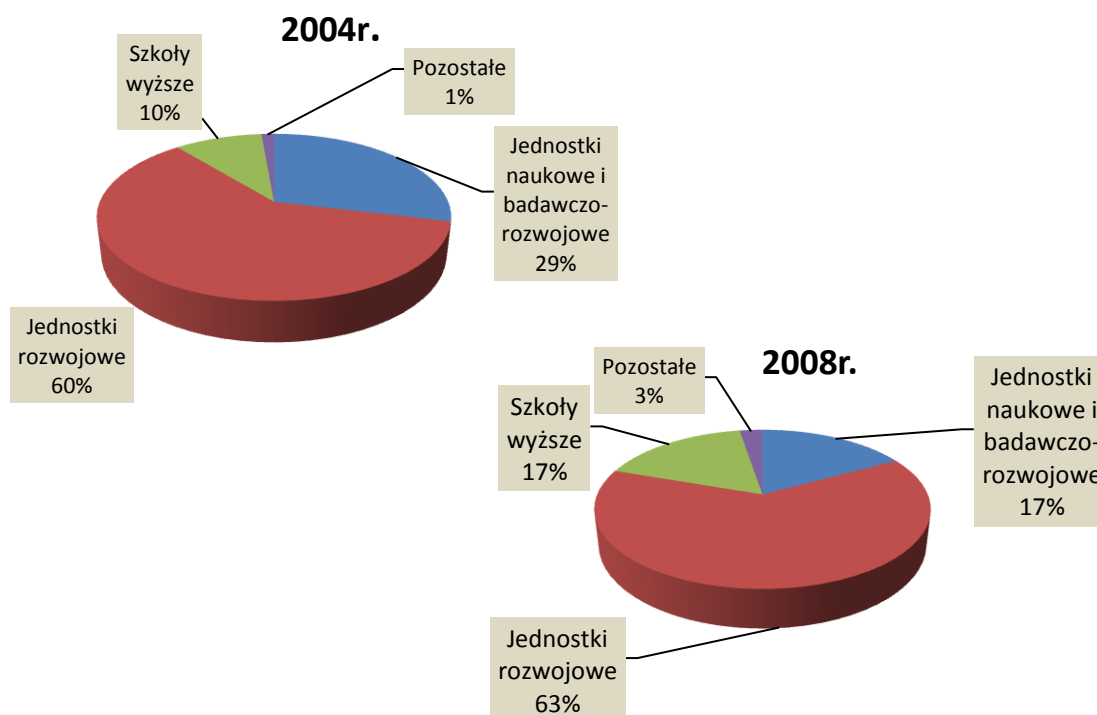
Tabela 86. Jednostki sfery badawczo-rozwojowej w województwie w latach 2004 – 2008

Rok	Ogółem	Jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe	Jednostki rozwojowe	Szkoły wyższe	Pozostałe
2004	73	21	44	7	1
2006	76	22	42	10	2
2008	76	13	48	13	2

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Najważniejszymi instytucjami działającymi w sferze naukowo-badawczej są placówki Polskiej Akademii Nauk, z których 3 funkcjonują w Łodzi. Są to: Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN, Centrum Biologii Medycznej PAN oraz Międzynarodowe Centrum Ekologii PAN. Poza tym na terenie województwa działają resortowe instytuty naukowo-badawcze i jednostki badawczo-rozwojowe takie jak: Instytut Warzywnictwa oraz Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach, Instytut Włókiennictwa, Instytut Przemysłu Skórzanego, Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych „Tricomed”, Instytut Technologii Bezpieczeństwa „Moratex”, Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Maszyn Włókienniczych „Polmatex-Cenaro”, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Aparatury Manewrowej „Oram”, Instytut Medycyny Pracy im. J. Nofera (wszystkie w Łodzi) (wykres 174).

Wykres 174. Struktura jednostek sfery badawczo-rozwojowej w roku 2004 i 2008

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Oprócz tego w Łodzi i regionie funkcjonują oddziały jednostek naukowo-badawczych, które swoje siedziby mają poza granicami województwa. Potencjał naukowo-badawczy Łodzi jest znaczący, a placówki naukowo-badawcze na terenie Łodzi i województwa związane są ze specyfiką branżową regionu, bądź ich usytuowanie w Łodzi wiąże się z wysokim poziomem i dorobkiem reprezentowanym przez środowiska naukowe regionu. Jednostki naukowo – badawcze mają na swoim koncie szereg wynalazków nagradzanych na wystawach międzynarodowych i wprowadzają na rynek inteligentne tkaniny oraz produkty i materiały wykorzystywane w medycynie. „Tricomed” to jedyna w Polsce jednostka oferująca unikatowe na naszym rynku implanty, specjalistyczne wyroby opatrunkowe oraz wyroby dla chirurgii, wytwarzane przy udziale technologii włókienniczych. Jak z tego wynika - Łódź i region łódzki dysponują określonym i unikalnym w skali kraju potencjałem naukowo-badawczym szczególnie w takich dziedzinach jak: medycyna, włókiennictwo, branża chemiczna i ogrodnictwo.

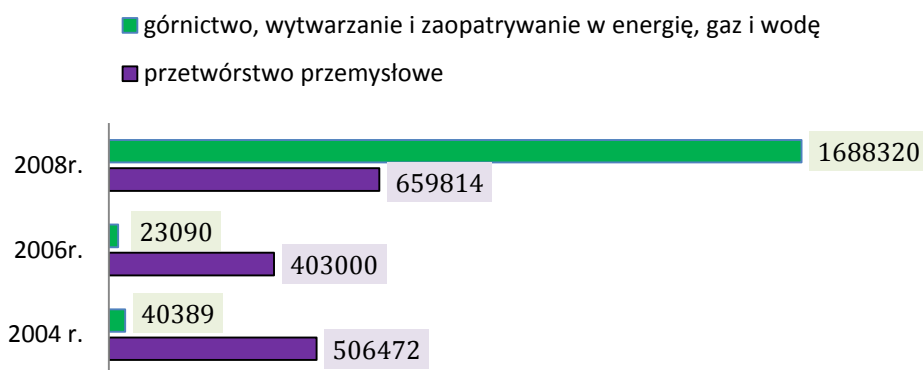
Niepokojącym zjawiskiem jest spadek liczby osób zatrudnionych w sektorze badawczo-rozwojowym. W sferze tej w 2008 roku zatrudnionych było w województwie łódzkim 4 120 osób (w przeliczeniu na EPC – ekwiwalent pełnego czasu pracy) i było to mniej niż w 2004 roku o 305 etatów (7%). W analizowanym okresie spadła liczba zatrudnionych w jednostkach naukowych i badawczo-rozwojowych, a wzrosła w szkołach wyższych i jednostkach rozwojowych. Najwięcej pracowników sfery B+R miały szkoły wyższe (2 651 osób), a najmniej placówki rozwojowe (488), zaś jednostki naukowe i badawcze liczyły 697 osób. Z tej liczby zatrudnionych (4 120) – 3 537 osób stanowili pracownicy naukowo-badawczy, a 583 technicy i pracownicy równorzędni oraz pozostały personel.

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową wyniosły w regionie łódzkim w 2008 roku 424,7 mln zł, co stanowiło 5,5% nakładów poniesionych na tę działalność w całej Polsce. W 2004 roku nakłady na działalność B+R wyniosły 299,9 mln zł. Głównym źródłem środków na B+R był w województwie budżet państwa (61,6%), a wkład środków ze strony firm wynosił jedynie 18,2%.

Innowacyjność gospodarki

Stosunkowo dobrze rozbudowana sfera badawczo-rozwojowa nie ma dotąd wpływu na poziom innowacyjności regionalnej gospodarki. W 2008 roku jednak nakłady na innowacje przedsiębiorstw regionu łódzkiego gwałtownie wzrosły (wykres 175). Wyniosły one w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych 2 348 134 zł. Pod względem nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle województwo łódzkie w 2008 roku zajęło bardzo wysokie 3 miejsce w Polsce, co jest ogromnym skokiem w porównaniu z rokiem 2004 (527 657 zł – 9 miejsce) oraz 2006 (626 090 zł – 10 miejsce w kraju).

Wykres 175. Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle w tys. zł
w latach 2004, 2006, 2008

Źródło: Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 2005, 2007, 2009

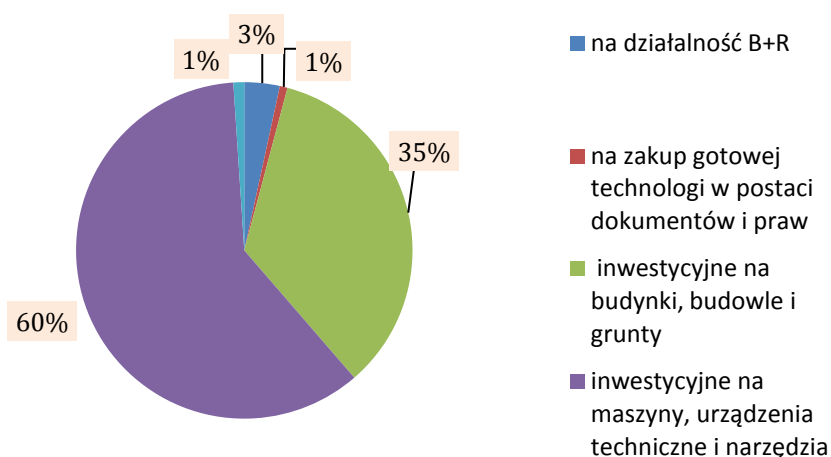
Należy stwierdzić, że źródłem tak wysokiego wzrostu nakładów na innowacje w przemyśle był ogromny wzrost tych nakładów w przedsiębiorstwach górniczych oraz zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię, gaz i wodę. Wynikało to przede wszystkim z wysokich środków przeznaczonych na innowacje przez kompleks górniczo-energetyczny „Bełchatów” oraz przedsiębiorstwa wytwarzające ciepło i dostarczające mieszkańcom regionu i podmiotom gospodarczym: energię elektryczną, ciepło, gaz i wodę. Są to branże przemysłu, w których nie specjalizują się jednak placówki badawczo-rozwojowe regionu i innowacje te pochodziły spoza województwa lub były wynikiem prac badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw. Na innowacje w przetwórstwie przemysłowym przeznaczonych było w 2008 roku jedynie 28% środków przeznaczonych na innowacje w przemyśle ogółem, z czego najwięcej w takich branżach jak: produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych, produkcja wyrobów chemicznych oraz produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, zaś najmniej na produkcję odzieży i wyrobów futrzarskich. W 2004 roku większość nakładów na innowacje w przemyśle ogółem dotyczyło przetwórstwa przemysłowego (93%). Ponieważ należące do sektora niskiej techniki – firmy zajmujące się włókiennictwem i produkcją odzieży stanowią w regionie nadal duży odsetek wszystkich przedsiębiorstw – udział procentowy przedsiębiorstw, które w latach 2006 – 2008 wprowadziły innowacje w przemyśle stanowił zaledwie 32,1% wszystkich przedsiębiorstw o zatrudnieniu powyżej 50 osób (Polska 37,7%). Dawało to województwu dopiero przedostatnie miejsce w kraju. O niskiej innowacyjności przemysłu województwa świadczy także udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych (zmodernizowanych) w produkcji sprzedanej ogółem. W 2008 roku wyniosła ona w województwie zaledwie 9% (Polska 15,8%), co dawało daleką 14. pozycję w kraju (łącznie z województwem opolskim). Największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w regionie miały produkty nowe i zmodernizowane w takich branżach jak: przemysł spożywczy oraz przemysł ceramiczny (produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych pozostałych). Przedsiębiorstwa przemysłowe wprowadzały na ogół innowacje techniczne: produktowe lub procesowe, rzadziej organizacyjne i marketingowe.

Innowacja techniczna (technologiczna) – według metodologii Oslo¹⁰⁹ ma miejsce wtedy, gdy nowy lub ulepszony produkt zostaje wprowadzony na rynek albo, gdy nowy ulepszony proces zostaje zastosowany w produkcji, przy czym ów produkt i proces są nowe przynajmniej z punktu widzenia wprowadzającego je przedsiębiorstwa. W latach 2006 – 2008 25,9% przedsiębiorstw przemysłowych regionu wprowadziło innowacje produktowe, a 22,8% procesowe.

Zdecydowana większość wydatków przeznaczonych na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych to wydatki inwestycyjne przeznaczone na zakup nowoczesnych maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi (60%) oraz na budynki i budowlę (35%). 3% ogółu wydatków na innowacje przeznaczonych było na prace badawczo-rozwojowe jednostek rozwojowych należących do przedsiębiorstw, a jedynie 1% na zakup gotowej wiedzy w formie patentów, licencji, dokumentacji technicznych itp. (wykres 176). Wszystko to świadczy o tym, że sfera badawczo-rozwojowa regionu ma bardzo ograniczony wpływ na innowacyjność przemysłu w województwie.

Trudna sytuacja w zakresie prowadzenia przez regionalne firmy działalności B+R wynika: z braku dużych firm z własnym zapleczem badawczo-rozwojowym, zbyt małego zakresu prowadzenia prac B+R przez inwestorów zagranicznych oraz małego potencjału innowacyjnego małych i średnich firm w województwie. W 2008 roku przedsiębiorstwa regionu z sektora usług rynkowych przeznaczyły na innowacje 361 076 zł, co stanowiło ok. 3% nakładów przeznaczonych na innowacje w tym sektorze w całym kraju i dawało województwu 5 miejsce w Polsce. Jedynie 25,3% przedsiębiorstw z sektora usług w województwie prowadziło działalność innowacyjną w 2006 roku (Polska 33,9%).

Wykres 176. Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle według rodzajów w 2008 roku

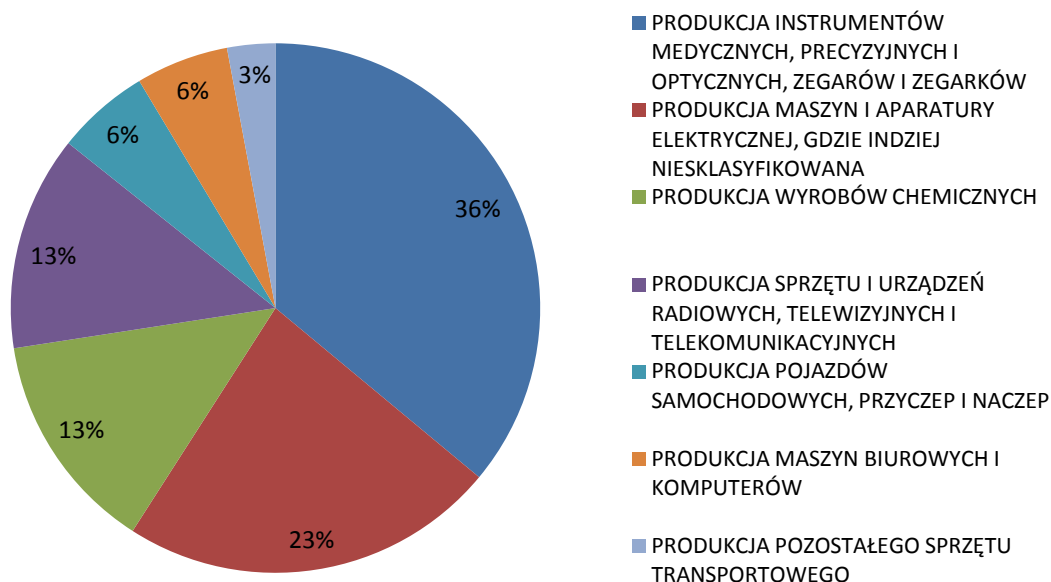

Źródło: Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 2009; Urząd Statystyczny w Łodzi

¹⁰⁹ Metodologia Oslo - wytyczne metodologiczne dotyczące badań statystycznych innowacji technologicznych tzw. metodą podmiotową w sektorze przedsiębiorstw w przemyśle i w sektorze usług rynkowych, opracowane przez ekspertów OECD i zawarte w międzynarodowym podręczniku zwanym „Oslo Manual”

Istotnym elementem w ocenie innowacyjności gospodarki jest jej zdolność do wprowadzania i komercjalizacji nowych technologii, którą charakteryzują się przede wszystkim przedsiębiorstwa wysokiej i średniowysokiej techniki. Przedsiębiorstwa te stosunkowo najwięcej swoich przychodów przeznaczają na działalność badawczo-rozwojową i poprawę konkurencyjności na rynku poprzez wprowadzanie innowacji produktowych i procesowych. Do przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki zalicza się jednostki zajmujące się produkcją wyrobów chemicznych, maszyn biurowych i komputerów, sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych, maszyn i aparatury elektrycznej, gdzie indziej niesklasyfikowanej, instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych oraz zegarów i zegarków, pojazdów samochodowych, przyczep i naczep oraz pozostałego sprzętu transportowego.

Wykres 177. Struktura przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki w województwie w 2008 roku

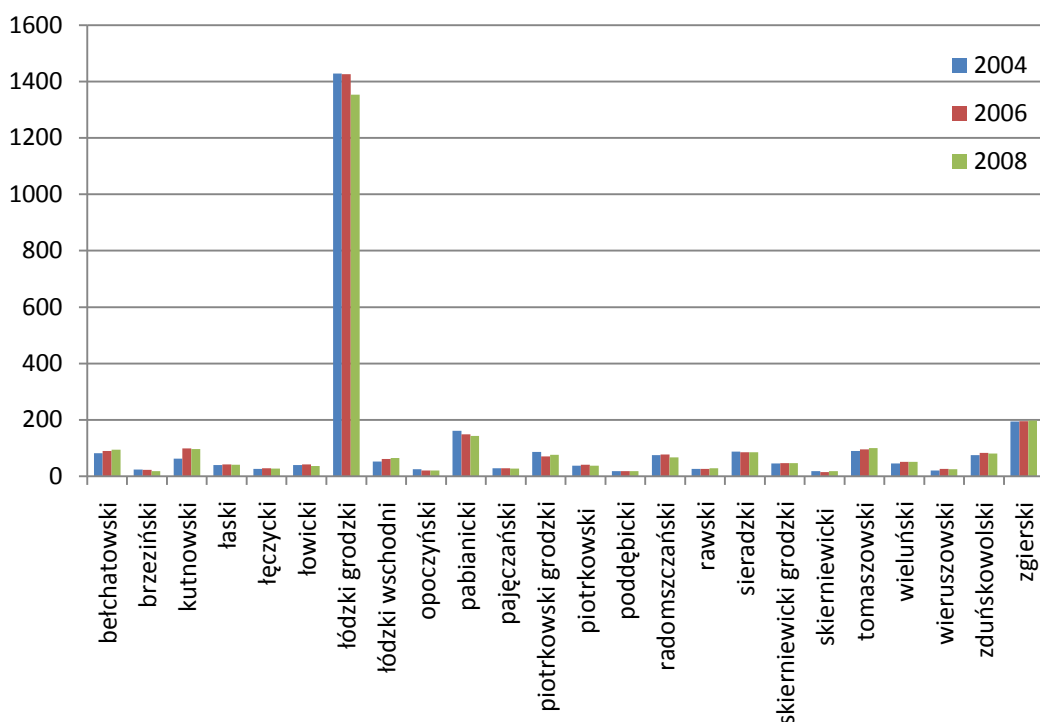
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W 2008 roku na terenie województwa funkcjonowało 2756 przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki (wykres 177). Najwięcej było wśród nich firm zajmujących się produkcją instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych oraz zegarów i zegarków (993), najmniej zaś wytwarzających pozostały sprzęt transportowy (81).

Analizując ich liczbę w poszczególnych powiatach wyraźnie widać dominację Łodzi. Na kolejnych miejscach uplasowały się powiaty zgierski i pabianicki. Z kolei najmniej tego typu jednostek znajdowało się w powiatach: skierniewickim, poddębickim, brzezińskim, opoczyńskim, wieruszowskim i łęczyckim.

Na przestrzeni lat 2004-2008 ogólna liczba przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki w województwie nieznacznie zmniejszyła się (z 2 787 w 2004 roku na 2 756 w 2008 roku) (wykres 178). Spadek ten dotyczył jednak w największym stopniu Łodzi, w której liczba takich firm zmniejszyła się w analizowanym okresie o 75. W pozostałych powiatach sytuacja była zróżnicowana - w 12 ich liczba wzrosła, w 8 spadła, zaś w 3 pozostała niezmienna.

Wykres 178. Liczba przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki według powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

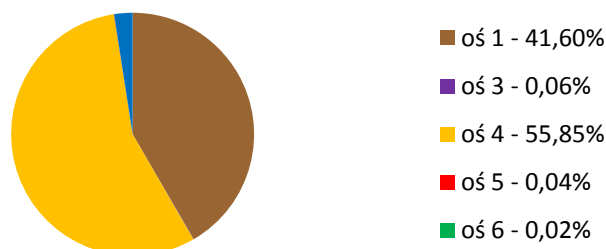
Realizowana przez Unię Europejską, w tym również przez Polskę, Strategia Lizbońska skłania państwa członkowskie do podejmowania działań na rzecz wsparcia rozwoju gospodarczego wykorzystującego maksymalnie innowacyjność opartą na szeroko zakrojonych badaniach naukowych. Konkurencyjność przedsiębiorstw w nowoczesnej gospodarce jest silnie uwarunkowana ich innowacyjnością, a budowa gospodarki opartej na wiedzy stanowi jedno z najważniejszych wyzwań rozwojowych Polski XXI wieku. W okresie finansowym 2007 - 2013 polskie przedsiębiorstwa uzyskały bardzo silny bodziec do poprawy swojej innowacyjności, dzięki możliwości pozyskania na ten cel środków unijnych poprzez programy zarządzane na szczeblu krajowym (Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka) oraz regionalnym (regionalne programy operacyjne). Do przedsiębiorców i placówek naukowo-badawczych, którzy zamierzają realizować innowacyjne projekty, ukierunkowane na badania i rozwój, nowoczesne technologie, inwestycje o dużym znaczeniu dla gospodarki lub wdrażanie oraz stosowanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych skierowany jest *Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka*.

W województwie łódzkim dofinansowanie z POIG otrzymało 160 projektów o łącznej wartości ok. 840 mln zł. Projekty realizowane są w ramach sześciu osi:

- Oś priorytetowa 1. Badania i rozwój nowoczesnych technologii,
- Oś priorytetowa 3. Kapitał dla innowacji,
- Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia,
- Oś priorytetowa 5. Dyfuzja Innowacji,
- Oś priorytetowa 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym,
- Oś priorytetowa 8. Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki.

Największa wartość projektów kumuluje się w dwóch osiach: 1. Badania i rozwój nowoczesnych technologii oraz 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia (wykres 179).

Wykres 179. Struktura wartości projektów finansowanych w ramach POIG w województwie wg osi priorytetowych w latach 2007-2009*

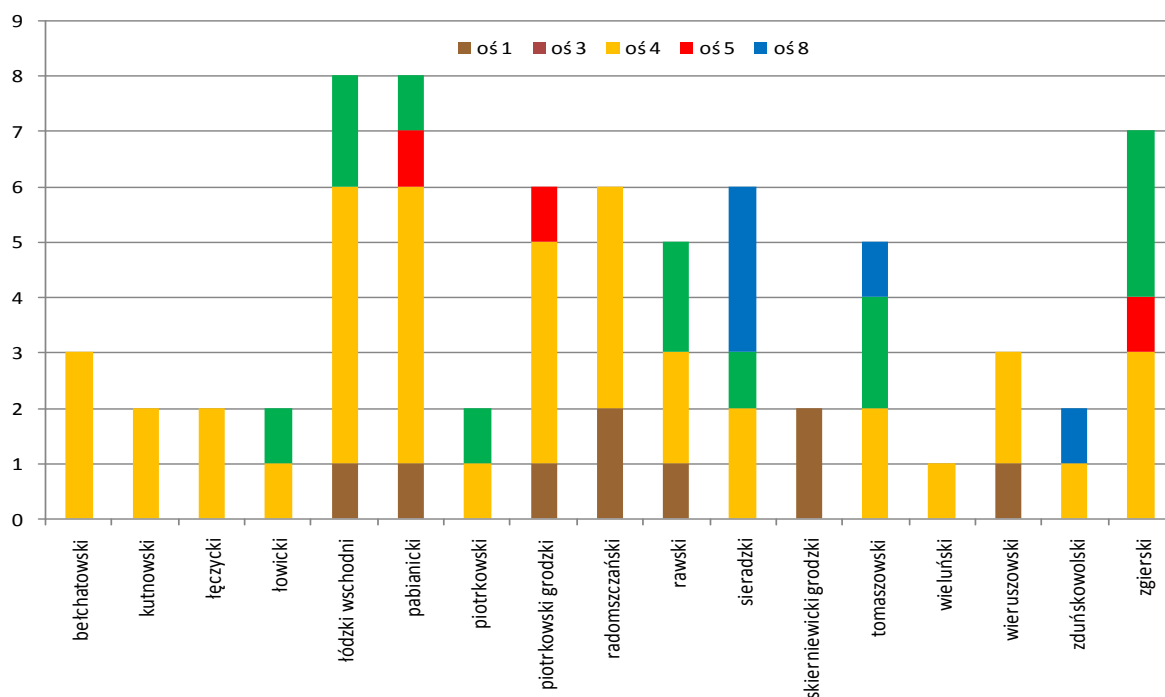
* udział wartości projektów w ramach osi 3, 5, 6 jest bardzo mały, dlatego jest nieczytelny na wykresie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Z 24 powiatów województwa aż 1/4 nie otrzymała dofinansowania z funduszy POIG. Należą do nich powiaty: poddębicki, łaski, pączęcański, brzeziński, skierniewicki i opoczyński. Najwięcej projektów (90) realizowane jest z obszaru powiatu łódzkiego grodzkiego, w większości z osi priorytetowej 8. Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki. W pozostałych powiatach województwa łódzkiego liczba realizowanych projektów jest zróżnicowana, a najwięcej przypada na łódzki wschodni (8) i pabianicki (8).

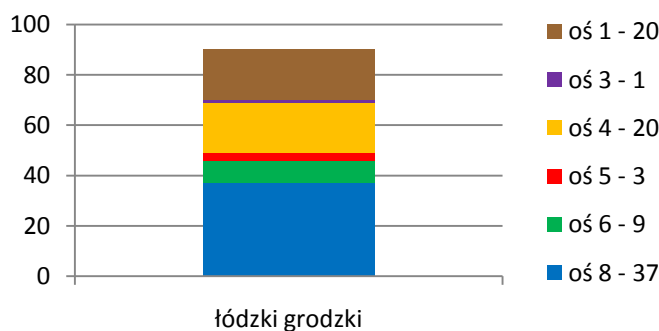
Projekty poza łodzią realizowane są w przeważającej części w ramach Osi priorytetowej 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia (wykres 180, 181).

Wykres 180. Liczba projektów finansowanych w ramach POIG w województwie wg powiatów i osi priorytetowych w latach 2007-2009*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Wykres 181. Liczba projektów finansowanych w ramach POIG zgłoszonych przez podmioty z powiatu łódzkiego grodzkiego w latach 2007-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z DPR Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Pod względem wartości dofinansowania projektów w poszczególnych powiatach widać dużo większe zróżnicowanie (wykres 182, 183). Aż połowę środków finansowych (412 z 840 mln zł) otrzymały projekty z Łodzi. Drugi w kolejności jest powiat radomszczański, posiadający co prawda tylko 6 projektów, jednakże o wartości aż 138 mln zł. Dofinansowanie o najniższych wartościach otrzymały natomiast powiaty łowicki (0,3 mln zł) oraz zduńskowolski (2,2 mln zł).

Największe wartości dofinansowania przypadają na projekty osi 4 (469 mln zł) oraz 1 (349 mln zł), najmniejsze zaś 5 i 6 (po 0,2 mln zł). Najwięcej projektów realizowanych jest w ramach osi 4 (60) i 8 (42), najmniej zaś z osi 3 (1) oraz 5 (6). Można więc zauważyć, iż projekty tylko dwóch osi – 1 i 4 – stanowiące 55% wszystkich projektów otrzymają aż 97%

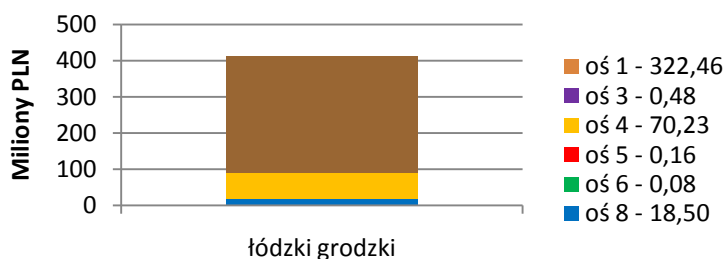
dofinansowania uzyskanego dla powiatów województwa (tabela 87). W większości powiatów całe lub prawie całe dofinansowanie przypada na projekty oś 4, jedynie w powiatach łódzkim grodzkim i skierniewickim grodzkim najwyższe dofinansowanie mają projekty osi 1.

Tabela 87. Projekty finansowane w ramach POIG w województwie w latach 2007-2009

powiat	liczba projektów	wartość projektów	udział osi priorytetowych w %					
			1	3	4	5	6	8
bełchatowski	3	27 750 036,20	0	0	100,00	0	0	0
kutnowski	2	27 269 244,00	0	0	100,00	0	0	0
łęczycki	2	14 700 587,58	0	0	100,00	0	0	0
łowicki	2	360 540,00	0	0	97,78	0	2,22	0
łódzki grodzki	90	411 944 596,05	78,28	0,12	17,05	0,04	0,02	4,50
łódzki wschodni	8	17 190 895,50	3,84	0	96,05	0	0,10	0
pabianicki	8	20 550 123,54	2,31	0	97,58	0,06	0,05	0
piotrkowski	2	8 624 000,00	0	0	99,88	0	0,12	0
piotrkowski grodzki	6	9 654 425,73	1,05	0	98,65	0,30	0	0
radomszczański	6	138 140 841,54	0,27	0	99,73	0	0	0
rawski	5	16 931 490,05	2,02	0	97,86	0	0,12	0
sieradzki	6	46 725 735,81	0	0	98,86	0	0,02	1,12
skierniewicki grodzki	2	24 673 111,88	100,00	0	0	0	0	0
tomaszowski	5	14 740 389,51	0	0	94,24	0	0,12	5,65
wieluński	1	7 079 163,50	0	0	100,00	0	0	0
wieruszowski	3	22 499 487,65	1,43	0	98,57	0	0	0
zduńskowolski	2	2 249 199,70	0	0	75,71	0	0	24,29
zgierski	7	28 889 510,85	0	0	99,59	0,31	0,10	0
RAZEM	160	839 973 379,09	41,60	0,06	55,85	0,04	0,02	2,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

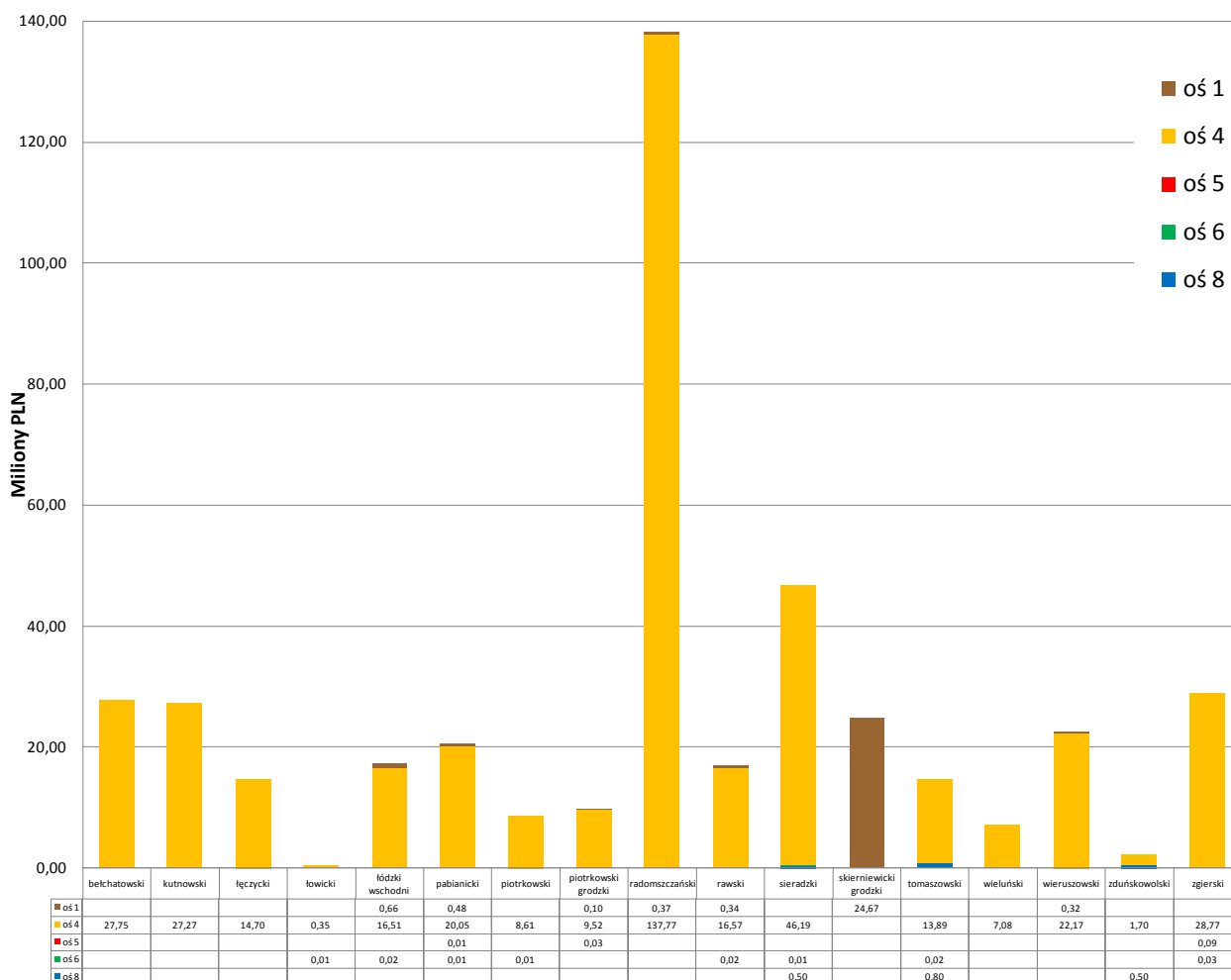
Wykres 182. Wartości projektów finansowanych w ramach POIG zgłoszonych przez podmioty z powiatu łódzkiego grodzkiego w latach 2007-2009*

* wartość projektów w ramach osi 3, 5 i 6 jest proporcjonalnie bardzo mała, stąd jest nieczytelna na wykresie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Wykres 183. Wartości projektów finansowanych w ramach POIG w województwie wg powiatów i osi priorytetowych w latach 2007-2009*

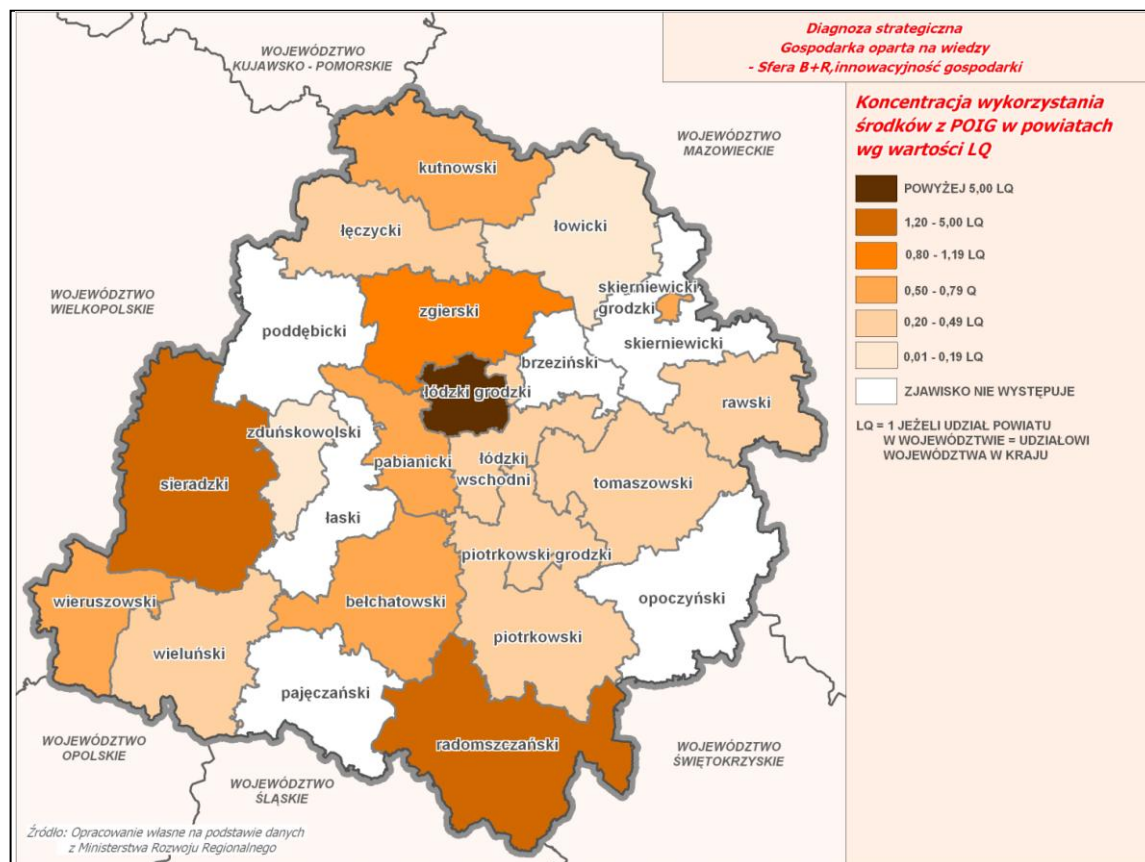
* wartość projektów w ramach osi 5, 6 i 8 jest proporcjonalnie bardzo mała, stąd jest nieczytelna na wykresie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Wartości dofinansowania projektów w poszczególnych powiatach posłużyły do sporządzenia mapy koncentracji wykorzystania środków POIG według wartości ilorazu lokalizacji LQ¹¹⁰. Można zauważyć, że jedynie 4 powiaty: łódzki grodzki, radomszczański, sieradzki i zgierski mają wartości LQ zbliżone lub wyższe od 1, co oznacza podobne wykorzystanie jak w województwie łódzkim w stosunku do Polski. Aż 14 powiatów ma natomiast wartości niższe. Ponadto 6 powiatów nie otrzymało dofinansowania. Najwyższą wartość LQ uzyskał powiat łódzki grodzki (11,65), najniższe zaś powiaty łowicki (0,01) i zduńskowolski (0,06). Świadczy to o bardzo dużych dysproporcjach w pozyskiwaniu środków POIG przez poszczególne powiaty (mapa 155).

¹¹⁰ iloraz lokalizacji LQ – definicja w słowniczku

Mapa 155. Koncentracja wykorzystania środków z POIG w powiatach wg wartości LQ w latach 2007 -2009

„Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013 (RPO WŁ) to dokument, którego podstawowym celem jest realizacja Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020 przy wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Jest to dokument operacyjny, określający główne kierunki rozwoju województwa zmiernące m.in. do poprawy konkurencyjności gospodarczej województwa, promowania zrównoważonego rozwoju regionalnego oraz zapewnienia większej spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej regionu¹¹¹.

Projekty innowacyjne mogą starać się o dofinansowanie w ramach III osi priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013: gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość. Podstawowym założeniem jest, że ich realizacja ma przyczynić się do wielu pozytywnych zmian w regionie, m.in. zwiększenia się potencjału badawczo-rozwojowego, wzrostu stopnia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw i całej gospodarki oraz poprawy atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej. III oś priorytetowa obejmuje 6 głównych płaszczyzn działania, do których należą:

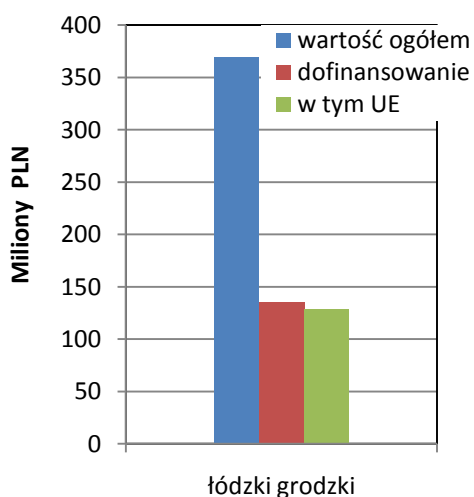
- wspieranie jednostek prowadzących działalność badawczą i rozwojową,
- podnoszenie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw,
- rozwój działalności badawczej i rozwojowej w przedsiębiorstwach,

¹¹¹ www.rpo.lodzkie.pl

- rozwój otoczenia biznesu,
- rozwój sektora usług turystycznych i bazy rekreacyjno-sportowej,
- rozwój mikro- i małych przedsiębiorstw.

W ramach III osi priorytetowej w województwie realizowane jest 111 projektów o łącznej wartości ok. 536 mln zł¹¹². W stolicy województwa ich wartość wynosi blisko 370 mln zł i jest zdecydowanie wyższa (kilkunastokrotnie) niż we wszystkich pozostałych powiatach, wśród których najlepiej plasuje się powiat pabianicki (wykres 184, 185). Łączna wartość realizowanych tam projektów wynosi prawie 30 milionów złotych. Dobrze prezentują się także powiaty: sieradzki, bełchatowski i radomszczański, w których łączna wartość projektów przekracza 15 mln zł, oraz powiaty: kutnowski, piotrkowski (grodzki) i łódzki wschodni, gdzie łączna wartość projektów przekracza 10 mln zł. Natomiast w powiatach: opoczyńskim, piotrkowskim, skierniewickim i wieruszowskim nie jest realizowany żaden projekt w ramach III osi priorytetowej, a w powiatach łowickim i pączęzańskim wartość realizowanych projektów jest minimalna. Nieco lepiej sytuacja prezentuje się w powiatach poddębickim, brzezińskim, rawskim, łęczyckim i tomaszowskim, jednakże wartość projektów w tych powiatach nie przekracza 5 milionów złotych. Udział dofinansowania projektów w województwie wynosi 41,8%, z czego 38,1% stanowią środki unijne (tabela 87). Wartość dofinansowania realizowanych projektów w większości powiatów oscyluje między 40% a 60%, z czego znaczną część stanowią środki unijne. Procentowo największy udział dofinansowania w stosunku do całkowitej wartości projektów ma miejsce w powiecie zduńskowolskim (68,7% dofinansowania), zaś najmniejszy w powiecie łódzkim grodzkim (36,6% dofinansowania).

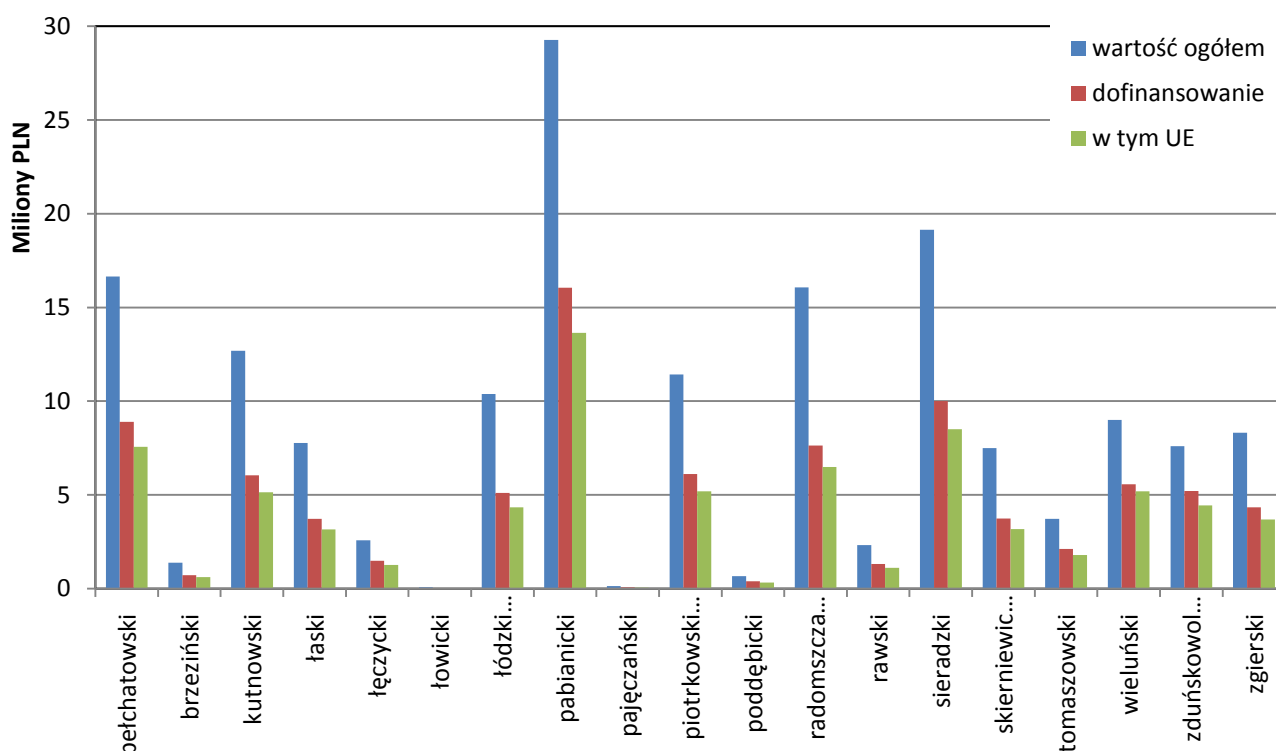
Wykres 184. Wartość projektów wg liczby umów i decyzji realizowanych w ramach III osi priorytetowej RPO Wł 2007-2013 i ich dofinansowania w Łodzi wg źródeł finansowania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – zestawienia liczby umów i decyzji dla RPO Wł 2007 - 2013, stan na 31.12.2009 r.

¹¹² Wartość projektów w ramach osi III RPO Wł w poniższym rozdziale jest podawana wg stanu na dzień 31.12.2009 r.

Wykres 185. Wartość projektów wg liczby umów i decyzji realizowanych w ramach III osi priorytetowej RPO WŁ 2007-2013 i ich dofinansowania w województwie wg powiatów i źródeł finansowania (bez powiatu łódzkiego grodzkiego)

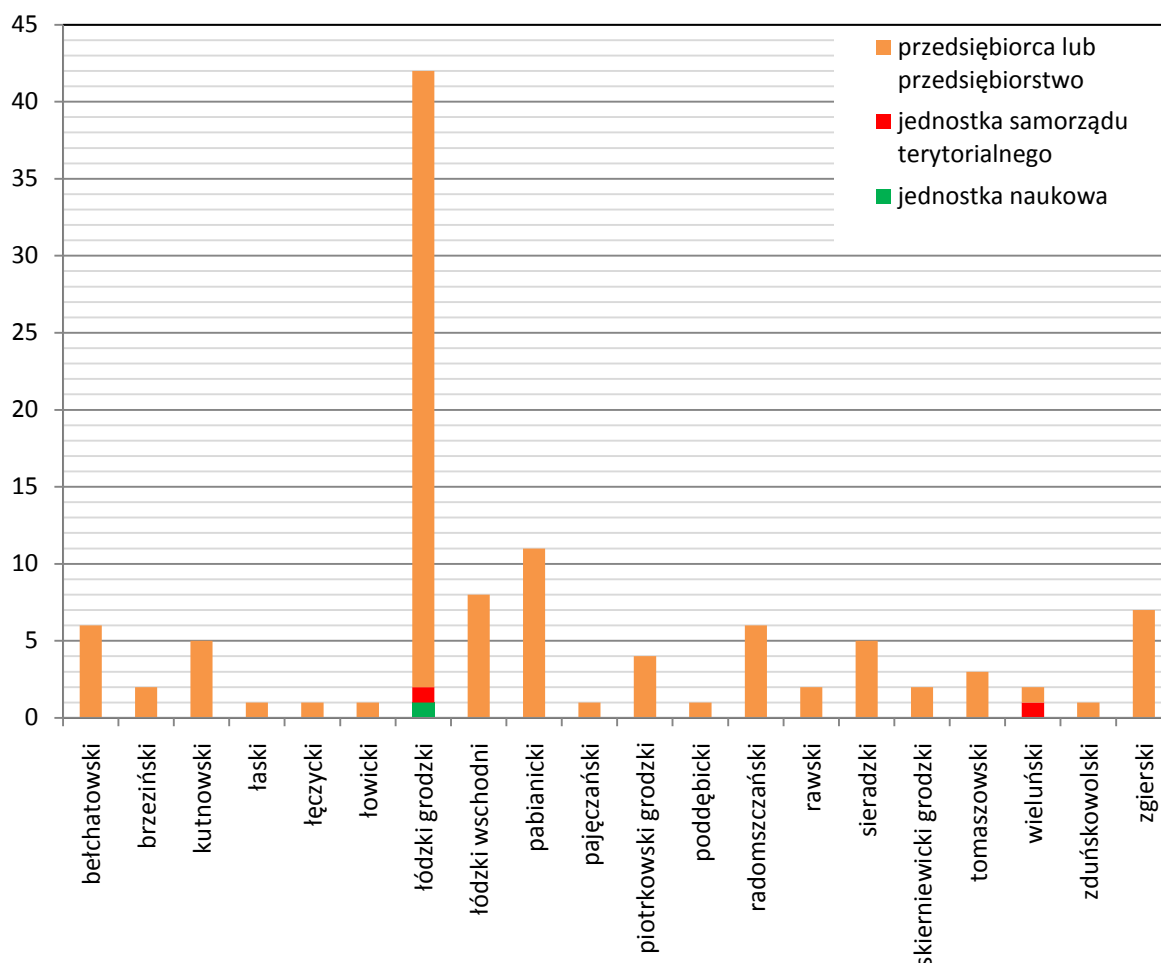
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – zestawienia liczby umów i decyzji dla RPO WŁ 2007 - 2013, stan na 31.12.2009 r.

W większości powiatów jedynymi beneficjentami projektów w ramach III osi priorytetowej RPO są przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa¹¹³ (wykres 186). Tylko w dwóch powiatach (łódzkim grodzkim i wieluńskim) beneficjenci to jednostki naukowe. Zaś jednostka samorządu terytorialnego występuje jako beneficjent tylko w powiecie łódzkim grodzkim. Warto zauważyć, iż te jednostki stanowią jedynie nieznaczny odsetek wszystkich beneficjentów.

Analizując liczbę beneficjentów według powiatów wyraźnie widać dominację w tym względzie powiatu łódzkiego grodzkiego (ponad 40 beneficjentów). Na drugim miejscu plasuje się powiat pabianicki (11 beneficjentów). W pozostałych powiatach tylko w czterech: bełchatowskim, łódzkim wschodnim, radomszczańskim i zgierskim liczba beneficjentów była powyżej 5.

¹¹³ Określenia dla typów beneficjentów przyjęte na podstawie danych Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – zestawienia liczb, umów i decyzji dla RPO WŁ 2007 - 2013

Wykres 186. Liczba beneficjentów wg typów projektów realizowanych w ramach III osi priorytetowej RPO Wł 2007-2013 w powiatach

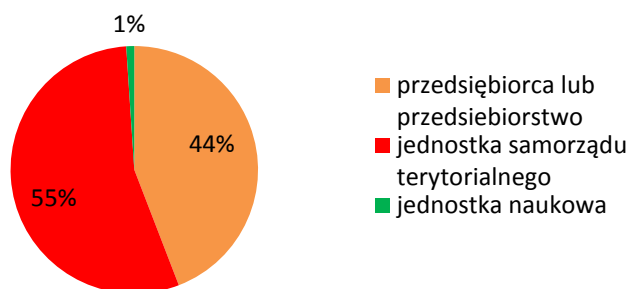

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – zestawienia liczby umów i decyzji dla RPO Wł 2007 - 2013, stan na 31.12.2009 r.

Interesująco przedstawia się struktura wartości projektów realizowanych w ramach III osi priorytetowej RPO w województwie łódzkim. Mimo niewielkiej wśród beneficjentów liczby jednostek samorządu terytorialnego wartość projektów przez nich realizowana stanowi aż 55% wartości wszystkich projektów z obszaru województwa. Wartość projektów, w których beneficjentami są przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa stanowi 44% ogółu. Zaledwie 1% wartości wszystkich projektów akumulują projekty prowadzone przez jednostki naukowe (wykres 187).

Zdecydowanie największy udział w ogólnej wartości projektów w ramach III osi priorytetowej RPO Wł 2007-2013 ma powiat łódzki grodzki (prawie 70% udziału) (mapa 156). Na drugim miejscu plasuje się powiat pabianicki, a na kolejnych powiaty: kutnowski, sieradzki, bełchatowski, radomszczański i piotrkowski grodzki. W pozostałych powiatach udział ten jest nie większy niż 2%, przy czym w czterech powiatach (opoczyńskim, skierniewickim, piotrkowskim i wieruszowskim) nie realizuje się żadnego projektu w ramach III osi priorytetowej RPO Wł 2007-2013.

Wykres 187. Struktura wartości projektów wg liczby umów i decyzji realizowanych w ramach III osi priorytetowej RPO WŁ 2007-2013 w województwie wg beneficjentów

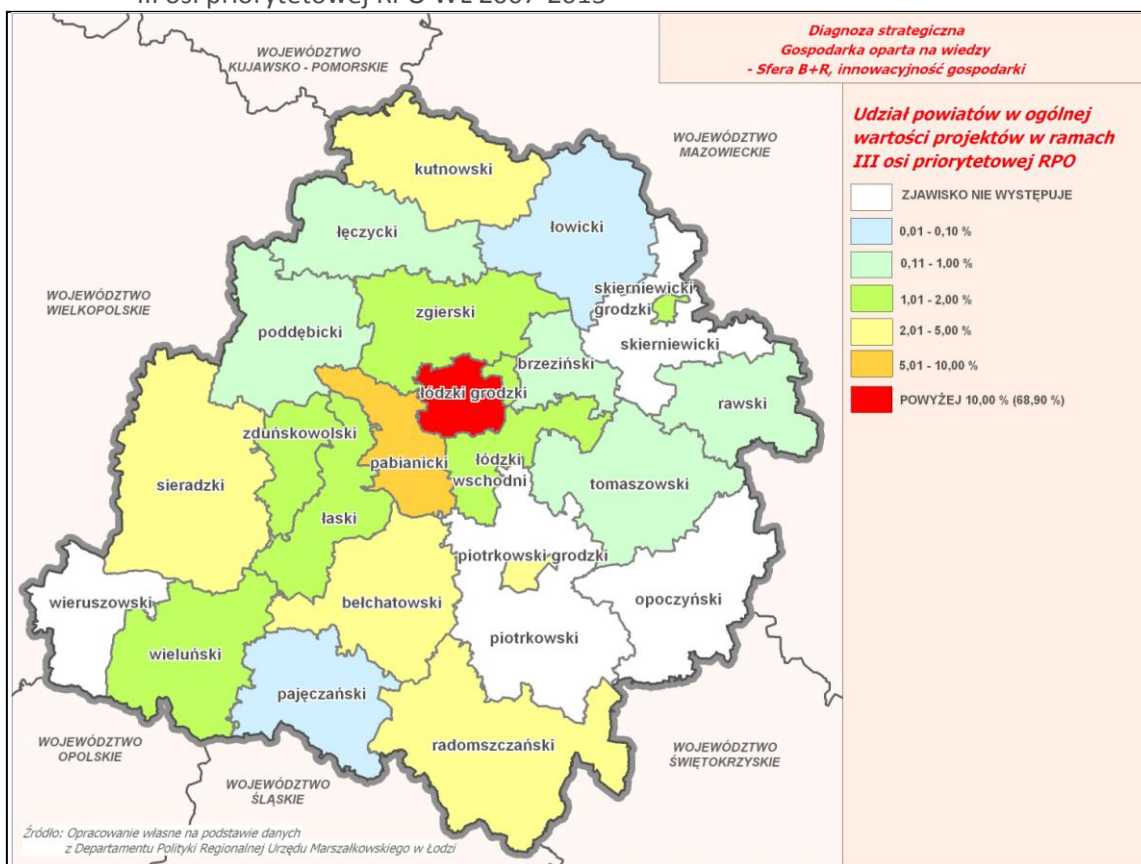
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – zestawienia liczby umów i decyzji dla RPO WŁ 2007 - 2013, stan na 31.12.2009 r.

Tabela 88. Projekty wg liczby umów i decyzji realizowanych w ramach III osi priorytetowej RPO WŁ 2007 - 2013

powiat	liczba projektów	wartość projektów			udział beneficjentów w wartości projektu ogółem [%]		
		Ogółem [PLN]	Dofinansowanie [%]	Udział funduszy UE [%]	przedsiębiorca lub przedsiębiorstwo	jednostka naukowa	jednostka samorządu terytorialnego
bełchatowski	6	16 650 491	53,4	45,4	100,0	0,0	0,0
brzeziński	2	1 387 140	51,5	43,8	100,0	0,0	0,0
kutnowski	5	12 681 427	47,6	40,5	100,0	0,0	0,0
łaski	1	7 768 823	47,8	40,7	100,0	0,0	0,0
łęczycycki	1	2 572 980	57,4	48,8	100,0	0,0	0,0
łowicki	1	67 737	41,3	35,1	100,0	0,0	0,0
łódzki grodzki	42	369 232 835	36,6	34,8	21,4	1,5	77,1
łódzki wschodni	8	10 389 067	49,2	41,8	100,0	0,0	0,0
opoczyński	0	0					
pabianicki	11	29 276 418	54,8	46,6	100,0	0,0	0,0
pajęczański	1	139 802	41,4	35,1	100,0	0,0	0,0
piotrkowski	0	0					
piotrkowski grodzki	4	11 424 253	53,5	45,5	100,0	0,0	0,0
poddębicki	1	671 000	57,4	48,8	100,0	0,0	0,0
radomszczański	6	16 067 550	47,5	40,4	100,0	0,0	0,0
rawski	2	2 320 940	56,5	48,0	100,0	0,0	0,0
sieradzki	5	19 138 326	52,3	44,4	100,0	0,0	0,0
skierniewicki	0	0					
skierniewicki grodzki	2	7 498 755	49,8	42,3	100,0	0,0	0,0
tomaszowski	3	3 712 939	57,0	48,5	100,0	0,0	0,0
wieluński	2	9 002 447	61,8	57,6	54,9	0,0	45,1
wieruszowski	0	0					
zduńskowolski	1	7 593 400	68,7	58,4	100,0	0,0	0,0
zgierski	7	8 322 839	52,0	44,2	100,0	0,0	0,0
RAZEM	111	535 919 168	41,8	38,1	45,1	1,0	53,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – zestawienia liczby umów i decyzji dla RPO WŁ 2007 - 2013, stan na 31.12.2009

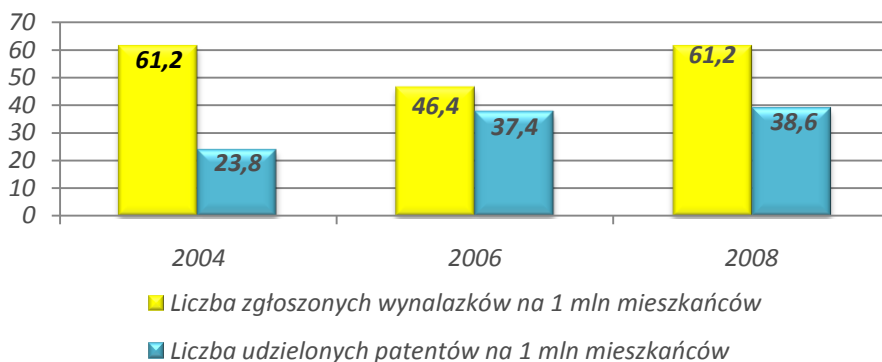
Mapa 156. Udział powiatów w ogólnej wartości projektów realizowanych w ramach III osi priorytetowej RPO WŁ 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi – zestawienia liczby umów i decyzji dla RPO WŁ 2007 - 2013, stan na 31.12.2009 r.

W tworzeniu gospodarki innowacyjnej bardzo istotna jest kreatywność gospodarcza, której miarą może być liczba wynalazków i patentów monitorowana przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej. Biorąc pod uwagę liczbę zgłoszonych wynalazków na 1 milion mieszkańców województwo łódzkie charakteryzuje wzrost w stosunku do roku 2006, w którym odnotowano spadek. W przypadku liczby patentów następuje stopniowy wzrost o ok. 62% (wykres 188).

Wykres 188. Liczba zgłoszonych wynalazków i udzielonych patentów w województwie w latach 2004-2008

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej

• **Kontekst krajowy**

Jednym z podstawowych wskaźników oceny postępów gospodarki opartej na wiedzy (GOW) jest udział nakładów na sferę badawczo-rozwojową w produkcie krajowym brutto (tzw. wskaźnik GERD – *Gross Domestic Expenditures on Research and Development*). Zgodnie ze Strategią Lizbońską do 2010 roku 3% unijnego budżetu miało być przeznaczone na badania i rozwój (B+R). Unia Europejska jako całość nie osiągnie tego zakładanego celu w 2010 roku, natomiast niektóre kraje unijne przekroczyły już pułap 3% PKB na B+R (m.in. Szwecja, Finlandia). W 2007 roku na sferę badawczo-rozwojową Polska przeznaczyła jedynie 0,57% PKB, a województwo łódzkie nieco mniej bo 0,51% PKB. Zbliżony poziom wydatków na sferę B+R utrzymuje się w Polsce i regionie od 2004 roku (mapa 157).

Najwięcej na sferę badawczo-rozwojową wydaje województwo mazowieckie (1,07% regionalnego PKB), a następnie województwo małopolskie (0,98% PKB). Wszystkie pozostałe województwa wydają na B+R mniej niż wynosi średnia krajowa.

Najmniej na sferę badawczo-rozwojową przeznaczają się w województwie lubuskim (0,09% PKB) oraz świętokrzyskim (0,12% PKB).

Mapa 157. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w % w 2007 roku

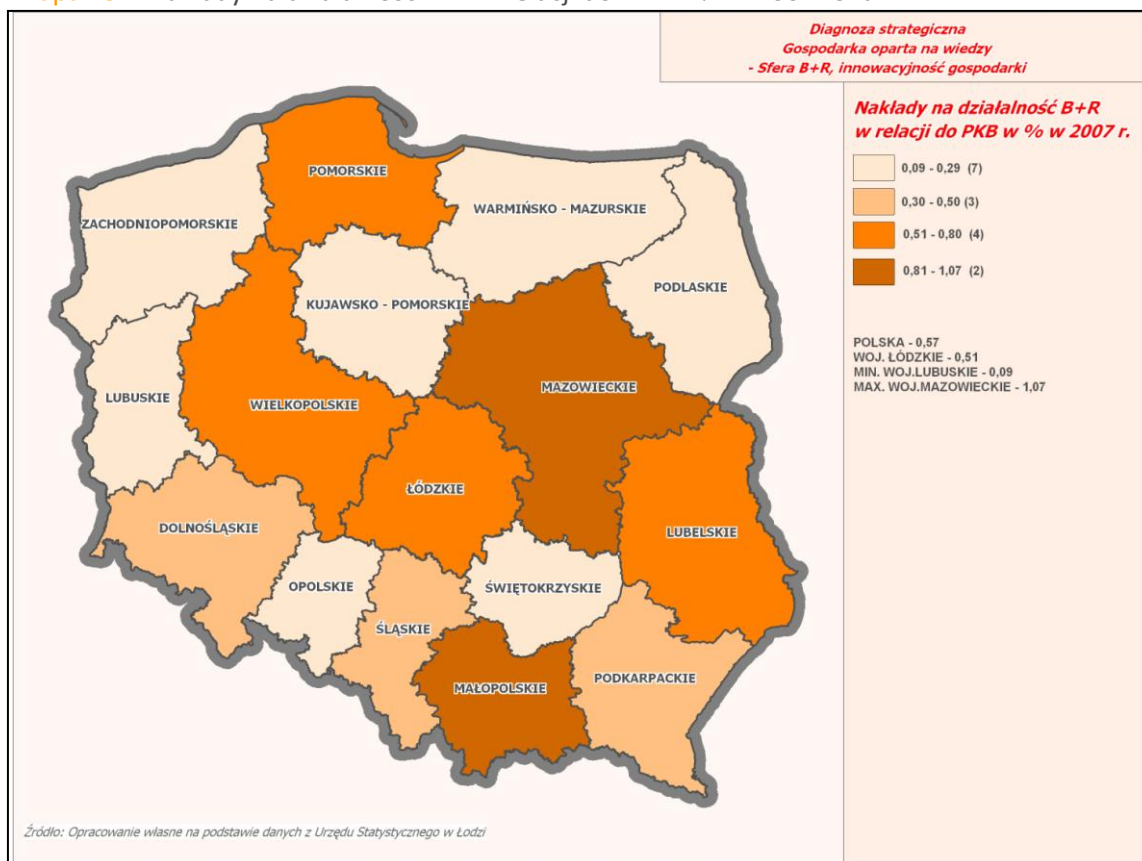

Tabela 89. Zatrudnieni w sferze badawczo-rozwojowej na 1 000 osób aktywnych zawodowo

Jednostka terytorialna	2004r.	2006r.	2008r.
POLSKA	4,6	4,3	4,3
DOLNOŚLĄSKIE	4,5	3,8	4,7
KUJAWSKO-POMORSKIE	2,8	3,4	3,6
LUBELSKIE	3,1	3,3	3,1
LUBUSKIE	1,9	1,6	1,8
ŁÓDZKIE	3,3	3,4	2,9
MAŁOPOLSKIE	7,6	5,4	5,3
MAZOWIECKIE	11,2	9,8	9,2
OPOLSKIE	2,6	2,4	2,1
PODKARPACKIE	1,6	1,7	1,6
PODLASKIE	2,1	2,8	2,8
POMORSKIE	5,0	5,4	4,2
ŚLĄSKIE	3,6	3,5	3,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1,1	1,2	1,3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2,1	2,0	2,1
WIELKOPOLSKIE	3,6	3,5	4,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	2,8	3,4	3,1

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Województwo mazowieckie zdecydowanie dominuje pod względem aktywności w sferze badawczo-rozwojowej. W województwie tym działało w 2008 roku 335 jednostek naukowo-badawczych i badawczo-rozwojowych, czyli prawie 30% takich jednostek funkcjonujących w Polsce (Polska – 1 157). W sferze B+R województwa mazowieckiego pracowało 33 416 osób, czyli 28% wszystkich pracujących w tym sektorze w Polsce (Polska – 119 682; łódzkie – 7 210). W województwie lubuskim w sferze tej zatrudnione były zaledwie 1 062 osoby (tabela 89).

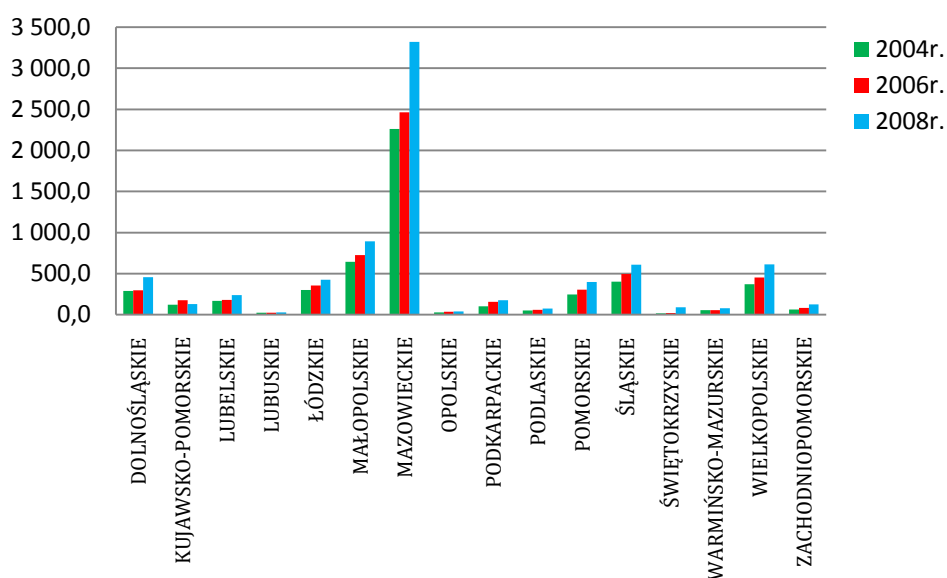
Liczba pracujących w sektorze badawczo - rozwojowym w przeliczeniu na liczbę ludności aktywnych zawodowo pokazuje względne nasycenie regionalnych rynków pracy pracownikami sfery B+R. W przeliczeniu na 1 000 ludności aktywnych zawodowo, liczba zatrudnionych w sferze B+R w latach 2004 – 2008 spadała zarówno przeciętnie w Polsce, jak i w większości województw. Znaczący wzrost tego wskaźnika odnotowało w analizowanym okresie województwo wielkopolskie (z 3,6 do 4,7). W Polsce wskaźnik ten spadł o 0,3 (z 4,6 do 4,3) a województwie łódzkim o 0,4 (z 3,3 do 2,9). Najwyższy wskaźnik pracujących w sferze badawczo-rozwojowej na 1 000 ludności aktywnej zawodowo miało w 2008 roku województwo mazowieckie (9,2) a najniższe województwo świętokrzyskie (1,3).

Województwo mazowieckie jeszcze bardziej dominuje w kraju pod względem nakładów na sferę badawczo-rozwojową. W Mazowieckiem na działalność badawczo-rozwojową w 2008 roku przeznaczono 3 322 mln zł, czyli aż 43% wszystkich środków przeznaczonych na ten cel w Polsce (Polska 7 706 mln zł). W kolejnym województwie małopolskim na sferę B+R przeznaczono 11,6% wszystkich nakładów krajowych (895,3 zł). Oznacza to, że tylko w tych dwóch województwach na działalność sfery B+R przeznaczono ok. 55 % wszystkich środków dostępnych na tę działalność w Polsce. W pozostałych

14 województwach rozdzielono 45% pozostałych środków na B+R. Pokazuje to ogromne dysproporcje między województwami i wskazuje, że w tych dwóch regionach, a szczególnie Warszawie i Krakowie, kumuluje się potencjał akademicki i naukowo-badawczy Polski. Województwo łódzkie pod względem nakładów na B+R zajmowało 6 miejsce w kraju (424,7 mln zł). Ostatnie miejsce przypadło województwu lubuskiemu (28,2 mln zł, czyli 0,4 % krajowych środków na B+R). W latach 2004 – 2008 nakłady na badania i rozwój również najbardziej wzrosły w województwie mazowieckim (o 47%). W innych regionach nakłady na B+R także rosły, ale w znacznie mniejszym stopniu, natomiast w województwie kujawsko-pomorskim spadły nawet w porównaniu z 2006 rokiem. W województwie łódzkim w analizowanym okresie nakłady na B+R wzrosły o 42% (wykres 189).

W 2008 roku środki na sferę badawczo-rozwojową w Polsce pochodziły przede wszystkim z budżetu państwa (56,1%), a następnie od podmiotów gospodarczych (26,6%), placówek naukowych PAN oraz jednostek badawczo-rozwojowych (6,1%) i źródeł zagranicznych (5,4%). W naszym kraju struktura finansowania sfery B+R jest inna niż w wysoko rozwiniętych krajach Unii Europejskiej, gdzie działalność badawczo-rozwojowa finansowana jest w większości przez sektor biznesu, a w znacznie mniejszym stopniu przez budżety państw. Większość środków, które wydaje budżet państwa w naszym kraju na sferę B+R, to dotacje podmiotowe dla jednostek naukowo-badawczych, a znacznie mniej środków z tego źródła płynie na projekty badawcze, a szczególnie projekty celowe, które są najbardziej proinnowacyjne. Projekty celowe są to takie projekty, przy których firma współpracuje z jednostką naukową wspólnie tworząc nowe rozwiązanie technologiczne lub nowy produkt. Zgodnie z założeniami Strategii Lizbońskiej głównym źródłem finansowania sfery B+R w państwach unijnych powinien być sektor biznesu. Jedynie w województwie lubuskim podmioty gospodarcze w większym stopniu niż budżet państwa finansują sferę B+R, a w województwie pomorskim finansowanie z obu źródeł jest zbliżone.

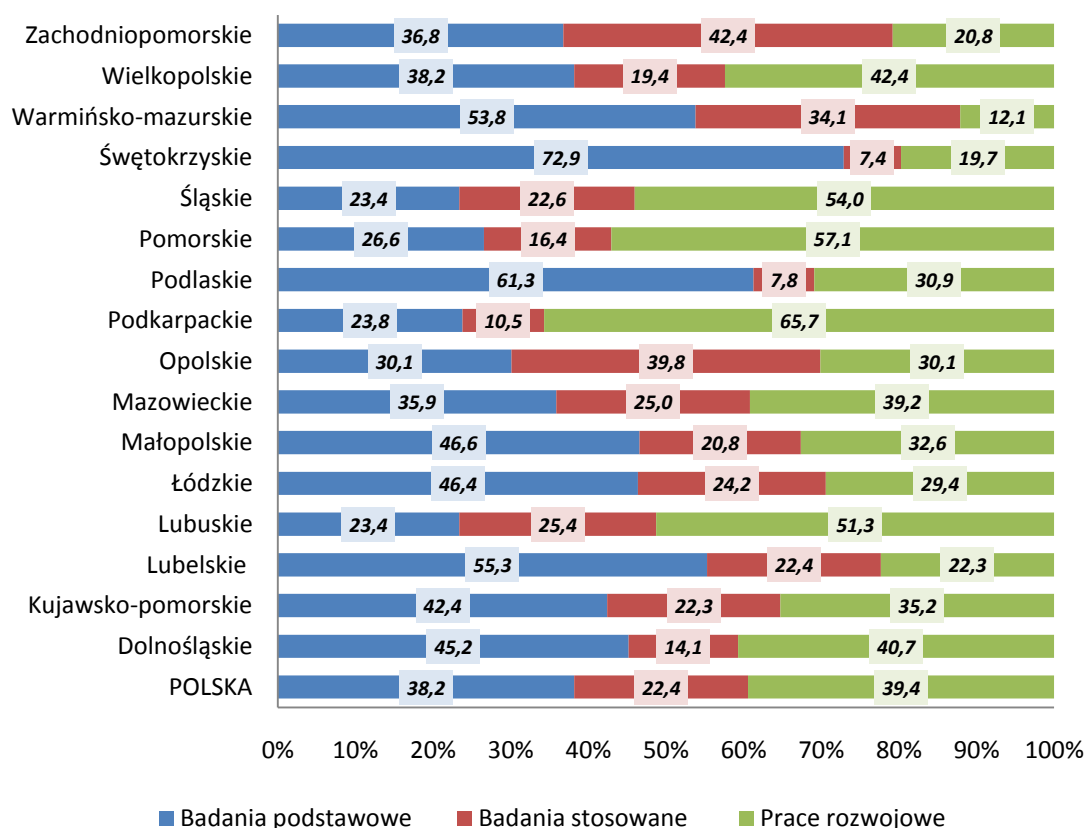
Wykres 189. Nakłady na działalność B+R w mln zł w latach 2004 – 2008

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

Struktura nakładów na działalność badawczo-rozwojową według rodzaju badań wskazuje, że w skali kraju najczęściej środków przeznaczono w 2008 roku na prace rozwojowe (39,4%), a następnie na badania podstawowe (38,2%), a najmniej na badania stosowane (22,4%). Inaczej przedstawia się struktura nakładów na B+R w województwie łódzkim, gdzie najczęściej środków przeznaczono na badania podstawowe (46,4%), następnie na prace rozwojowe (29,4%) oraz badania stosowane (24,2%). W regionie łódzkim w strukturze nakładów na B+R zbyt mały jest udział środków przeznaczonych na prace rozwojowe, które mają bezpośrednie zastosowanie w gospodarce, a zbyt duży udział środków na badania podstawowe, które służą pogłębieniu wiedzy teoretycznej. Podobnie wysoki jak w łódzkim odsetek środków na badania podstawowe przeznacza się w województwie małopolskim. Relatywnie najczęściej środków kierowane jest na prace rozwojowe w województwach: podkarpackim (65,7%), pomorskim (57,1%) oraz śląskim (54,0%) (wykres 190). Można więc skonstatować, że sfera badawczo-rozwojowa w tych właśnie województwach w największym stopniu przyczynia się do podniesienia poziomu innowacyjności regionalnych gospodarek. Świadczy o tym chociażby klaster „Dolina Lotnicza” w województwie podkarpackim, w którym potencjał naukowo-badawczy uczelni i placówek badawczo-rozwojowych wykorzystywany jest do rozwoju nowoczesnego przemysłu lotniczego w tym regionie Polski.

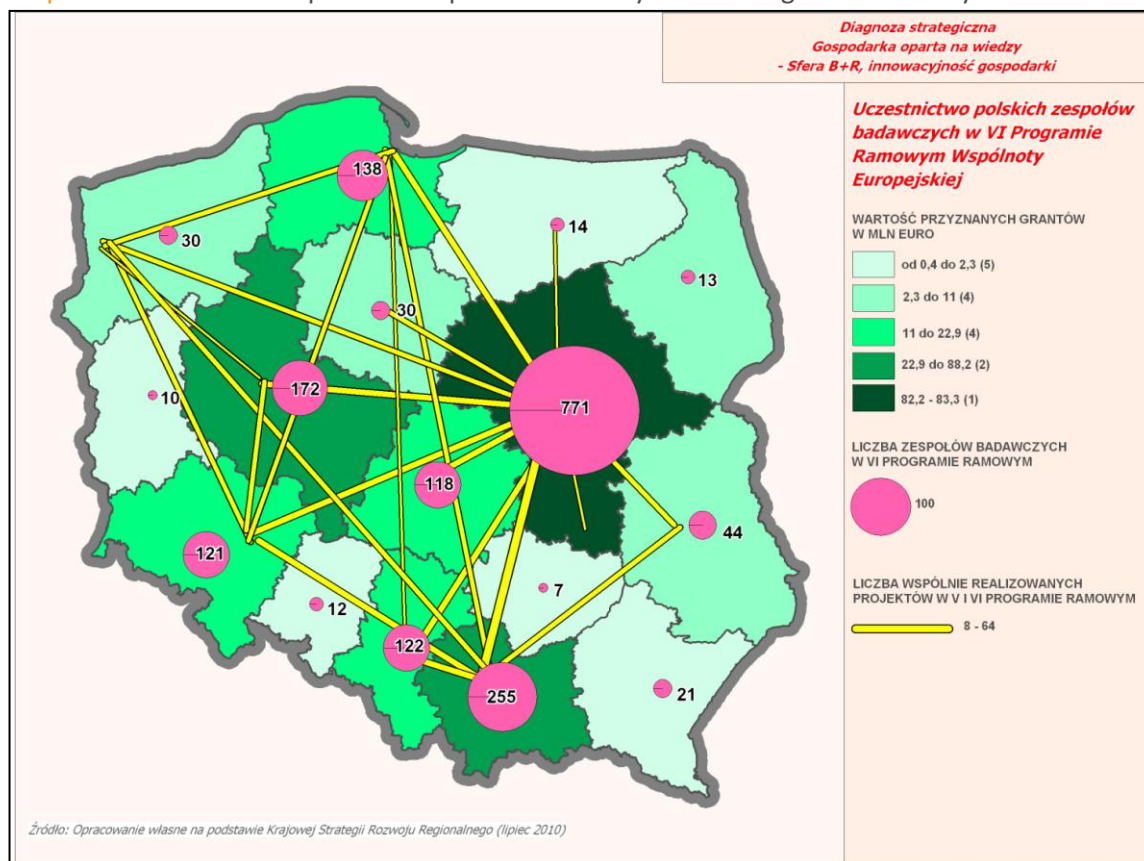
Wykres 190. Struktura nakładów na działalność B+R według rodzaju badań w 2008 roku w % (województwo = 100)

Źródło: "Nauka i technika w Polsce w 2008 roku", GUS 2010

Słabość polskiej nauki i całej sfery badawczo-rozwojowej obnażyło niskie uczestnictwo polskich zespołów badawczych w VI Programie Ramowym Unii Europejskiej, który był głównym narzędziem finansowania badań naukowych w Europie w latach 2003 – 2006, a z którego polscy naukowcy odzyskali w postaci grantów jedynie połowę wkładu Polski do tego programu. Program ten zarządzany na szczeblu Komisji Europejskiej, a realizowany w trybie konkursowym wymagał partnerstwa co najmniej kilku partnerów krajowych i zagranicznych. Pod względem wartości pozyskanych grantów oraz liczby zespołów badawczych zdecydowanie przewodziło województwo mazowieckie. W VI Programie Ramowym uczestniczyło 771 zespołów badawczych z tego województwa, a kolejnego województwa małopolskiego 3 krotnie mniej (255). W województwie łódzkim działało 118 zespołów badawczych, co dało regionowi 7 miejsce w kraju. W województwie świętokrzyskim funkcjonowało jedynie 7 takich zespołów. Zespoły badawcze z Łodzi rzadko realizowały projekty badawcze wspólnie z zespołami z innych ośrodków akademickich w Polsce; kontakty takie ograniczały się jedynie do Warszawy. Inne ośrodki akademickie, takie jak: Warszawa, Kraków, Wrocław, Gdańsk, czy Szczecin realizowały znacznie więcej wspólnych projektów badawczych z innymi krajowymi ośrodkami akademickimi i naukowymi (mapa 158).

Mapa 158. Uczestnictwo polskich zespołów badawczych w VI Programie Ramowym UE

VII Program Ramowy UE w zakresie badań i rozwoju technologicznego realizowany w latach 2007 -2013 służy wpieraniu ponadnarodowej współpracy naukowo-badawczej i koncentruje się na 10 wybranych obszarach tematycznych, a mianowicie: zdrowie, żywność, rolnictwo, rybołówstwo i biotechnologia, technologie informacyjne i komunikacyjne, nanonauki, nanotechnologie, materiały i nowe technologie produkcyjne, energia, środowisko (łącznie ze zmianami klimatycznymi), transport (łącznie z aeronautyką), nauki społeczno-ekonomiczne i humanistyczne, przestrzeń kosmiczna i bezpieczeństwo. Dodatkowo uzupełniony jest o program szczegółowy obejmujący badania nuklearne (Euroatom).

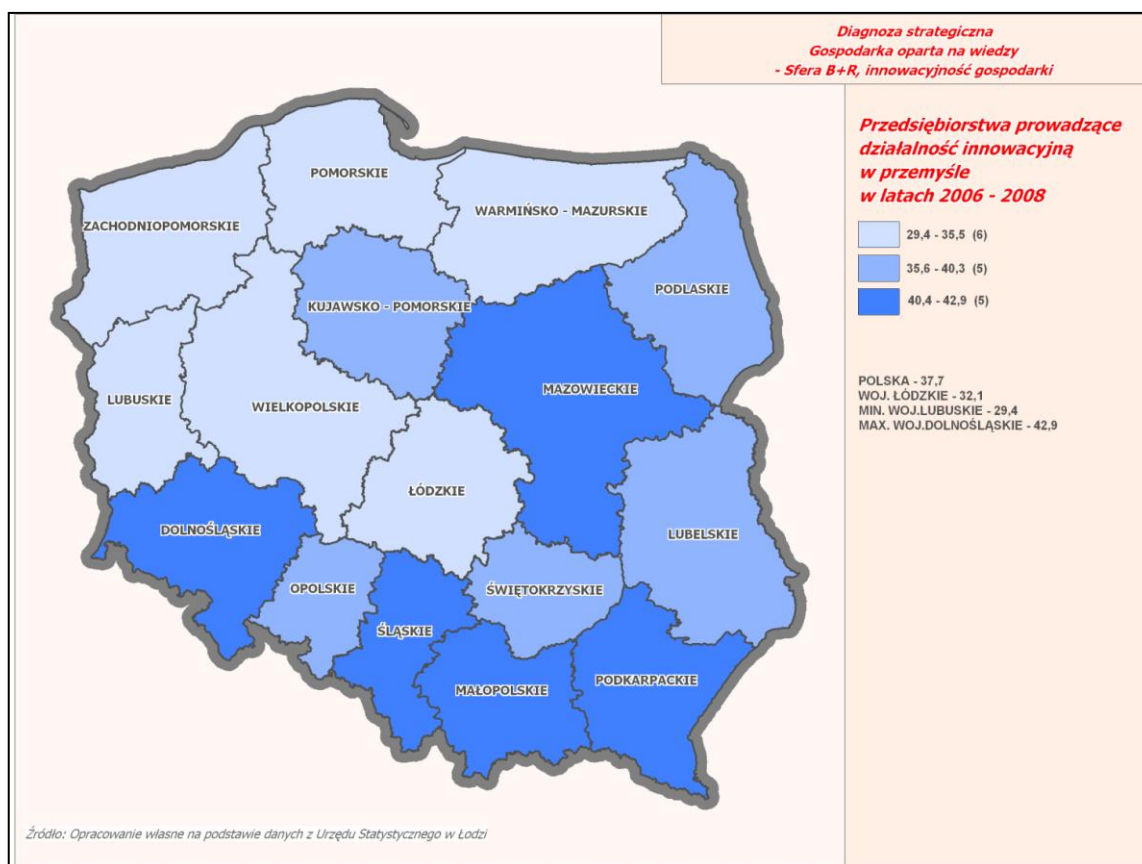
Wszystkie projekty badawczo-rozwojowe sfery B+R, których celem ma być wzrost innowacyjności gospodarki, powinno się tworzyć z myślą o przedsiębiorcach, którzy będą je realizować oraz o użytkownikach, którzy będą z nich korzystać. Głównym nośnikiem innowacji w naszym kraju są inwestujące w Polsce zagraniczne koncerny, a nie rodzimy sektor naukowo-badawczy.

O mierze innowacyjności gospodarek poszczególnych województw może świadczyć odsetek przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, które wprowadzają innowacje. W 2006 roku pod względem innowacyjności w sektorze usług prowadziły przedsiębiorstwa z województwa pomorskiego, z których aż 45% wprowadzało innowacje, następnie z województwa mazowieckiego (40,8%).

Województwo łódzkie zajmowało pod tym względem dopiero 14 miejsce w kraju (25,3%) a ostatnie miejsce przypadło województwu kujawsko-pomorskiemu (19,9%). W latach 2006 - 2008 tylko 37,7% przedsiębiorstw przemysłowych Polski o zatrudnieniu powyżej 50 osób wprowadziło innowacje produktowe i procesowe. Województwo łódzkie zajęło w tej klasyfikacji przedostatnie 15 miejsce (32,1 % innowacyjnych firm), wyprzedzając jedynie województwo lubuskie (29,4%).

Najwięcej innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych znajdowało się w województwach: dolnośląskim (42,9%), podkarpackim (42%) oraz małopolskim (41,6%) i śląskim (41,5%). W województwie mazowieckim jest stosunkowo mniej firm innowacyjnych, niż w wymienionych wcześniej, i region ten zajął w 2008 roku 5 miejsce (40,4%). Należy zwrócić uwagę na wysoką w tym rankingu pozycję takich województw jak dolnośląskie i podkarpackie, gdzie stosunkowo dużo jest przedsiębiorstw przemysłowych z sektora wysokiej techniki, takich jak przemysł lotniczy czy elektroniczny. Z uwagi na fakt, że w województwie łódzkim wysoki jest nadal udział przedsiębiorstw niskiej i średnio-niskiej techniki, innowacyjność przedsiębiorstw przemysłowych w regionie jest niewielka. Mianem wysokiej techniki (high - tech) określa się te branże przemysłowe, które w porównaniu z pozostałymi branżami, cechują się wyższym udziałem wydatków na badania i rozwój (B+R) w wartości finalnej.

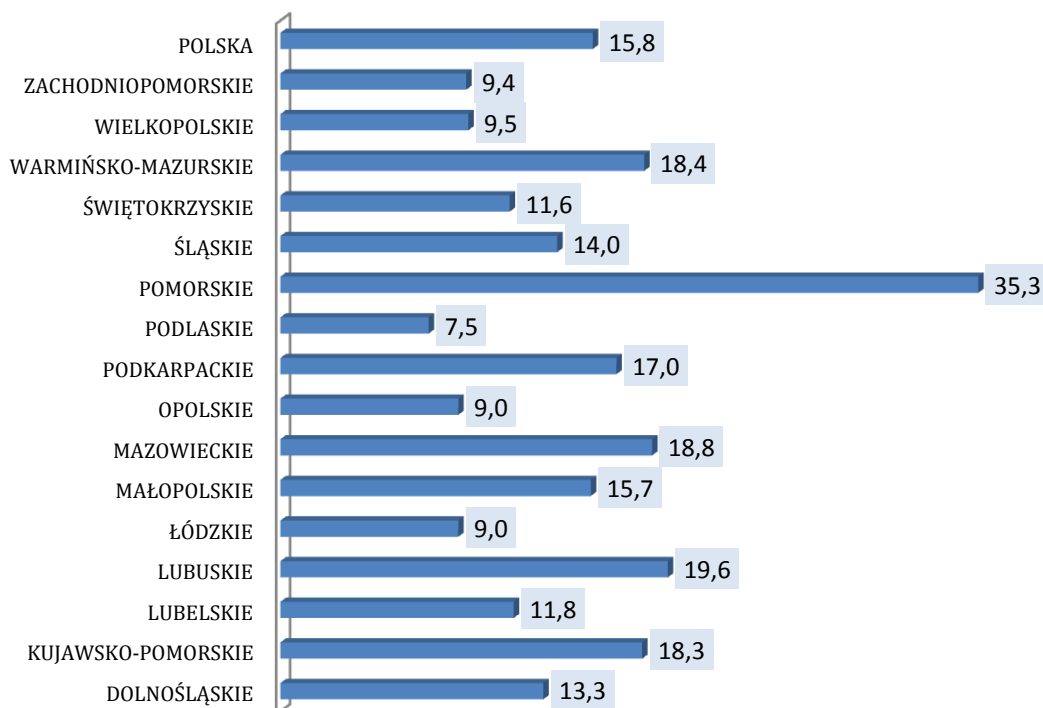
Mapa 159. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność innowacyjną w przemyśle w latach 2006 - 2008

Najwyższy w kraju odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną mają województwa położone w południowej części kraju. Nakłady przypadające na 1 przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną w województwie łódzkim należały do najniższych w Polsce. Wyniosły one w 2006 roku 2 029 tys. zł, czyli ponad dwukrotnie mniej niż średnio w Polsce (Polska 4 889 tys. zł). Najwyższe nakłady poniosły przeciętnie przedsiębiorstwa innowacyjne z województwa mazowieckiego (7 553 tys. zł) oraz śląskiego (6 944 tys. zł) (mapa 159).

Kolejną miarą oceny poziomu innowacyjności gospodarki, a szczególnie przemysłu, jest udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w % produkcji sprzedanej wyrobów przemysłowych ogółem. Pod względem wprowadzania na rynek produktów przemysłowych nowych lub istotnie ulepszonych zdecydowanym liderem jest województwo pomorskie, w którym udział tych produktów w przychodach przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł aż 35,3%. W Polsce produkty takie stanowiły 15,8% przychodów ze sprzedaży ogółem. Województwo łódzkie wraz z województwem opolskim zajęło w tej kategorii przedostatnie miejsce w kraju (9%). Najniższy odsetek przychodów ze sprzedaży wyrobów przemysłowych nowych i ulepszonych w przychodach ogółem był w województwie podlaskim (7,5%) (wykres 191).

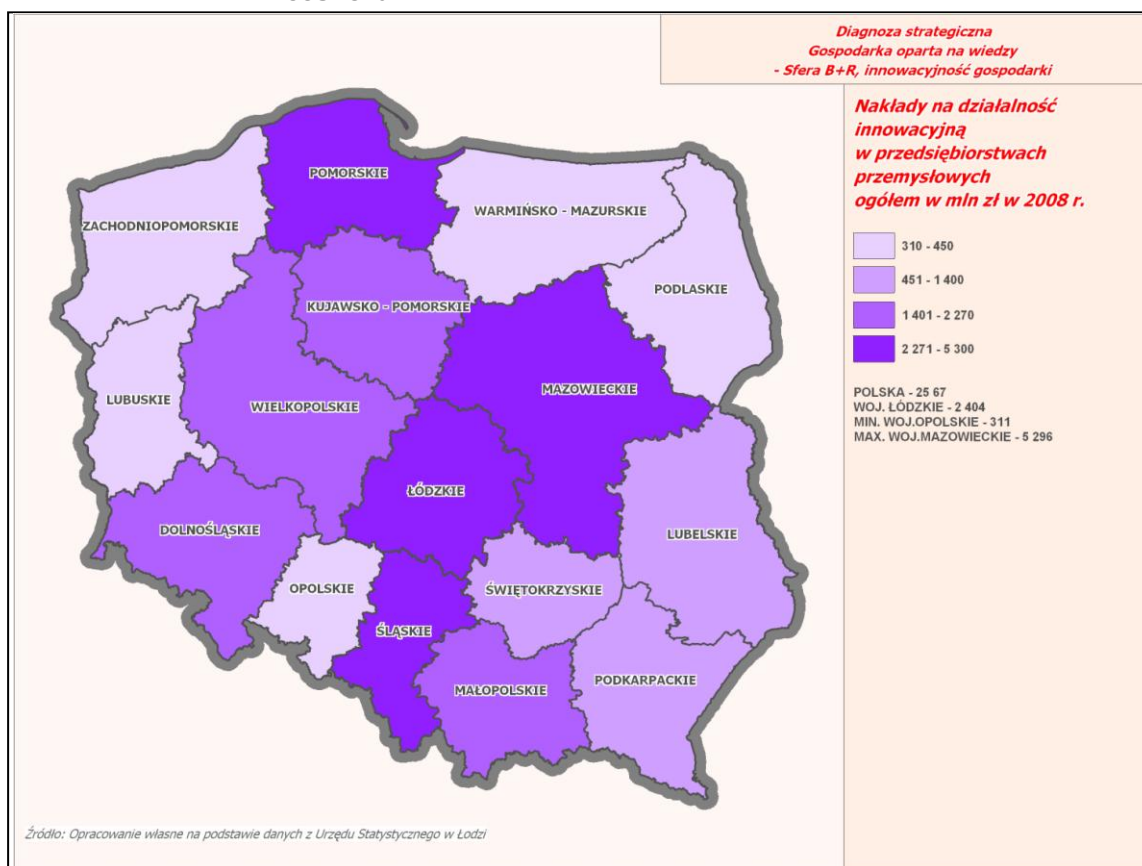
Wykres 191. Udział produkcji wyrobów nowych i istotnie ulepszonych(zmodernizowanych) w przychodach ze sprzedaży ogółem w % w 2008 roku

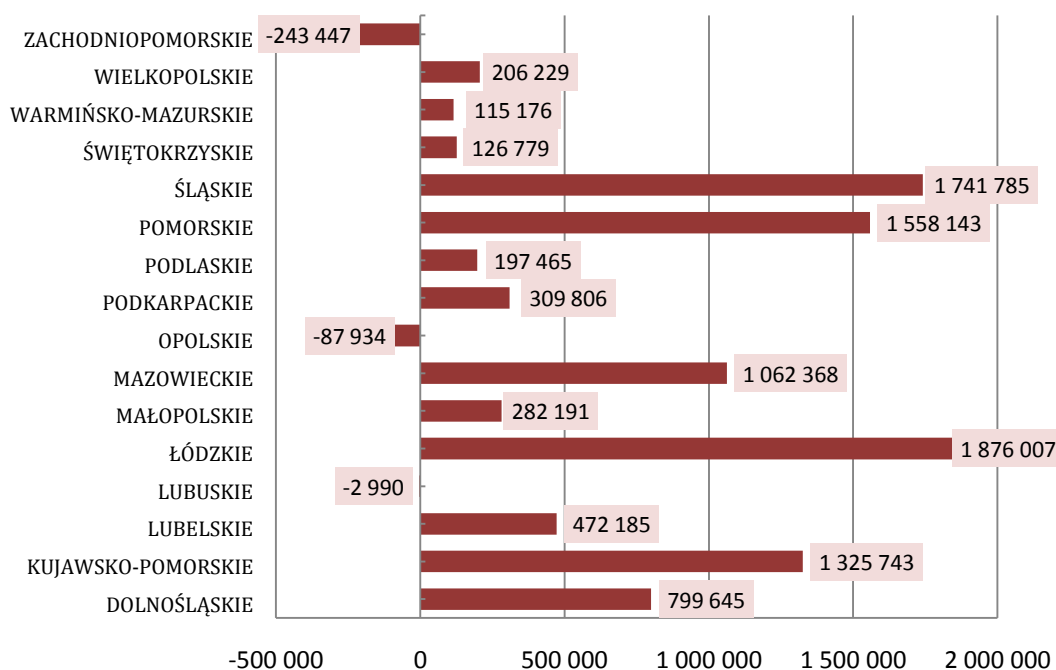
Źródło: Rocznik statystyczny województw 2009; GUS

Biorąc pod uwagę niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych województwa łódzkiego zaskakująca jest wysokość nakładów poniesionych na działalność innowacyjną w zakresie innowacji procesowych i produktowych w przemyśle regionu. Pod względem tych nakładów województwo łódzkie zajęło w 2008 roku wysokie 3 miejsce w kraju (2 348 mln zł). Uwzględniając jeszcze innowacje marketingowe i organizacyjne nakłady na innowacje w przemyśle wyniosły ogółem w województwie łódzkim 2 404 mln zł. Wyprzedziły je tylko województwo mazowieckie (5 138 mln zł) i województwo śląskie (4 222 mln zł). W województwie warmińsko-mazurskim nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych o zatrudnieniu powyżej 50 osób wyniosły tylko 243 mln zł (Polska 24 271 mln zł) (mapa 160).

Mapa 160. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych ogółem w mln zł w 2008 roku

Wykres 192. Zmiana wysokości nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle w tys. zł w latach 2004 - 2008

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi

W latach 2004 – 2008 w regionie łódzkim miał miejsce najwyższy w kraju skok nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych (o 1 876 007 tys. zł). Województwo łódzkie wyprzedziło nawet województwa śląskie i pomorskie. Przyczyną takiego wysokiego wzrostu w regionie łódzkim był skokowy wzrost nakładów na innowacje dużych przedsiębiorstw z sektora paliwo-energetycznego. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 roku najwyższe nakłady na innowacje poniosły przedsiębiorstwa przemysłowe województwa pomorskiego (1 024 zł), a następnie województwa mazowieckiego (1 018 zł). Województwo łódzkie zajęło 5 miejsce w kraju (łódzkie 943 zł; Polska 665 zł) (wykres 192).

Skłonność do współpracy w zakresie innowacji jest silnie skorelowana z wielkością przedsiębiorstwa – im większa firma tym większe dążenie do wprowadzania innowacji. Najbardziej innowacyjne są duże przedsiębiorstwa przemysłowe o zatrudnieniu powyżej 250 osób, a najmniej mikro o zatrudnieniu poniżej 10 osób. W 2008 roku w Polsce 40,5 % przedsiębiorstw dużych o zatrudnieniu powyżej 250 współpracowało w zakresie działalności innowacyjnej, wśród przedsiębiorstw średnich o zatrudnieniu 50 - 49 osób odsetek ten wyniósł 14,9 %, a wśród przedsiębiorstw małych (10 – 49 osób) zaledwie 3,8 %. (Tabela 90).

Tabela 90. Przedsiębiorstwa przemysłowe, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw ogółem według wielkości zatrudnienia w 2008 roku

Jednostka terytorialna	10 - 49	50 - 249	250 i więcej
	2008	2008	2008
	[%]	[%]	[%]
DOLNOŚLĄSKIE	3,3	18,9	47,2
KUJAWSKO-POMORSKIE	3,0	13,5	39,1
LUBELSKIE	3,8	14,6	32,0
LUBUSKIE	1,6	15,0	20,4
ŁÓDZKIE	2,4	12,2	42,3
MAŁOPOLSKIE	5,7	15,4	38,0
MAZOWIECKIE	6,0	17,0	39,4
OPOLSKIE	3,9	19,4	43,5
PODKARPACKIE	2,9	15,6	51,5
PODLASKIE	3,0	13,2	53,7
POMORSKIE	6,2	11,9	34,6
ŚLĄSKIE	4,6	17,6	46,9
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,8	11,5	32,7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2,7	14,2	22,3
WIELKOPOLSKIE	2,2	12,7	38,0
ZACHODNIOPOMORSKIE	2,5	13,3	34,5
POLSKA	3,8	14,9	40,5

Źródło: Bank Danych Regionalnych (GUS)

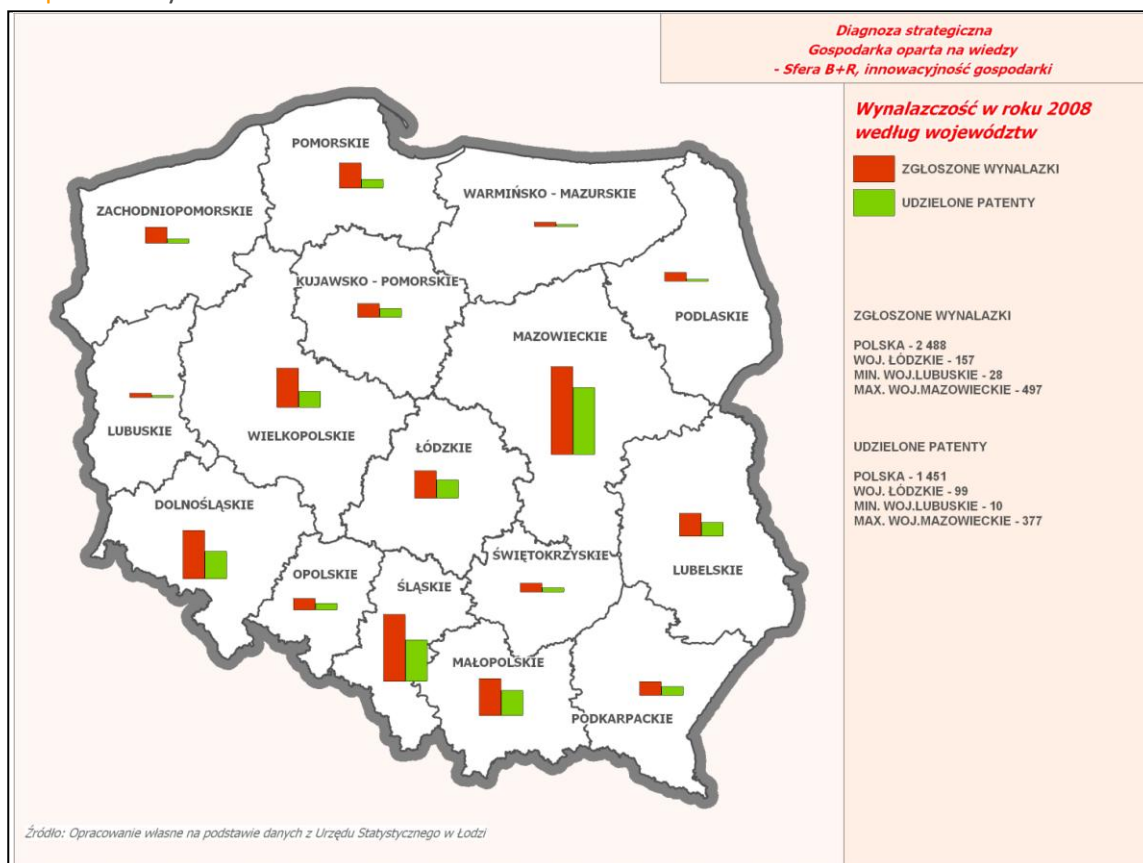
W województwie łódzkim przedsiębiorstwa małe i średnie jeszcze rzadziej podejmowały współpracę na rzecz wprowadzania innowacji niż przeciętnie w Polsce. W regionie takich przedsiębiorstw było jedynie 1,6% wśród podmiotów małych i 12,2% wśród podmiotów średnich. Natomiast podmioty duże, o zatrudnieniu powyżej 250 osób, częściej w łódzkim niż w Polsce podejmowały współpracę w zakresie innowacji (42,3%).

Najwyższy odsetek zainteresowanych wprowadzaniem innowacji wśród przedsiębiorstw małych był w województwie pomorskim (6,2%), wśród przedsiębiorstw średnich w opolskim (19,4%), a wśród przedsiębiorstw dużych w województwie podlaskim (53,7%). Ważnym elementem innowacyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza przemysłowych, jest wyposażenie technologiczne. Chodzi tutaj przede wszystkim o środki automatyzacji procesów produkcyjnych, które zastępują pracę człowieka. Stosuje się je w celu samoczynnego sterowania i regulowania urządzeń technicznych oraz kontroli przebiegu procesów technologicznych. Do środków automatyzacji procesów produkcyjnych zalicza się: automatyczne linie produkcyjne, centra obróbkowe, roboty i manipulatory przemysłowe, komputery przemysłowe. W 2008 roku w województwie łódzkim funkcjonowało 490 przedsiębiorstw, które posiadały środki automatyzacji produkcji. Było to 6% wszystkich tak wyposażonych przedsiębiorstw w Polsce (Polska 7 698). Najwięcej takich przedsiębiorstw było w województwie mazowieckim (1 062) oraz śląskim (934), zaś najmniej w województwach podlaskim (181) oraz świętokrzyskim (194). Przedsiębiorstwa województwa łódzkiego posiadały w 2008 roku: 989 automatycznych linii produkcyjnych, 474 centrów obróbkowych, 342 roboty i manipulatory przemysłowe oraz 2 148 komputerów przemysłowych. W latach 2004 – 2008 przyrost wszystkich rodzajów środków automatyzacji produkcji był w województwie łódzkim szybszy, niż przeciętnie w kraju.

Efektom sprawnie działającej gospodarki opartej na wiedzy jest liczba zgłoszonych wynalazków i wzorów użytkowych (przemysłowych). Twórcy wynalazków otrzymują patenty, a wzorów użytkowych – prawa ochronne. Wynalazek to każde nowe rozwiązanie, które spełnia następujące kryteria zdolności patentowej: jest rozwiązaniem natury technicznej, stanowi nowość obiektywną, czyli jest to nowość w skali świata, odznacza się określonym poziomem wynalazczości, nadaje się do zastosowania. Patent to prawo do wyłącznego korzystania z wynalazku przez określony czas. Zgłoszenie wynalazku w celu uzyskania patentu dokonuje się przez wniesienie do Urzędu Patentowego podania wraz z opisem wynalazku ujawniającym jego istotę, zastrzeżeniami patentowymi, skrótem opisu i rysunkami patentowymi. Po uzyskaniu patentu nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze państwa. Patent trwa 20 lat (w Polsce) od daty zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym RP. Polska jest krajem, w którym poziom wynalazczości w porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej jest dramatycznie niski. W Polsce udziela się 0,9 patentu na milion mieszkańców przy średniej unijnej 107,7¹¹⁴. W 2008 roku do Urzędu Patentowego RP zgłoszono ogółem 2 488 wynalazków oraz przyznano 1 451 patentów. Ich liczba była większa niż w roku 2004 i 2006. Z obszaru województwa łódzkiego zostało zgłoszonych 157 wynalazków, a Urząd Patentowy przyznał 99 patentów podmiotom z regionu łódzkiego. Stanowiło to odpowiednio 6,3% zgłoszonych w kraju wynalazków oraz 6,8% przyznanych patentów. Poza tym z regionu zgłoszono 41 wzorów użytkowych oraz przyznano 33 prawa ochronne. Najwięcej wynalazków zostało zgłoszonych z województw: mazowieckiego (497), śląskiego (383) oraz dolnośląskiego (280).

¹¹⁴ Miesięcznik „Nowy przemysł” z 13.10.2009r.

Mapa 161. Wynalczczość w Polsce w roku 2008

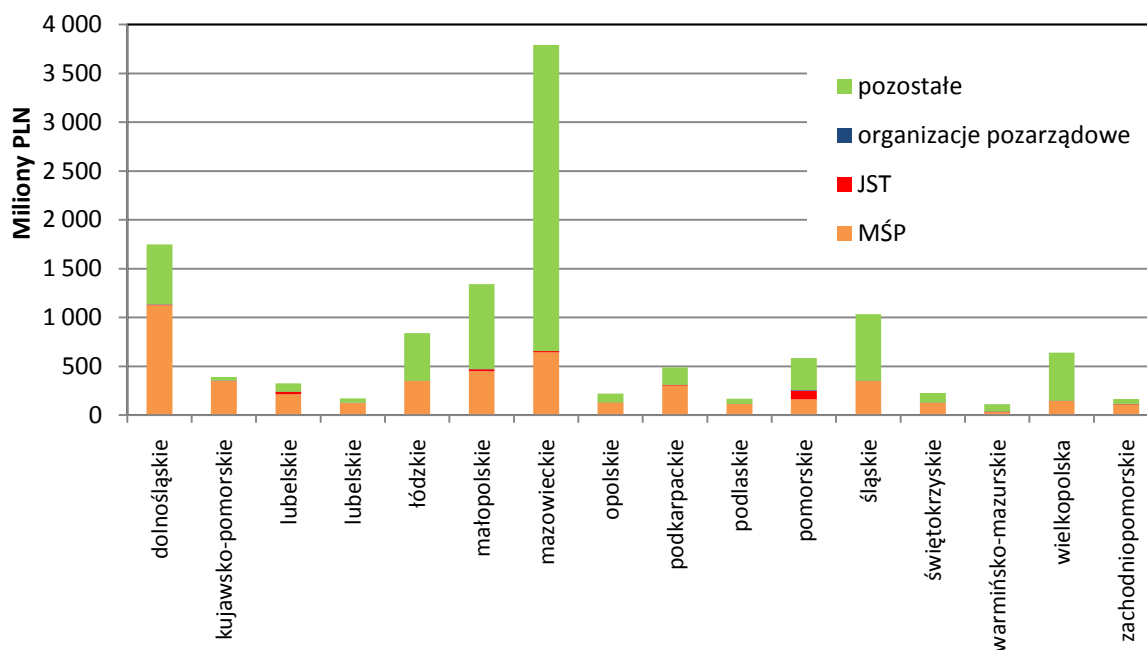
Te same województwa uzyskały również najwięcej patentów: mazowieckie (377), śląskie (240) oraz dolnośląskie (153). Województwo łódzkie zajęło 6 miejsce w kraju pod względem liczby zgłoszonych wynalazków oraz 5. miejsce pod względem ilości przyznanych patentów. W 2008 roku najmniej wynalazków wpłynęło z województwa lubuskiego (28). To województwo uzyskało również najmniej w kraju patentów (10) (mapa 161).

Ogromne środki na wsparcie innowacyjnych przedsięwzięć uzyskali przedsiębiorcy, a także inni potencjalni beneficjenci tacy m.in. jak : placówki naukowo-badawcze i uczelnie, organizacje pozarządowe, samorządy terytorialne dzięki *Programowi Operacyjnemu Innowacyjna Gospodarka*. Część środków z tego programu została też rozdysponowana w trybie pozakonkursowym na projekty, które znalazły się w indykatywnym wykazie projektów kluczowych. Pod względem wartości projektów finansowanych w ramach *Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka* województwo łódzkie znajduje się na piątym miejscu w skali kraju (wykres 193). Znaczna część projektów (39%) realizowana jest przez małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), zaś zaledwie 1% przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) i organizacje pozarządowe. Zdecydowanie najwięcej projektów, bo aż 60%, realizowane jest przez pozostałe jednostki.

W zakresie pozyskanych funduszy na pierwszym miejscu plasuje się województwo mazowieckie (3,8 mld zł), a na drugim miejscu dolnośląskie (1,7 mld zł) (wykres 193, mapa 162). Najmniej funduszy uzyskały natomiast województwa warmińsko-mazurskie (0,1 mld zł) oraz zachodniopomorskie (0,2 mld zł). Średnio każde województwo w Polsce

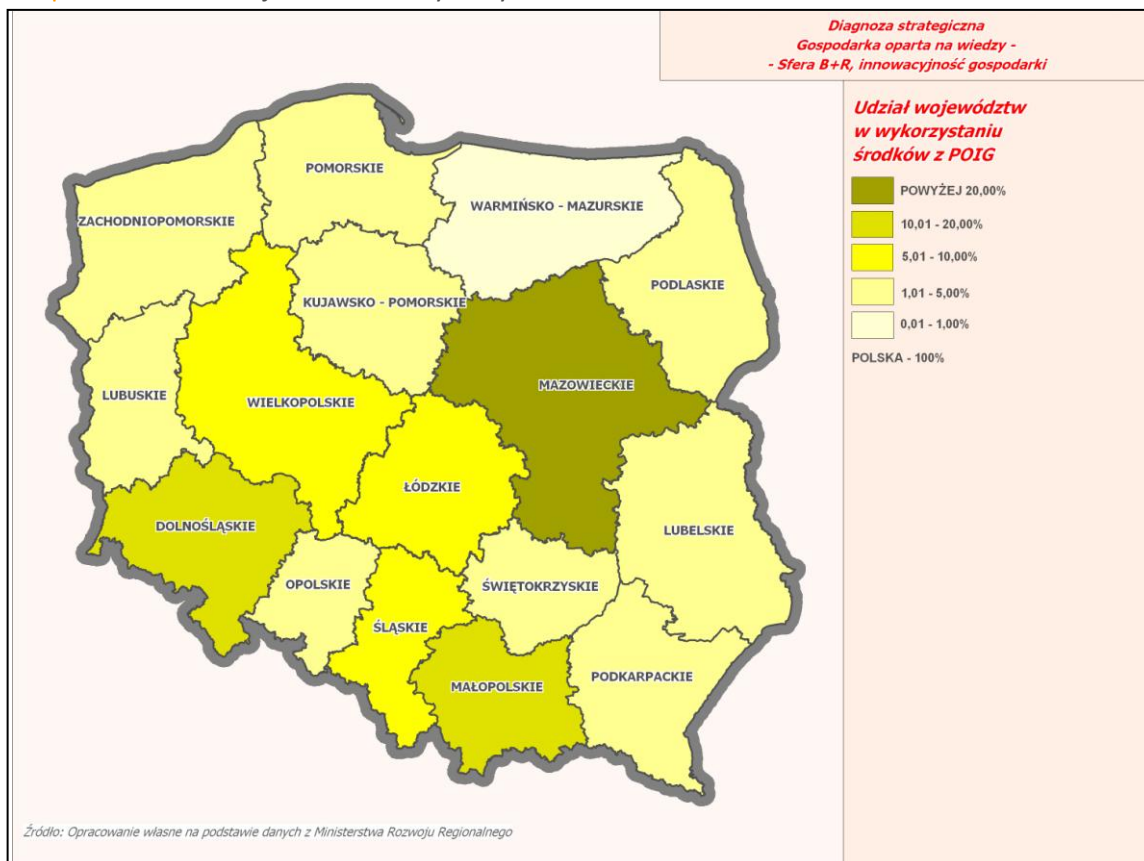
otrzymało 0,7 mld zł. Można zauważyć znaczne dysproporcje w stopniu pozyskania funduszy przez poszczególne województwa, gdyż na zaledwie 6 województw przypada 75% środków POIG. Zaś samo tylko województwo mazowieckie wykorzystuje ich aż 30%.

Wykres 193. Wartość projektów finansowanych w ramach POIG w województwach wg typów beneficjentów w latach 2007-2009

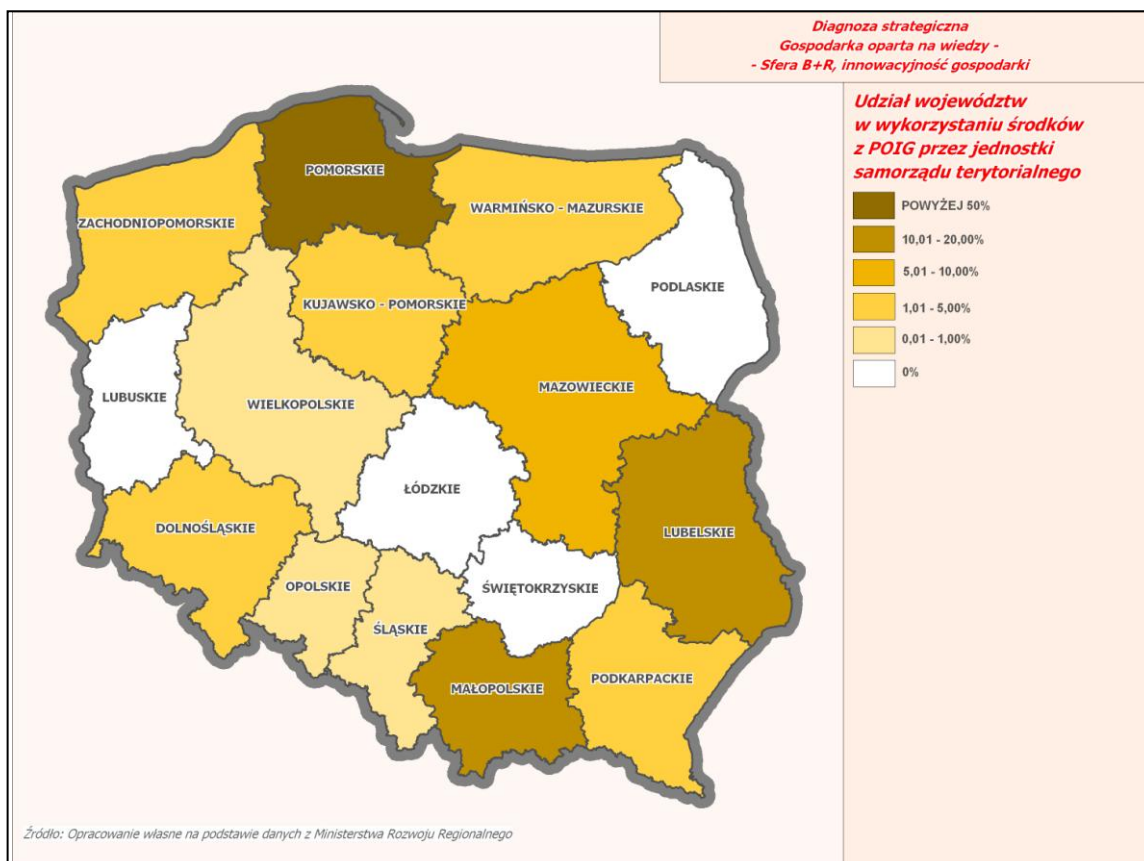

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Mapa 162. Udział województw w wykorzystaniu środków z POIG w latach 2007-2009

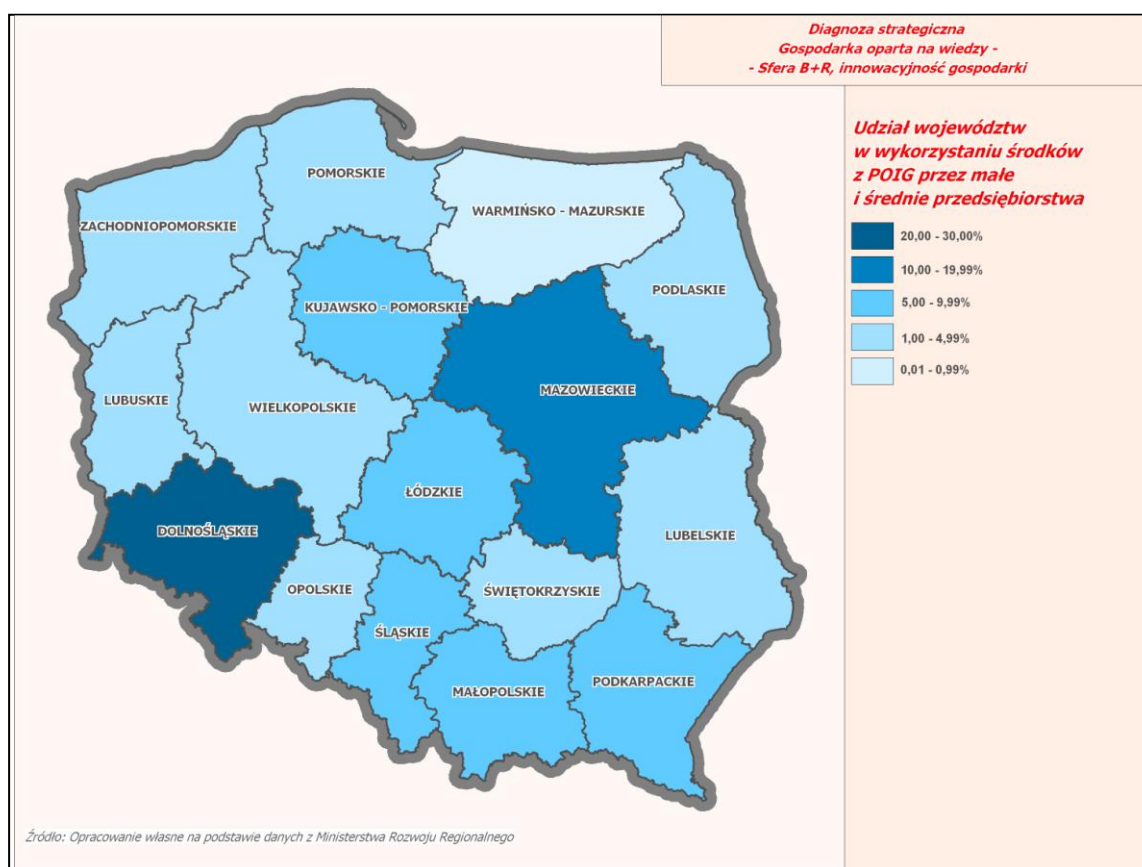
Mapa 163. Udział województw w wykorzystaniu środków z POIG przez jednostki samorządu terytorialnego w latach 2007-2009

Wykorzystanie środków POIG przez jednostki samorządu terytorialnego w poszczególnych województwach jest nierównomierne (mapa 163). Połowa z nich została pozyskana w województwie pomorskim, zaś po ponad 10% w lubelskim i małopolskim. Natomiast w 4 województwach (lubuskim, łódzkim, podlaskim i świętokrzyskim) jednostki samorządu terytorialnego nie uzyskały żadnego dofinansowania.

W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw rozkład pozyskania środków POIG jest dużo bardziej równomierny (mapa 164). Najwyższe wykorzystanie środków jest w województwach dolnośląskim (24%) i mazowieckim (14%), najmniejsze zaś w warmińsko-mazurskim (0,7%).

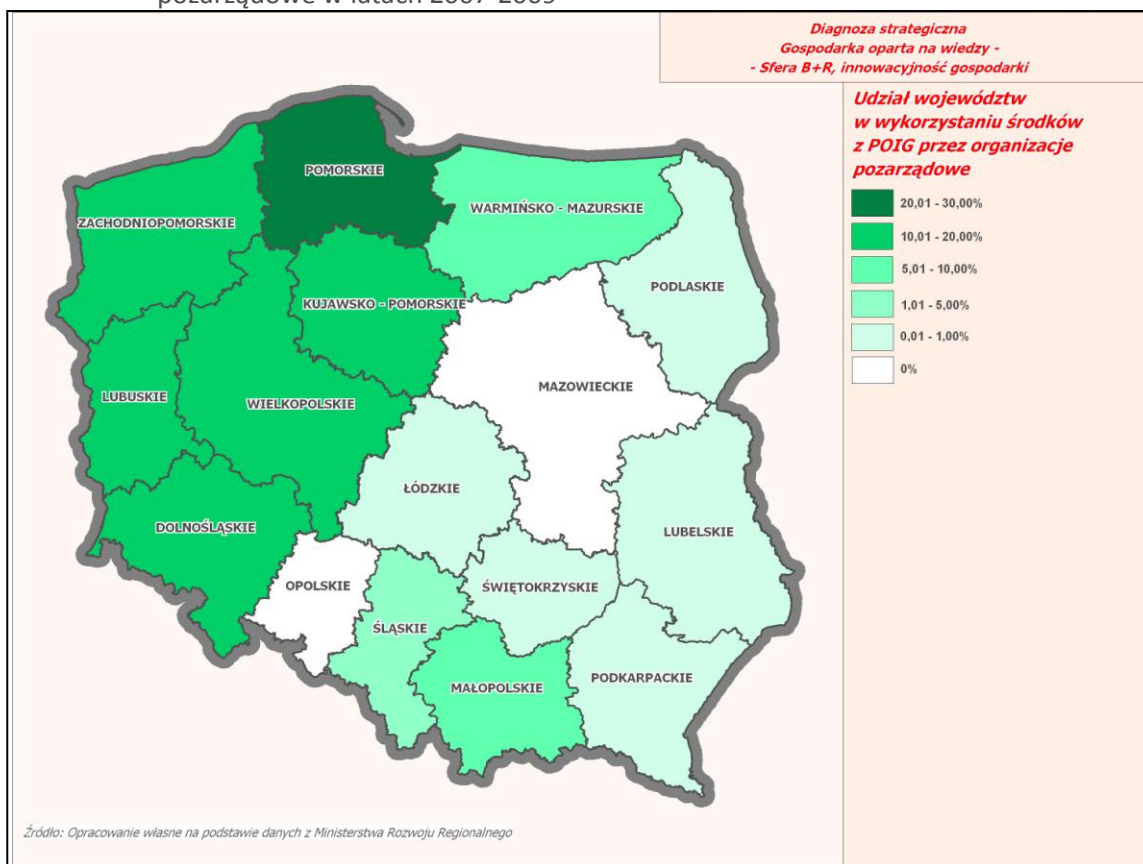
Mapa 164. Udział województw w wykorzystaniu środków z POIG przez małe i średnie przedsiębiorstwa w latach 2007-2009

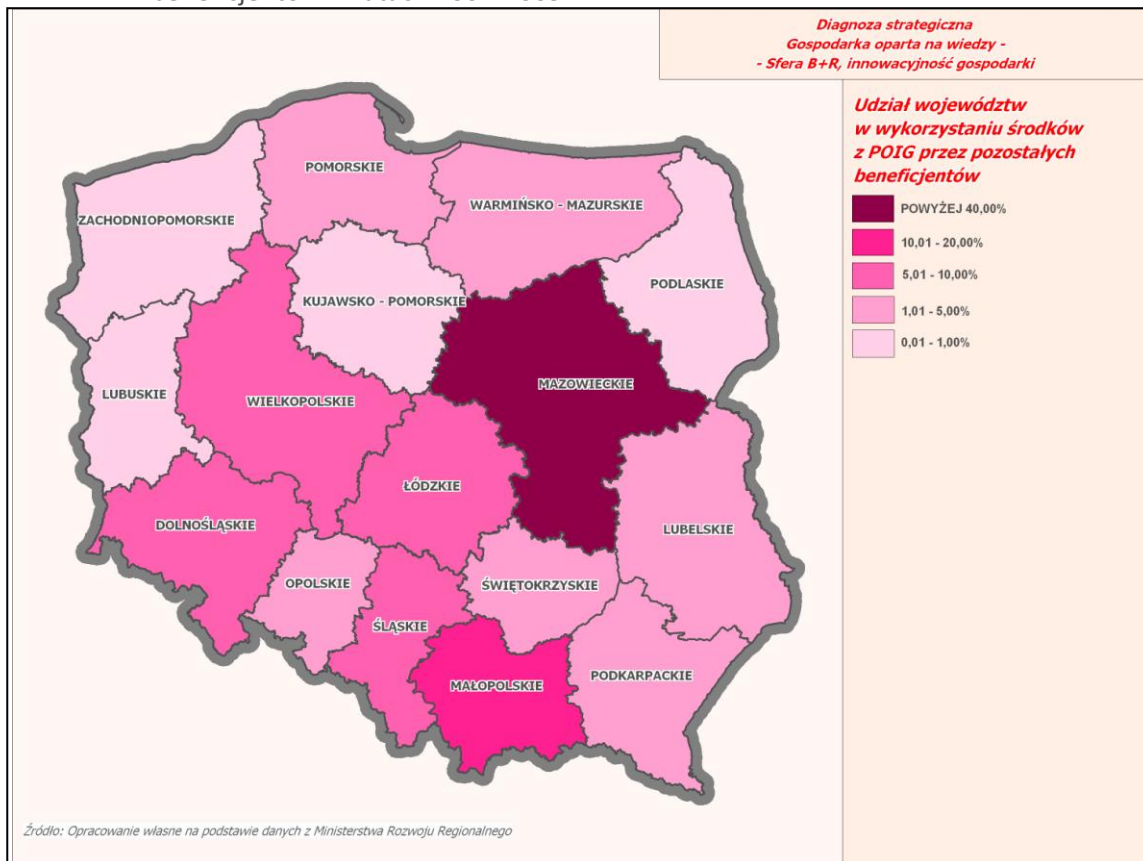
Rozkład pozyskania środków POIG przez organizacje pozarządowe w poszczególnych województwach, podobnie jak w przypadku jednostek samorządu terytorialnego, także nie jest równomierny (mapa 165). Sześć województw o najwyższym ich wykorzystaniu koncentruje się w północno-zachodniej części kraju. Wśród nich najwięcej środków (20%) uzyskało pomorskie, żadnych natomiast mazowieckie i opolskie.

Ponad połowa środków pozyskanych przez pozostałych beneficjentów znalazła się w dwóch województwach (mapa 166): mazowieckie zdobyło ich 43%, zaś małopolskie 12%. Najmniejsze pozyskanie środków jest natomiast w województwach kujawsko-pomorskim (0,5%) i lubuskim (0,6%).

Mapa 165. Udział województw w wykorzystaniu środków z POIG przez organizacje pozarządowe w latach 2007-2009

Mapa 166. Udział województw w wykorzystaniu środków z POIG przez pozostałych beneficjentów w latach 2007-2009

Wykorzystanie środków POIG w Polsce jest bardzo nierównomierne. Większość pozyskanych środków przypada na kilka województw, przy czym mazowieckie wykorzystuje aż 31% z nich. Także podział środków pomiędzy poszczególne grupy beneficjentów nie jest równy, gdyż aż 99% przypada na małe i średnie przedsiębiorstwa oraz grupę pozostałych beneficjentów.

Rynkowa komercjalizacja nowej wiedzy w formie nowych produktów lub technologii jest procesem skomplikowanym i obciążonym dużym ryzykiem finansowym. Na styku nauka - gospodarka istnieje szereg barier utrudniających wspólne prace nad projektami komercjalizacyjnymi (prace rozwojowe). Aby przezwyciężyć te bariery wykształciły się wyspecjalizowane podmioty działające na rzecz transferu technologii z nauki do gospodarki. Podmioty te, różniące się formułą organizacyjno-prawną czy strukturą nazywane są często ośrodkami innowacji. Należą do nich m.in. centra zaawansowanych technologii, centra doskonałości, inkubatory technologiczne i akademickie, parki technologiczne. Inicjatywy tworzenia parków naukowo-technologicznych i innych ośrodków innowacji zaczęły się mnożyć, odkąd powstała możliwość uzyskania dotacji na ich rozwój z funduszy unijnych oraz ze źródeł krajowych. Wiele takich ośrodków powstało już w kraju i w regionie łódzkim, ale nie przełożyło się to dotąd na podniesienie innowacyjności gospodarki. Największy wpływ na budowę gospodarki opartej na wiedzy mają: kapitał ludzki, sfera badawczo-rozwojowa oraz innowacyjne przedsiębiorstwa przemysłowe¹¹⁵. Istnieją przesłanki do tego, aby taka gospodarka rozwinęła się w naszym kraju z uwagi na wysoki potencjał kapitału ludzkiego, którym cechuje się szczególnie dobrze wykształcone młode pokolenie.

Konieczne jest jedynie przezwyciężenie barier, jakie istnieją między sektorem przedsiębiorstw a sektorem naukowym i badawczo-rozwojowym, które uniemożliwiają ich harmonijną i efektywną współpracę. Współpraca biznesu z uczelniami i instytutami badawczymi wymaga wprowadzenia nowych rozwiązań prawnych, bo obowiązująca od 2005r. ustawa o niektórych formach wspierania innowacyjności jest niewystarczająca. Nie wpłynęła ona znacząco na wzrost nakładów sektora prywatnego na badania i rozwój oraz poprawę efektywności gospodarowania środkami publicznymi przeznaczonymi na sferę B+R. Te dwie sfery działają według różnych zasad: sfera biznesu w oparciu o reguły wolnego rynku, a sfera naukowo-badawcza w oparciu o podmiotowe dotacje z budżetu państwa. Publiczne placówki zajmujące się działalnością badawczo-rozwojową nie są na ogół zainteresowane komercjalizacją swoich prac naukowo-badawczych. W tej sytuacji łatwiej i taniej jest przedsiębiorcom kupić gotową technologię poza granicami Polski. Poza tym głównym źródłem innowacyjności w polskiej gospodarce nie jest rodzima sfera B+R, lecz wielkie zagraniczne koncerny, które w Polsce lokują swoje zakłady produkcyjne i centra usługowe.

¹¹⁵ „Aspekty regionalne gospodarki opartej na wiedzy w Polsce”; Zbyszko Chojnicki, Teresa Czyż

• **Podsumowanie**

4. Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) to taki typ gospodarki, której rozwój dokonuje się pod dominującym wpływem wiedzy naukowej, przeważającej nad innymi tradycyjnymi czynnikami jak: ziemia, zasoby naturalne, kapitał, praca. Posiadane przez województwo ponadprzeciętne zaplecze naukowo-badawcze oraz wysoki kapitał ludzki stwarzają przesłanki do rozwoju w regionie nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy. Z drugiej strony innowacyjność przemysłu, która w regionie łódzkim należy do najniższych w kraju znacznie ogranicza możliwości takiego rozwoju:
- Województwo dysponuje unikalnym w skali kraju i specyficznym dla regionu sektorem badawczo-rozwojowym, w którym wyróżniają się takie dziedziny jak: medycyna, włókiennictwo, branża chemiczna i ogrodnictwo
 - O niskiej innowacyjności przemysłu regionu świadczy jeden z najniższych w kraju odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wprowadzających innowacje oraz niski udział produktów nowych i istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem. Niska innowacyjność przedsiębiorstw województwa wynika ze struktury branżowej przemysłu, w której istotną rolę nadal odgrywają sektory niskiej i średnio-niskiej techniki.
 - Wysoki wzrost nakładów na innowacje w województwie w roku 2008 wynikał z dużego zakresu działań modernizacyjnych głównie w sektorze paliwowo-energetycznym, a nie ze wzrostu poziomu innowacyjności ogółu przedsiębiorstw przemysłu przetwórczego w regionie.
 - Województwo wykazuje znacznie niższy poziom innowacyjności przemysłu w porównaniu z poziomem działalności sektora badawczo-rozwojowego, co może świadczyć o ograniczonym wpływie tego sektora na innowacyjność gospodarki w regionie. Ograniczone oddziaływanie regionalnej sfery B+R na innowacyjność przemysłu wynika z barier we współpracy między tymi dwiema sferami i wiąże się również ze specyfiką placówek naukowo-badawczych regionu związanych z tradycyjnymi branżami przemysłu oraz niedostosowaniem kierunków badań do potrzeb specjalizacji branżowych w regionie. W związku z tym wiedza i technologie dotyczące takich branż ważnych dla regionalnej gospodarki jak: górnictwo, energetyka, czy przemysł maszynowy transferowane są spoza regionu.
 - Trudna sytuacja w zakresie prowadzenia przez regionalne firmy działalności B+R wynika z niewielkiej liczby dużych firm, które by było stać na utrzymanie własnego zaplecza badawczo-rozwojowego, zbyt małego zakresu prowadzenia prac B+R przez inwestorów zagranicznych oraz niskiego potencjału innowacyjnego małych i średnich firm.

- W województwie w latach 2004 – 2008 nastąpił spadek liczby osób zatrudnionych w sektorze badawczo – rozwojowym (o 305 etatów) a nakłady na działalność badawczo – rozwojową w 2008 roku wynosiły jedynie 5,5% nakładów poniesionych na tę działalność w całym kraju.
 - Aby poprawić innowacyjność gospodarki należałoby wspierać przedsiębiorstwa z branż tradycyjnych, które wykorzystują nowoczesne technologie, rozwijać małe i średnie firmy działające w sektorze wysokich technologii, motywować duże firmy do tworzenia i wdrażania prac badawczo-rozwojowych oraz przyciągać do regionu zagraniczne koncerny, które są głównym nośnikiem innowacyjności w naszej gospodarce. Dalsze wsparcie powinny otrzymywać ośrodki dyfuzji innowacji, a także wspólne przedsięwzięcia biznesu i jednostek naukowo-badawczych.
5. Województwo łódzkie wykazuje się stosunkowo dużą aktywnością w pozyskiwaniu środków w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka:
- W skali kraju region znajduje się na 5 miejscu pod względem wartości projektów. Spośród 24 powiatów na obszarze 18 realizowane są projekty w ramach POIG. Pod względem wartości dofinansowania w czołówce znajduje się Łódź, a następnie powiat radomszczański.
6. Na poziomie „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2007-2013” pod względem wartości projektów realizowanych w ramach III osi pierwsze miejsce zajmuje Łódź (prawie 70% wartości ogólnej projektów). Wśród pozostałych powiatów największą wartością realizowanych projektów dysponuje powiat pabianicki (5,6% wartości ogólnej projektów). Spośród 24 powiatów w czterech (opoczyńskim, piotrkowskim, skierniewickim i wieruszowskim) nie jest realizowany żaden projekt z osi „Gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość”, co świadczy o słabej kreatywności lokalnej społeczności w opisywanym zakresie. W przeważającej większości beneficjentami projektów są przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, choć pod względem wartości realizowanych projektów dominuje udział jednostek samorządu terytorialnego.
7. W ostatnich latach zaobserwować można w województwie stopniowy wzrost liczby wynalazków i udzielonych patentów. Jednakże udział województwa pod względem liczby patentów w skali kraju zmniejszył się o ok. 2 p.p. co wskazuje na większą kreatywność innych województw.

3.2. INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU, ROZWÓJ KLASTERÓW

Kontekst regionalny

Instytucje i jednostki otoczenia biznesu

Rozwój gospodarczy i osiągnięcie przewag konkurencyjnych przez poszczególne regiony we współczesnym świecie jest w coraz większym zakresie uzależnione od szybkości pojawiania się na rynku nowych, innowacyjnych podmiotów gospodarczych. Podmioty funkcjonujące w przestrzeni gospodarczej kraju i regionu wymagają pomocy i wsparcia instytucjonalnego ze strony jednostek otoczenia biznesu. Transformacja wiedzy w nowe produkty, usługi, technologie, czy rozwiązania organizacyjne wymaga właściwej infrastruktury obejmującej ośrodki innowacji i przedsiębiorczości. Kluczowe funkcje ośrodków innowacji i przedsiębiorczości dotyczą działań w zakresie aktywizacji tkwiącej w ludziach przedsiębiorczości i ich zdolności innowacyjnych, a tym samym aktywizacji wewnętrznych (endogenicznych) zasobów, prowadzącej do efektywniejszego wykorzystania lokalnych czynników wzrostu. Do ośrodków przedsiębiorczości i innowacyjności zaliczmy: ośrodki szkoleniowo-doradcze, centra transferu technologii, preinkubatory – akademickie inkubatory przedsiębiorczości, fundusze kapitału zaangażowanego, lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych, inkubatory technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne.

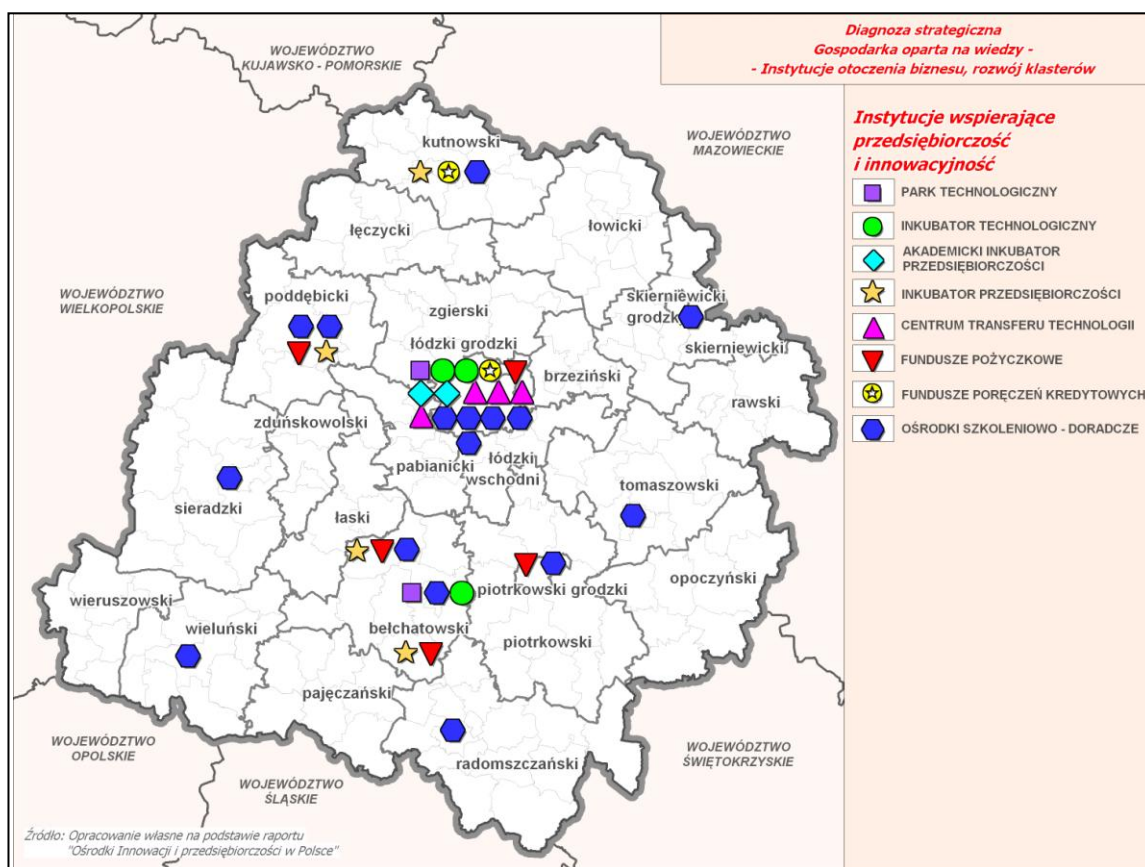
Ośrodki wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności skupiają się głównie w Łodzi. Po kilka takich ośrodków występuje jeszcze w: Kutnie, Poddębicach, Żelowie, Kleszczowie i Bełchatowie. Pojedyncze instytucje wspierania przedsiębiorczości (ośrodki szkoleniowo-doradcze) znajdują się w innych większych miastach regionu: Skierniewicach, Tomaszowie Mazowieckim, Piotrkowie Trybunalskim, Wieluniu i Sieradzu (tabela 91, mapa 167). Szczególnie istotną rolę w poprawie konkurencyjności i innowacyjności regionu mogą odegrać parki technologiczne. W regionie funkcjonują dwa takie parki: Łódzki Regionalny Park Naukowo-Technologiczny oraz Bełchatowsko-Kleszczowski Park Przemysłowo-Technologiczny. Zostały one utworzone w celu ułatwienia przepływu wiedzy i technologii między jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami. Mają one sprzyjać powstawaniu innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz stymulować rozwój ekonomiczny regionu. W działającym od 2004 roku Łódzkim Regionalnym Parku Naukowo-Technologicznym funkcjonuje 11 małych i średnich firm o łącznym zatrudnieniu 39 osób. W istniejącym od 2003 roku Bełchatowsko-Kleszczowskim Parku Przemysłowo-Technologicznym funkcjonuje ogółem 25 podmiotów, z czego 4 to małe firmy technologiczne, 16 – pozostałe małe i średnie firmy, 4 – firmy z kapitałem zagranicznym oraz jedna instytucja naukowo-badawcza. Łączne zatrudnienie w tym parku wyniosło w 2009 roku 2 743 osoby. W obu tych parkach funkcjonują inkubatory technologiczne, a kolejny inkubator technologiczny („Arterion”) jest prowadzony przez Fundację Wspierania Przedsiębiorczości i Nauki z Łodzi. Należy jednak stwierdzić, że ośrodki przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie łódzkim mają wciąż niewielki wpływ na podniesienie poziomu przedsiębiorczości i zwiększenie transferu wiedzy z placówek naukowo-badawczych do biznesu.

Tabela 91. Instytucje wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w województwie w 2009 roku

Instytucje wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności	Nazwa	Miejscowość
Park Technologiczny	Bełchatowsko-Kleszczowski Park Przemysłowo-Technologiczny	Bełchatów
Park Technologiczny	Łódzki Regionalny Park Naukowo-Technologiczny	Łódź
Inkubator Technologiczny	Inkubator Technologiczny	Bełchatów
Inkubator Technologiczny	Inkubator Technologiczny ARTERION	Łódź
Inkubator Technologiczny	Łódzki Inkubator Technologiczny	Łódź
Preinkubator – Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	Inkubator Uniwersytetu Łódzkiego	Łódź
Preinkubator – Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	Łódź
Inkubator Przedsiębiorczości	Kleszczowski Inkubator Przedsiębiorczości	Kleszczów
Inkubator Przedsiębiorczości	Poddębicki Inkubator Przedsiębiorczości	Poddębice
Inkubator Przedsiębiorczości	Agencja Rozwoju Regionu Kutnowskiego	Kutno
Inkubator Przedsiębiorczości	Zelowski Inkubator Przedsiębiorczości	Zelów
Centrum Transferu Technologii	Centrum Transferu Technologii	Łódź
Centrum Transferu Technologii	Ośrodek Rozwoju Innowacji Przedsiębiorstw EUROPARTNER	Łódź
Centrum Transferu Technologii	Ośrodek Innowacji NOT	Łódź
Centrum Transferu Technologii	Dział Transferu Technologii Politechniki Łódzkiej	Łódź
Lokalne i Regionalne Fundusze Pożyczkowe	Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości	Poddębice
Lokalne i Regionalne Fundusze Pożyczkowe	Zelowski Fundusz Przedsiębiorczości	Zelów
Lokalne i Regionalne Fundusze Pożyczkowe	Fundusz Pożyczkowo-Poręczeniowy [Agencja Rozwoju Regionalnego ARREKS SA]	Kleszczów
Lokalne i Regionalne Fundusze Pożyczkowe	Piotrkowskie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości	Piotrków Trybunalski
Lokalne i Regionalne Fundusze Pożyczkowe	Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego SA	Łódź
Fundusze Poręczeń Kredytowych	Agencja Rozwoju Regionu Kutnowskiego	Kutno
Fundusze Poręczeń Kredytowych	Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego	Łódź
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Agencja Rozwoju Regionu Kutnowskiego	Kutno
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Międzynarodowa Fundacja Kobiet	Łódź
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości	Poddębice
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Fundacja Rozwoju Gminy Zelów	Zelów
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Punkt Konsultacyjny [Fundacja Rozwoju Gminy Zelów]	Bełchatów
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Łodzi	Łódź
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Fundacja na Rzecz Restrukturyzacji Regionu Łódzkiego	Łódź
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego SA	Łódź
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Centrum Wspierania Przemysłu i Handlu [Regionalna Izba Gospodarcza – Łódź]	Łódź
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości [Piotrkowskie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości]	Piotrków Trybunalski
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Poddębickie Stowarzyszenie Przedsiębiorczości	Poddębice
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa	Radomsko
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Regionalna Izba Gospodarcza	Sieradz
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Punkt Konsultacyjno-Doradczy [Regionalna Izba Gospodarcza]	Skierzwice
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Fundacja Rozwoju Gminy Zelów Oddział Zamiejscowy w Tomaszowie Mazowieckim	Tomaszów Mazowiecki
Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze	Punkt Konsultacyjny [Agencja Rozwoju Lokalnego AGROTUR SA]	Wieluń

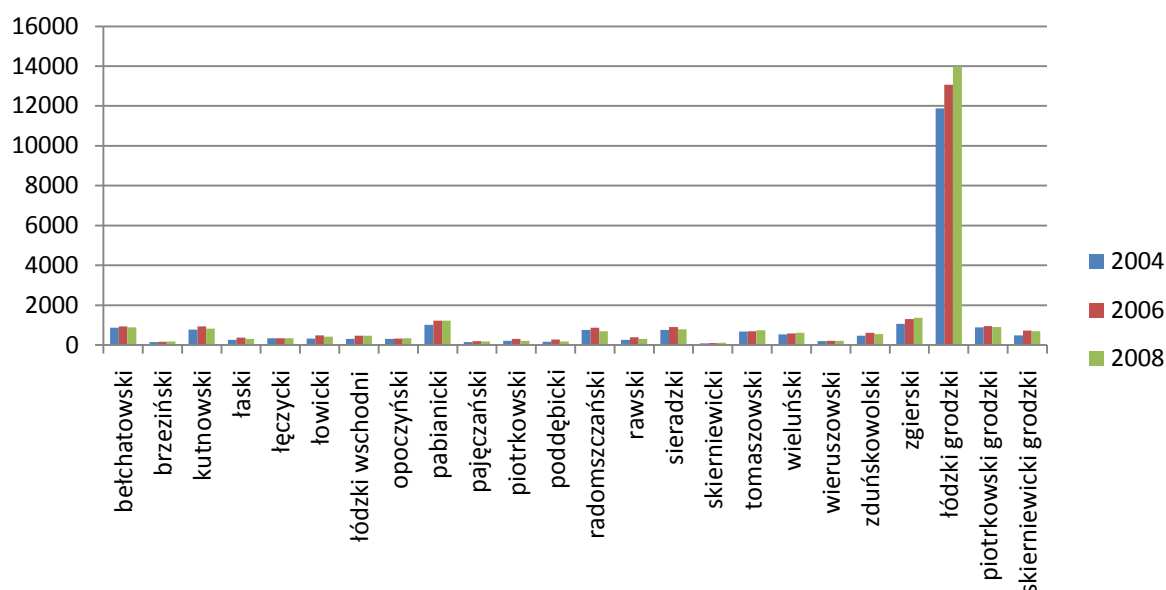
Źródło: Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009; PARP

Mapa 167. Instytucje wspierające przedsiębiorczość i innowacyjność w województwie w 2009 roku

Ośrodki przedsiębiorczości i innowacyjności to nie jedyne instytucje działające na rzecz biznesu. Ponadto, do jednostek otoczenia biznesu zarejestrowanych w systemie REGON zaliczają się instytucje prowadzące działalność z takich obszarów jak: telekomunikacja, pośrednictwo pieniężne, pośrednictwo finansowe pozostałe, działalność pomocnicza związana z pośrednictwem finansowym, obsługa nieruchomości, wynajem maszyn i urządzeń, wynajem pozostałych środków transportu, informatyka, działalność badawczo-rozwojowa, działalność prawnicza i rachunkowa (tradycyjne usługi okołobiznesowe), działalność w zakresie architektury i inżynierii, badania i analizy techniczne, reklama oraz rekrutacja i udostępnianie pracowników. Zdecydowanie najwięcej jednostek otoczenia biznesu w województwie znajduje się w stolicy regionu. Na przestrzeni lat 2004-2008 ich liczba w Łodzi zwiększyła się z 11 872 do 13 991. W innych częściach regionu funkcjonuje zdecydowanie mniej takich jednostek. W 2008 roku w żadnym z pozostałych powiatów ich liczba nie przekroczyła 2 000. Warto zaznaczyć, że na kolejnych miejscach po Łodzi znalazły się w 2008 roku powiaty, w granicach których znajdują się stosunkowo duże jednostki osadnicze: zgierski, pabianicki, piotrkowski grodzki i bełchatowski. Z kolei najmniej jednostek otoczenia biznesu znajdowało się na terenie powiatu skierniewickiego (119), brzezińskiego (184) i wieruszowskiego (214). W zdecydowanej większości powiatów (22) liczba jednostek otoczenia biznesu w analizowanym okresie wykazywała tendencję wzrostową. Spadek zanotowano jedynie w powiecie łęczyckim (z 351 w 2004 roku na 345 w 2008 roku) oraz radomszczańskim (z 762 na 694) (wykres 194).

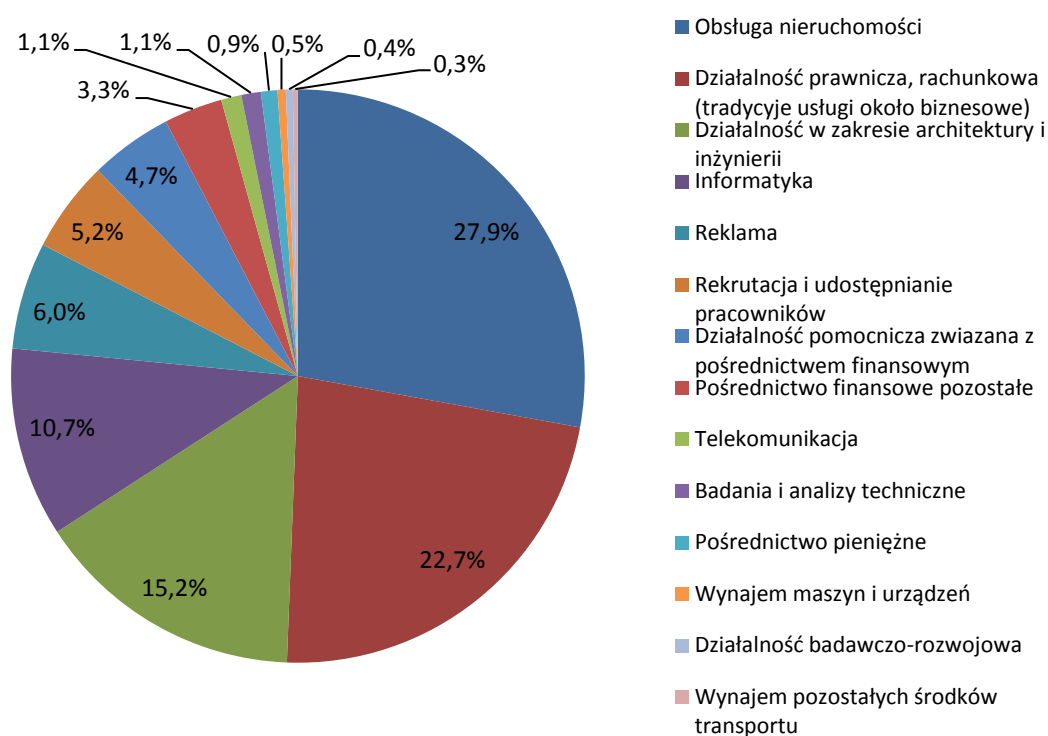
Wykres 194. Liczba jednostek otoczenia biznesu w poszczególnych powiatach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród jednostek otoczenia biznesu w 2008 roku najwięcej było firm i instytucji zajmujących się obsługą nieruchomości (wykres 195). Na kolejnych miejscach uplasowały się jednostki działające w branży prawniczej i rachunkowej, architektonicznej i inżynierskiej, informatycznej oraz reklamowej. Z kolei najmniej było jednostek, które trudniły się wynajmem maszyn, urządzeń i środków transportu oraz prowadzących działalność badawczo-rozwojową.

Wykres 195. Struktura jednostek otoczenia biznesu w województwie w 2008 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozwój klastrów

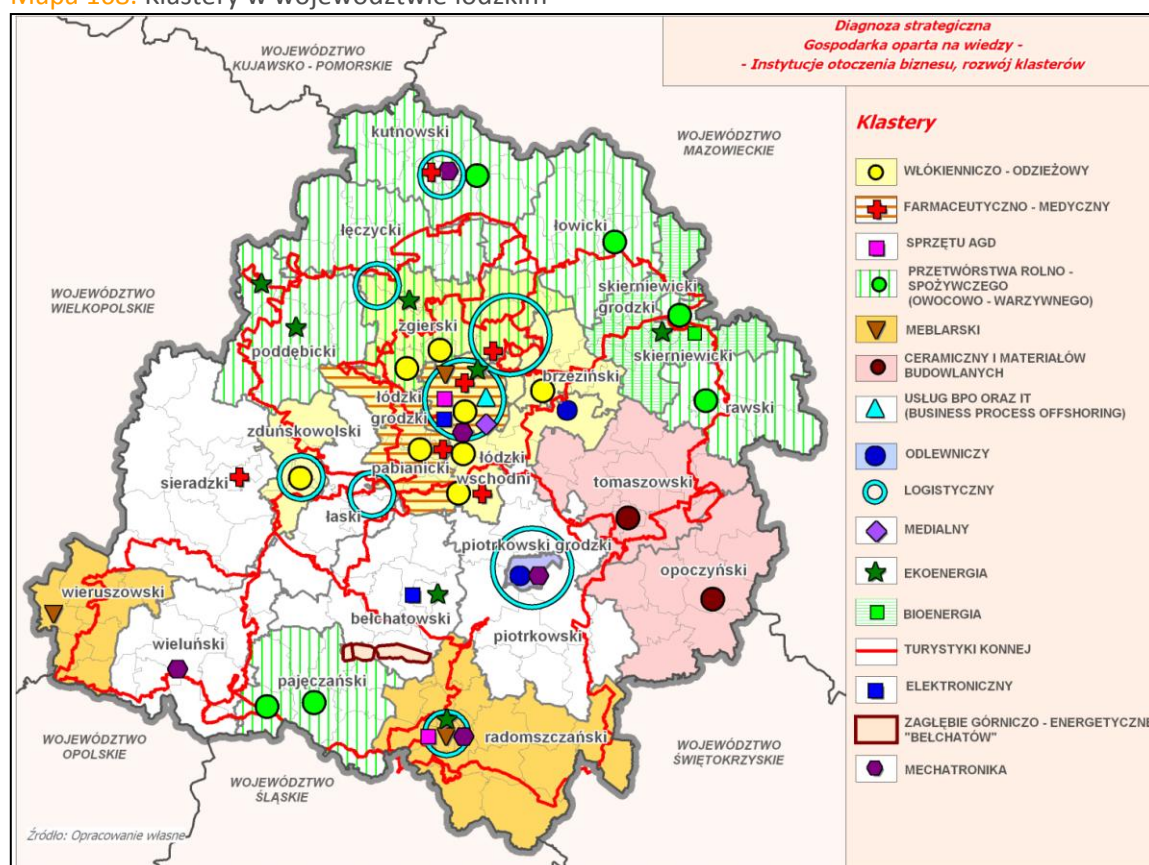
Aby poprawić swoją konkurencyjność i pozycję na rynku przedsiębiorstwa i inne instytucje z nimi związane skupione na określonym geograficznie obszarze oraz działające w tej samej i pokrewnych branżach tworzą między sobą sieć formalnych i nieformalnych powiązań, które często przybierają postać klastrów. Klaster gospodarczy jest więc pochodną szczególnie silnej aktywności gospodarczej na określonym terenie, która skłania przedsiębiorców jednocześnie do konkurencji i współpracy na określonych polach w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku. Na powstanie i rozwój klastrów mogą mieć wpływ różne czynniki, m.in.: uwarunkowania historyczne wynikające z istnienia tradycji danego rodzaju działalności gospodarczej na określonym terenie, dostęp do określonych bogactw naturalnych, gwałtowny wzrost popytu na określone dobra i usługi, warunki naturalne i specyfika regionalnej gospodarki. W warunkach polskich czynnikiem wpływającym na rozwój klastrów może być usytuowanie danego obszaru w specjalnej strefie ekonomicznej. Inicjatywy rozwoju klastrów opierają się na ogół na zasobach lokalnej gospodarki – jej widocznym lub ukrytym potencjale. Klaster to bardzo atrakcyjna koncepcja dla małych przedsiębiorstw, która może zarówno umożliwić ich rozwój, jak i wzrost konkurencyjności w kraju i za granicą, a także przyczynić się do promocji polskich produktów tradycyjnych i regionalnych.

W wyniku zwiększającej się aktywności gospodarczej oraz coraz powszechniejszej świadomości przedsiębiorców, że uzyskanie przewagi konkurencyjnej na rynku wymaga współpracy między nimi, dochodzi do zawiązywania się szeregu inicjatyw klastrów. Także istniejący w regionie łódzkim potencjał oraz możliwości uzyskania środków unijnych na rozwój powiązań kooperacyjnych o charakterze klastrów¹¹⁶, przyczyniają się do mnożenia takich inicjatyw. Ich pomysłodawcami są zarówno organizacje przedsiębiorców, jak i uczelnie oraz placówki naukowo-badawcze. Niektóre inicjatywy klastrów wyphywają też od władz samorządowych, które chcą szczególnie wspierać rozwój określonych klastrów na swoim terenie. Urząd Miasta Łodzi i firma doradcza McKinsey określiły priorytetowe branże dla rozwoju klastrów w Łodzi, a są to: centra zaplecza biznesowego (BPO – Business Process Offshoring), sektor logistyczny, przemysł AGD. Większość klastrów w regionie łódzkim jest dopiero w fazie załóżkowej, niektóre są w bardziej zaawansowanej fazie rozwoju, chociaż nie wszystkie mają charakter sformalizowany. Prowadzone ostatnio przez różne ośrodki (Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości) intensywne badania mające na celu identyfikację klastrów na obszarze Polski – przynoszą często różniące się rezultaty. Na podstawie przeprowadzonych badań, a także w oparciu o analizę lokalizacji firm i instytucji związanych z daną branżą oraz podjęte inicjatywy klastrów można stwierdzić, że na terenie województwa łódzkiego istnieją bądź kształtują się następujące klaster: BPO, AGD, logistyczny, włókienniczo-odzieżowy, medyczo-farmaceutyczno-kosmetyczny, materiałów budowlanych i ceramiczny, rolno-spożywczy, meblarski, odlewniczy.

¹¹⁶ klaster (*ang. cluster*) – to przestrzennie, geograficznie skoncentrowana grupa przedsiębiorstw, instytucji i organizacji z tej samej lub pokrewnych branż, powiązanych siecią poziomą i pionową zależności, często o charakterze nieformalnym, które poprzez skupienie szczególnych zasobów pozwala tym przedsiębiorstwom osiągnąć trwałą przewagę konkurencyjną

Biorąc jeszcze pod uwagę zrealizowane duże inwestycje zagranicznych koncernów oraz nowe inicjatywy w zakresie klasteringu jako potencjalne można określić następujące klastery: elektroniczny, medialny, energetyczny „Ekoenergia”, „Bioenergia”, turystyki konnej, mechatroniki, kulturowy (mapa 168). Istniejące, kształtujące się lub potencjalne klastery charakteryzują się różnym stopniem zaawansowania technologicznego, co wynika ze specyfiki branżowej regionu – wszystkie jednak budują podstawy nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki regionu. Klaster elektroniczny, farmaceutyczny, BPO, czy „Ekoenergia” należą do sektora wysokiej techniki, klaster AGD do sektora średnio-wysokiej techniki, klaster materiałów budowlanych do sektora średnio-wysokiej techniki (chemia budowlana) lub średnio-niskiej (ceramika budowlana), natomiast klaster tekstylny-odzieżowy i spożywczy do sektora niskiej techniki.

Mapa 168. Klastery w województwie łódzkim

Prowadzone przez firmę PAG „Uniconsult”¹¹⁷ badania nad inicjatywami klasterowymi w regionie łódzkim doprowadziły Autorów do zbliżonych wniosków co do istnienia klasterów w branżach, o których była mowa wyżej (wykres 196). Autorzy stwierdzają, że każdy z klasterów na terenie województwa łódzkiego posiada unikalne cechy i specyficzne potrzeby, jednak żaden z nich nie jest jeszcze w fazie rozwoju pozwalającej na podejmowanie wspólnych działań o charakterze inwestycyjnym.

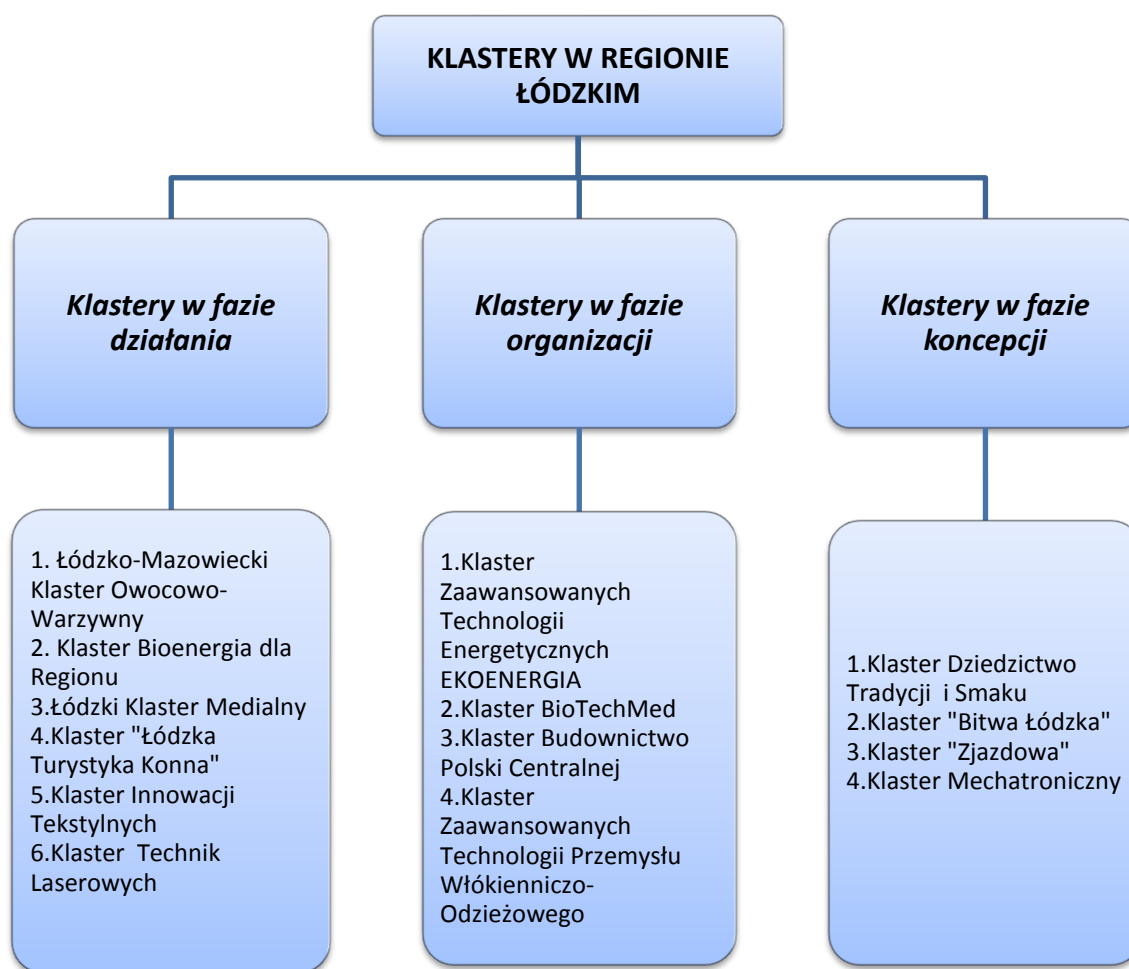
¹¹⁷ „Ocena funkcjonowania klastrów województwa łódzkiego – studia przypadków w kontekście realizacji RPO WŁ”, PAG „Uniconsult” 2009

Autorzy opracowania w raporcie końcowym stwierdzają, że poza przedstawionymi wyżej klastrami, pewne szanse na rozwój mają jeszcze: Klaster AGD, Klaster Inkubator Mody, Klaster Nanotechnologii. Według Autorów inicjatywy klastrów w województwie są na ogół w fazie początkowej i wymagają konkretnych działań wspierających, precyzyjnie adresowanych do potrzeb poszczególnych inicjatyw z uwzględnieniem ich specyfiki i stadium rozwojowego. „Czynniki charakterystyczne dla gospodarki regionalnej takie jak: jej struktura branżowa, struktura przestrzenna, czy też koncentracja nauki i sektora badawczo-rozwojowego w określonych dziedzinach, dają regionowi łódzkiemu określone przewagi, istotne dla planowania dalszego rozwoju inicjatyw klastrowych. Nadal niezbędne są działania wspierające mające na celu kształtowanie regionalnego systemu wspierania klastrów oraz podnoszenia aktywności animatorów rozwoju przedsiębiorczości, w tym poprzez inicjowanie, podtrzymywanie i rozwój inicjatyw klastrowych”¹¹⁸. Konsekwentnie wdrażana polityka klastrowa może prowadzić do przekształcenia się klastrów w regionalne systemy innowacji charakteryzujące się efektywną absorpcją i tworzeniem innowacji procesowych, produktowych i organizacyjnych.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na przeszkody, które utrudniają powstawanie klastrów. Krajowe i regionalne firmy niechętnie podejmują współpracę między sobą, a dodatkowo cechuje je nieumiejętność wchodzenia w struktury sieciowe. Wynika to z niskiej kultury biznesu i wrogiego traktowania konkurentów z tej samej branży. W takiej sytuacji trudno o nawiązanie relacji między nimi i współpracy na określonych polach, w tym wchodzenia w struktury klastrów. Dochodzi do tego słabość instytucji otoczenia biznesu oraz bardzo słabe związki regionalnej bazy naukowo-badawczej z przedsiębiorcami. Dlatego też stymulowane środkami unijnymi inicjatywy klastrów są tak cenne, bo w ich ramach nawiązuje się sieć współpracy między sektorem przedsiębiorstw, a sektorem naukowo-badawczym i szkolnictwa wyższego oraz instytucjami otoczenia biznesu. Kooperacja tych sektorów w ramach klastrów jest niezbędna aby podnieść konkurencyjność i innowacyjność regionalnej gospodarki.

¹¹⁸ PAG „Uniconsult”

Wykres 196. Klasyfikacja klastrów województwa

Źródło: Ocena funkcjonowania klastrów województwa łódzkiego – studia przypadków w kontekście RPO WŁ, PAG „Uniconsult” sp. z o.o.

• **Kontekst krajowy**

Promocja przedsiębiorczości i wsparcie innowacyjności to elementy polityki gospodarczej prowadzonej przez władze publiczne mającej na celu poprawę konkurencyjności gospodarki narodowej, gospodarek regionalnych i lokalnych. Rozwój gospodarczy wymaga tworzenia i udoskonalania infrastruktury otoczenia biznesu w wymiarze:

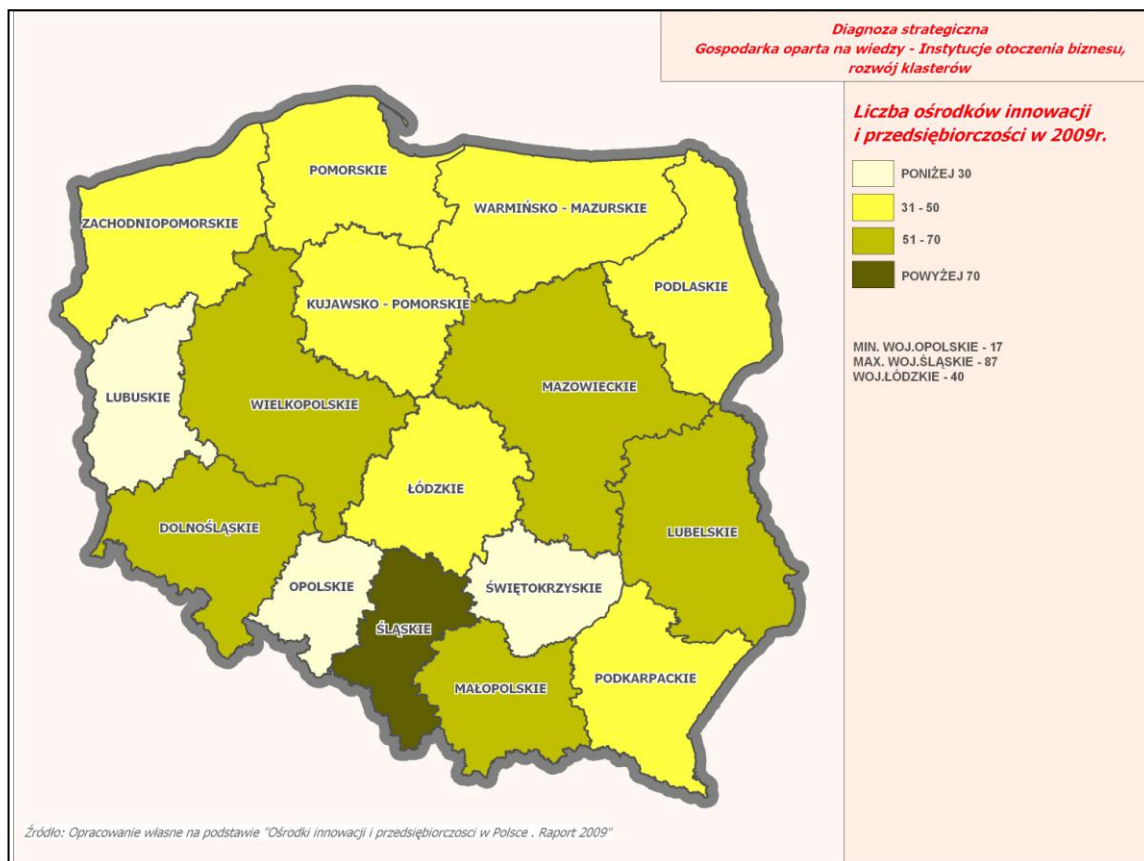
- technologicznym (wiedza, nauka i technika, transfer technologii),
- związanym z kapitałem ludzkim (edukacja i szkolenia)
- związanym z rozwojem przedsiębiorczości i małych firm (wsparcie finansowe, szkolenia, wyspecjalizowane usługi)

Takie wyspecjalizowane instytucje zorientowane na wspieranie przedsiębiorczości oraz transfer i komercjalizację technologii nazywane są ośrodkami innowacji i przedsiębiorczości. Instytucje te stanowią coraz ważniejszy filar rozwoju lokalnego. Najpowszechniej występującym rodzajem tych ośrodków w Polsce są ośrodki szkoleniowo-doradcze.

W ostatnich latach bardzo dynamicznie rozwijają się też parki i inkubatory technologiczne. Ważną grupę wśród instytucji otoczenia biznesu stanowią instytucje tzw. trzeciego sektora – instytucje pozarządowe, działające według formuły non profit. Są to m.in.: fundacje, stowarzyszenia, komitety, towarzystwa, związki pracodawców i pracowników. Szeroki wachlarz celów oraz konieczność uwzględnienia lokalnych i regionalnych uwarunkowań determinują dużą różnorodność form organizacyjnych tych instytucji. Te niekomercyjne instytucje pozarządowe są ważnym partnerem sektora publicznego i prywatnego w budowie innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy.

W układzie terytorialnym ośrodki innowacji i przedsiębiorczości znajdują się na terenie całego kraju, jednak ich oddziaływanie jest ciągle ograniczone. Na terenach wiejskich w Polsce działa tylko 6 ośrodków, co drugi powiat i ¼ gmin nie posiadają instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości. Następuje wzrost ilości instytucji wsparcia biznesu w aglomeracjach oraz dużych i średnich miastach (75,2%). Na terenach wiejskich i mniejszych miastach (do 50 tys. mieszkańców) znajduje się tylko 25,3% wszystkich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Najsilniejsza koncentracja ma miejsce wokół aglomeracji (Katowice, Warszawa, Trójmiasto, Kraków) i dużych miast. W 2009 roku działało w Polsce 717 ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, z czego najwięcej w województwie śląskim (87), a następnie w województwie mazowieckim (65) i wielkopolskim (64). W regionie łódzkim funkcjonowało 40 takich ośrodków, co dawało województwu dopiero 10 miejsce w kraju. W latach 2004 -2009 liczba takich ośrodków w Polsce wzrosła o 210 (z 507 w roku 2004).

Mapa 169. Liczba ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 roku według województw

Według Unii Europejskiej klasteryzacja może być skutecznym sposobem wzmocnienia regionalnych innowacji poprzez łączenie kompetencji sektora przemysłowego, naukowego oraz władz publicznych. Pomysł tworzenia klastrów jako formy współdziałania przedsiębiorstw stał się w UE wiodącą ideą aktywizacji regionalnej, która ma stanowić swoiste panaceum na wzrost innowacyjności i efektywności gospodarczej regionów. W Polsce polityka klastrów stała się również elementem polityki innowacyjnej. Są trzy warunki zaistnienia klastra:

- koncentracja przedsiębiorstw z powiązanych branż na danym obszarze,
- współpraca i kooperacja przedsiębiorstw na określonych polach (efekt synergii¹¹⁹),
- konkurencja między przedsiębiorstwami (bodziec do wprowadzania zmian i innowacji).

Efektywna i konsekwentnie wdrażana polityka klastrów może prowadzić do przekształcenia klastrów w regionalne systemy innowacji charakteryzujące się efektywną absorpcją i tworzeniem innowacji procesowych, produktowych i organizacyjnych. Prowadzone badania wskazują, że klaster cechuje ponadprzeciętna konkurencyjność i innowacyjność. Klaster są szczególnie atrakcyjną propozycją dla małych przedsiębiorstw, którym w pojedynkę trudno jest budować przewagi konkurencyjne na rynku, rozwijać własne zaplecze badawczo-rozwojowe, czy też wprowadzać innowacje lub przeprowadzać kosztowne akcje marketingowe. Klaster powstają właściwie we wszystkich sektorach gospodarki. Występują zarówno w przemyśle, jak i w usługach, w sektorach wysokich technologii, jak i w sektorach tradycyjnych. Inicjatywy klastrów występują najczęściej w gospodarkach krajów rozwiniętych głównie w sektorach wysokotechnologicznych takich jak: technologie informacyjne, telekomunikacja, urządzenia i wyroby medyczne, biofarmaceutyki, przemysł samochodowy i lotniczy. Coraz częściej inicjatywy takie powstają także w tradycyjnych sektorach niskiej techniki.

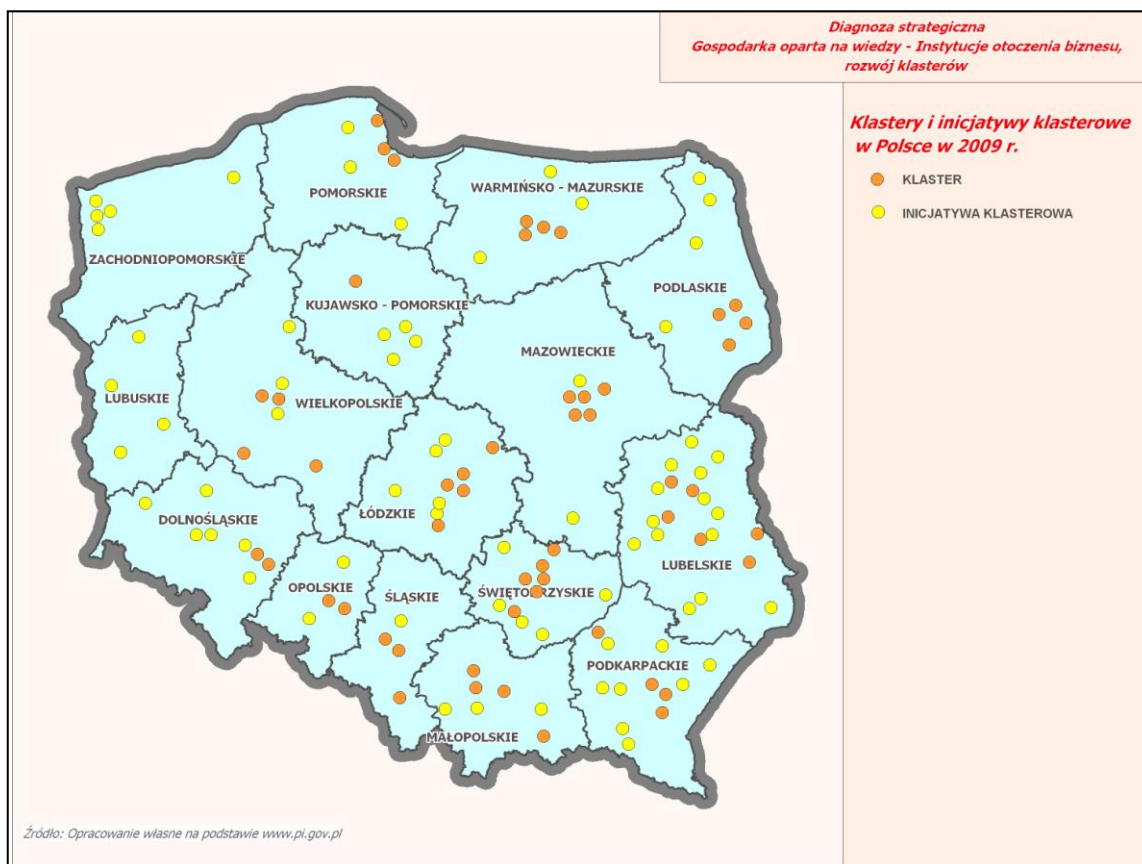
Najbardziej znanym w Polsce klastrami, działającym w sektorze wysokich technologii jest „Dolina Lotnicza”. Zlokalizowana w południowo-wschodniej Polsce ze stolicą w Rzeszowie znana jest z przemysłu lotniczego oraz ośrodków szkolenia pilotów. Region cechuje duża koncentracja firm przemysłu lotniczego, specjalistycznych kierunków studiów oraz ośrodków badawczo-rozwojowych, a także zaplecze edukacyjne i szkoleniowe. Przykładem klastra działającego w sektorze niskich technologii jest Wielkopolski Klaster Meblarski, który działa w regionie, w którym meblarstwo ma kilkusetletnią tradycję, a obecnie funkcjonuje tam ponad 3 tys. zakładów produkujących meble i produkty dla meblarstwa. Wielkopolski Klaster Meblarski jest klasycznym przykładem klastra sieciowego, składającego się z małych i średnich przedsiębiorstw, zajmujących tą samą gałęzią produkcji.

Szczególnie dużo klastrów i inicjatyw klastrów występuje we wschodniej i południowo-wschodniej Polsce (mapa 170). Klaster w tych najbardziej regionach kraju mają na celu przyczynić do ożywienia gospodarczego tej części Polski w oparciu o istniejący w poszczególnych województwach potencjał. Klaster w tych województwach związane są najczęściej ze specjalistycznym rolnictwem (Dolina Ekologicznej Żywności w Lubelskiem, Pomidor z Ziemi Sandomierskiej, Podlaski Klaster Spożywczy, Klaster Mleczny w woj.

¹¹⁹ Synergia – współdziałanie, kooperacja czynników, skuteczniejsza i bardziej efektywna niż suma ich oddzielnych działań

podlaskim) i zasobami naturalnymi oraz kulturowymi (Klaster turystyczno-uzdrowiskowy, Klaster Kultury Lubelszczyzny).

Mapa 170. Klaster i inicjatywy klastrowe według województw w 2009 roku

- **Podsumowanie**

1. Rozwój przedsiębiorczości i transfer nowoczesnych technologii w regionie jest wspierany przez stosunkowo liczne instytucje otoczenia biznesu, które koncentrują się przede wszystkim w Łodzi. Wpływ tych instytucji na wzrost poziomu przedsiębiorczości i innowacyjności regionalnej gospodarki jest jak dotąd jednak niewielki:

- Spośród 717 ośrodków przedsiębiorczości i innowacyjności funkcjonujących w Polsce w 2009 roku 40 działało w województwie łódzkim, z których istotną rolę w poprawie poziomu innowacyjności gospodarki regionu mogą odegrać Łódzki Regionalny Park Naukowo-Technologiczny i Bełchatowsko-Kleszczowski Park Przemysłowo-Technologiczny.

2. Tworzenie klasterów, jako szczególnie efektywnej formy współdziałania przedsiębiorstw, stało się wiodącą ideą aktywizacji, wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa łódzkiego:

- Powstające w regionie liczne inicjatywy klasterowe opierają się na wewnętrznym, endogenicznym potencjale rozwojowym województwa związanym z tradycjami przemysłowymi oraz zasobami naturalnymi, ale również na impulsach zewnętrznych związanych z napływem do regionu wraz zagranicznymi inwestorami nowoczesnych technologii.
- Na podstawie przeprowadzonych badań, a także w oparciu o analizę lokalizacji firm i instytucji związanych z daną branżą oraz podjęte inicjatywy klasterowe można stwierdzić, że na terenie województwa istnieją bądź kształtują się następujące klaster: BPO, AGD, logistyczny, włókienniczo-odzieżowy, medyczo-farmaceutyczno-kosmetyczny, materiałów budowlanych i ceramiczny, rolno-spożywczy, meblarski, odlewniczy.
- Biorąc pod uwagę zrealizowane duże inwestycje zagranicznych koncernów oraz nowe inicjatywy w zakresie klasteringu jako potencjalne można określić następujące klaster: elektroniczny, medialny, energetyczny „Ekoenergia”, „Bioenergia”, turystyki konnej, mechatroniki, kulturowy.

4. RYNEK PRACY

4.1. WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRACY

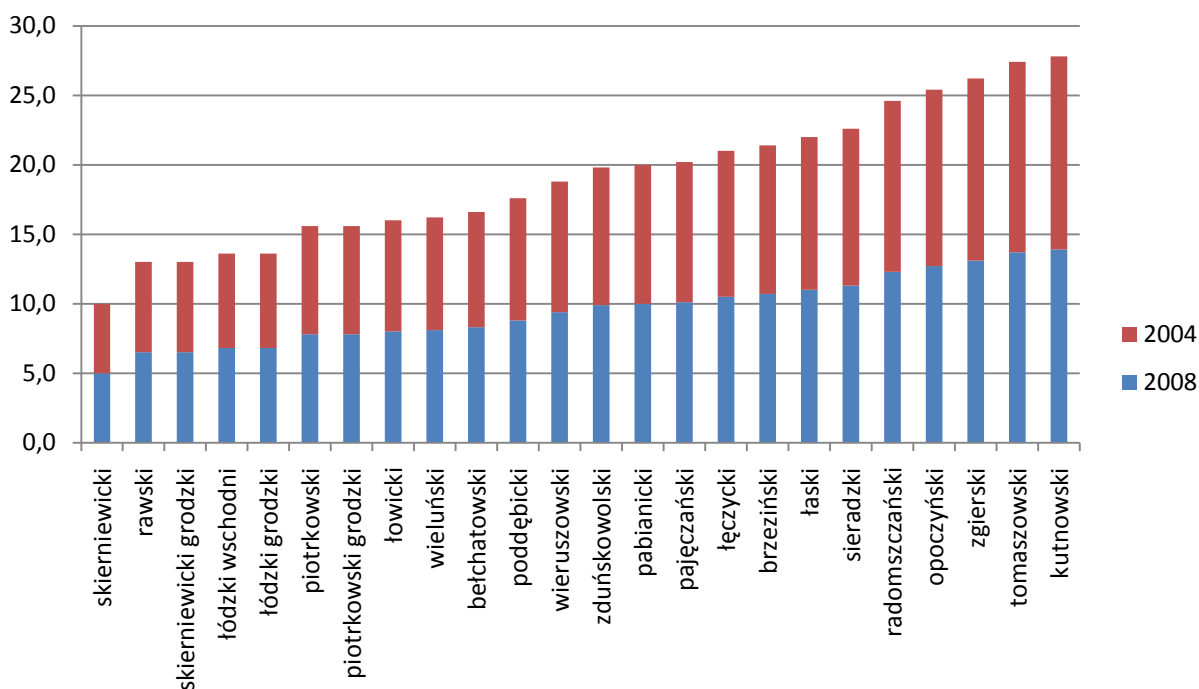
Wykorzystanie zasobów pracy jest odwrotnością poziomu bezrobocia. Im mniejsza jest dysproporcja między podażą a popytem na pracę, tym mniejsze bezrobocie występuje na danym rynku pracy, jednak nawet w wysoko rozwiniętych gospodarczo rejonach zawsze znajdzie się grupa osób, która może a nie chce podjąć pracy. Jest to bezrobocie naturalne a jego stopa waha się w granicach 1-3%. Na wykorzystanie zasobów pracy wpływ mają również preferencje i potrzeby pracodawców, wyrażone listą zawodów deficytowych, oraz popyt na pracę mierzony liczbą ofert pracy.

- **Kontekst regionalny**

W latach 2004 – 2008 wszystkie powiaty regionu łódzkiego zanotowały spadek bezrobocia. Liczba bezrobotnych ogółem skorelowana jest z liczbą ludności danej jednostki, toteż w 2008 roku najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych było w Łodzi (22 548) oraz powiatach: zgierskim (8 244), tomaszowskim (6 491), kutnowskim (6 093), sieradzkim (5 865) i radomszczańskim (5 800). Najmniej zarejestrowanych bezrobotnych zanotowano w najmniej zaludnionych powiatach: skierniewickim (695), Skierniewicach (1 201), brzezińskim (1 291) i rawskim (1 398). Na tempo spadku liczby bezrobotnych wpływ miały: sytuacja wyjściowa powiatu oraz lokalna poprawa kondycji gospodarczej. Najwięcej bezrobotnych ogółem w latach 2004 – 2008 ubyło w Łodzi (-39 152) oraz powiatach: zgierskim (-7 328), tomaszowskim (-6 843), radomszczańskim (-6 691) i kutnowskim (-6 614).

Oficjalnym miernikiem poziomu bezrobocia jest stopa bezrobocia rejestrowanego. Wraz ze spadkiem liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, także wartości tego wskaźnika w latach 2004 – 2008 obniżyły się we wszystkich powiatach województwa. W 2008 roku najwyższy poziom bezrobocia zanotowany został w powiatach: kutnowskim (13,9%), tomaszowskim (13,7%), zgierskim (13,1%), opoczyńskim (12,7%) oraz radomszczańskim (12,3%). Powiatem w którym stopa bezrobocia obniżyła się najbardziej był łódzki wschodni (aż o 14,7 p. p.). Mimo szybkiego spadku stopy bezrobocia zanotowanego w powiatach zgierskim (o 12,7 p. p.) i kutnowskim (o 12,6 p. p.) nadal notuje się tam najwyższy poziom bezrobocia. Najwolniejsze spadki stopy bezrobocia miały miejsce w powiatach położonych południowo-zachodniej części województwa: wieruszowskim (o 4,3 p. p.) i wieluńskim (o 5,5 p. p.). Na podstawie powyższych danych można wywnioskować, że powiaty rolnicze są stosunkowo niewrażliwe na zmiany koniunkturalne i bezrobocie utrzymuje się tam na stabilnym poziomie. Im mniejsza rola rolnictwa w gospodarce i zatrudnieniu, tym większą amplitudę wahań bezrobocia dany rynek pracy posiada (wykres 197).

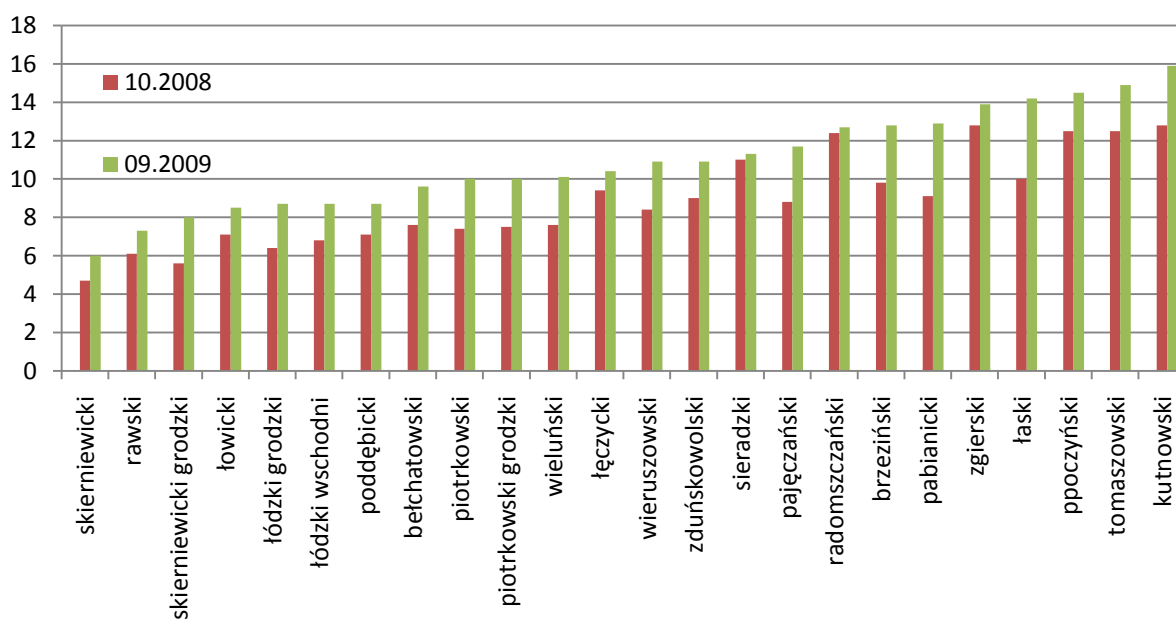
Wykres 197. Stopa bezrobocia w % latach 2004 i 2008 w powiatach

Źródło: Dane GUS

Najnowsze dane statyczne, obejmujące już okres spowolnienia gospodarczego spowodowanego załamaniem na światowych rynkach finansowych, wskazują że kryzys dotknął także rynek pracy województwa łódzkiego.

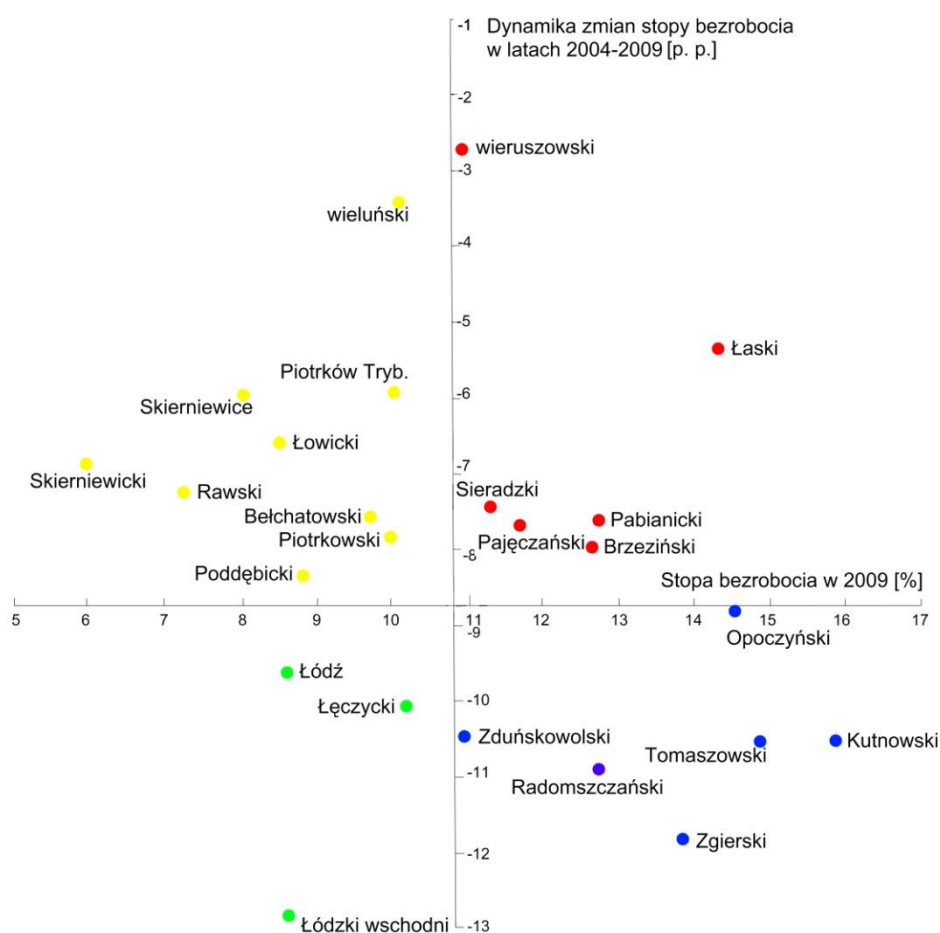
Wykres 198. Stopa bezrobocia w % w latach 2008 i 2009 w powiatach

Źródło: Dane GUS

Na wykresie 198 przyjęto dwa momenty czasowe: najniższego zarejestrowanego poziomu bezrobocia dla zdecydowanej większości powiatów (październik 2008 roku) oraz dane dostępne w chwili tworzenia opracowania (wrzesień 2009 roku). Analiza wykresu potwierdza tezę o większej amplitudzie wahań powiatów nierolniczych. Okazały się one znacznie bardziej wrażliwe na niekorzystne zmiany koniunktury gospodarczej. Typologię rynku pracy powiatów z uwzględnieniem najnowszych danych statystycznych najczytelniej przedstawia diagram mini-maxi (wykres 199), gdzie na osi odciętych (oś pozioma) znajdują się wartości stopy bezrobocia (dane na koniec września 2009), zaś na osi rzędnych (oś pionowa) różnica stopy bezrobocia między końcem września 2009 a końcem grudnia 2004 roku wyrażona w punktach procentowych.

Wykres 199. Typologia powiatów województwa na schemacie mini-maxi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Osie wykresu krzyżują się w punkcie wartości średnich dla województwa. Wszystkie powiaty znajdujące się w górnej (czyli czerwonej i żółtej) części wykresu charakteryzują się spadkiem stopy bezrobocia wolniejszym niż średnio w województwie, natomiast w prawej części wykresu (czyli czerwonej i niebieskiej) znajdują się powiaty o wyższej niż średnio w województwie stopie bezrobocia.

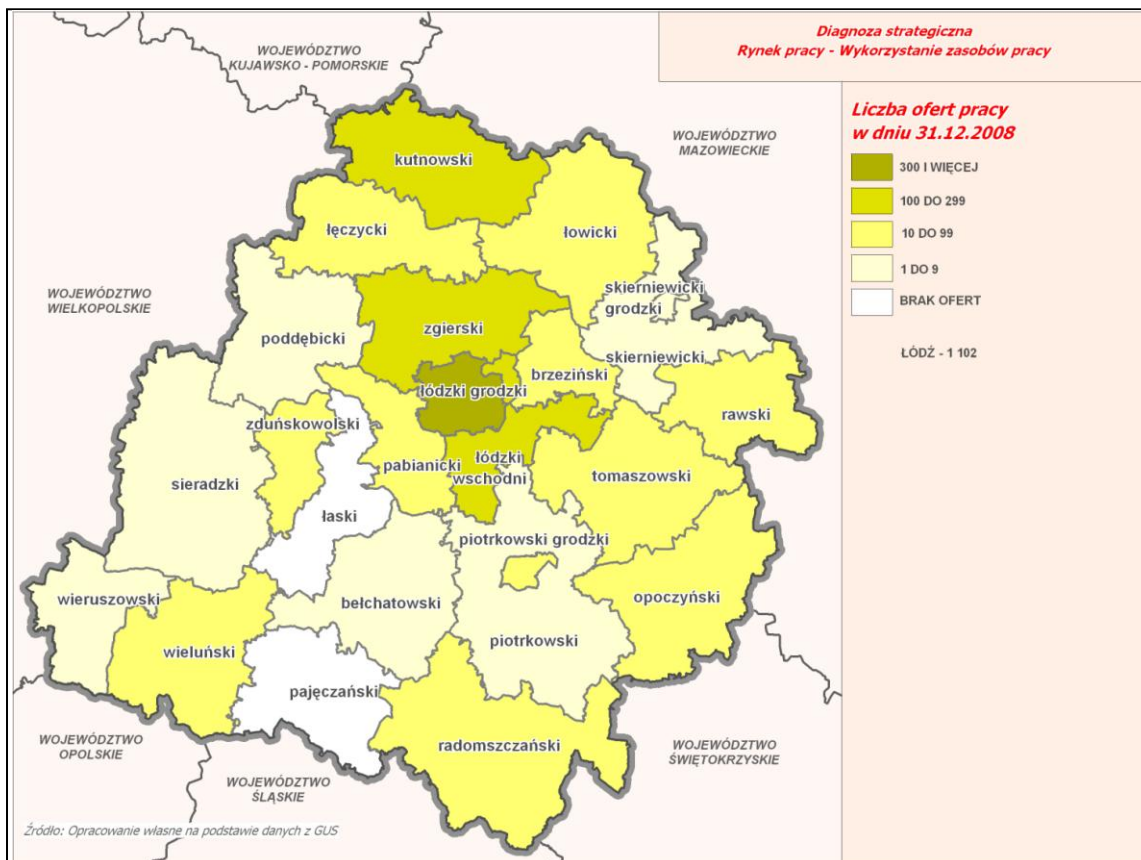
Powiaty znajdujące się w ćwiartkach o pośrednim charakterze, tj. żółtej i niebieskiej cechuje rozłącznie albo niska stopa bezrobocia, albo szybkie obniżanie się wartości tego zjawiska. Istotnym spostrzeżeniem dotyczącym „żółtej” ćwiartki wykresu jest fakt, że bezrobocie ma swój naturalny poziom i nawet w bardzo chłonnych rynkach jego poziom wynosi około 1-3%, co oznacza, że jeśli dane miasto czy powiat osiągnie ten stan, to dalsze obniżanie poziomu bezrobocia jest już niemożliwe. W województwie łódzkim nie ma aktualnie jednostki, która osiągnęłaby taki poziom.

Preferencje i potrzeby pracodawców regionu, wyrażone listą zawodów deficytowych, wskazują na niewielki stopień innowacyjności gospodarki województwa. W skali całego regionu najbardziej poszukiwanymi pracownikami są (dane WUP): robotnik gospodarczy, technik prac biurowych, technik administracji, technik ochrony fizycznej osób i mienia, magazynier, sprzątaczką, kierowca samochodu ciężarowego, kasjer handlowy, pomoc kuchenna, robotnik do prac prostych w przemyśle, spawacz ręczny gazowy, opiekunka domowa, zbrojarz, portier, glazurnik. Brak na tej liście zawodów wymagających wyższego bądź specjalistycznego wykształcenia może świadczyć jednak nie tylko o małym popycie pracodawców na specjalistów i ludzi najlepiej wykształconych, ale także o nasyceniu regionalnego rynku pracy takimi pracownikami. Ponadto specjaliści o wysokich kwalifikacjach znajdują zatrudnienie bez udziału publicznych służb zatrudnienia, bowiem pracodawcy organizują na takie stanowiska rekrutacje we własnym zakresie lub korzystają z zewnętrznych agencji rekrutacyjnych. Lista zawodów deficytowych została oparta o dane z publicznych służb zatrudnienia (WUP), czyli obejmuje znaczącą część wojewódzkiego rynku pracy, jednak nie całość.

Suma powtórzeń poszczególnych zawodów deficytowych dla wszystkich miast i powiatów wykazała, że najbardziej poszukiwani są: robotnik gospodarczy (18 powtórzeń), technik prac biurowych (14 powtórzeń), magazynier (12 powtórzeń), sekretarka (11 powtórzeń) i sprzątaczką (11 powtórzeń). Przedstawiciele tych zawodów mają największą szansę na szybkie znalezienie pracy. W stosunku do lat poprzednich lista najbardziej deficytowych zawodów nie uległa większym zmianom.

Popyt na pracę rejestrowany przez powiatowe urzędy pracy, wyrażony łączną bezwzględną liczbą ofert pracy w 2008 roku, najwyższy był w Łodzi (26 547) oraz w powiatach: zgierskim (6 578), kutnowskim (5 892) i łódzkim wschodnim (4 537). Najmniej ofert pracy miały powiaty: pajęczański (629) i brzeziński (894). Najwięcej bezrobotnych na jedną ofertę pracy przypadało w grudniu 2008 roku w powiatach: bełchatowskim (930), piotrkowskim (851), najmniej w łódzkim wschodnim (6), Łodzi (20), kutnowskim (43) i Piotrkowie Trybunalskim (49), natomiast największą bezwzględną liczbę ofert pracy odnotowano w Łodzi i powiecie łódzkim wschodnim (mapa 171).

Mapa 171. Liczba ofert pracy w Urzędach Pracy w dniu 31.XII.2008

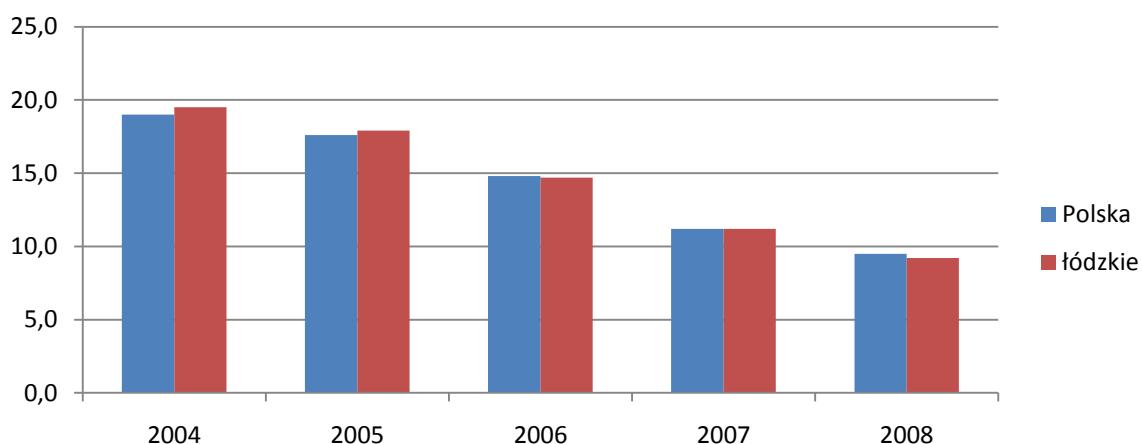
• **Kontekst krajowy**

Stopa bezrobocia w województwie łódzkim w analizowanym okresie generalnie odpowiadała stopie bezrobocia w kraju, zachowując ten sam malejący trend. Bezrobocie w regionie spadało jednak szybciej (wykres 200). Pod względem poziomu bezrobocia w 2008 roku, województwo łódzkie uplasowało się na szóstej pozycji ze stopą bezrobocia na poziomie 9,2%. W latach 2004 – 2008 region łódzki obniżył stopę bezrobocia o 10,3 p. p., co jest jednym z lepszych rezultatów w kraju (wykres 201). Szybsze spadki stopy bezrobocia zanotowały jedynie województwa: zachodniopomorskie (14,2 p. p.), lubuskie (13,1 p. p.), pomorskie (13,1 p. p.), dolnośląskie (12,4 p. p.) oraz warmińsko-mazurskie (12,4 p. p.).

Malejący trend stopy bezrobocia, na skutek kryzysu na światowych rynkach finansowych, został w czwartym kwartale 2008 roku wyhamowany. Dane na koniec 2009 roku wskazują na wzrost stopy bezrobocia do 11,9% w Polsce oraz do 11,6% w województwie łódzkim. Spadek wykorzystania zasobów rynku pracy w kraju i regionie łódzkim w wyniku zmian koniunktury gospodarczej był na zbliżonym poziomie.

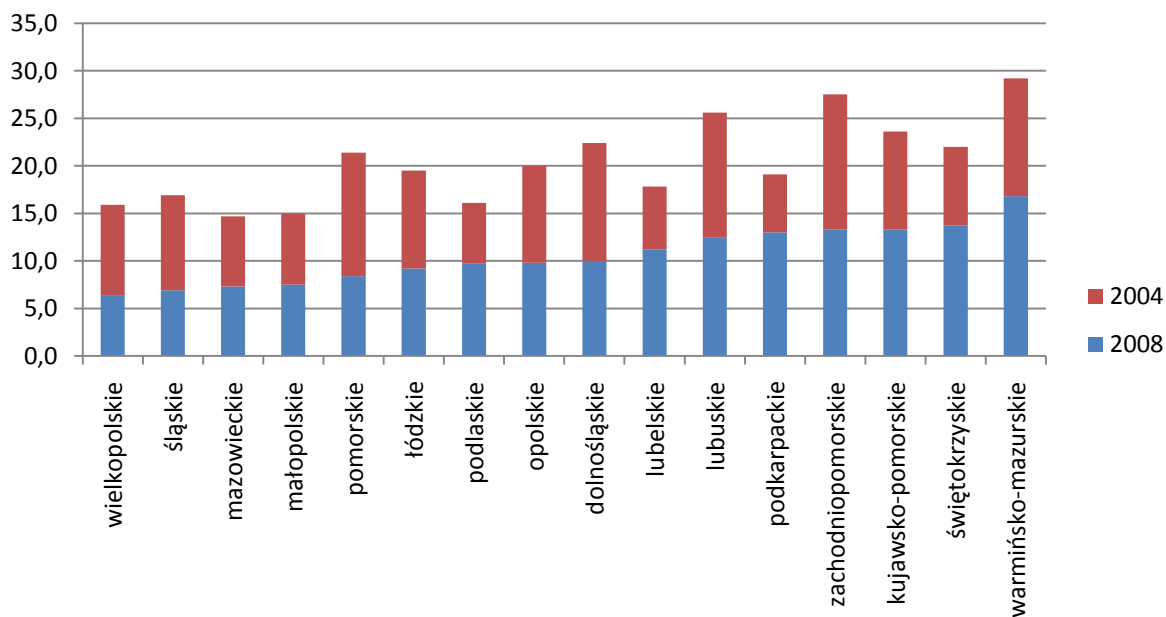
Pod względem popytu na pracę zdecydowanym liderem było województwo śląskie. Śląskie urzędy pracy 31.XII.2008 roku, dysponowały aż 7 687 ofertami pracy. Następne w kolejności były: dolnośląskie (4 626 ofert), mazowieckie (2 781 ofert), pomorskie (2 138 ofert) i łódzkie (2 131 ofert). Najmniej ofert 31.XII.2008 roku zanotowano w województwach: warmińsko-mazurskim (267 ofert) i podlaskim (272 ofert).

Wykres 200. Stopa bezrobocia w Polsce i w województwie łódzkim w latach 2004 - 2008

Źródło: Dane GUS

Wykres 201. Stopa bezrobocia w województwach w latach 2004 i 2008

Źródło: Dane GUS

Pod względem liczby bezrobotnych przypadających na 1 ofertę pracy najlepsza sytuacja 31.XII.2008 roku miała miejsce w województwie śląskim (16), opolskim (20), dolnośląskim (25), pomorskim (32) oraz łódzkim (47), przy średniej dla Polski wynoszącej 49 bezrobotnych na jedną ofertę pracy.

- **Podsumowanie**

1. Województwo łódzkie charakteryzuje się poziomem bezrobocia zbliżonym do poziomu krajowego, jednak o silniejszym trendzie zniżkowym w latach 2004-2008. Najmniejsze wahania stopy bezrobocia występują w rolniczych powiatach regionu. Większą podatnością rynków pracy na zmiany koniunktury gospodarczej charakteryzują się miasta i wysoko zurbanizowane powiaty usługowo-przemysłowe.
2. Na przestrzeni lat lista zawodów deficytowych nie uległa zasadniczym zmianom – we wszystkich latach najbardziej poszukiwanymi pracownikami byli robotnicy, pracownicy biurowi i magazynierzy.
3. Region charakteryzuje wysoka liczba ofert pracy, przy czym w skali regionu koncentracja popytu na pracę ma miejsce na obszarze aglomeracji łódzkiej.

4.2. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA

Aktywność zawodowa to wykonywanie bądź gotowość do wykonywania pracy w zamian za ekwiwalent w postaci wynagrodzenia. Do ludności aktywnej zawodowo zaliczono osoby pracujące oraz bezrobotne w wieku zdolności do pracy (od 15 do 74 lat). Szczególne znaczenie dla gospodarki ma ludność pracująca, stanowiąca podażowy element rynku pracy, a także proporcje pomiędzy zatrudnionymi w różnych sektorach gospodarki narodowej.

- **Kontekst regionalny**

Podstawowym wskaźnikiem określającym poziom aktywności zawodowej mieszkańców jest liczba pracujących na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, czyli mężczyzn w wieku od 18 do 64 lat i kobiet w wieku od 18 do 59 lat. Jak wynika z wykresu 202 najwyższe wartości wskaźnik osiąga w powiecie bełchatowskim, łęczyckim i wieluńskim, a najniższe w powiatach aglomeracji łódzkiej i w Skierniewicach. Od 2004 roku widoczna w niemal wszystkich powiatach jest tendencja wzrostowa wskaźnika pracujących. Wyjątki stanowią Skierniewice i powiat poddębicki, gdzie wartość wskaźnika obniżyła się o 1,5 punktu.

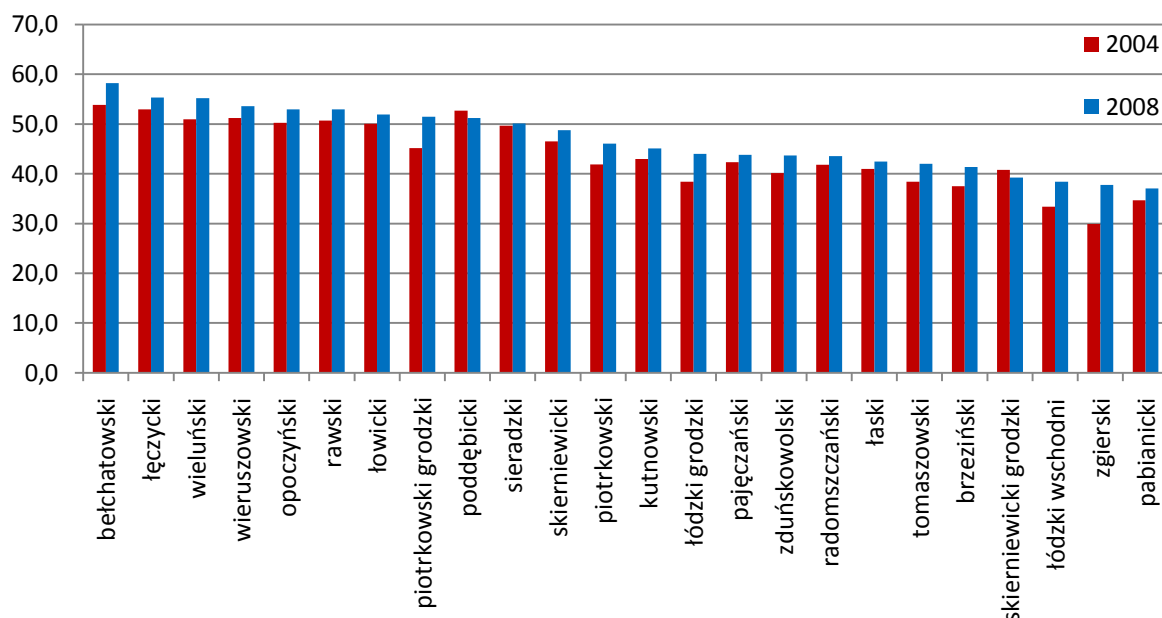
Ważnym aspektem aktywności zawodowej ludności są proporcje między zatrudnionymi w różnych sektorach gospodarki narodowej (wykres 203). Im wyższe zatrudnienie w usługach tym nowocześniejszy profil gospodarczy danego rynku pracy. W regionie łódzkim najwyższy poziom zatrudnienia w usługach ma miejsce we wszystkich miastach na prawach powiatu (ok. 60%) oraz w powiatach zgierskim (42,8%) i łódzkim wschodnim (40,2%). Najmniejszy udział zatrudnionych w usługach jest w powiatach: skierniewickim (14%), poddębickim (20%) i wieruszowskim (20,3%). W latach 2004-2008 w większości powiatów udział zatrudnionych w sektorze usługowym zwiększył się. Najbardziej w powiecie piotrkowskim (o 7,68 p. p.), Piotrkowie Trybunalskim (o 6,62 p. p.), oraz powiecie zgierskim (o 2,07 p. p.). Spadek udziału pracujących w usługach nastąpił w siedmiu powiatach, przy czym najsilniejszy był w: zduńskowolskim (o -2,60 p. p.), Skierniewicach (o -2,45 p. p.), wieruszowskim (o -2,21 p. p.) oraz w pabianickim (o -2,06 p. p.).

Pod względem udziału zatrudnionych w przemyśle od lat dominują powiaty: bełchatowski (53,3%) oraz pabianicki (50,1%). Najmniejsza względna liczba osób pracujących w przemyśle ma miejsce w powiatach: skierniewickim (10,2%) oraz łęczyckim (11,8%). Pod względem dynamiki zmian udziału zatrudnienia w tym sektorze to najsilniejszy trend wzrostowy wykazują powiaty: wieluński (wzrost o 4,11 p. p.) i wieruszowski (wzrost o 4,05 p. p.) a najsilniejszy trend spadkowy Piotrków Trybunalski (spadek o -6,42 p. p.).

W sektorze rolniczym, generującym najniższą wartość dodaną brutto w gospodarce, najwyższy odsetek pracujących mają powiaty: skierniewicki (75,8%), poddębicki (65,2%) oraz łęczycki (52,6%), natomiast najniższy Łódź (0,9%), Piotrków Trybunalski (1,8%) oraz Skierniewice (3,8%). Generalnie występuje tendencja do zmniejszania się udziału pracujących w rolnictwie; jedyne dwa wyjątki w skali województwa to powiaty poddębicki i skierniewicki, gdzie udział pracujących w tym sektorze gospodarki zwiększył się odpowiednio o 1,11 p. p. i 0,44 p. p.

W pozostałych powiatach nastąpiły spadki, najsilniejsze w powiatach: piotrkowskim (o -5,73 p. p.), zgierskim (o -5,17 p. p.), brzezińskim (o -4,89 p. p.), oraz łódzkim wschodnim (-4,61 p. p.).

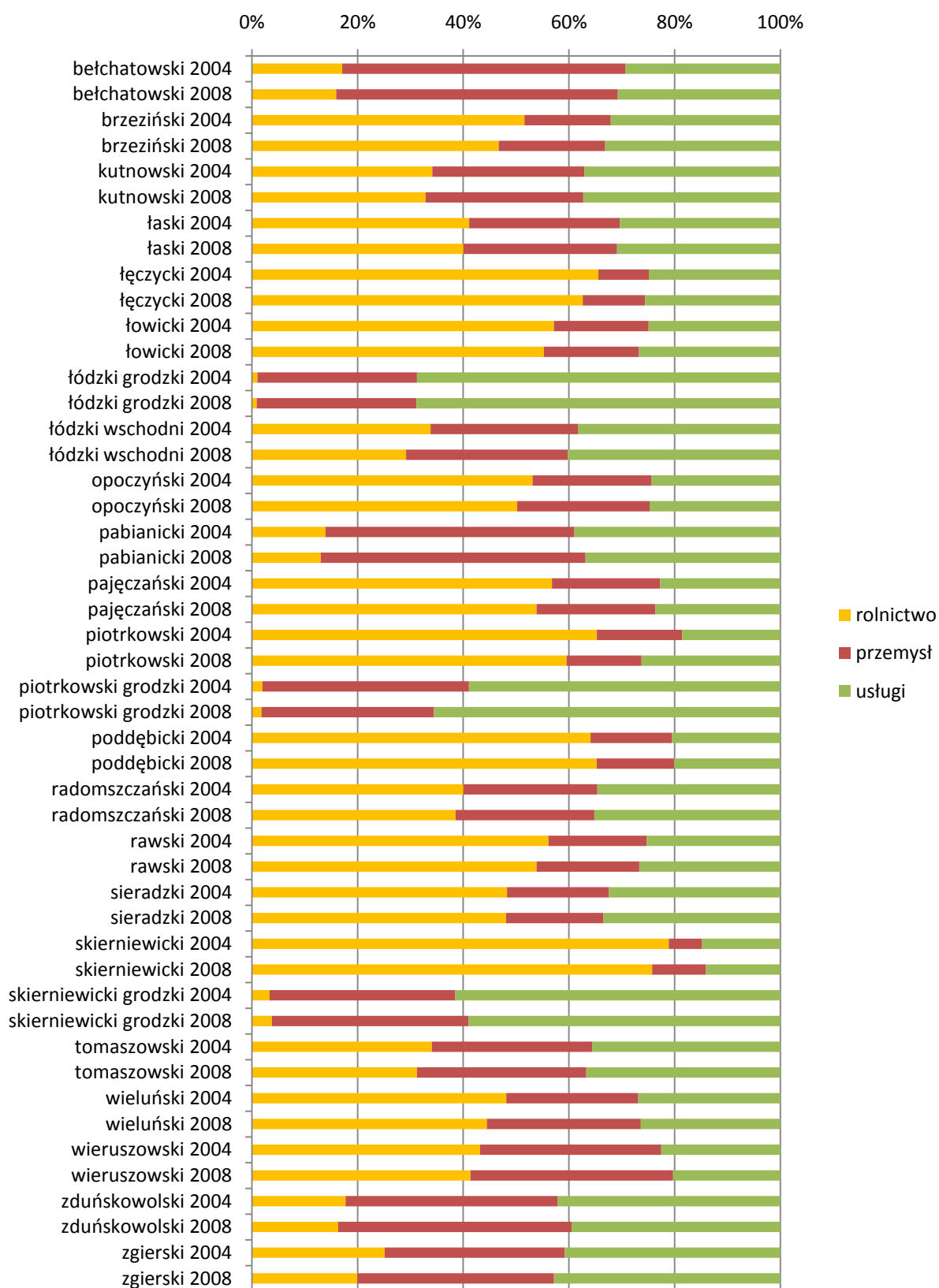
Wykres 202. Wskaźnik pracujących w powiatach w latach 2004 i 2008

Źródło: Dane GUS

Analiza zmian proporcji między liczebnością zatrudnionych w różnych sektorach gospodarki narodowej na przestrzeni lat 2004 - 2008 wskazuje, że najdynamiczniejsze zmiany struktur w pożądanym kierunku (zwiększenie udziału pracujących w usługach i zmniejszenie udziału pracujących w rolnictwie) następują w powiatach aglomeracji łódzkiej oraz w Piotrkowie Trybunalskim i powiecie piotrkowskim.

Wykres 203. Struktura pracujących w sektorach gospodarki narodowej w 2004 roku

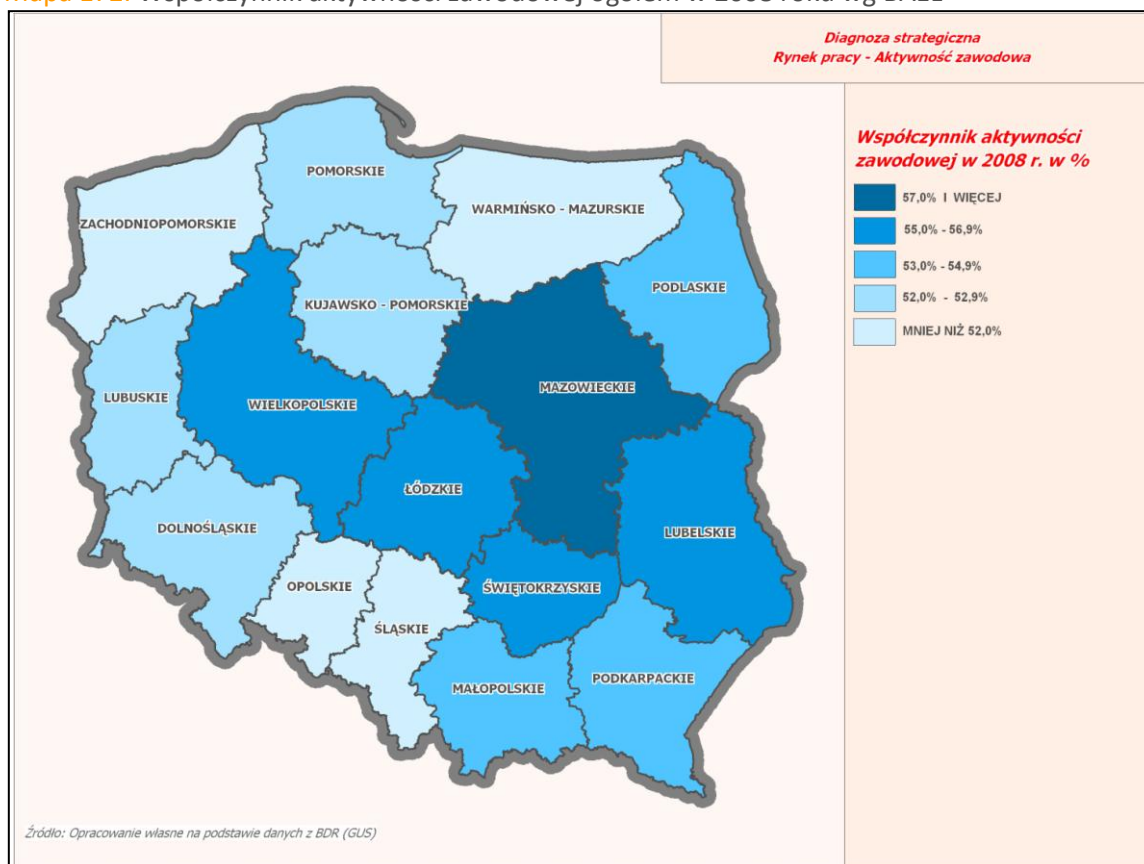
Źródło: Dane GUS

• **Kontekst krajowy**

Współczynnik aktywności zawodowej (udział aktywnych zawodowo w ludności powyżej 15 roku życia), wynoszący w 2008 roku 55,3% pozwolił na zajęcie regionowi łódzkiemu 3 pozycji (mapa 172) za województwami mazowieckim (58,9%) i świętokrzyskim (56,6%). Jest to wartość wysoka w skali kraju, jednak bez porównania niższa niż w wysoko rozwiniętych krajach UE. Dane dla ludności od 15 do 64 lat wskazują, że wartość dla Polski w 2008 roku była niższa o 7,3 p. p. od wartości średniej dla Unii Europejskiej (UE27)¹²⁰. W porównaniu do wskaźnika pracujących współczynnik aktywności zawodowej posiada inaczej skonstruowaną zmienną standaryzującą (ludność powyżej 15 roku życia a nie ludność w wieku produkcyjnym) toteż przyjmuje nieco wyższe wartości, bowiem obejmuje osoby pracujące nie mieszczące się w przedziale wieku produkcyjnego, np. aktywnych zawodowo seniorów.

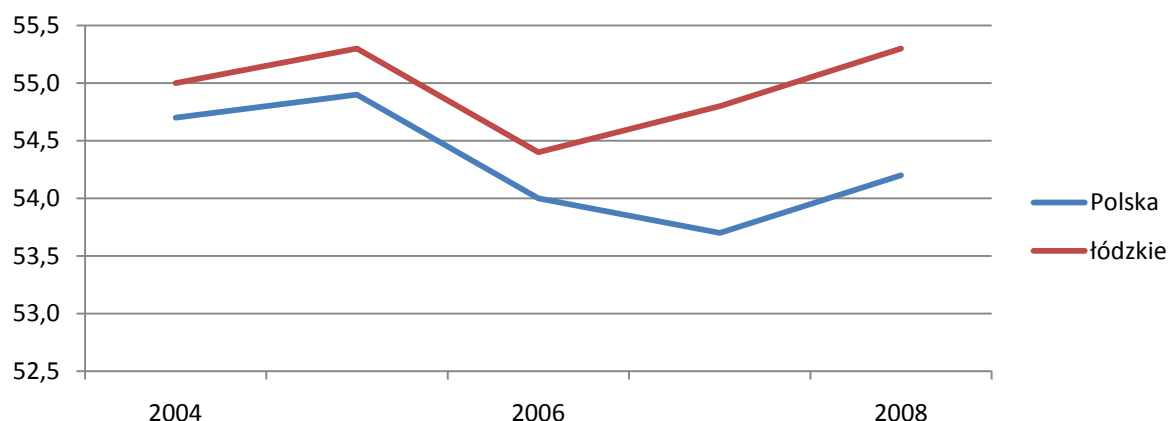
Ze względu na fluktuacyjny charakter wartości współczynnika aktywności zawodowej w latach 2004-2008 (wykres 204), można przyjąć hipotezę, iż jest to początek stabilizacji po okresie spadków w latach 1995-2006. Perspektywicznie zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej społeczeństwa jest koniecznością, bowiem tendencje demograficzne wskazują, że społeczeństwo wkroczyło w fazę starzenia się, co oznacza że w przyszłości mogą nastąpić problemy z utrzymaniem odpowiedniego poziomu zatrudnienia w gospodarce, a w dalszej konsekwencji perturbacje i destabilizacje systemu emerytalnego.

Mapa 172. Współczynnik aktywności zawodowej ogółem w 2008 roku wg BAEL

¹²⁰ Polska w Unii Europejskiej 2008, GUS

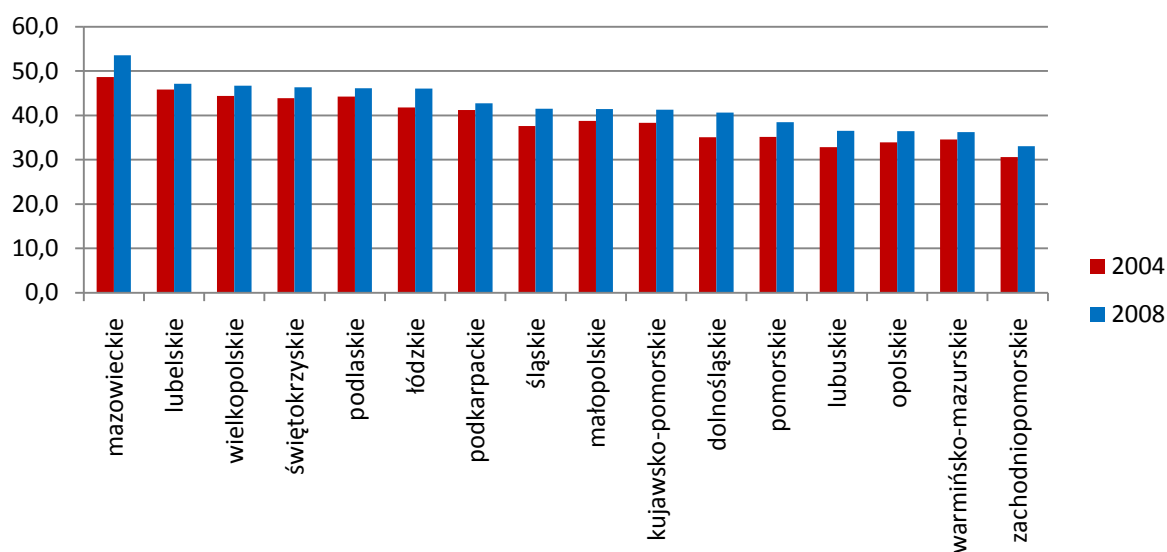
Wykres 204. Współczynnik aktywności zawodowej w latach 2004 – 2008 w Polsce i w województwie łódzkim

Źródło: BAEL, GUS

Wskaźnik pracujących wynosił w województwie łódzkim w 2008 roku 46,1, co daje regionowi wysokie, szóste, miejsce w kraju (wykres 205).

Wykres 205. Wskaźnik pracujących w województwach w 2004 i 2008 roku

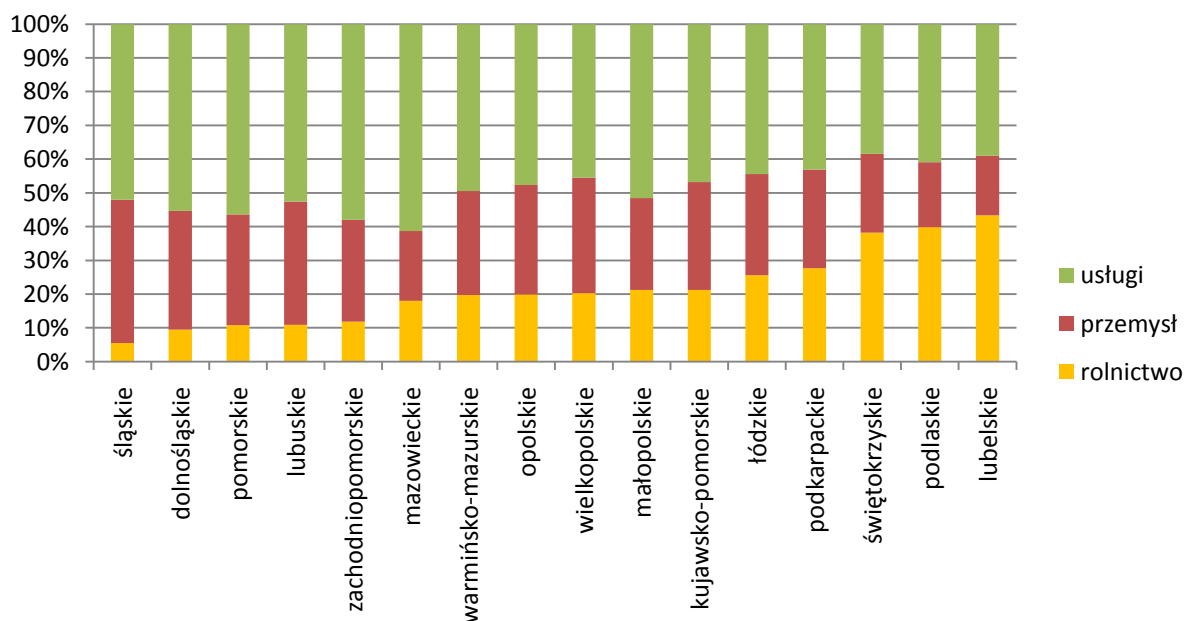

Źródło: Dane GUS

W latach 2004 – 2008 wzrost wartości wskaźnika wyniósł 4,3 pkt.; wyższe przyrosty zanotowano jedynie w województwach: dolnośląskim (5,6 pkt.) oraz mazowieckim (4,9 pkt.). Wzrost ten spowodowany został głównie zwiększeniem pozarolniczej aktywności gospodarczej; w województwach o typowo rolniczym charakterze wzrost nie przekraczał dwóch punktów.

Struktura pracujących w sektorach gospodarki narodowej w województwach w analizowanym okresie uległa nieznacznym zmianom. Odsetek zatrudnionych w usługach najbardziej zwiększył się w województwach: mazowieckim (o 3,23 p.p.), wielkopolskim (o 1,76 p.p.) oraz podkarpackim (o 1,73 p.p.). Łódzkie zanotowało wzrost o 1,41 p. p. (siódmy pod względem wielkości). Spadek udziału pracujących w sektorze usługowym dotknął dwa województwa: pomorskie (o 0,11 p.p.) oraz lubuskie (o 1,25 p.p.). Znaczenie sektora przemysłowego najszybciej rosło w przypadku województw: lubuskiego (o 2,68 p.p.), świętokrzyskiego (o 1,74 p.p.) oraz pomorskiego (o 1,48 p.p.), natomiast malało w przypadku województw: mazowieckiego (o 1,01 p.p.), wielkopolskiego (o 0,20 p.p.) oraz zachodniopomorskiego (o 0,04 p.p.). Region łódzki osiągnął wzrost na poziomie 0,94 p.p. co dało mu siódme miejsce w kraju. W przypadku sektora rolniczego widoczna jest tendencja do spadku odsetka zatrudnionych we wszystkich województwach. Najsilniejsze spadki nastąpiły w województwach: podlaskim (o 2,82 p.p.), świętokrzyskim (o 2,80 p.p.), łódzkim (o 2,36 p.p.) oraz mazowieckim (o 2,22 p.p.). Najwolniej odsetek zatrudnionych zmniejszał się w województwach które nie mają rolniczego charakteru (wysokiego udziału pracujących w rolnictwie): śląskim (o 0,62 p.p.) i zachodniopomorskim (o 0,64 p.p.). Przekształcenia następujące w kraju stopniowo zmieniają bilans pracujących w sektorach gospodarki narodowej, zwiększając udział sektora usługowego i przemysłowego kosztem sektora rolniczego. Jest to pożądany kierunek zmian, przy zwiększaniu efektywności i towarowości rolnictwa, a województwo łódzkie znajduje się w grupie regionów, w których zmiany następują ze średnią intensywnością (wykres 206).

Wykres 206. Struktura pracujących w sektorach gospodarki narodowej w 2008 roku w województwach

Źródło: Dane GUS

Województwo łódzkie, mimo spadku odsetka zatrudnionych, nadal znajduje się w grupie o dużym znaczeniu rolnictwa. Modernizacja struktury gospodarczej, w tym przede wszystkim rozwijanie funkcji pozarolniczych na obszarach wiejskich o niekorzystnych warunkach dla gospodarki agrarnej, winna być jednym z priorytetów polityki gospodarczej regionu.

- **Podsumowanie**

1. **Region łódzki charakteryzuje się:**

- Wysoką wartością współczynnika aktywności zawodowej (trzecie miejsce w kraju).
- Dużą dynamiką wzrostu wskaźnika pracujących (trzecie miejsce w kraju).
- Przeciętnym tempem zmian struktury zatrudnionych, które jednak następuje w pożądanym kierunku.
- Tendencją do zwiększania się wartości wskaźnika pracujących w niemal wszystkich powiatach.
- Najniższymi wartościami wskaźnika pracujących w obrębie Aglomeracji Łódzkiej.
- Wysokim odsetkiem zatrudnionych w usługach w miastach regionu i w obrębie Aglomeracji Łódzkiej, przy jednoczesnym niewielkim udziale zatrudnionych w tym sektorze w pozostałych częściach województwa.
- Dość stabilnym udziałem zatrudnionych w sektorze przemysłowym, tak w aspekcie czasowym jak i przestrzennym.
- Ogólną tendencją (dotyczącą wszystkich powiatów) do zmniejszania się udziału pracujących w sektorze rolniczym.

4.3. ADAPTACYJNOŚĆ ZAWODOWA BEZROBOTNYCH

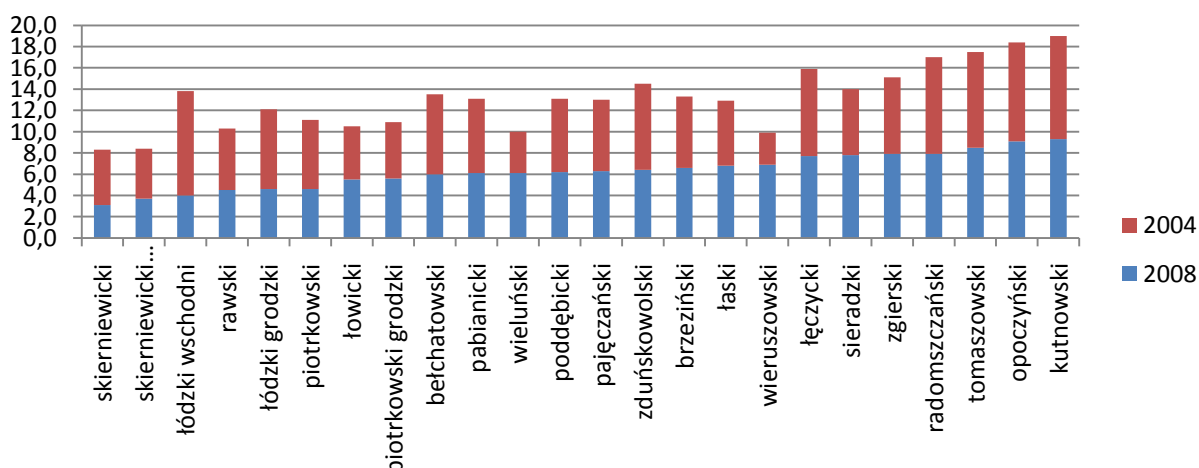
Na adaptacyjność zawodową bezrobotnych składa się przekrój strukturalny, określający poziom wykształcenia, staż zawodowy i ewentualnie przyczynę zwolnienia oraz czas pozostawania bez pracy, a więc zdolność bezrobotnych do podjęcia pracy a także wykorzystanie oferty szkoleniowej urzędów pracy.

- **Kontekst regionalny**

Wszystkie czynniki odnoszące się do zbiorowości bezrobotnych opisywane w niniejszym rozdziale mają pośredni wpływ na adaptacyjność zawodową, bowiem jest to indywidualna cecha każdej osoby poszukującej pracy. Niemniej odpowiednie zestawienie opisywanych właściwości dla całej grupy bezrobotnych znacząco zwiększa szansę na pierwsze bądź ponowne podjęcie pracy.

Punktem wyjścia było określenie wielkości podmiotowej grupy osób bezrobotnych w grupie ludności w wieku produkcyjnym (wykres 207). Wpływ zwiększonego bezrobocia na adaptacyjność zawodową może być dwojakiego rodzaju. Po pierwsze w przypadku powiatów borykających się z wysokim bezrobociem, (które jest najczęściej bezrobociem strukturalnym) adaptacyjność zawodowa jest na niskim poziomie. Po wtóre, konkurencja na rynku pracy jest dla bezrobotnych znacznie większa, co wymusza nierzadko całkowite przebranżowienie i stymuluje wzrost adaptacyjności zawodowej.

Wykres 207. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %

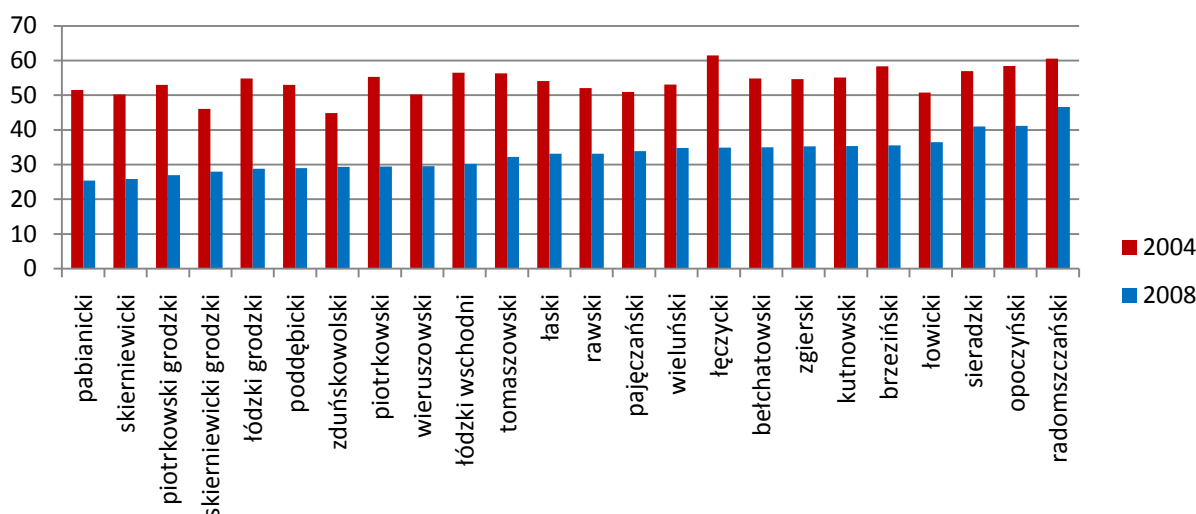

Źródło: Dane GUS

W latach 2004 – 2008 bezrobocie zmniejszało się w województwie w sposób nierównomierny. Najbardziej skorzystały powiaty o wysokim bezrobociu oraz te, w których rolnictwo nie odgrywa dominującej funkcji.

Wyznacznikiem adaptacyjności zawodowej jest odsetek długotrwale (ponad 12 miesięcy) bezrobotnych w zbiorowości bezrobotnych ogółem.

Wykres 208. Odsetek długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem

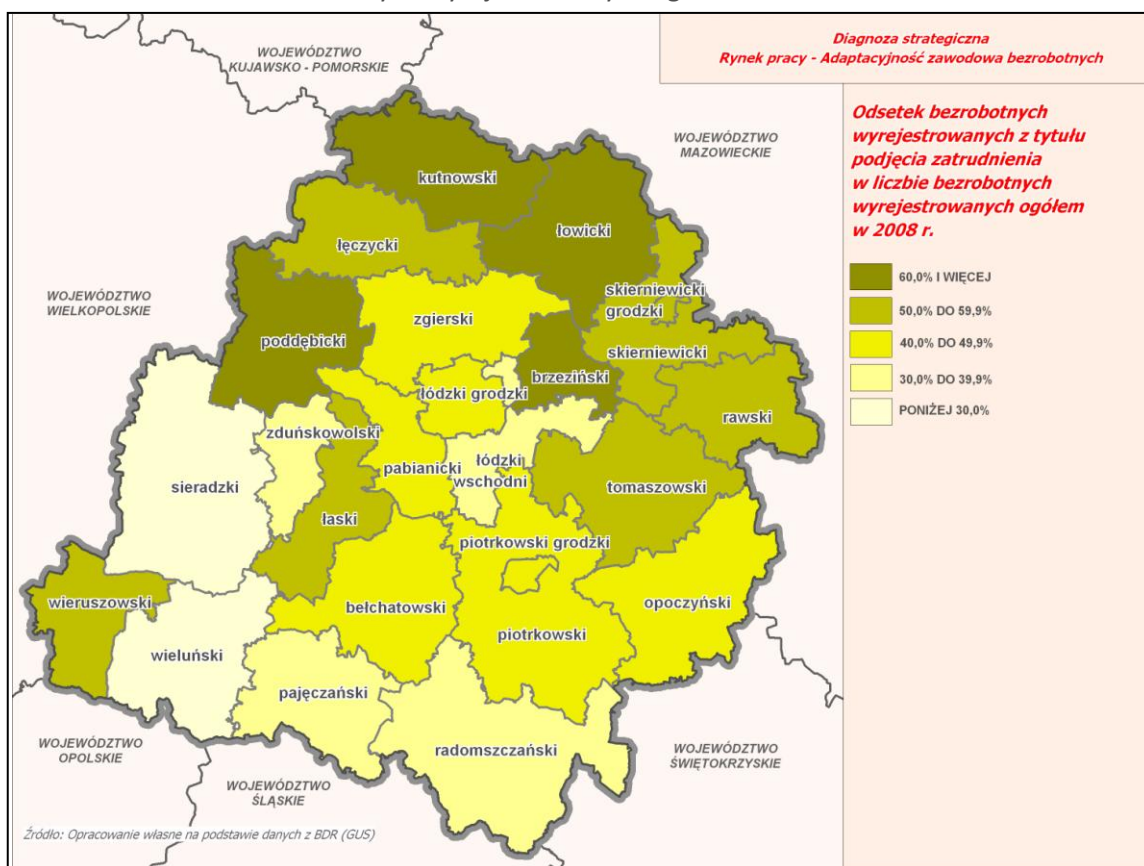

Źródło: Dane GUS

Przyczyn spadku odsetka osób długotrwale bezrobotnych można upatrywać w pobudzeniu gospodarczym generującym nowe miejsca pracy, ale również w zwiększeniu adaptacyjności zawodowej, bowiem podmiotem są osoby, które były bezrobotne przez ponad rok, a więc powrót na rynek pracy jest dla nich trudniejszy i wymaga dostosowania do nowego miejsca pracy. Odsetek długotrwale bezrobotnych najbardziej zmniejszył się w powiatach: łęczyckim (o 26,6 p.p.), łódzkim wschodnim (o 26,3 p.p.), pabianickim (o 26,2 p.p.), Łodzi (o 26,1 p.p.) i Piotrkowie Trybunalskim (o 26 p.p.), natomiast najmniej w powiatach: radomszczańskim (o 13,9 p.p.), łowickim (o 14,3 p.p.), zduńskowolskim (o 15,5 p.p.) i sieradzkim (o 15,9 p.p.) (wykres 208).

Dalsze analizy dotyczą tych bezrobotnych, którzy zostali wyrejestrowani, ponieważ podjęli zatrudnienie. Bezrobotny może zostać wykreślony z rejestru w przypadku niestawiennictwa na wezwanie urzędu (i odmowy przyjęcia oferty pracy) lub w przypadku podjęcia pracy. Odsetek bezrobotnych wyrejestrowanych, którzy podjęli zatrudnienie z liczby bezrobotnych wyrejestrowanych ogółem jest nie tylko miarą skuteczności działania służb zatrudnienia, ale i gotowości bezrobotnych do podjęcia pracy. W 2008 roku największy odsetek bezrobotnych podjął zatrudnienie w powiatach: brzezińskim (68,7%), kutnowskim (64,6%), łowickim (64,4%) oraz poddębickim (60,2%), natomiast najmniejszy w powiatach: sieradzkim (29,4%) oraz wieluńskim (29,9%) (mapa 173). W analizowanym okresie wartość tego wskaźnika obniżyła się w większości powiatów, największe spadki zanotowano w powiatach: łęczyckim (o 20,2 p.p.), Łodzi (o 17,6 p.p.) i bełchatowskim (o 17,5 p.p.). Wzrost odsetka bezrobotnych wyrejestrowanych z tytułu podjęcia pracy w liczbie bezrobotnych ogółem w latach 2004-2008 nastąpił w siedmiu powiatach. Najmocniejszy wzrost nastąpił w: rawskim (o 12,9 p.p.) oraz wieruszowskim (o 10,9 p.p.).

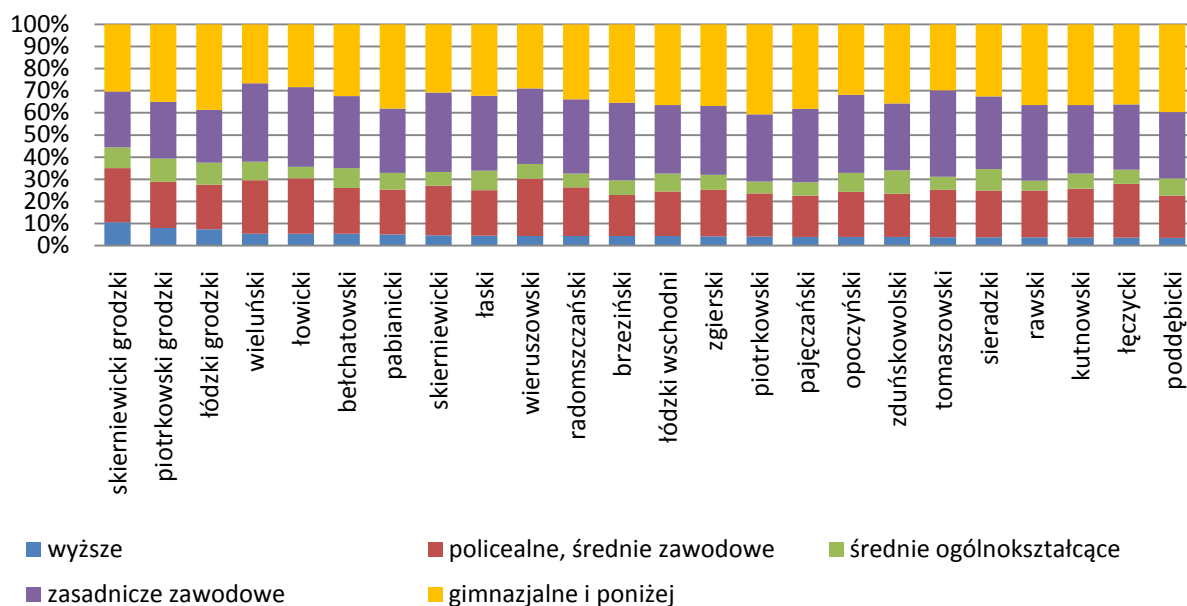
Mapa 173. Odsetek bezrobotnych wyrejestrowanych z tytułu podjęcia zatrudnienia w liczbie bezrobotnych wyrejestrowanych ogółem w 2008 roku

Istotną kwestią wpływającą na jakość zasobów pracy jest poziom wykształcenia bezrobotnych. Może ono także wpływać na adaptacyjność zawodową, bowiem wraz ze wzrostem wykształcenia na ogół rośnie także wszechstronność pracownika (choć zależność ta nie dotyczy np. wysoko wykwalifikowanych specjalistów). Generalna tendencja jaką można zaobserwować to lepsze wykształcenie bezrobotnych kobiet. W kategoriach wykształcenia wyższego, policealnego i średniego zawodowego oraz średniego ogólnokształcącego przeważają one liczebnie nad mężczyznami.

Pod względem wykształcenia bezrobotnych najlepsza sytuacja panuje w miastach na prawach powiatu, natomiast najgorsza w rolniczych powiatach województwa. Struktura wykształcenia bezrobotnych w 2004 roku w powiatach, uszeregowanych według odsetka bezrobotnych najlepiej wykształconych, przedstawiona została na wykresie 209.

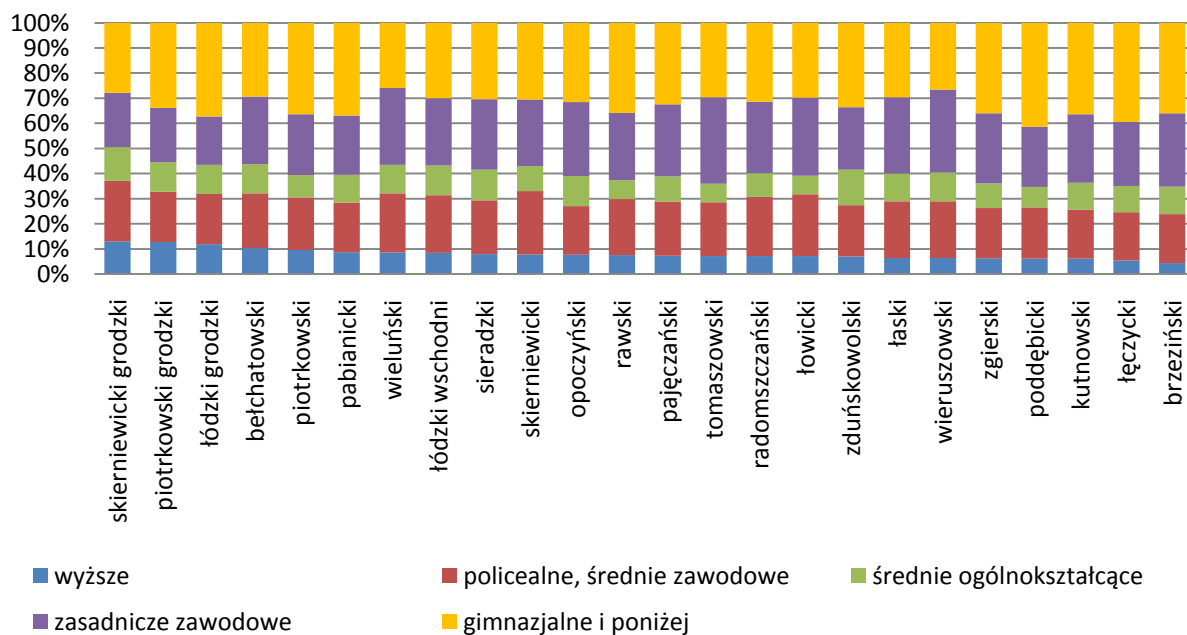
Wykres 209. Struktura wykształcenia bezrobotnych w 2004 roku

Źródło: Dane GUS

W porównaniu z rokiem 2004 w 2008 roku lepszą pozycję osiągnęły powiaty: bełchatowski, piotrkowski i łódzki wschodni, gdzie jakość wolnych zasobów pracy znacznie się zwiększyła (wykres 210). Ogólnie widoczna jest tendencja do zwiększania się w powiatach odsetka bezrobotnych z wykształceniem wyższym, średnim ogólnokształcącym a także gimnazjalnym i niższym, oraz zmniejszania się odsetka bezrobotnych z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym.

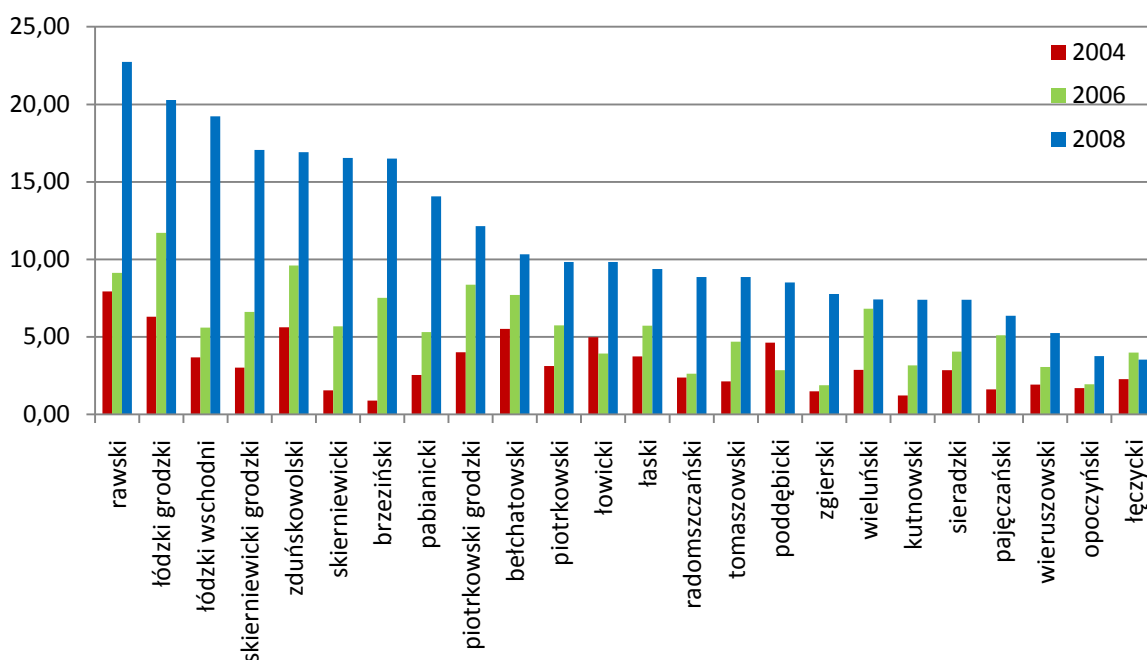
Wykres 210. Struktura wykształcenia bezrobotnych w 2008 roku

Źródło: Dane GUS

Ostatnim analizowanym zagadnieniem jest stopień wykorzystania przez bezrobotnych kursów doszkalających organizowanych przez urzędy pracy, będących aktywną formą przeciwdziałaniu bezrobociu. Odsetek bezrobotnych korzystających z kursów doszkalających w ogólnej liczbie bezrobotnych w przeciągu lat 2004-2008 zwiększył się we wszystkich powiatach, choć skala różnic jest zaskakująca (wykres 211).

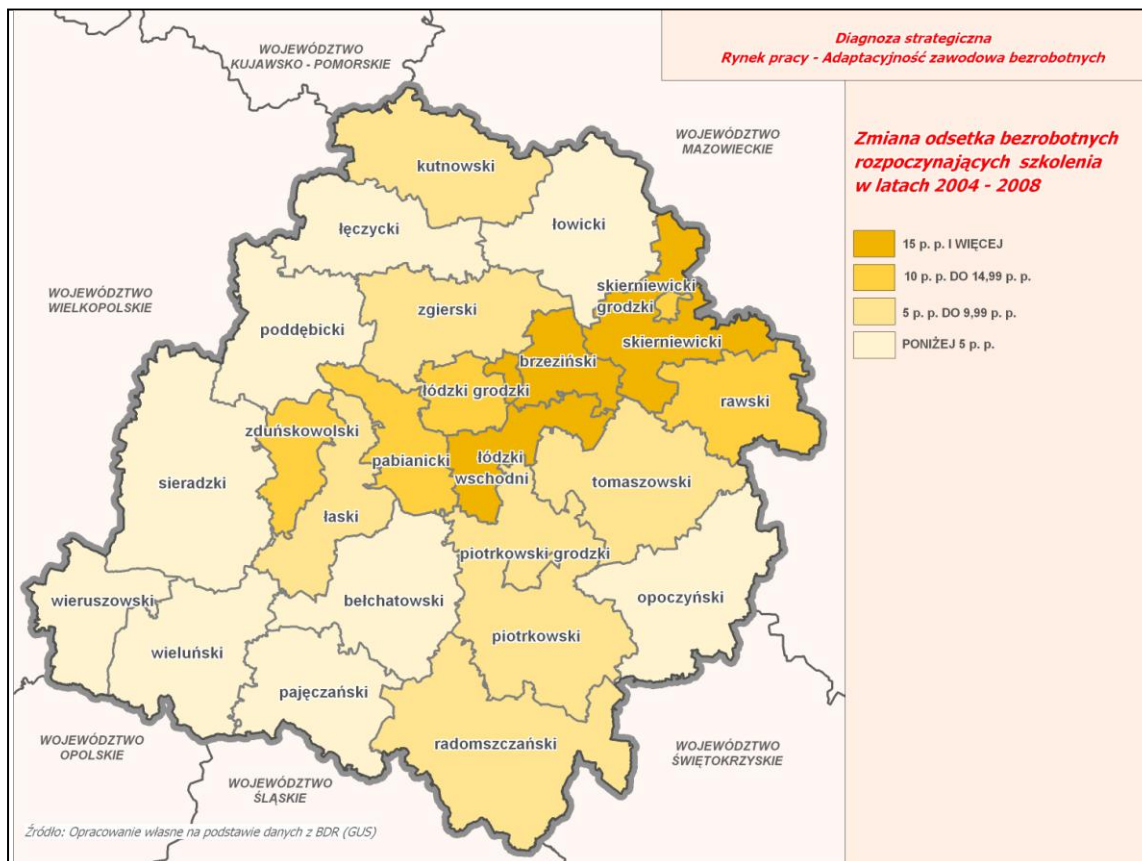
Wykres 211. Odsetek bezrobotnych rozpoczynających szkolenia

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych WUP

Wyraźnie widać olbrzymią poprawę sytuacji pomiędzy rokiem 2006 a 2008 oraz mocną polaryzację przestrzenną zjawiska. Zdecydowanie najlepsza sytuacja ma miejsce w powiecie rawskim i miastach na prawach powiatu wraz z ich otoczeniem, a najgorzej sytuacja przedstawia się w peryferyjnych powiatach, często o rolniczym profilu. Powiaty o wyższym odsetku bezrobotnych korzystających z kursów charakteryzują się lepszą efektywnością służb zatrudnienia, bardziej urozmaiconą strukturą gospodarczą, większym nasyceniem firmami szkoleniowymi, a także w konsekwencji wyższą adaptacyjnością zawodową bezrobotnych. W latach 2004 – 2008 największy wzrost odsetka bezrobotnych rozpoczynających szkolenia nastąpił w centralnej i północno-wschodniej części województwa (mapa 174).

Mapa 174. Zmiana odsetka bezrobotnych rozpoczynających szkolenia w latach 2004-2008

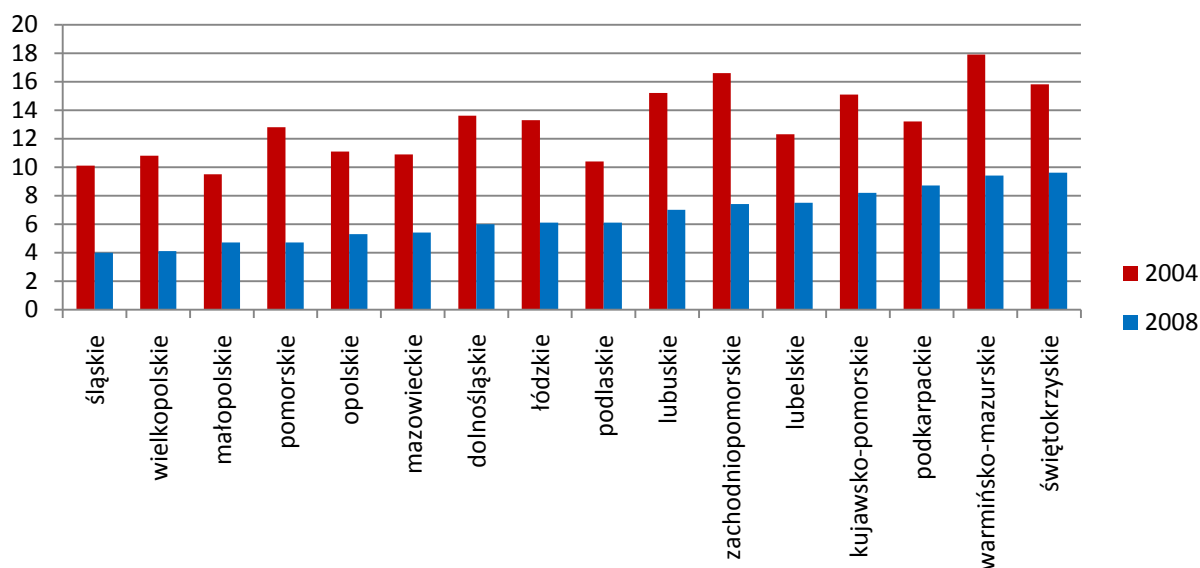

• **Kontekst krajowy**

Pod względem udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2008 roku województwo łódzkie uplasowało się na ósmym miejscu (wykres 212) w kraju osiągając wartość 6,1%. Dynamika spadku tego wskaźnika w latach 2004 – 2008 była w regionie wysoka. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym obniżył się o 7,2 p.p. Większa dynamika spadku bezrobocia miała miejsce w województwach: zachodniopomorskim (spadek o 9,2 p.p.), warmińsko-mazurskim (spadek o 8,5 p.p.), lubuskim (spadek o 8,2 p.p.), pomorskim (spadek o 8,1 p.p.) oraz dolnośląskim (spadek o 7,6 p.p.). Najwolniej sytuacja na rynku pracy poprawiała się w rolniczych województwach Polski wschodniej: podlaskim (spadek o 4,3 p.p.) i podkarpackim (spadek o 4,5 p.p.).

Odsetek długotrwale bezrobotnych względem liczby bezrobotnych ogółem wynosił w województwie łódzkim w 2008 roku 33,3% (siódme miejsce w kraju). Jest to wartość pośrednia pomiędzy regionami o rolniczym (więcej bezrobotnych długoterminowych) a nierolniczym (mniej bezrobotnych długoterminowych) charakterze. Wzrost adaptacyjności zawodowej mierzony spadkiem odsetka długotrwale bezrobotnych był jednak w regionie łódzkim w latach 2004-2008 wysoki (odsetek bezrobotnych długoterminowych obniżył się o 21,5 p.p.). Jedynie dwa województwa zanotowały większą poprawę sytuacji: pomorskie (spadek o 25,1 p.p.) i opolskie (spadek o 23,5 p.p.) natomiast spadek tej samej wielkości zanotowało województwo wielkopolskie (spadek o 21,5 p.p.).

Wykres 212. Odsetek bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym

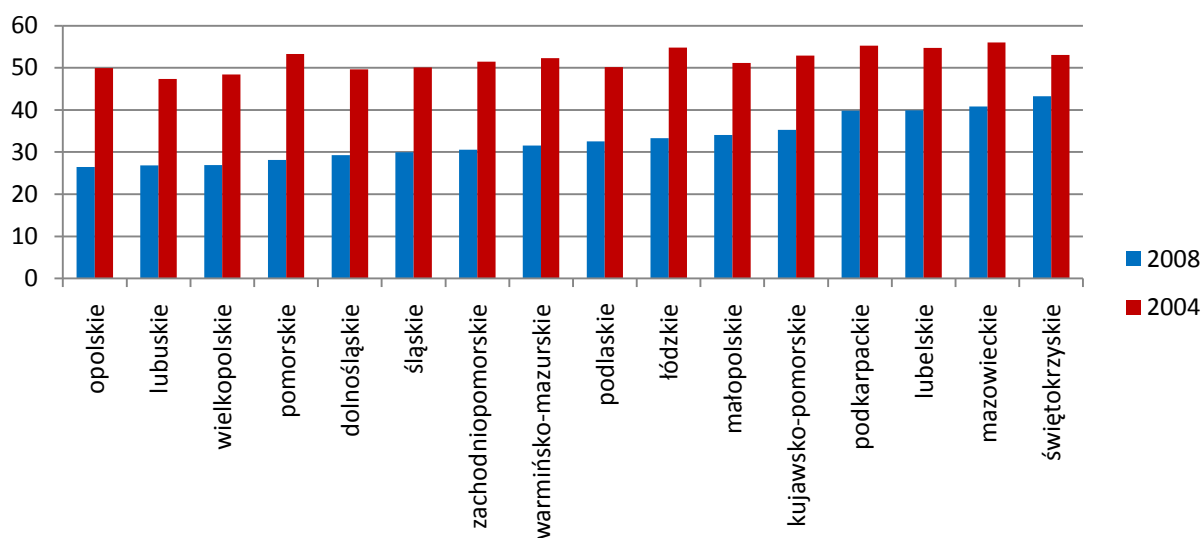

Źródło: Dane GUS

Grupę województw, w których odsetek długotrwale bezrobotnych spadał najwolniej (wykres 213), ponownie tworzyły rolnicze regiony wschodniej Polski: świętokrzyskie (spadek o 9,8 p.p.), lubelskie (spadek o 14,8 p.p.), mazowieckie (spadek o 15,2 p. p.) oraz podkarpackie (spadek o 15,4 p. p.). Rolnicze regiony (województwa, powiaty) mają mniej podatne rynki pracy na wahania koniunkturalne: dość stabilny poziom stopy bezrobocia, wskaźnika pracujących, ustabilizowaną strukturę bilansu pracujących w sektorach gospodarki narodowej, oraz wykazują mniejsze wahania w odsetku bezrobotnych długoterminowych. Odnosząc tę tezę do adaptacyjności zawodowej, można stwierdzić iż w przypadku regionów rolniczych jest ona niższa niż w przypadku regionów nierolniczych. Województwo łódzkie, gdzie udział rolnictwa w zatrudnieniu a nawet w tworzeniu WDB jest dość wysoki, a zarazem znaczna część ludności mieszka w jednej z największych krajowych aglomeracji i nie ma związków z rolnictwem wykazuje się w tej kwestii bardzo dużym zróżnicowaniem wewnętrznym, co tłumaczy przeciętny dla całego regionu poziom adaptacyjności zawodowej.

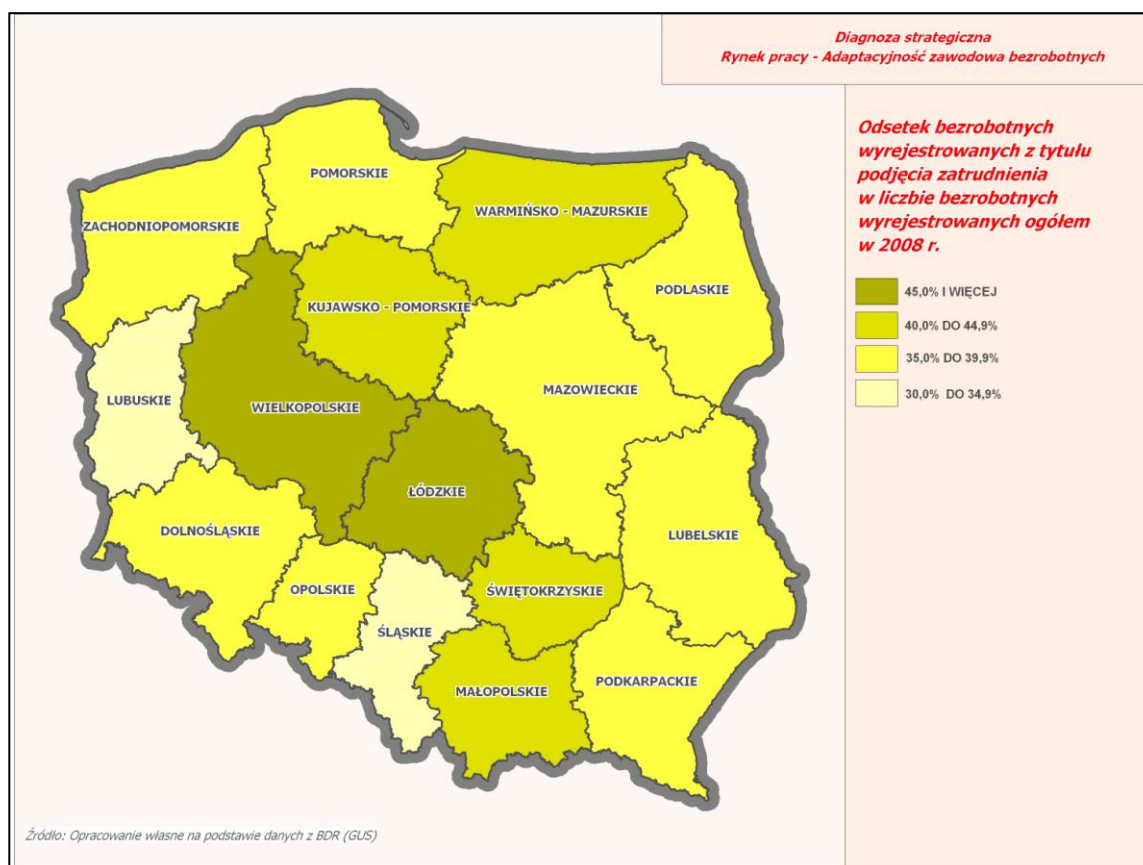
Region łódzki w 2008 roku charakteryzował się jednym z najwyższych w kraju odsetków bezrobotnych wyrejestrowanych z powodu podjęcia zatrudnienia (45,3%). Wyższą wartość zanotowało jedynie województwo wielkopolskie (46%). Najniższe wartości w tym czasie zanotowano w województwach: lubuskim (32,1%), śląskim (35%) oraz opolskim (35,5%). Wysoka wartość wskaźnika świadczy m.in. o dużej adaptacyjności zawodowej bezrobotnych w regionie (mapa 175). Niestety, od 2004 do 2008 roku odsetek bezrobotnych wyrejestrowanych z powodu podjęcia zatrudnienia obniżył się w województwie łódzkim o -9,45 p.p. Większy spadek wskaźnika zanotowano jedynie w województwie lubuskim (o -16,4 p.p). Wartość tego wskaźnika w opisywanym okresie spadła w jedenastu województwach a w pięciu uległa ona zwiększeniu. Województwa, w których nastąpiła poprawa sytuacji to: lubelskie (8,8 p.p.), podlaskie (5 p.p.), wielkopolskie (4,5 p.p.), małopolskie (4 p.p.) oraz kujawsko-pomorskie (2,6 p.p.).

Wykres 213. Odsetek długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych

Źródło: Dane GUS

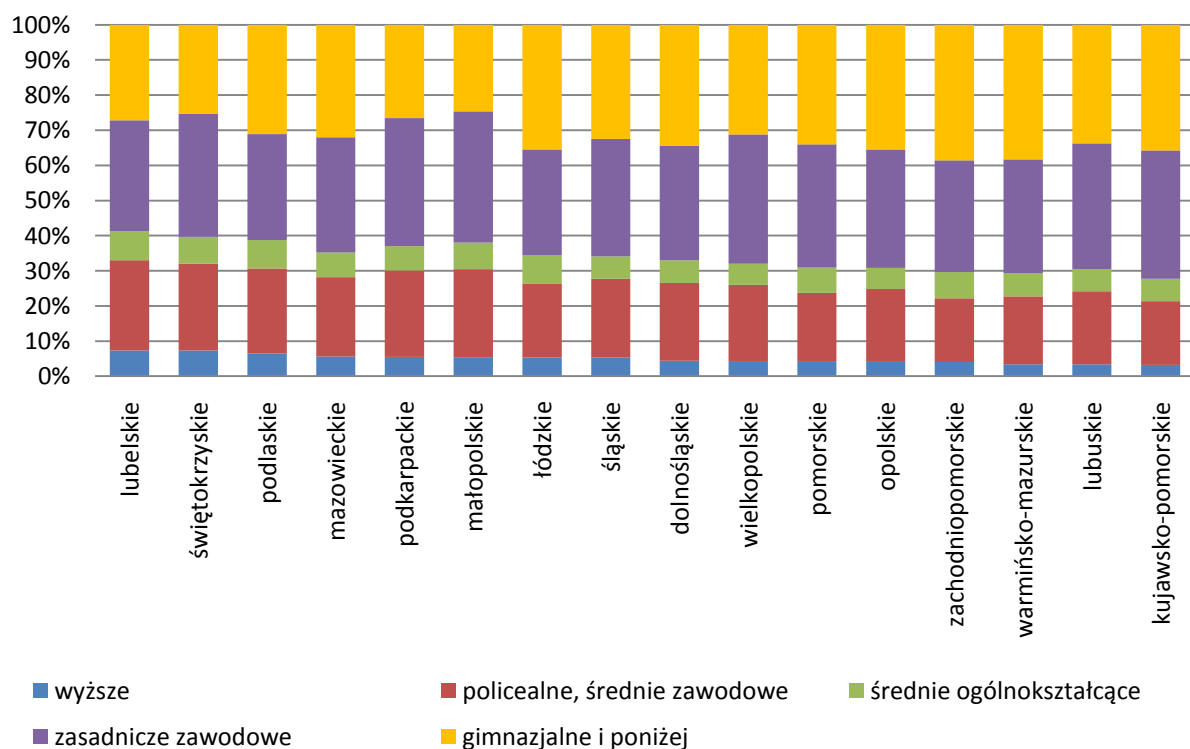
Mapa 175. Odsetek bezrobotnych wyrejestrowanych z tytułu podjęcia zatrudnienia w liczbie bezrobotnych wyrejestrowanych ogółem w 2008 roku w Polsce

Region łódzki charakteryzuje się przeciętnym poziomem wykształcenia bezrobotnych. W 2004 roku odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem wynosił 5,4% co dawało regionowi siódme miejsce. Największy odsetek najlepiej wykształconych bezrobotnych charakteryzował województwa: lubelskie (7,35%) i świętokrzyskie (7,3%), a najniższy województwa: kujawsko-pomorskie (3,25%) i lubuskie (3,39%). Wzrost odsetka najlepiej wykształconych bezrobotnych w latach 2004-2008 widoczny jest we wszystkich regionach, jednak nie wszędzie następuje on z jednakową intensywnością; przyrost w województwie łódzkim był stosunkowo niewielki i dlatego w 2008 roku z wielkością 8,63% region łódzki uplasował się na dziewiątej pozycji (spadek o dwie lokaty).

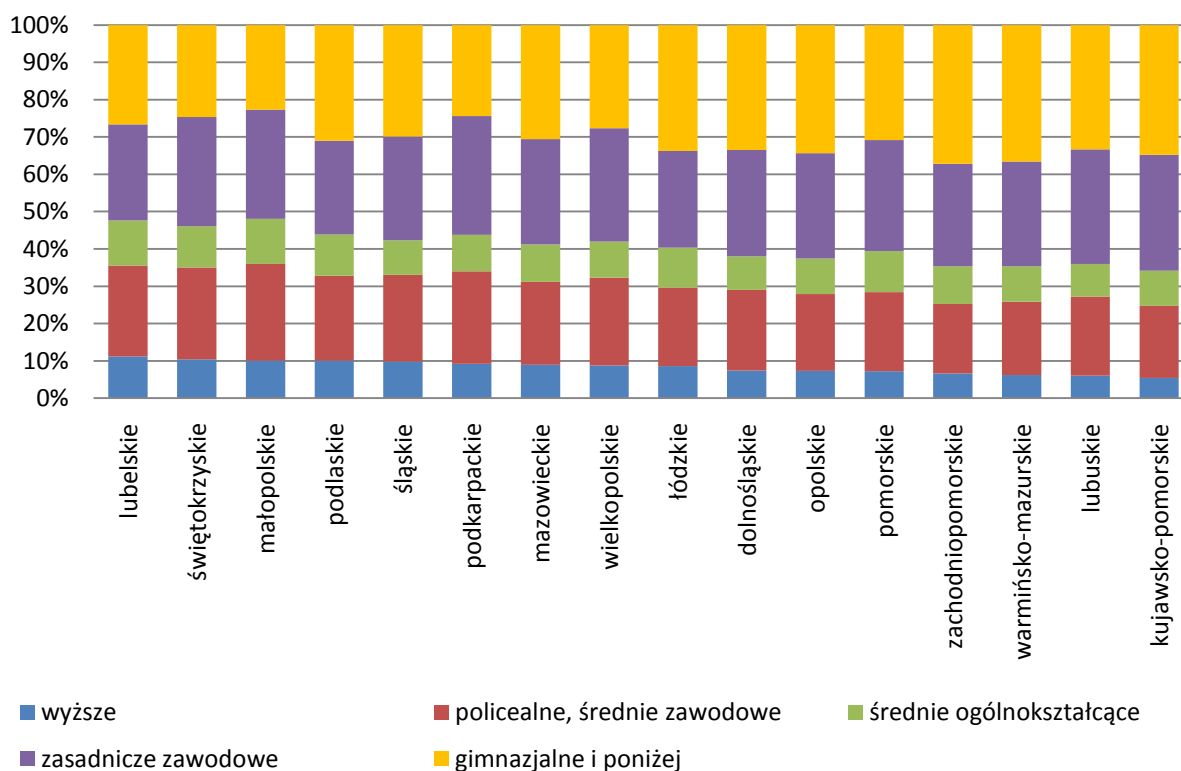
Ogólnie widoczna jest tendencja do wzrostu odsetka bezrobotnych z wykształceniem wyższym, średnim ogólnokształcącym oraz policealnym. W dziesięciu województwach wzrastało również znaczenie grupy bezrobotnych z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (nie dotyczy województw: dolnośląskiego, lubelskiego, łódzkiego, mazowieckiego, podlaskiego i świętokrzyskiego). Pozostałe grupy bezrobotnych, czyli z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej gimnazjalnego odnotowały spadek znaczenia (wykres 214, 215).

Wykres 214. Struktura wykształcenia bezrobotnych w 2004 w województwach

Źródło: Dane GUS

Wykres 215. Struktura wykształcenia bezrobotnych w 2008 w województwach

Źródło: Dane GUS

• **Podsumowanie**

1. Województwo łódzkie charakteryzuje się przeciętną wielkością odsetka bezrobotnych w grupie ludności w wieku produkcyjnym. W ujęciu regionalnym wskaźnik bezrobocia najwyższy jest w powiatach mających problemy z restrukturyzacją gospodarki (zwłaszcza sektora przemysłowego) a najniższy w miastach na prawach powiatu i powiatach o urozmaiconej strukturze gospodarczej.
2. Regiony o rolniczym charakterze mają bardziej ustabilizowany poziom bezrobocia oraz cechuje je niższa adaptacyjność zawodowa bezrobotnych.
3. Udział długotrwale bezrobotnych większy jest w regionach (powiatach, województwach) o rolniczym charakterze. Walka z tym zjawiskiem jest również w tych regionach dużo trudniejsza.

4. **Odsetek bezrobotnych wyrejestrowanych z tytułu podjęcia zatrudnienia jest w województwie łódzkim jednym z najwyższych w kraju, jednak ma bardzo silną, negatywną, tendencję spadkową. W ujęciu regionalnym najwyższe jego wartości notowane są w północnej części województwa, a najniższe w części zachodniej i południowej.**

5. **Najwyższy odsetek bezrobotnych najlepiej wykształconych cechuje miasta na prawach powiatu oraz obszary stanowiące ich zaplecze.**

4.4. MOBILNOŚĆ ZAWODOWA

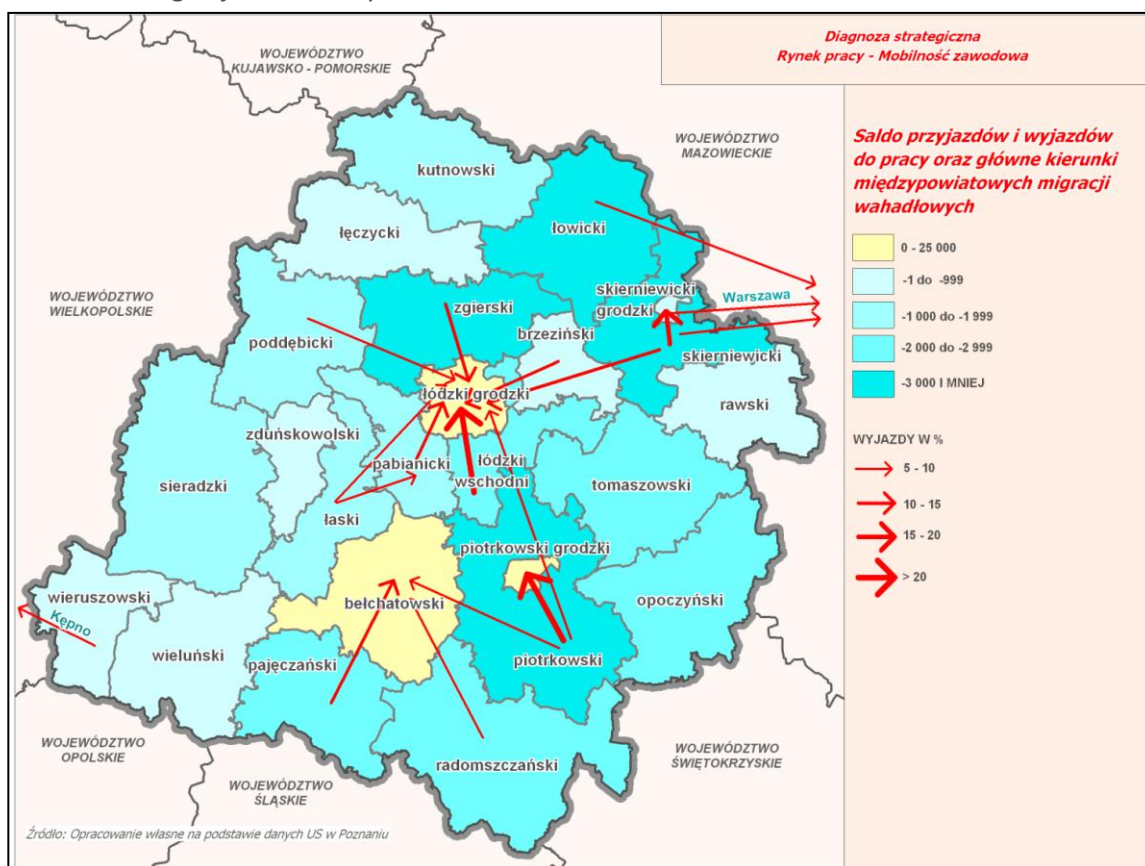
Mobilność zawodowa jest nieodłącznym elementem współczesnej gospodarki a intensywność migracji wahadłowych (dojazdów do pracy) będzie rosła wraz z rozwojem metropolitalnych obszarów funkcjonalnych. Ze względu na dostępność danych nie jest możliwe przeprowadzenie analizy porównawczej w przyjętym szeregu czasowym, jednak po raz pierwszy od lat można zbadać intensywność samego zjawiska dojazdów do pracy. Ze względu na specyfikę zjawiska kontekst regionalny opiera się na podziale na powiaty i gminy a szczególnie nacisk analityczny położony został na kształtujący się obszar metropolitalny Łodzi.

- **Kontekst regionalny**

W badaniu zjawiska dojazdów do pracy przyjęto, że osoba dojeżdżająca do pracy miała spełniać następujące warunki: gmina jej zamieszkania powinna być różna od gminy miejsca pracy i jednocześnie zwiększone zostały koszty uzyskania przychodu z tytułu dojazdu do pracy. Ze względu na przeważający kierunek migracji wahadłowych można wyróżnić jednostki, do których przyjeżdżają pracujący (miejsce pracy), i z których wyjeżdżają do pracy (miejsce zamieszkania). Każda jednostka dla różnych ludzi spełnia różne funkcje: miejsca zamieszkania, miejsca pracy lub łączy je ze sobą. Zestawienie wyjazdów i przyjazdów pozwala na otrzymanie salda, które jest dodatnie dla jednostek będących miejscem pracy dla większości migrantów (przewaga przyjazdów) a ujemne dla jednostek będących miejscem zamieszkania dla większości migrantów (przewaga wyjazdów).

W przypadku wielu powiatów zdecydowana większość migracji wahadłowych nie wychodzi poza jego granice a pozostała część jest rozdrobniona. Z punktu widzenia planowania regionalnego najistotniejsze są migracje zewnętrzne o dużym nasileniu. Na mapie 176 przedstawione zostało saldo wyjazdów i przyjazdów dla powiatów województwa łódzkiego oraz kierunki głównych (powyżej 5% wyjeżdżających w danym powiecie) migracji zewnętrznych. W przyjętym ujęciu powiatowym nie ukazany został jeden z najważniejszych kanałów migracyjnych: pomiędzy Bełchatowem a gminą Kleszczów. Największa liczba wyjazdów do pracy dotyczy: Bełchatowa (10 610), Łodzi (8 934), Zgierza (4 031), Pabianic (3 493), Piotrkowa Trybunalskiego (3 321), Skierniewic (3 131), Zduńskiej Woli (2 184), Tomaszowa Mazowieckiego (2 072) oraz gminy Opoczno (1 916). Dla poszczególnych miejscowości główne kierunki wyjazdów kształtują się następująco: Bełchatów → Kleszczów (ponad 20%), Zgierz → Łódź (15-20%), Pabianice → Łódź (5%-10%), Skierniewice → Warszawa (5%-10%).

Mapa 176. Saldo wyjazdów i przyjazdów do pracy oraz główne kierunki międzypowiatowych migracji wahadłowych

Analogiczne zestawienie dla przyjeżdżających daje odmienną listę miejscowości. Największa liczba przyjazdów do pracy ma miejsce do: Łodzi (31 967), Kleszczowa (15 851), Piotrkowa Trybunalskiego (6 597), Wielunia (4 270), Sieradza (3 281), Pabianic (3 058), Zduńskiej Woli (2 695), Opoczna (2 506), Skierniewic (2 493) i Radomska (2 349). Dla poszczególnych miejscowości (z wyjątkiem Łodzi) główne kierunki przyjazdów przedstawia tabela 92.

Pod względem ilorazu przepływów (przewagi przyjeżdżających nad wyjeżdżającymi) najwyższą wartość osiągnęła gmina Kleszczów (96,07 p. o./1 w. o.¹²¹). Następne w kolejności są: Wieluń (4,89 p. o./1 w. o.), Łódź (3,58 p. o./1 w. o.), Wieruszów (3,36 p. o./1 w. o.), Rzgów (2,34 p. o./1 w. o.), Działoszyn (2,21 p. o./1 w. o.), Opoczno (2,14 p. o./1 w. o.), Piotrków Trybunalski (1,99 p. o./1 w. o.), Poddębice (1,94 p. o./1 w. o.), Sieradz (1,86 p. o./1 w. o.).

Ze względu na wielkość i znaczenie dla regionalnego rynku pracy celowym jest wyodrębnienie z powyższych analiz Łodzi. Nasilenie dojazdów do pracy do Łodzi z gmin sąsiednich jest proporcjonalne do obecnego i przyszłego poziomu suburbanizacji. Obrazuje to udział przyjeżdżających do pracy w Łodzi w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania. Im wartość wskaźnika jest wyższa, tym większy odsetek jej mieszkańców znajduje zatrudnienie nie w gminie zamieszkania a w mieście centralnym.

¹²¹ p. o. / 1 w. o. – przyjeżdżających osób na jedną wyjeżdżającą osobę

Oznacza to zwiększone nasilenie codziennych wahałowych podróży na trasie gmina – miasto centralne (mapa 177). Najsilniejsze związki ekonomiczne z Łodzią wykazują gminy położone w północnej i zachodniej części powiatu łódzkiego wschodniego oraz gminy sąsiadujące z Łodzią z powiatu zgierskiego. Z gmin położonych dalej od Łodzi na uwagę zasługują wysoki odsetek dojazdów z gmin: Słupia, Lipce Reymontowskie, Sędziejowice, Wartkowice, Budziszewice, Maków, Godzianów i Domaniewice.

Tabela 92. Główne kierunki przyjazdów (z wyjątkiem Łodzi)

Przyjazdy do miejscowości:	Odsetek przyjazdów z danej miejscowości:			
	>20%	15%-20%	10%-15%	5%-10%
Kleszczów	Bełchatów m. Kamieński m. Gm. Bełchatów Kamieński gm. Kluki Szczerców Rząśnia Sulmierzyce	Gomunice Lgota Wielka	Zelów m. Zelów gm. Drużbice Rusiec Strzelce Wielkie Gorzkowice	Pajęczno m. Pajęczno gm. Kiełczygłów Łęki Szlacheckie Rozprza Wola Krzysztop. Dobryszycze
Piotrków Tryb.	Sulejów m. Sulejów gm. Aleksandrów Grabica Moszczenica Ręczno Rozprza Wola Krzysztop.	Łęki Szlacheckie	Mniszków Gorzkowice	Paradyż Wolbórz
Wieluń	Biała Czarnożyły Mokrsko Ostrówek Pątnów Skomlin Wieluń gm. Wierzchlas	Konopnica Osjaków		Kiełczygłów Siemkowice Złoczew gm. Lututów
Sieradz	Brzeźnio Burzenin Sieradz gm. Warta Wróblew	Brąszewice	Warta m. Złoczew m. Złoczew gm.	Widawa Błaszki gm. Goszczanów Klonowa
Pabianice	Dobroń Pabianice gm.	Dłutów Ksawerów		
Zduńska Wola	Zapolice Zduńska Wola gm.		Szadek gm.	Szadek m. Sędziejowice
Opoczno	Opoczno gm.	Białaczków Paradyż Sławno	Żarnów	Drzewica gm. Poświętne Gielniów

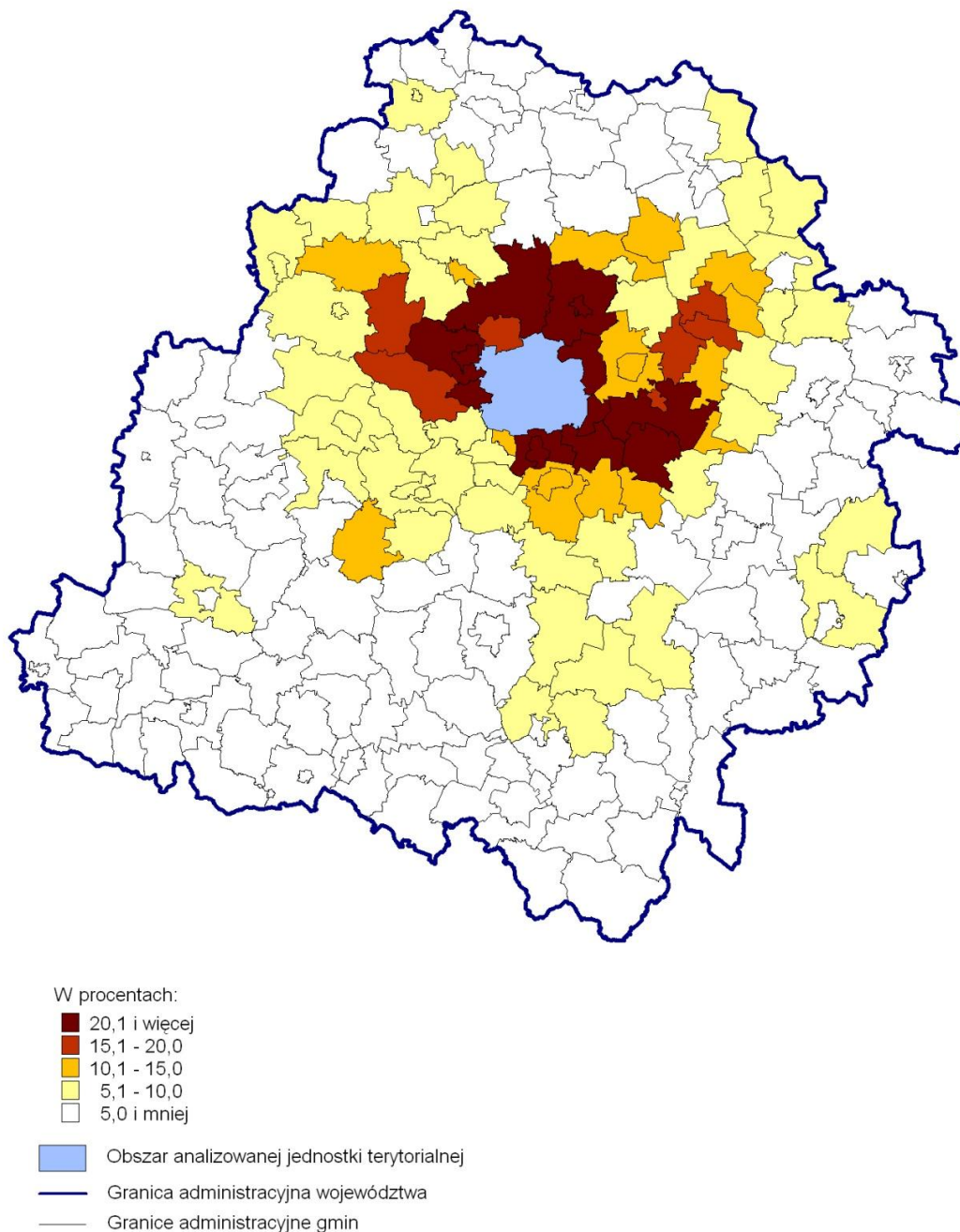
Źródło: Dane GUS (US w Poznaniu)

Wyjazdy do pracy z Łodzi mają znacznie mniejszy odsetek oraz mniejszy zasięg (mapa 178). Koncentrują się w pobliskich miastach położonych na półokręgu na zachód od miasta centralnego oraz gminach Andrespol i Ksawerów. Niewielki procent mieszkających w Łodzi wyjeżdża do znacznie oddalonych od miasta centralnego miast i gmin województwa. Najczęściej są to miasta powiatowe, a odsetek wyjeżdżających z całkowitej liczby zatrudnionych mieści się w przedziale od 0,01% do 0,05%.

Mapa 177. Udział przyjeżdżających do pracy do Łodzi w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania

Miasto Łódź

Udział przyjeżdżających do pracy w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania

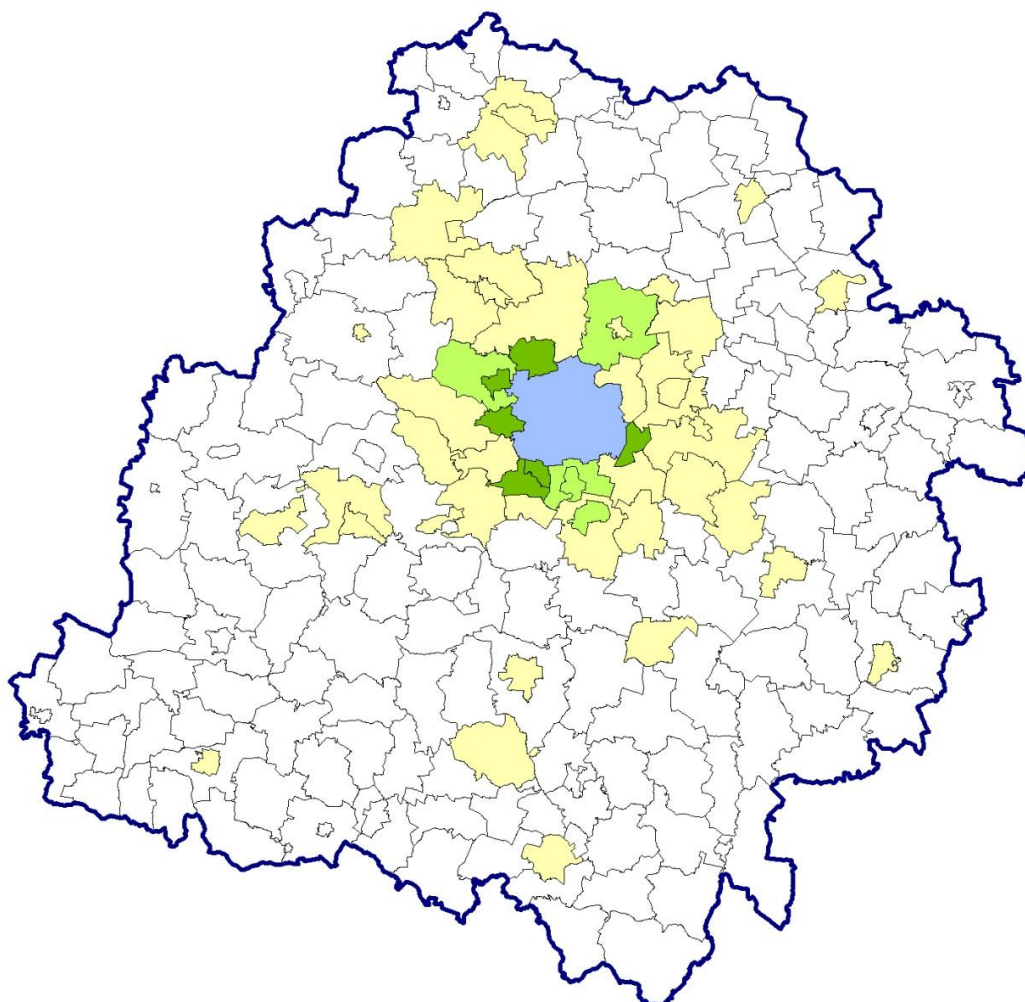

Źródło: GUS (US w Poznaniu)

Mapa 178. Udział wyjeżdżających do pracy z Łodzi w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania

Miasto Łódź

Udział wyjeżdżających do pracy w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania

W procentach:

- 0,51 i więcej
- 0,11 - 0,50
- 0,06 - 0,10
- 0,01 - 0,05
- poniżej 0,01

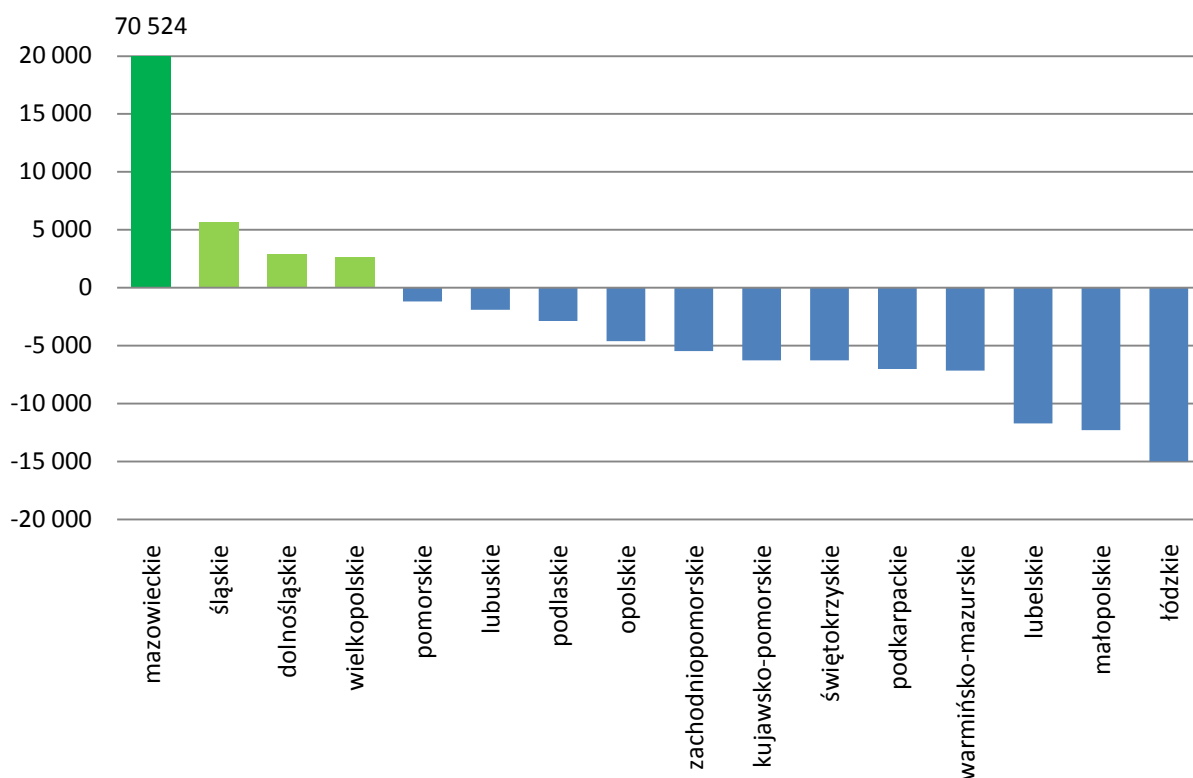
- Obszar analizowanej jednostki terytorialnej
- Granica administracyjna województwa
- Granice administracyjne gmin

Źródło: GUS (US w Poznaniu)

• **Kontekst krajowy**

Na szesnaście województw jedynie cztery zanotowały dodatnie saldo przyjazdów (wykres 216), przy czym na województwo mazowieckie przypada 86,3% przyjazdów międzywojewódzkich (70 524 przyjazdów). Dodatnie saldo mają jeszcze województwa: śląskie (5 682 przyjazdów), dolnośląskie (2 877 przyjazdów) i wielkopolskie (2 630 przyjazdów). Najwyższe ujemne saldo zanotował region łódzki (14 983 wyjazdów), Małopolska (12 288 wyjazdów) oraz Lubelszczyzna (11 712 wyjazdów).

Wykres 216. Saldo wyjazdów i przyjazdów w województwach

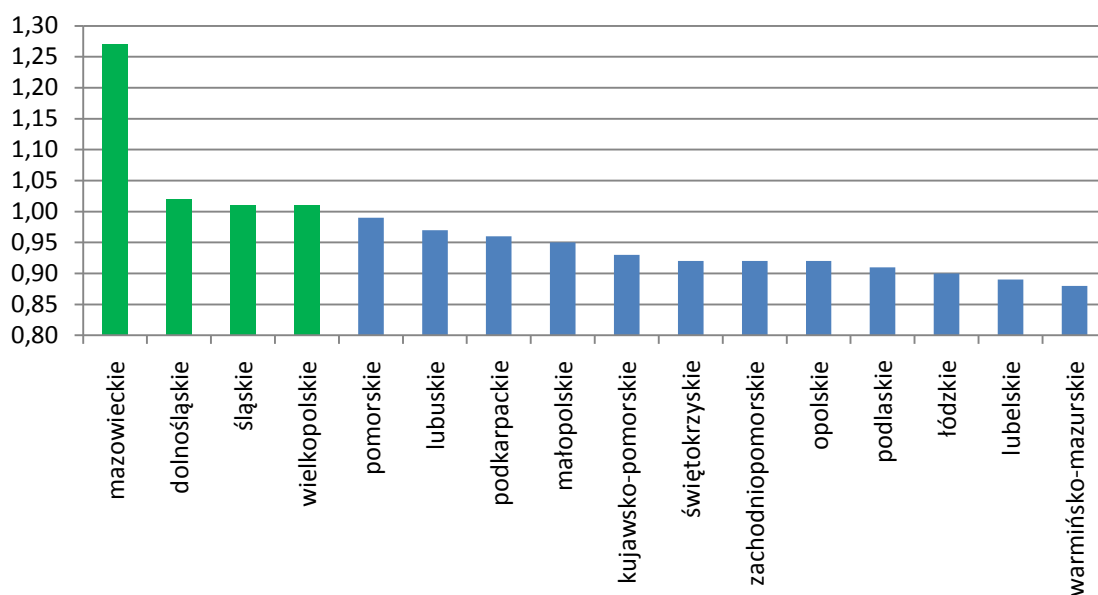

Źródło: GUS (US w Poznaniu)

Najbardziej naturalnym kierunkiem wyjazdów mieszkańców województwa łódzkiego jest Mazowsze a w szczególności Warszawa. Największe względne nasilenie dojazdów do pracy na tym kierunku następuje z gmin Nieborów (15,1% – 20%) i Bolimów (10,1% - 15%), natomiast bezwzględne z Łodzi i Skierniewic, choć warszawski kierunek stanowi jedynie niecałe 5% dojazdów w przypadku Łodzi i od 5,1% do 10% w przypadku Skierniewic.

Iloraz przepływów (wykres 217), najwyższe wartości osiągnął w województwach: mazowieckim (1,27 p.o./1 w.o.), dolnośląskim (1,02 p.o./1 w.o.), śląskim (1,01 p.o./1 w.o.) i wielkopolskim (1,01 p.o./1 w.o.). Łódzkie z wartością 0,90 p.o./1 w.o. wypadło lepiej jedynie od województw warmińsko-mazurskiego (0,88 p.o./1 w.o.) i lubelskiego (0,89 p.o./1 w.o.).

Wykres 217. Iloraz przepływów w województwach

Źródło: GUS (US w Poznaniu)

Lepsza pozycja regionu łódzkiego na liście województw pod względem ilorazu przepływów świadczy tylko o nieco większej atrakcyjności rynku pracy niż w przypadku warmińsko-mazurskiego i lubelskiego, jednak dodatkowym czynnikiem wpływającym niewątpliwie na słaby rezultat tego wskaźnika i ogólnie wysokie saldo wyjazdów z regionu jest bliskość Warszawy. Wyzwaniem dla województwa może okazać się podniesienie jakości połączeń drogowych i kolejowych Łodzi z Warszawą. Z jednej strony jest to niewątpliwa szansa rozwojowa, z drugiej strony ryzyko jeszcze większego odpływu pracujących. Szans na zatrzymanie pracowników w województwie łódzkim należy upatrywać w unowocześnianiu gospodarki i niwelowaniu dysproporcji w płacach.

Podsumowanie

1. Region łódzki charakteryzuje się najwyższym w kraju ujemnym saldem wyjeżdżających do pracy, a głównym kierunkiem odpływowym jest województwo mazowieckie i Warszawa.
2. Iloraz przepływów (przyjeżdżający na wyjeżdżających) lokuje województwo łódzkie na trzecim od końca miejscu, przed województwami: lubelskim i warmińsko-mazurskim.
3. Dojazdy do pracy w województwie łódzkim koncentrują się w regionie w Łodzi, Kleszczowie i Piotrkowie Trybunalskim.

4. Powiaty, w których zanotowano istotny odsetek wyjazdów do pracy poza województwo łódzkie to: Skierniewicki grodzki, skierniewicki i łowicki (do mazowieckiego) oraz wieruszowski (do wielkopolskiego).

Biorąc pod uwagę wszystkie omówione zjawiska zachodzące na rynku pracy, można stwierdzić, że:

1. Rynek pracy województwa łódzkiego charakteryzuje się przeciętnym poziomem bezrobocia, wysoką aktywnością zawodową, przeciętnym poziomem wykształcenia bezrobotnych i niskim odsetkiem zatrudnionych w usługach. Widoczne są korzystne przekształcenia regionalnego rynku pracy:
 - Stopa bezrobocia w regionie, do momentu załamania na światowych rynkach finansowych, wykazywała tendencję spadkową większą niż średnia tego zjawiska dla Polski. Na koniec 2008 roku stopa bezrobocia w województwie wynosiła 9,2% (6 miejsce w kraju), co w stosunku do wartości z 2004 roku wynoszącej 19,5% dało spadek o 10,3 p.p.
 - Aktywność zawodowa mieszkańców województwa, wyrażona wskaźnikiem pracujących, wyniosła w 2008 roku 46,1 pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym (6 miejsce w kraju) a wartość tego wskaźnika w stosunku do roku 2004 wzrosła o 4,3 p.p. Pod względem dynamiki wzrostu liczby pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnych region zajmował 3 miejsce w Polsce.
 - Region charakteryzuje się przeciętnym poziomem wykształcenia bezrobotnych. W 2008 roku wśród ogółu bezrobotnych 8,64% miało wykształcenie wyższe a 10,73% wykształcenia ogólnokształcące (odpowiednio 9 i 6 miejsce w kraju). W porównaniu do 2004 roku odsetek bezrobotnych najlepiej wykształconych zwiększył się o 3,29 p.p. w grupie osób z wykształceniem wyższym oraz o 2,56 p.p. z wykształceniem ogólnokształcącym.
 - Korzystnym zjawiskiem obserwowanym w regionie w ostatnich latach jest zwiększanie się udziału pracujących w sektorze usług; w latach 2004 – 2008 nastąpił przyrost pracujących w tym sektorze o 1,41 p.p. (7 miejsce w kraju), jednak nadal odsetek pracujących w usługach był niski i w 2008 roku wynosił 44,4% (12 miejsce w Polsce).

Do obszarów, na których skupiają się problemy rynku pracy zaliczono:

- powiat opoczyński, charakteryzujący się wysoką stopą bezrobocia i niskim wskaźnikiem pracujących w usługach;
- powiat tomaszowski, charakteryzujący się wysoką stopą bezrobocia i niskim wskaźnikiem pracujących ogółem;
- powiat kutnowski, gdzie notuje się wysoką stopę bezrobocia i niewielki odsetek bezrobotnych najlepiej wykształconych; jednocześnie w powiecie występuje duża liczba ofert pracy dla bezrobotnych;
- powiat brzeziński, gdzie występuje niewielki odsetek bezrobotnych najlepiej wykształconych oraz notuje się niski wskaźnik pracujących;
- powiaty: łęczycki, wieruszowski i poddębicki charakteryzujące się niskim udziałem pracujących w usługach i niewielkim odsetkiem najlepiej wykształconych bezrobotnych;
- powiat zgierski, gdzie występuje wysoka stopa bezrobocia, niski wskaźnik pracujących ogółem oraz niewielki odsetek najlepiej wykształconych bezrobotnych; jednocześnie powiat ten charakteryzuje się wysokim poziomem zatrudnienia w usługach i dużą liczbą ofert pracy dla bezrobotnych.

Obszarami o najlepszej sytuacji na rynku pracy w regionie są:

- Łódź i powiat łódzki wschodni, gdzie jest najmniejsza stopa bezrobocia, notuje się największą liczbę ofert pracy dla bezrobotnych oraz największy udział pracujących w usługach;
- Skierniewice, charakteryzujące się najmniejszą stopą bezrobocia oraz największym udziałem pracujących w usługach;
- Piotrków Trybunalski, gdzie występuje największy odsetek pracujących w usługach oraz duża liczba ofert pracy dla bezrobotnych.

5. KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARCZA

Konkurencyjność gospodarcza zgodnie z definicją OECD¹²² oznacza zdolność do generowania w długim okresie stosunkowo wysokich dochodów z czynników wytwórczych i wysokiego poziomu zatrudnienia w warunkach konkurencji międzynarodowej. Konkurencyjność regionu to proces w wyniku którego region uzyskuje pewną przewagę, dzięki czemu rozwija się szybciej niż inne regiony. Regiony konkurują ze sobą w celu zwiększenia swojej atrakcyjności na rynku. Regiony rywalizują między sobą o kapitał (w tym dotacje rządowe i unijne), turystów, nowych mieszkańców, o wielkie międzynarodowe imprezy. Regiony dysponują różnymi, specyficznymi dla danego województwa zasobami, toteż można mówić o różnych typach konkurencyjności m.in.: turystycznej, przemysłowej, usługowej, rolniczej. W jednym regionie pewne zasoby będą tworzyć przewagę konkurencyjną, a w innym nie. Konkurencyjność regionu jest wypadkową pozycji konkurencyjnej różnych podmiotów działających w regionie i przewag przez nich generowanych. O konkurencyjności regionu w pierwszym rzędzie decydują konkurencyjne miasta, a zwłaszcza konkurencyjne obszary metropolitalne. Konkurencyjność regionu określana też jest jako zdolność do przyciągania kapitału i środków pomocowych oraz jako zdolność do zatrzymania w regionie czynników produkcji. Konkurencyjność gospodarcza regionu może być także rozumiana jako wprowadzanie przewagi nad innymi regionami w określonych sferach gospodarki, zdolności do wytwarzania trwałego wzrostu wartości dodanej i wynikającego stąd wzrostu regionalnego dobrobytu. Konkurencyjny region to taki, który jest w stanie przystosować się do zmieniających się warunków szybciej niż inne regiony, przez co osiąga poprawę swojej pozycji we współzawodnictwie z nimi. Kluczowe znaczenie dla rozwoju regionalnego ma jakość regionalnego potencjału rozwoju, tj stopień rozbudowania i aktywnego wykorzystania wewnętrznych przewag - zasobów i kapitału regionu. Do zasobów tych zaliczmy zasoby: naturalne, ludzkie, kapitałowe, przedsiębiorczość, wiedzę i technologie. Potencjał rozwojowy regionu tworzony jest też przez kapitał: ludzki, kulturowy, społeczny, fizyczny i materialny, finansowy. Chodzi o to aby ten wewnętrzny potencjał rozwojowy regionu wykorzystać w sposób aktywny i najbardziej optymalny dla poprawy jego konkurencyjności. Konkurencyjność regionu zależy od stopnia kumulacji czynników warunkujących rozwój regionalny. Do najistotniejszych czynników gospodarczych i społecznych kształtujących konkurencyjność regionu należy zaliczyć¹²³:

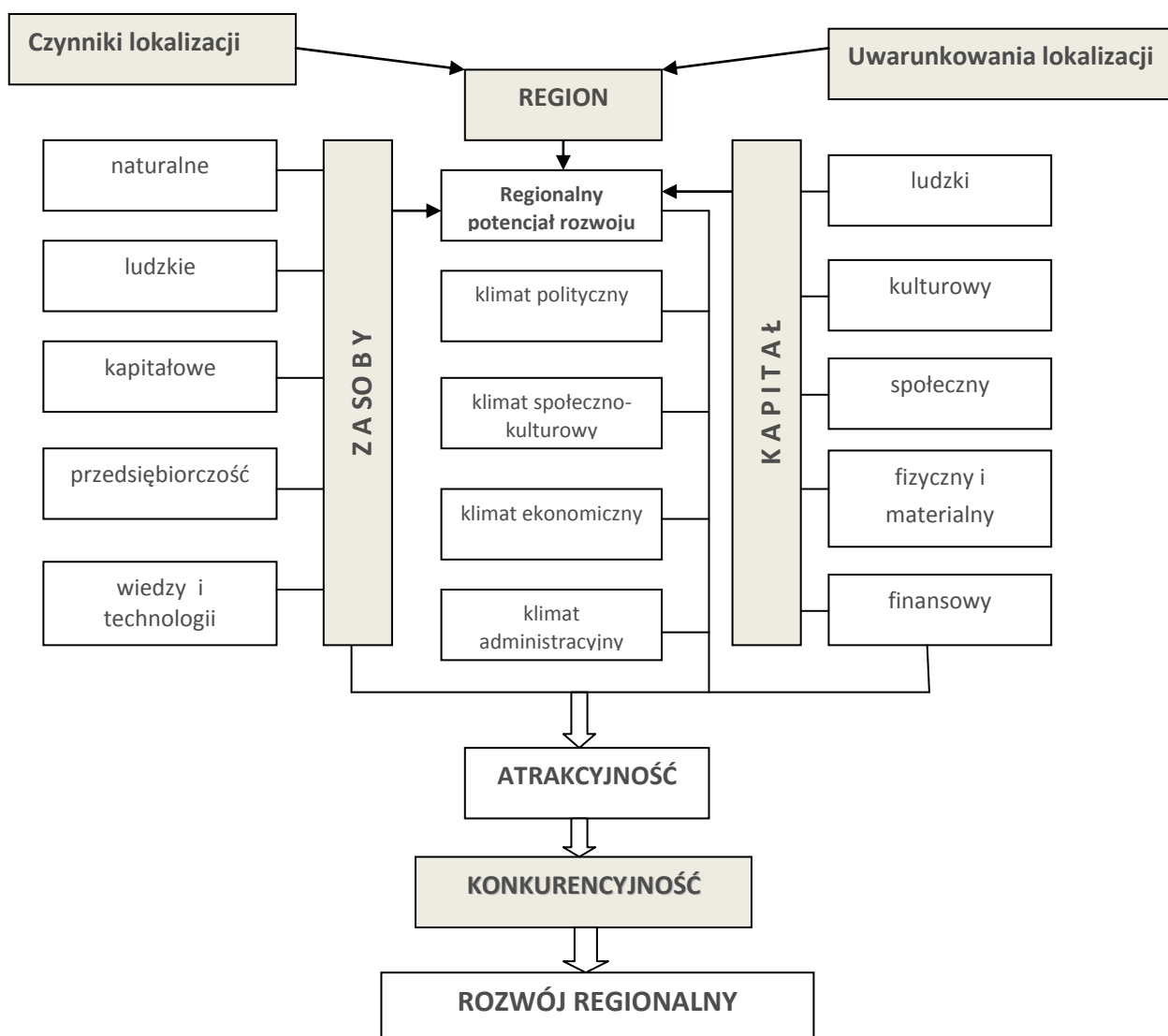
- Dostępność i różnorodność zasobów naturalnych,
- Korzystna lokalizacja,
- Podaż wysoko wykwalifikowanych kadr,
- Chłonność rynku regionalnego i lokalnego oraz ich innowacyjność,
- Wysoki poziom aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości osób fizycznych.

¹²² - OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. *Organization for Economic Cooperation and Development*) powołana w 1960r. organizacja międzynarodowa o profilu ekonomicznym skupiająca obecnie 32 wysoko rozwinięte i demokratyczne państwa świata (w tym Polskę od 1996r.)

¹²³ - Anita Richert - Kaźmierska, Partnerstwo na rzecz rozwoju regionalnego a konkurencyjność regionalna

Współcześnie za coraz bardziej istotne elementy konkurencyjności regionu, silnie oddziaływujące na jego atrakcyjność inwestycyjną, czy poziom i tempo rozwoju regionalnego uznaje się: poziom innowacyjności gospodarki, zdolności do współpracy i współdziałania podmiotów funkcjonujących na terytorium regionu, a także otoczenie zewnętrzne (przede wszystkim formalno-prawne). Regiony konkurencyjne mają większą szansę utrzymania wysokiego tempa rozwoju. Wyniki badań nad atrakcyjnością inwestycyjną regionów prowadzone przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową wskazują, że właśnie regiony konkurencyjne sprawniej przyciągają nowych inwestorów działających w sferze przemysłu, usług i nowoczesnych technologii, a także, turystów, nowych mieszkańców. Konkurencyjność regionu wiąże się zatem z jakością endogenicznego, regionalnego potencjału rozwoju.

Endogeniczne czynniki i uwarunkowania rozwoju regionalnego

Źródło: Waldziński D, *Polityka regionalna w Polsce w okresie przemian kulturowo-cywilizacyjnych*, Olsztyn 2005r.

Konkurencyjność regionów jest przedmiotem wielu badań naukowych. Coraz częściej konkurencyjność gospodarcza regionów oceniana jest w aspekcie gospodarki opartej na wiedzy. Przeprowadzone w tym ujęciu badania w oparciu o 48 cech społeczno-gospodarczych dla 16 regionów Polski pozwoliły wyróżnić 7 regionów konkurencyjnych (w tym łódzkie) i 9 niekonkurencyjnych¹²⁴. Wśród regionów konkurencyjnych województwo łódzkie zajęło ostatnie siódme miejsce po województwach: mazowieckim, dolnośląskim, pomorskim, śląskim, małopolskim i wielkopolskim. Siedem wyróżnionych regionów wykazuje duże różnice w poziomie konkurencyjności, przy czym prymat województwa mazowieckiego jest zdecydowany.

5.1. PRZEWAGI KONKURENCYJNE REGIONU WYNIKAJĄCE ZE SPECJALIZACJI SEKTOROWYCH I BRANŻOWYCH

Przeprowadzone wcześniej analizy wykazały, że z uwagi na ponadprzeciętne zatrudnienie i wysoki udział w wypracowywaniu PKB specjalnością sektorową regionu jest przemysł oraz rolnictwo. Dotyczy to nie całego rolnictwa i nie wszystkich gałęzi przemysłu, ale rolnictwa specjalistycznego i niektórych gałęzi przemysłu odgrywających istotną rolę w regionalnej gospodarce. Te dziedziny gospodarki mogą stać się źródłem przewag konkurencyjnych regionalnej gospodarki.

Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na największy region sadowniczy w kraju leżący na pograniczu województw mazowieckiego i łódzkiego i obejmujący m.in. w łódzkim takie powiaty jak rawski i skierniewicki, a w Mazowieckim powiat grójecki. To zagłębie sadownicze wytwarza 30% krajowej produkcji jabłek. Poza tym inne powiaty położone w północnej części województwa i powiat pajęczański specjalizują się w produkcji warzyw. Te ogrodnicze rejony województwa stanowią doskonałe zaplecze dla rozwoju przetwórstwa owocowo-warzywnego i tutaj zawiązał się klaster owocowo-warzywny. Producenci rolni mogą też liczyć na fachowe wsparcie ze strony branżowych instytutów naukowo-badawczych zlokalizowanych w Skierniewicach (Instytut Sadownictwa, Instytut Warzywnictwa i Kwaciarnictwa). Ogrodnictwo i szkółkarstwo rozwinięte jest także w powiatach centralnych okalających Łódź, a w stolicy województwa z powodzeniem działa hurtowa giełda owoców, warzyw i kwiatów "Zjazdowa". Ogrodnicy z rejonu Łodzi specjalizują się też w produkcji roślin ozdobnych dostarczanych na rynki Europy zachodniej, a w produkcji stosują również namnażanie sadzonek metodą *in vitro*. Niektóre rejony województwa specjalizują się też w produkcji mleczarskiej oraz żywca wieprzowego i drobiowego.

Spośród gałęzi przemysłu do specjalizacji branżowych regionu należy zaliczyć:

- przemysł włókienniczy i odzieżowy,
- przemysł wydobywczy i energetyka,
- przemysł farmaceutyczny,
- chemia budowlana i przemysł ceramiczny
- przemysł maszynowy (AGD, przyczepy samochodowe).

¹²⁴ Teresa Czyż, Konkurencyjność regionu wielkopolskiego w aspekcie gospodarki opartej o wiedzę

Region łódzki nie może już nastawiać wyłącznie na masową produkcję odzieży wobec napływu tanich wyrobów z Chin, natomiast może postawić na produkcję niszową, nowe zastosowanie produktów tekstylnych (np. w medycynie), produkcję inteligentnych tkanin i odzieży przyjaznej człowiekowi. Dużym atutem Łodzi są instytuty naukowo-badawcze działające w tej branży i mające na swoim koncie znaczące sukcesy, a także jedyny w Polsce Wydział Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów na Politechnice Łódzkiej. Dzięki organizacji imprez targowo-wystawienniczych oraz pokazów mody Łódź mogłaby się też stać stolicą mody Europy Środkowo-Wschodniej, „polskim Mediolanem”.

Szansą na osiągnięcie przewag konkurencyjnych dla przemysłu paliwowo-energetycznego w regionie są nowoczesne technologie. W Zagłębiu Górniczo-Energetycznym „Bełchatów” wytwarza się najtańszą w kraju energię elektryczną, to jednak z uwagi na planowane obciążenie emitorów dwutlenku węgla wysokimi opłatami, może ona okazać się w przyszłości mniej opłacalna i mniej konkurencyjna. Warto więc wykorzystać środki z UE na pionierską w Europie instalację do wychwytywania i składowania w utworach skalnych dwutlenku węgla (CCS) i być może przemysłowe wykorzystanie tego skroplonego gazu w przyszłości. Budowany z kolei przez Elektroenergię „Bełchatów” nowy blok energetyczny o mocy 833 MW ma wykorzystywać najlepsze dostępne rozwiązania techniczne oraz światowe doświadczenia w zakresie realizacji i wyposażenia wielkich bloków energetycznych. Kompleks górniczo-energetyczny „Bełchatów” innowacyjne technologie musi transferować z zewnątrz, gdyż regionalne jednostki naukowo-badawcze i wyższe uczelnie nie specjalizują się w tej branży.

Województwo łódzkie specjalizuje się też w produkcji artykułów chemicznych, a zwłaszcza należących do wysokich technologii - farmaceutyków. Według Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową region łódzki charakteryzuje się największym w Polsce po województwie mazowieckim skupiskiem firm farmaceutycznych (Kutno, Pabianice, Łódź, Sytryków, Ksawerów, Sieradz). Przedsiębiorstwa branży farmaceutycznej wyróżniają się szczególnie wysokimi nakładami na działalność badawczo-rozwojową. W przeciwieństwie do innych branż współpraca przedsiębiorstw farmaceutycznych z sektorem naukowo-badawczym jest intensywna. Rozwinięty w regionie przemysł farmaceutyczny oraz istniejące zaplecze akademickie skłaniają firmy biotechnologiczne do zakładania nowoczesnych centrów badawczych, gdzie pracuje się nad nowymi lekami lub generykami¹²⁵. Przemysł farmaceutyczny może dać w przyszłości regionowi znaczącą przewagę konkurencyjną.

Konkurencyjność przemysłu ceramicznego w łódzkim wynika z bliskości zaplecza surowcowego zlokalizowanego na terenie województwa, uwarunkowań historycznych wynikających z tradycji produkcji płytek ceramicznych w południowo-wschodniej części województwa oraz ekspansji należących do największych w kraju firm z tej branży za granicę, a zwłaszcza na rynki wschodnie. Manakmentem jest brak zaplecza badawczo-rozwojowego dla tej branży w województwie łódzkim.

Region łódzki wyrasta na czołowego w Polsce i Europie producenta sprzętu AGD, dzięki inwestycjom w ostatnich latach zagranicznych koncernów („Indesit”, BSH) i ich kooperentów.

¹²⁵ generyk – lek odtwórczy będący zamiennikiem leku oryginalnego, zawierający tę samą substancję czynną co oryginał

Region mógłby być jeszcze bardziej konkurencyjny w tej dziedzinie, gdyby te zagraniczne koncerny częściej lokowały w Łodzi swoje centra badawczo-rozwojowe, a szkoły średnie i wyższe kształciły specjalistów z tej branży.

Województwo łódzkie (z wyjątkiem Łodzi) nie wyróżnia się w kraju pod względem rozwoju sektora usług - zatrudnienia w usługach oraz udziału tego sektora w wypracowywaniu regionalnego WDB. Tym niemniej jednak są dziedziny usług, w których województwo się specjalizuje i które mogą przyczyniać się do wzrostu konkurencyjności regionu. Są to :

- usługi BPO i IT,
- logistyka,
- handel,
- media,
- balneologia.

Zapleczem dla rozwoju usług okołobiznesowych – BPO (Business Process Offshoring) i IT w Łodzi jest duża podaż absolwentów kierunków ekonomicznych i biznesowych oraz informatycznych, którzy co roku kończą studia na licznych uczelniach państwowych i prywatnych. W Łodzi powstały centra księgowo-finansowe m.in. następujących zachodnich koncernów: Philips (obecnie Infosys), General Electric, Accenture, Indesit, Bayer, SWS, a światowy lider na rynku IT firma Fujitsu Services otworzyła w Łodzi Centrum Usług Informatycznych. Możliwość lokowania tego typu usług w specjalnych strefach ekonomicznych również przyczynić się może do zwiększenia konkurencyjności Łodzi, jako szczególnie dogodnego miejsca do lokowania tego typu usług.

Bardzo dynamicznie rozwija się w województwie łódzkim sektor logistyczny. Region łódzki zajmuje trzecie miejsce w kraju pod względem powierzchni magazynowych (po Warszawie i Górnym Śląsku). Przewaga konkurencyjna regionu wynika przede wszystkim z centralnego położenia województwa i korzystnego położenia komunikacyjnego na skrzyżowaniu autostrad A1 i A2, co przyciąga inwestorów związanych z branżą logistyczną, zwłaszcza do Strykowa, leżącego przy węźle autostradowym.

Handel to sfera usług, z której Łódzkie słynie w całej Polsce, a to dzięki zespołowi targowisk Rzgów – Tuszyń – Głuchów przyciągających klientów z całego kraju i zza wschodniej granicy. Bardzo dobrze rozwinięta jest też sieć obiektów handlowych wielkopowierzchniowych – super i hipermarketów. Najnowszym trendem jest budowa galerii handlowych świadczących również usługi kulturalne i rekreacyjne na terenach przede wszystkim pofabrycznych. Wizytówką tego typu obiektów jest Manufaktura Łódzka.

Łódź posiada ogromny potencjał dla rozwoju sektora medialnego. Wielkim atutem miasta jest słynna w świecie łódzka Wyższa Szkoła Filmowa, Teatralna i Telewizyjna. Łódź filmowa ma blisko 60-letnią tradycję. W Łodzi istnieje największe archiwum polskiej kinematografii, a w zasobach Łódzkiego Centrum Filmowego znajduje się 200 tys. rekwizytów i kostiumów. W Łodzi znajdują się też modernizowane hale zdjęciowe, duże zaplecze posprodukcyjne, a także odbywają się znane festiwale, jak chociażby „Camerimage”. Rozwój przemysłu medialnego w Łodzi powinien opierać się przede wszystkim na branży filmowej i telewizyjnej.

Najnowszą branżą usługową, która może stać się specjalnością regionu jest balneologia, czyli lecznicze zastosowanie wód termalnych. Województwo łódzkie jest regionem bogatym w wody geotermalne, a pierwszym miastem w województwie, które postawiło na rozwój tego typu usług jest Uniejów (Geotermia Uniejów).

5.2. PRZEWAGI KONKURENCYJNE REGIONU WYNIKAJACE Z POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ, KORZYSTNEGO POŁOŻENIA ORAZ ISTNIENIA OKREŚLONYCH OBSZARÓW WSPARCIA DLA INWESTORÓW

Do ważnych atutów województwa łódzkiego, które stwarzają mu podstawy do wzmocnienia przewag konkurencyjnych należy zaliczyć:

- Położenie w centrum Polski,
- Korzystny docelowy układ dróg krajowych i autostrad,
- Jeden z najwyższych w kraju wskaźników firm osób fizycznych przypadających na 1 000 mieszkańców,
- Dobry klimat dla rozwoju gospodarki i lokowania inwestycji (Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna, strefy przemysłowe w gminie Kleszczów, parki przemysłowe i technologiczne).

Sieć budowanych w województwie łódzkim autostrad i dróg ekspresowych przyczynia się do aktywizacji gospodarczej gmin położonych w ich sąsiedztwie, o czym świadczy przykład Strykowa położonego przy skrzyżowaniu autostrad A1 i A2, który w ostatnich latach stał się jednym z najprężniej rozwijających się ośrodków w województwie łódzkim.

Województwo łódzkie należy też do czołówki krajowej pod względem przedsiębiorczości, liczonej na podstawie liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Pod tym względem wyróżnia się Łódź i powiaty z nią sąsiadujące, które skupiają ponad połowę wszystkich podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON. Konkurencyjne pod względem przedsiębiorczości mieszkańców, przejawiającej się wysoką skłonnością osób fizycznych do podejmowania działalności gospodarczej na własny rachunek, są też niektóre inne miasta regionu. W 2008 roku pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności województwo zajmowało 6 miejsce w kraju, a w roku 2004 wysoką czwartą pozycję. Specyfika branżowa podmiotów gospodarczych w województwie łódzkim ma duży wpływ na wahania liczby podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, a wiąże się najczęściej z okresami koniunktury i dekoniunktury gospodarczej. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w łódzkim spadła w roku 2006 i 2007, ale najbardziej w kryzysowym 2009r.

Czynnikami mającym istotny wpływ na wzrost konkurencyjności poszczególnych obszarów, a tym samym na przyciągnięcie inwestorów krajowych i zagranicznych stały się specjalne strefy ekonomicznie stosujące ulgi finansowe wobec inwestorów. Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna obejmująca również część województwa wielkopolskiego i mazowieckiego

należy do najbardziej dynamicznych w kraju i to pomimo spowolnienia gospodarczego, jakie miało miejsce w 2009r. Zajmuje trzecie miejsce w Polsce pod względem wartości skumulowanego zainwestowanego kapitału oraz czwarte pod względem ilości stworzonych nowych miejsc pracy. Jej istnieniem duży wpływ na postępującą dywersyfikację przemysłu regionu. Ze względu na wysoką jakość kapitału ludzkiego, wysoką chłonność rynku, dostępność komunikacyjną, a także rozwiniętą infrastrukturę gospodarczą i społeczną najbardziej atrakcyjna i konkurencyjna dla inwestorów są Łódź i Łódzki Obszar Metropolitalny.

Konkurencyjność inwestycyjna samorządowych stref przedsiębiorczości w gminie Kleszczów wynika nie tylko z oferowanych ulg podatkowych, ale z tanich i w pełni uzbrojonych terenów inwestycyjnych oraz niższych kosztów energii, usług telekomunikacyjnych i pozostałych mediów, którymi zawiaduje gmina. Konkurencyjne warunki inwestowania oferują także 4 zlokalizowane w województwie łódzkim parki technologiczne i przemysłowe - z uwagi na ulgi w podatkach i opłatach lokalnych oraz inne formy pomocy, takie jak doradztwo i szkolenia.

5.3. PRZEWAGI KONKURENCYJNE REGIONU WYNIKAJĄCE Z POTENCJAŁU AKADEMICKIEGO, SPECYFIKI REGIONALNYCH JEDNOSTEK NAUKOWO-BADAWCZYCH ORAZ ZDOLNOŚCI PRZEDSIĘBIORCÓW I OTOCZENIA BIZNESU DO WSPÓŁPRACY W RAMACH POWIĄZAŃ KOOPERACYJNYCH

Potencjał akademicki Łodzi jest trudny do przecenienia. W roku akademickim 2008/2009 w regionie studiowało ponad 142 tys. studentów, z czego ponad 127 tys. w Łodzi. Województwo łódzkie zajmowało szóste miejsce w kraju pod względem ilości uczelni oraz liczby studentów. Region łódzki jest jedynym z nielicznych regionów w Polsce, w których liczba studentów systematycznie rośnie, mimo niżu demograficznego. Łączna liczba studentów i pracowników wyższych uczelni przekracza w Łodzi liczbę pracujących w przemyśle. Można więc mówić dzisiaj o przemysłowej Łodzi jak o Łodzi akademickiej. Łódzkie uczelnie publiczne takie jak: Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Medyczny oraz Politechnika Łódzka prezentują klasę międzynarodową. Z uczelni artystycznych międzynarodową renomę posiada Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna.

Według przeprowadzanych rankingów na najwyższym poziomie (w czołowej trójce) można się w Łodzi kształcić na następujących kierunkach :

- prawo - na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego,
- socjologia – na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego,
- medycyna – na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Medycznego w Łodzi,
- nauki biologiczne – na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego.

Można więc skonstatować, że te kierunki kształcenia oferowane przez łódzkie uczelnie należą do najbardziej konkurencyjnych w Polsce. O konkurencyjności można również mówić w przypadku wydziałów i kierunków kształcenia unikalnych w skali kraju takich jak m.in.:

- Wydział Tkaniny i Ubioru na Akademii Sztuk Pięknych im. Strzemińskiego,
- Wydział Wzornictwa i Architektury Wnętrz na Akademii Sztuk Pięknych,

- Specjalność - Film animowany i efekty specjalne w Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej,
- Wydział Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów na Politechnice Łódzkiej.

Mankamentem szkolnictwa wyższego w naszym kraju jest słabe powiązanie kształcenia na wyższych uczelniach z potrzebami nowoczesnej gospodarki. Z przeprowadzonych badań wśród przedsiębiorców, urzędów pracy i z prognoz GUS wynika, że za 5 lat brakować będzie w Polsce 75 tys. absolwentów kierunków technicznych, matematycznych i przyrodniczych. Absolwentów tych kierunków przypada zaledwie 13 na 1 000 mieszkańców Polski, podczas gdy w innych krajach UE ponad 20 (m.in. Francja, Irlandia). Biorąc pod uwagę potrzeby polskiej gospodarki na odpowiedniej klasy specjalistów Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego opracowało Program „Kierunki Zamawiane”, realizowany w ramach PO Kapitał Ludzki. Program ma motywować absolwentów szkół średnich do studiowania na tych właśnie kierunkach, a zachętą są wysokie stypendia (1 000 zł) i inne jeszcze formy pomocy dla uczelni.

W 2010 r. kierunki zamawiane to:

- Autoamtyka i robotyka,
- Biotechnologia,
- Budownictwo,
- Chemia,
- Energetyka,
- Fizyka/ fizyka techniczna,
- Informatyka,
- Inżynieria materiałowa,
- Inżynieria środowiska,
- Matematyka,
- Mechanika i budowa maszyn,
- Mechatronika,
- Ochrona środowiska,
- Wzornictwo,
- Makrokierunki,
- Kierunki unikatowe.

W 2010 r. uczelnie łódzkie okazały się niezbyt skuteczne w ubieganiu się o środki z tego programu. Dofinansowanie uzyskała jedynie Politechnika Łódzka na kierunki: wzornictwo i matematyka. W 2009 r. uczelnie z Łodzi miały lepsze efekty. Dofinansowanie w ramach Programu Kierunki Zamawiane uzyskały wówczas: Uniwersytet Medyczny (biotechnologia medyczna), Uniwersytet Łódzki (informatyka), Politechnika Łódzka (budownictwo).

Łódź i region dysponują określonym, unikalnym w skali kraju potencjałem naukowo-badawczym. Potencjał naukowo-badawczy Łodzi jest znaczący, a placówki naukowo-badawcze na terenie Łodzi i województwa związane są ze specyfiką branżową regionu, bądź ich ustauowanie wiąże się z wysokim poziomem reprezentowanym przez określone środowiska naukowe.

Do najbardziej rozpoznawalnych w kraju jednostek naukowo-badawczych należy zaliczyć :

- Centrum Badań Molekularnych I Makromolekularnych PAN w Łodzi,
- Centrum Biologii Medycznej PAN w Łodzi,
- Instytut Centrum Zdrowia Matki Polski w Łodzi,
- Instytut Medycyny Pracy im. J.Nofera w Łodzi,
- Instytut Włókiennictwa w Łodzi,
- Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach,
- Instytut Warzywnictwa w Skierniewicach.

Wyróżniającymi się placówkami są też: Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych „Tricomed” i Instytut Technologii Bezpieczeństwa „Moratex”. „Tricomed” to jedyna w Polsce jednostka badawcza oferująca unikatowe na naszym rynku implanty, specjalistyczne wyroby opatrunkowe oraz wyroby dla chirurgii. Przedmiotem działań Instytutu „Moratex” jest prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych zmierzających do opracowania nowych rozwiązań technicznych i technologicznych w sferze wytwarzania sprzętu i indywidualnych środków służących ochronie zdrowia i życia ludzkiego oraz ich transfer do praktyki przemysłowej oraz do wykorzystania przez służby mundurowe.

O potencjale badawczym regionalnej sfery badawczo-rozwojowej świadczą również projekty, które znalazły się na liście indywidualnych projektów kluczowych w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Są to:

- Funkcjonalne nano- i mikromateriały włókiennicze (Instytut Włókiennictwa),
- Nowoczesne batalistyczne ochrony osobiste oraz zabezpieczenia środków transportu i obiektów stałych wykonane na bazie kompozytów włóknistych (Instytut Technologii Bezpieczeństwa „Moratex”),
- Bariery materiały nowej generacji chroniące człowieka przed szkodliwym działaniem środowiska (Instytut Włókiennictwa),
- Biodegradowalne wyroby włókniste (Politechnika Łódzka)
- Innowacyjne środki i efektywne metody poprawy bezpieczeństwa i trwałości obiektów budowlanych i infrastruktury transportowej w strategii zrównoważonego rozwoju (Politechnika Łódzka),
- Rola transporterów wielolekowej w farmakokinetyce i toksykologii – testy In vitro w praktyce farmaceutycznej i medycznej (Uniwersytet Łódzki).

Potencjał naukowo-badawczy regionu związany jest więc z takimi dziedzinami jak: włókiennictwo, medycyna, biotechnologie, ogrodnictwo. Tymczasem struktura branżowa przemysłu w regionie łódzkim jest bardziej zróżnicowana i tak ważne dla regionu branże jak: energetyka, przemysł maszynowy i ceramiczny nie znajdują w regionie odpowiedniego zaplecza badawczo-rozwojowego.

Przewagi konkurencyjne regionu budują także przedsiębiorstwa potrafiące nawiązywać realacje sieciowe z innymi firmami tej samej branży, z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi oraz instytucjami otoczenia biznesu. Te powiązania kooperacyjne najczęściej przybierają formę klastrów. Należy wymienić korzyści funkcjonowania klastrów dające tym podmiotom przewagi konkurencyjne na rynku:

- efekty synergii i skali dla wszystkich uczestników klastera,
- niższe koszty działalności,
- wyższa sprawność działania,
- wzrost siły przetargowej na rynku,
- ułatwiony branding (kreowanie i kształtowanie marki/produktu),
- promocja regionu,
- zatrzymanie instytucji i wzrost inwestycji wokół klastera.

Większość klasterów w regionie łódzkim jest dopiero w fazie załóżkowej, niektóre są bardziej zaawansowane w rozwoju jak np. klaster owocowo-warzywny. Być może niektóre z kilkunastu klasterów i inicjatyw klasterowych osiągną w przyszłości taki poziom rozwoju i współpracy, dzięki czemu staną się w przyszłości źródłem przewag konkurencyjnych gospodarki regionu łódzkiego.

5.4. PRZEWAGI KONKURENCYJNE REGIONU WYNIKAJACE Z WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW PRACY

Rynek pracy jest jednym z najważniejszych determinantów procesu lokalizacji inwestycji gospodarczych. Jego wielkość i jakość często decydują o powstaniu przedsięwzięć mogących całkowicie odmienić region. Przewagi konkurencyjne rynku pracy województwa łódzkiego, wyrażone wskaźnikiem syntetycznym, wpływające na atrakcyjność inwestycyjną regionu, zdiagnozowano w oparciu o:

- zasoby wolnej siły roboczej (liczba bezrobotnych),
- rozwój sektora przemysłowego i usługowego (liczba pracujących w przemyśle i usługach),
- konkurencję na rynku pracy (liczba napływowych bezrobotnych na jedną ofertę pracy),
- poziom wynagrodzeń,
- wykształcenie bezrobotnych (odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym).

Podobny katalog cech rynku pracy wykorzystali autorzy cyklicznych raportów „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski”¹²⁶. We wszystkich dotychczasowych raportach (od roku 2005 do 2009) województwo łódzkie utrzymuje stabilną trzecią lokatę za województwami: śląskim i małopolskim, co świadczy o bardzo wysokiej atrakcyjności rynku pracy z punktu widzenia lokalizowania inwestycji gospodarczych.

Województwo łódzkie, charakteryzuje się dużą dysproporcją między ośrodkiem centralnym – Łodzią – a pozostałymi miastami. Są to dysproporcje w potencjale demograficznym i ekonomicznym a znalazły one odzwierciedlenie w wynikach wskaźnika syntetycznego dla roku 2004 (mapa 179) oraz 2008 (mapa 180) określającego rynek pracy.

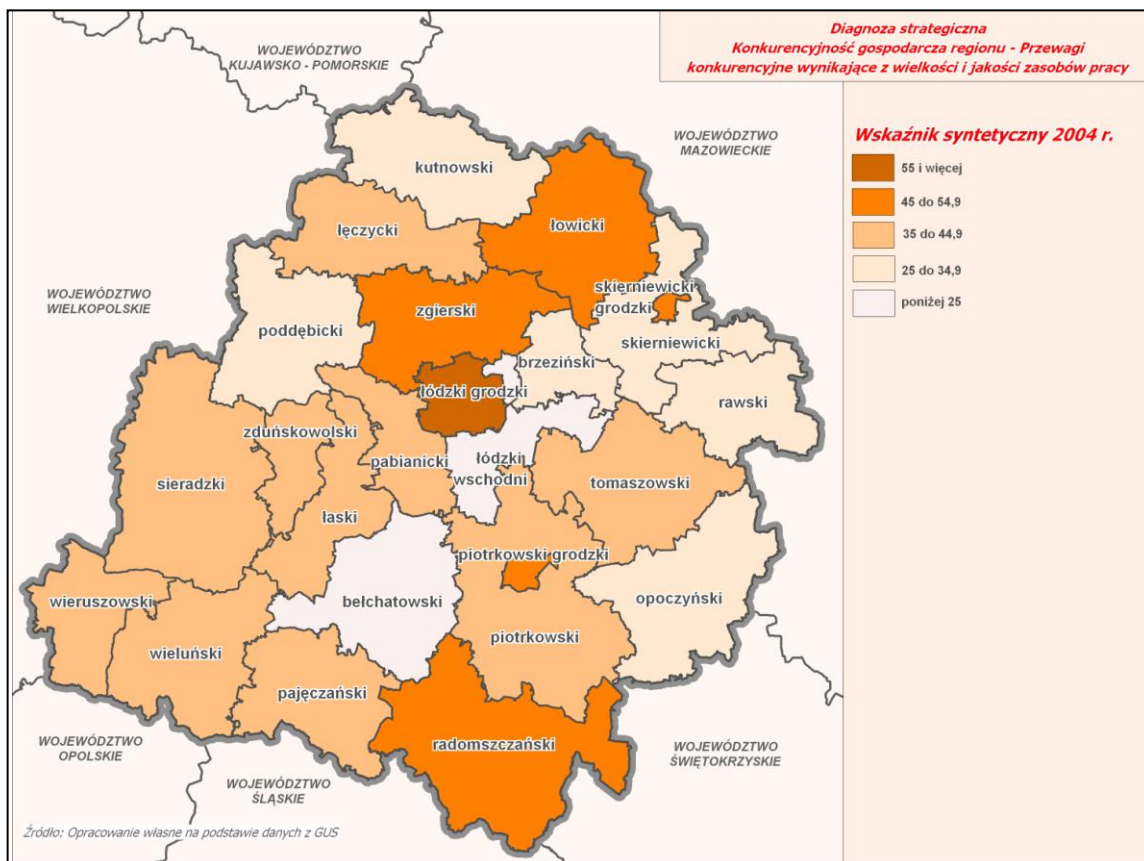
Najatrakcyjniejszy rynek pracy, z punktu widzenia inwestora, znajduje się w Łodzi. Wpływ na to ma przede wszystkim duży zasób wolnej siły roboczej, rozwój przemysłu i usług oraz wysoki poziom wykształcenia bezrobotnych. Na jedną ofertę pracy przypada niewielu

¹²⁶ Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2009.

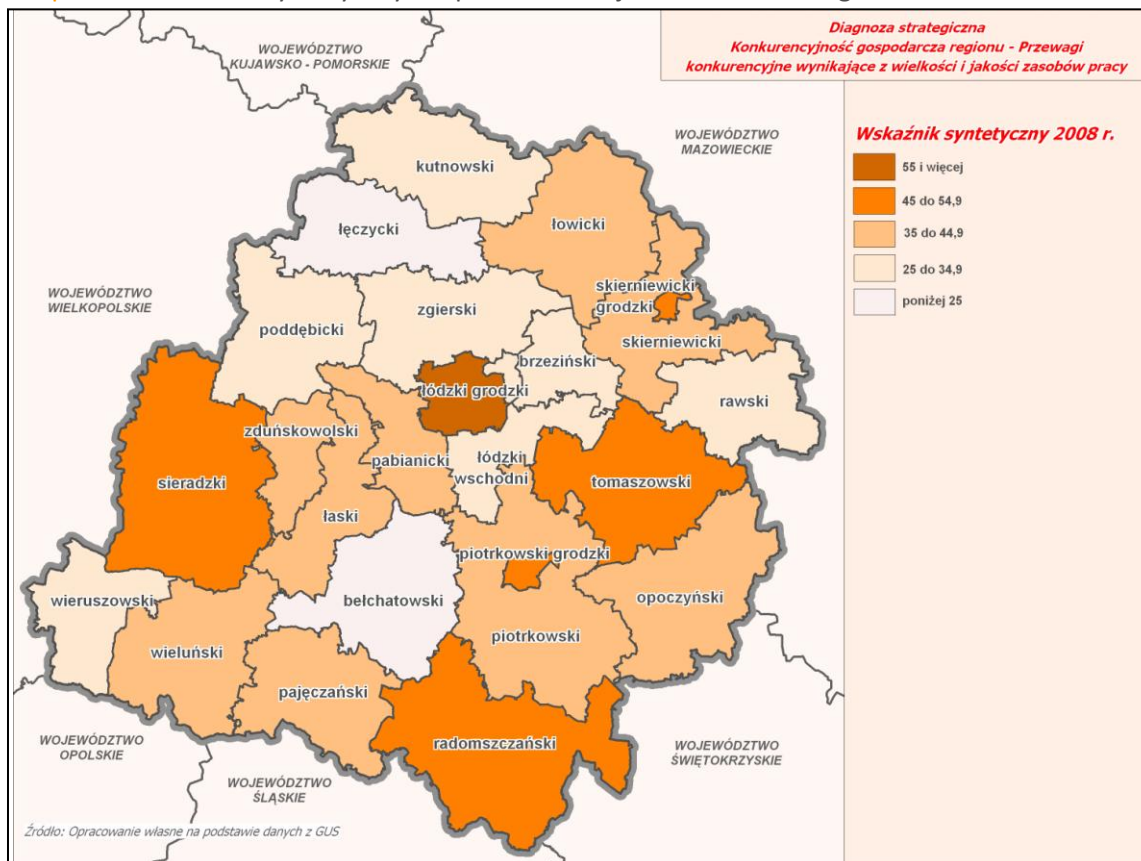
bezrobotnych a zarobki należą do jednych z najwyższych w województwie. Jest to optymalna kombinacja cech by przyciągać nowoczesny przemysł i usługi oraz tworzyć gospodarkę opartą na wiedzy.

Następne w kolejności w 2008 roku rezultaty osiągnęły: powiat radomszczański, Piotrków Trybunalski, Skierniewice, oraz powiaty: sieradzki i tomaszowski. Piotrków Trybunalski i Skierniewice pozytywnie wyróżnia wysoki poziom wykształcenia bezrobotnych, natomiast powiaty: radomszczański, sieradzki i tomaszowski duży zasób wolnej siły roboczej.

Mapa 179. Wskaźnik syntetyczny dla powiatów województwa łódzkiego w 2004 roku

Mapa 180. Wskaźnik syntetyczny dla powiatów województwa łódzkiego w 2008 roku

Cała opisywana grupa miast i powiatów niestety charakteryzuje się wysoką konkurencją na rynku pracy (wielu bezrobotnych przypadających na 1 ofertę pracy) oraz niskimi wynagrodzeniami. Są to więc optymalne miejsca do otwierania prostej działalności przemysłowej, lub w przypadku Piotrkowa Trybunalskiego i Skierniewic, nisko innowacyjnej działalności usługowej.

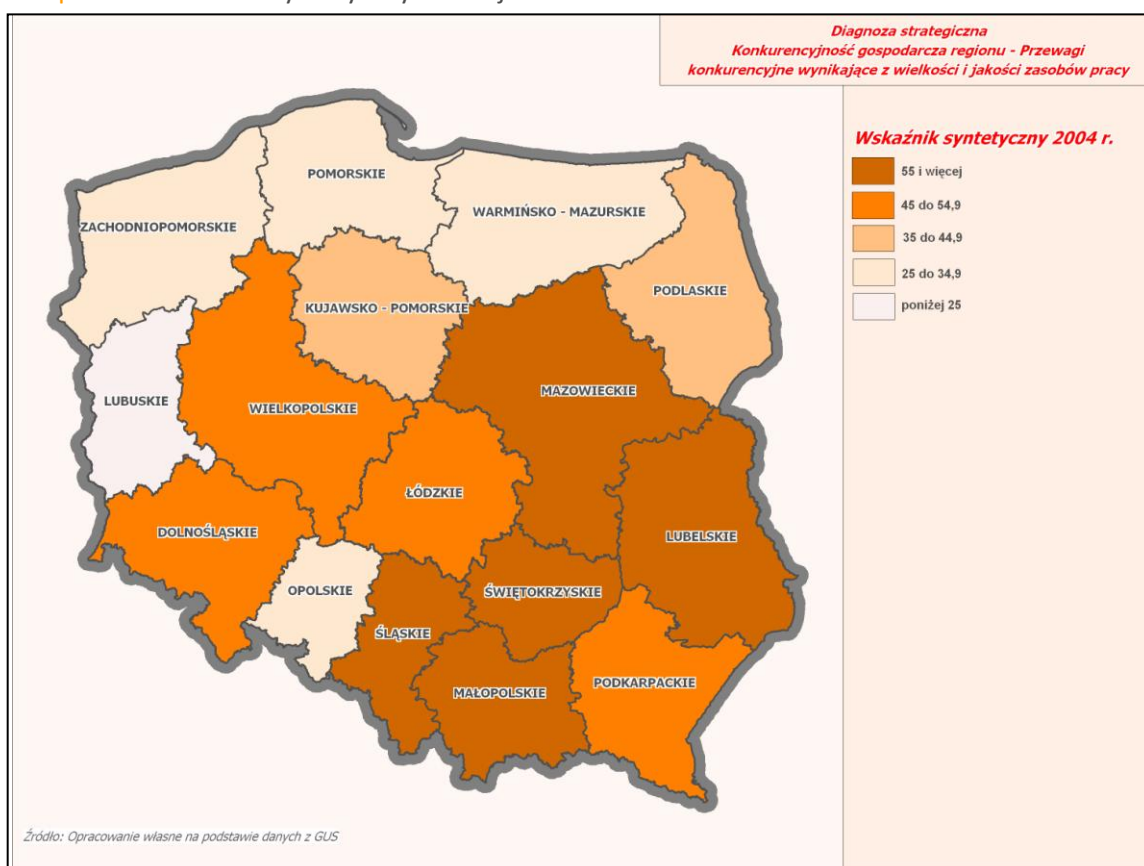
Kolejną grupę tworzą powiaty o przeciętnych walorach rynku pracy: łaski, wieluński, pączęczański, piotrkowski, łowicki, zduńskowolski, opoczyński, pabianicki i skierniewicki. Z grupy tej pozytywnie wyróżniają się powiaty: wieluński i skierniewicki (mające wysoki poziom wykształcenia bezrobotnych) oraz pabianicki (charakteryzujący się rozwojem sektora przemysłowego i usługowego oraz dużymi zasobami wolnej siły roboczej).

Powiaty o niskiej atrakcyjności rynku pracy to: wierzyszowski, zgierski, łódzki wschodni, brzeziński, poddębicki, rawski i kutnowski. Za słabą pozycję tych powiatów odpowiadają różne czynniki. W przypadku mniejszych powiatów jest to niewielki zasób wolnej siły roboczej oraz niedorozwój sektora przemysłowego i usługowego, w przypadku większych powiatów bardzo słabe wykształcenie bezrobotnych. W grupie tej pozytywnie wyróżnia się powiat zgierski, który ma duży wolny zasób siły roboczej i rozwinięte sektory usług i przemysłu. Dość wysoki poziom wynagrodzeń wpływa negatywnie na pozycję powiatu w rankingu jednak najistotniejszym czynnikiem rzutującym na słabą pozycję jest bardzo niski poziom wykształcenia bezrobotnych. Inny wyróżniającym się w tej grupie powiatem jest kutnowski, oferujący duży zasób wolnej siły roboczej.

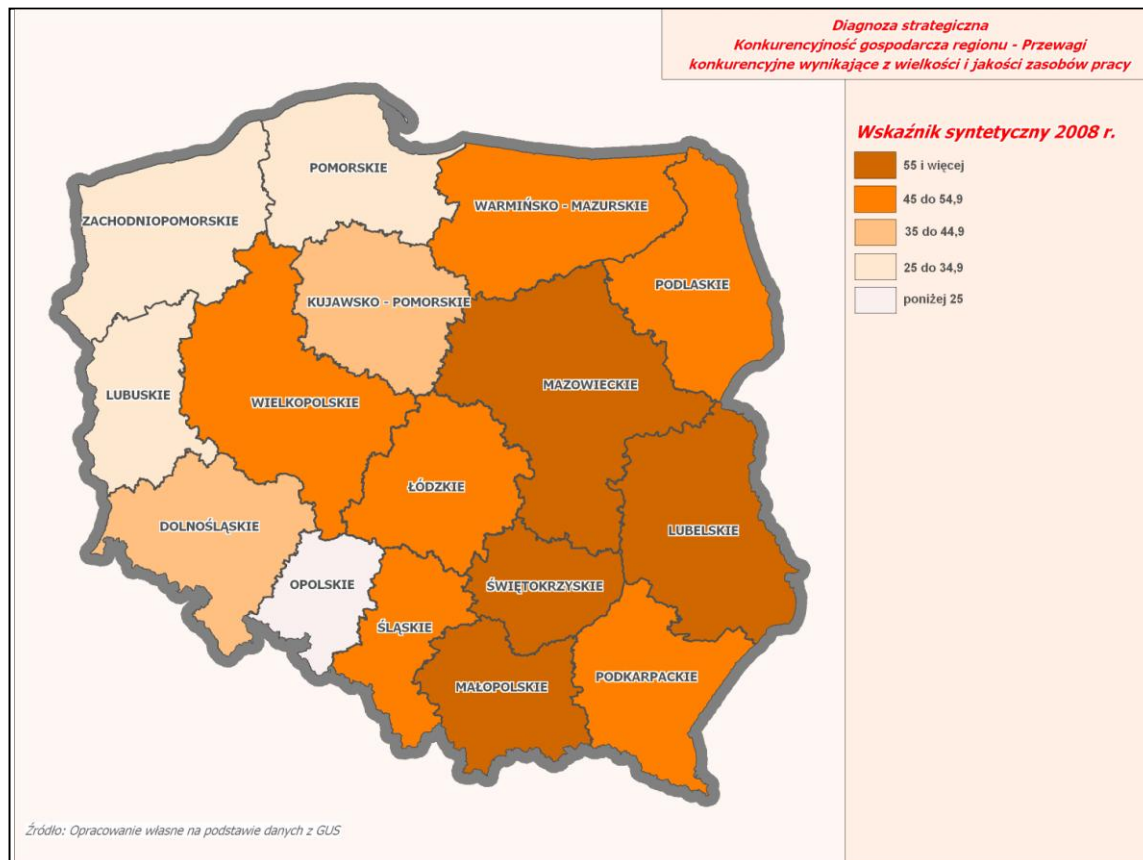
Powiaty które uzyskały najniższe noty w rankingu to: bełchatowski i łęczycki. Rynek pracy powiatu bełchatowskiego charakteryzują najwyższe w województwie zarobki, które znacznie odbiegają od średniej dla województwa, a nawet od Łodzi. Gdyby zarobki nie były brane pod uwagę pozycja powiatu bełchatowskiego była by niewątpliwie wyższa, bowiem charakteryzuje go duży zasób dobrze wykształconej siły roboczej oraz rozwój sektora przemysłowego. W przypadku gospodarki opartej na wiedzy średni poziom wynagrodzeń nie odgrywa aż tak istotnej roli, toteż powiat bełchatowski ma potencjał by przyciągnąć nowoczesny przemysł. Natomiast podstawową przyczyną niskiej lokaty powiatu łęczyckiego jest bardzo niski poziom wykształcenia bezrobotnych oraz niewielki zasób bezrobotnych wynikający bezpośrednio z wielkości powiatu.

W skali kraju wskaźnik syntetyczny dla województwa łódzkiego, charakteryzujący wielkość, jakość i koszty zasobów pracy, osiąga wartości przeciętne. W 2004 oraz 2008 roku (mapa 181, 182) region uplasował się na dziewiątym miejscu w Polsce. W 2004 roku trzy najlepsze pozycje należały do województw: mazowieckiego, świętokrzyskiego i małopolskiego, natomiast w 2008 roku do: podkarpackiego, świętokrzyskiego oraz lubelskiego.

Mapa 181. Wskaźnik syntetyczny dla województw w 2004 roku

Mapa 182. Wskaźnik syntetyczny dla województw w 2008 roku

U podstaw przeciętnej pozycji w rankingu, jaką zajmuje województwo łódzkie, leżą dwie przyczyny. Po pierwsze wybitnie rolniczy charakter całego regionu, któremu nie można przeciwstawić, jak w województwie mazowieckim czy małopolskim, silnej stolicy regionu i innych dużych miast województwa, bowiem Łódź do niedawna sama przeżywała poważne problemy z restrukturyzacją gospodarki a proces ten nadal nie został w pełni ukończony. W województwie łódzkim brak jest innych dużych miast powyżej 100 tys. mieszkańców. Po drugie w regionie łódzkim na jedną ofertę pracy przypada niewielka liczba bezrobotnych. Choć jest to zjawisko pożądane z punktu widzenia służb zatrudnienia, to oznacza mniejszą konkurencję wśród bezrobotnych i większe problemy w zakresie zatrudnienia pracowników dla przedsiębiorców. Przyczyny należy dopatrywać się w bardzo dużej liczbie ofert pracy, znacznie przewyższającej liczbę ofert pracy w województwie małopolskim i zbliżoną do liczby ofert pracy w województwie wielkopolskim.

Niskie koszty pracy (niski poziom wynagrodzeń), dzięki którym województwo łódzkie poprawia swoją pozycję w rankingu, są magnesem dla przedsiębiorców, jednak dla tych, którzy planują niskokapitałowe, ekstensywne inwestycje, o małym poziomie innowacyjności. Z punktu widzenia budowania gospodarki opartej na wiedzy poziom wynagrodzeń nie stanowi istotnego czynnika lokalizacyjnego. Pozostałe elementy wskaźnika, czyli poziom wykształcenia bezrobotnych i zasoby wolnej siły roboczej kształtują się w pobliżu wartości średnich dla kraju.

Regiony, w których w 2008 roku wskaźnik syntetyczny osiągnął najwyższą wartość, swoją pozycję zawdzięczały głównie dużej liczbie bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy, niskiemu poziomowi wynagrodzeń oraz stosunkowo dobrze wykształconej populacji bezrobotnych. Może to prowadzić do tezy, że województwa podkarpackie, świętokrzyskie i lubelskie są jednymi z najatrakcyjniejszych miejsc do inwestowania. Tak jednak nie jest, bowiem wyniki omawianego wskaźnika syntetycznego nie pokrywają się z mapą nakładów inwestycyjnych bądź bezpośrednich inwestycji zagranicznych, co oznacza że wysoka podaż na rynku pracy, nawet w połączeniu z dobrym wykształceniem bezrobotnych i niskimi płacami nie stanowią wystarczającej przewagi konkurencyjnej nad innymi regionami. Wysokie noty tych województw wynikają przede wszystkim z faktu braku inwestycji gospodarczych a przez to niewielkiej liczbie ofert pracy, niskim wynagrodzeniom oraz niewchłanianiu przez rynek pracy najlepiej wykształconych bezrobotnych. Przyczyn wysokiej pozycji województw mazowieckiego i małopolskiego należy już jednak doszukiwać się w samej strukturze gospodarczej (z dużym naciskiem na wysoki udział zatrudnionych w usługach i przemyśle) oraz samej wielkości lokalnego rynku pracy.

Aby rynek pracy województwa łódzkiego zwiększył swą atrakcyjność, zarówno dla pracowników jak i dla pracodawców, konieczne jest dalsze rozwijanie sfery usługowej i przemysłowej oraz ciągłe podnoszenie kwalifikacji zasobów pracy. Spadająca stopa bezrobocia, zwiększona liczba ofert dla bezrobotnych czy wzrost wynagrodzeń, będą konsekwencjami rozwoju gospodarczego i, choć region obiektywnie stanie się mniej atrakcyjny dla prostej działalności gospodarczej, będzie atrakcyjniejszy dla działalności innowacyjnej. Analiza składowych części wskaźnika syntetycznego wykazała, że proces ten został w województwie łódzkim rozpoczęty.

5.5. KONKURENCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA

Analiza konkurencyjności regionu została dokonana na podstawie raportu „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008”, którego celem była :

- identyfikacja różnic terytorialnych oraz gradacja województw i podregionów pod względem poziomu atrakcyjności inwestycyjnej,
- wskazanie mocnych i słabych stron poszczególnych województw i podregionów w zakresie czynników atrakcyjności inwestycyjnej,
- analiza zmian atrakcyjności inwestycyjnej województw.

Wg Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową atrakcyjność inwestycyjna regionu mierzona była przez następujące czynniki :

- dostępność transportową,
- koszty pracy,
- wielkość i jakość zasobów pracy,
- chłonność rynku zbytu,
- infrastrukturę gospodarczą,

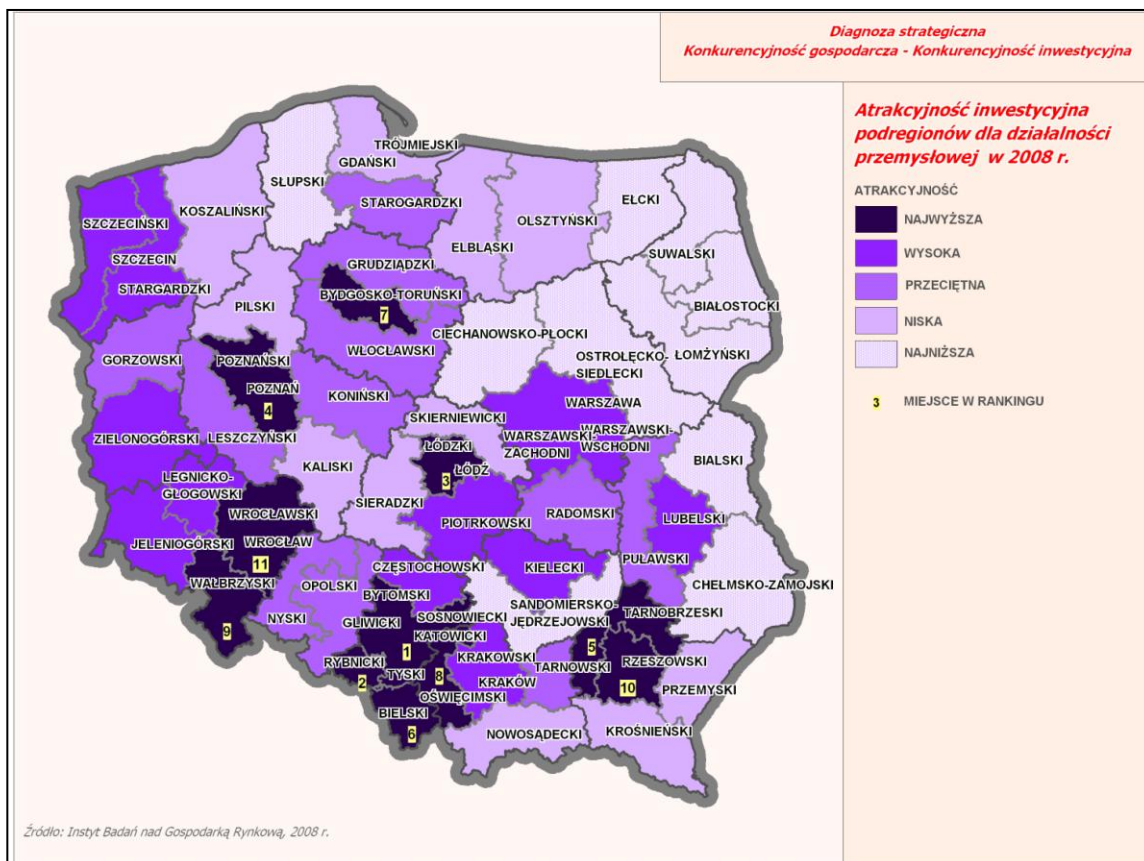
- infrastrukturę społeczną,
- poziom rozwoju gospodarczego,
- stan środowiska,
- poziom bezpieczeństwa powszechnego.

Analiza atrakcyjności inwestycyjnej została dokonana na poziomie podregionów i województw. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że województwo łódzkie jest zróżnicowane wewnątrz pod względem atrakcyjności inwestycyjnej a podregionem będącym w czołówce krajowej pod tym względem jest podregion łódzki.

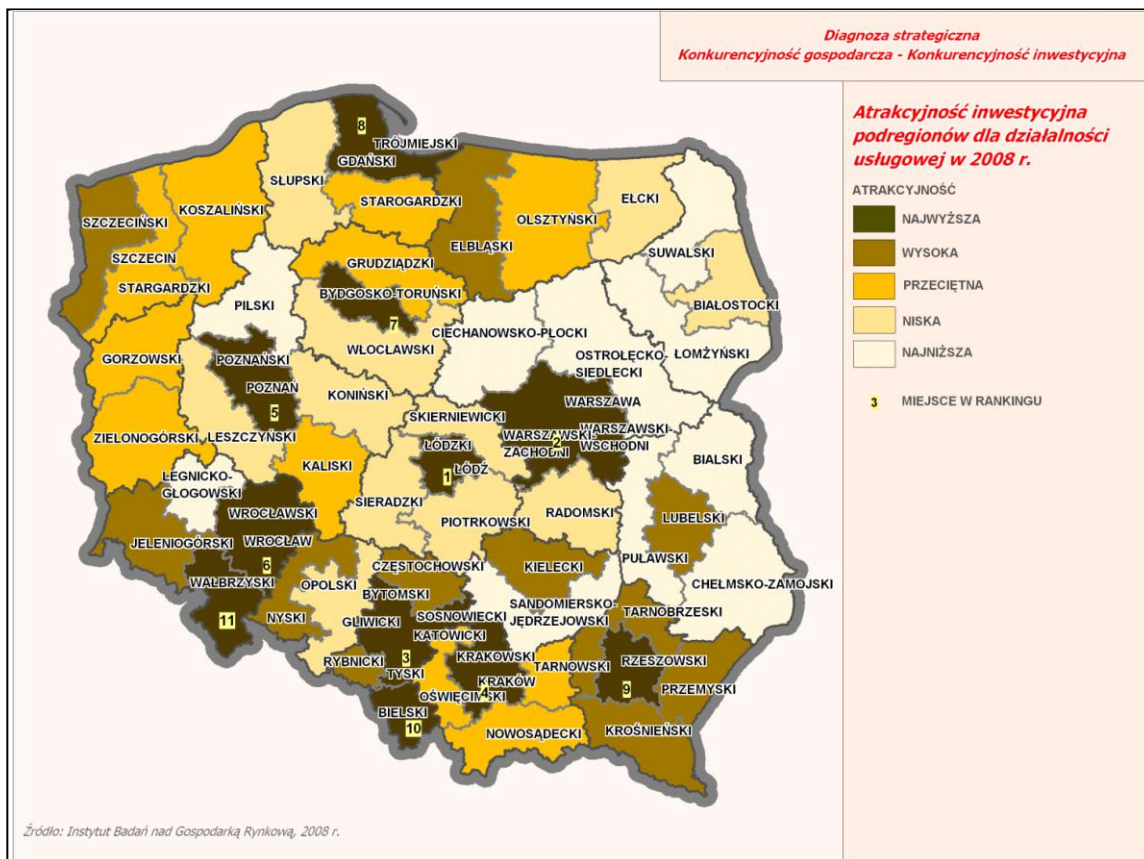
W każdej z trzech branż pod uwagę działalności - przemysłowej, usługowej i zaawansowanej technologicznie - zajmuje on miejsce w pierwszej trójce w kraju (odpowiednio 3, 1 i 2). W przypadku działalności przemysłowej największy wpływ na tak wysoką pozycję podregionu łódzkiego ma dogodne położenie komunikacyjne w centrum Polski, przy planowanym skrzyżowaniu autostrad, z łatwym dostępem do międzynarodowego portu lotniczego. Z kolei w przypadku działalności usługowej i zaawansowanej technologicznie decydującą rolę odgrywa fakt pełnienia przez Łódź funkcji metropolitalnych, zwłaszcza możliwość pozyskiwania przez inwestorów wykwalifikowanych pracowników kształconych przez liczne tutejsze uczelnie. Atutem wszystkich obszarów działalności jest duża liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego. Słabą zaś stroną podregionu łódzkiego jest duża przestępczość przy bardzo niskim poziomie wykrywalności przestępstw.

Atrakcyjność inwestycyjna pozostałych podregionów województwa łódzkiego (piotrkowskiego, sieradzkiego i skierniewickiego) nie prezentuje się już tak korzystnie. Najlepiej wśród nich plasuje się podregion piotrkowski, który w działalności przemysłowej cechuje się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną, w działalności zaawansowanej technologicznie przeciętną, ale w działalności usługowej już tylko niską. Na stosunkowo dobre notowania tego podregionu mogą wpływać, oprócz dobrej dostępności komunikacyjnej, także tradycje przemysłowe tego obszaru, zwłaszcza funkcjonowanie kopalni i elektrowni w Bełchatowie. Z kolei podregiony skierniewicki i sieradzki w każdej z 3 analizowanych działalności wykazują niską atrakcyjność inwestycyjną. Może to wynikać z faktu, że rozwinęły się one wokół średniej wielkości ośrodków miejskich, a w polskich realiach takim jednostkom jest niezwykle ciężko pozyskać inwestorów, którzy wolą lokować swój kapitał w pobliżu dużych metropolii (rynek zbytu, wykwalifikowani pracownicy itp.) (mapa 183, 184, 185).

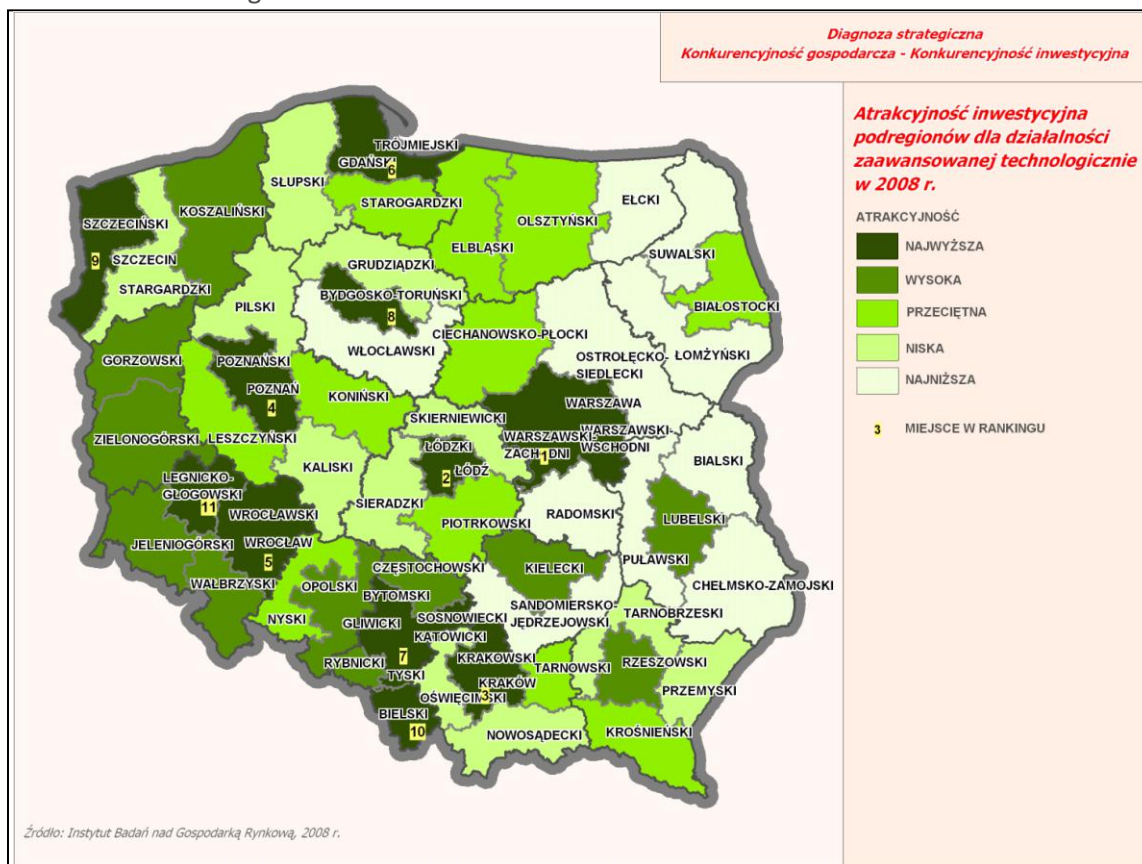
Mapa 183. Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności przemysłowej w 2008 r.

Mapa 184. Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności usługowej w 2008 r.

Mapa 185. Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności zaawansowanej technologicznie w 2008 r.

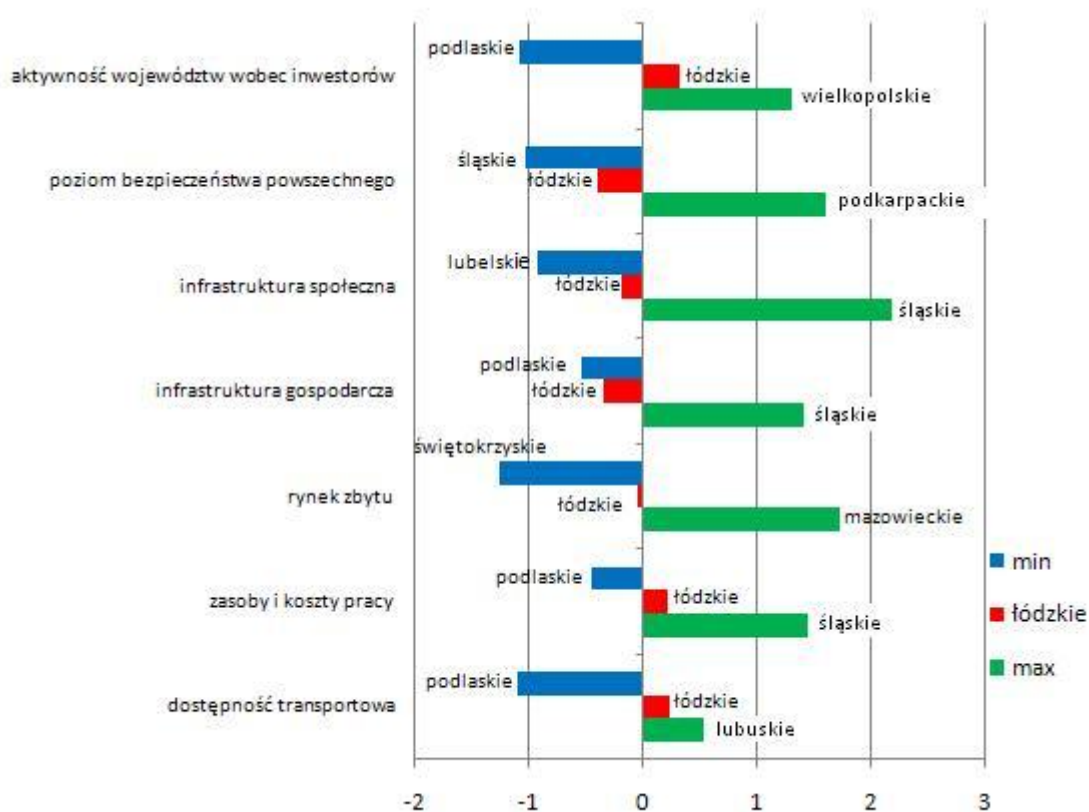
Województwo łódzkie jedynie pod względem atrakcyjności w zakresie zasobów i kosztów pracy znajdowało się na 3 miejscu w kraju (0,21) za województwem śląskim i małopolskim. Mocną jego stroną okazały się ponadprzeciętne zasoby pracy przy wynagrodzeniu niższym od średniej krajowej. Nastąpił natomiast wyraźny wzrost deficytu wykwalifikowanych pracowników. W przypadku pozostałych czynników atrakcyjności inwestycyjnej województwo łódzkie nie plasowało się w czołówce. (tabela 93), (wykres 337). Zajmowało od 5 pozycji pod względem aktywności wobec inwestorów do 11 pod względem bezpieczeństwa powszechnego. Większość analizowanych czynników osiągnęła wartości poniżej średniej krajowej.

Tabela 93. Czynniki atrakcyjności inwestycyjnej w 2008 r.

L.p.	Czynniki atrakcyjności inwestycyjnej Ranga woj. łódzkiego na tle kraju		Wartość czynnika		
			Wartość czynnika w woj. łódzkim	Maksymalna wartość w Polsce	Minimalna wartość w Polsce
1	dostępność transportowa	9	0,24	0,53	-1,11
2	zasoby i koszty pracy	3	0,21	1,45	-0,45
3	rynek zbytu	7	-0,04	1,73	-1,26
4	infrastruktura gospodarcza	10	-0,35	1,41	-0,54
5	infrastruktura społeczna	7	-0,19	2,18	-0,93
6	poziom bezpieczeństwa powszechnego	11	-0,39	1,61	-1,04
7	aktywność województw wobec inwestorów	5	0,33	1,3	-1,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie IBnGR. Gdańsk 2008

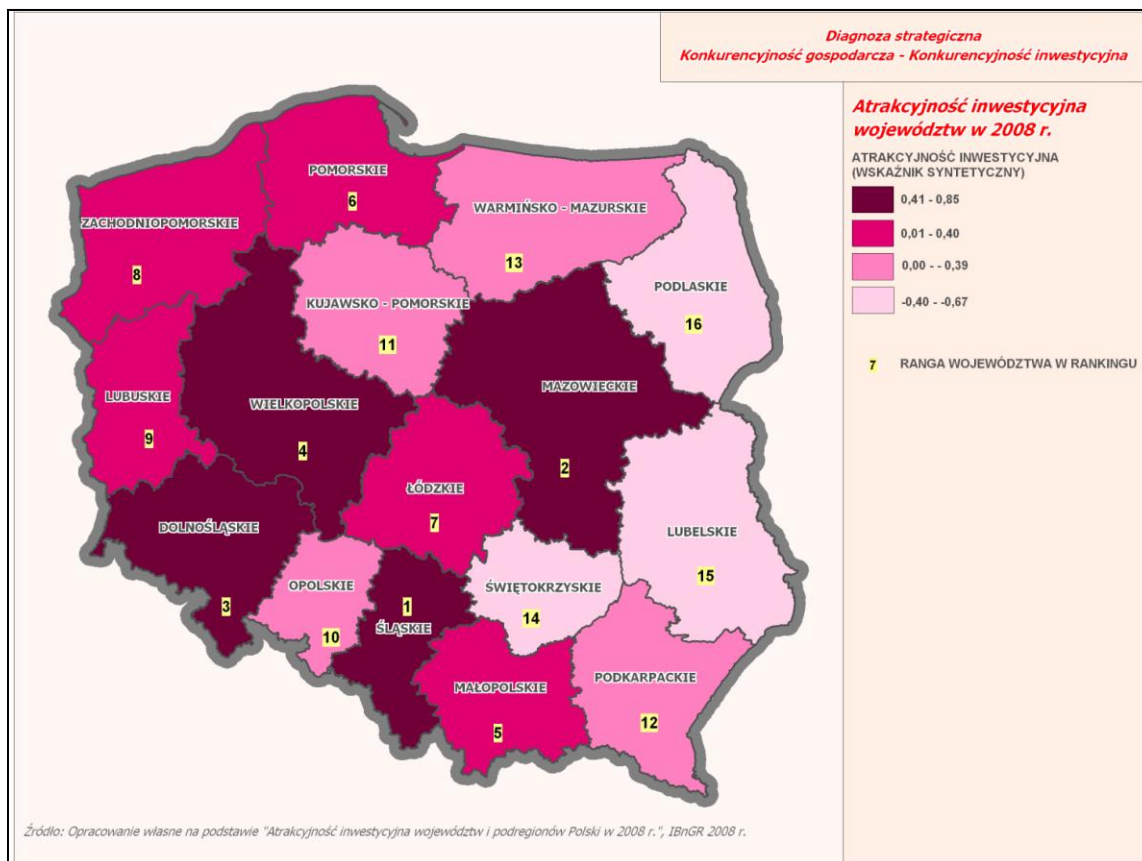
Wykres 218. Czynniki atrakcyjności inwestycyjnej w 2008 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie IBnGR. Gdańsk 2008

Podsumowując należy zauważyć, iż wysoką atrakcyjnością inwestycyjną w 2008 roku charakteryzowały się 4 województwa. Najlepszą pozycję zajmowało województwo śląskie, dalej plasowały się województwa: mazowieckie, dolnośląskie i wielkopolskie. Województwa te w wielu przypadkach zajmowały ponadprzeciętne miejsca w rankingach częściowych. Charakteryzowała je bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura gospodarcza, duże i chłonne rynki zbytu oraz ponadprzeciętna dostępność transportowa. Słabą ich stroną był (z wyjątkiem wielkopolskiego) niski poziom bezpieczeństwa powszechnego. Pod względem atrakcyjności inwestycyjnej w ujęciu syntetycznym województwo łódzkie zajmowało dopiero 7 miejsce w kraju. Najniższą atrakcyjnością inwestycyjną charakteryzowały się województwa; świętokrzyskie, lubelskie i podlaskie (mapa 186).

Mapa 186. Atrakcyjność inwestycyjna województw w 2008 r. w ujęciu syntetycznym

**Biuro Planowania Przestrzennego
Województwa Łódzkiego w Łodzi**
ul. Sienkiewicza 3, 90-113 Łódź
tel./fax 042 630 57 69 do 72
e-mail: sekretariat@bppwl.lodzkie.pl

<http://bppwl.lodzkie.pl>